

Pr.
ABRAMS
NARRINNEN-SPIEGEL
PVRGAT ET ORNAT.

NARRINNEN-SPIEGEL,

Vertoonende

NATUURELYK en FIGUURELYK

Den Aardt, Levenswyze, en gebreeken der gebrekkige

VROUTJES enz.

Alle den geenen, die genegen zyn dezelve te verbeeteren, voorgehouden

Door

Pr. ABRAHAM à St. CLARA.

Met Printverbeeldingen en byschriften.

Tweede Deel. Tweede Druk.

t' AMSTERDAM,

By H: W: VAN WELBERGEN,

Boekverkooper, in de Kalverstaat, in de vier Evangelisten. 1743.

BERICHT

Voor den

LEEZER,

En

BESCHOUWER.

Gunstige Leezer.

Volgens belofte,

Bekomt gy hier 't restant van Sancta Claars Narrinnen,
Zo volgt het eindt 't beginnen:
Maar waarde Leezer, 't zal mirakel zyn nog wonder,
Al vin j'er een Sint Annaas onder.

Doch dit zal de koop niet breeken, Sint Anna was ook een heilig, of is het mooglyk noch; en 't was Pr. Abram niet onei-

gen van deze Sanctinne wat onder zyne werken te mengen

En dit, men heeft niet veel bewys van node,
Is reedts een algemeene Mode.

Om dan de Mode te volgen, begint dit Tweede en laatste Deel, met de *Alamodische Narrin*, die in haar Print-taffereel met zo veel vodden en todden bebolwerkt zit, dat m'er, om J. de Bruines spreekwys te gebruiken, wel een Walvis mê in de plunjen zou kunnen steeken.

Vervolgens doet zich een Eerdiefveg op, daar zommige buurten vol van zyn.

't Geen deez' niet invalt na haar zin
Dat Blaast de Droes, haar vaâr, haar in.

Of de volgende veel beeter afkomst kan bereekenen, daar twyffelen wy sterk aan.

Bedrog en looze list
Is 't aas daar zy mee vist.

Schrik niet Leezer, om in een Tover hol te treden, zie j'er wat duiveltjes door de kamer snorren? je vint 'er weer een Engeltje, maar eilaas! onnozel.

Zy laat haar door een kol, een zever bek verleyen
Door ſnode Toveryen.

Dan vinje een *Bygeloovig meisje* dat agt geeft op het huilen der honden enz.

En daar uit iemants doodt voorſpelt
Als hadt 't haar een Propheet verteldt.

Een *Lekkerbekkig* keuken - klouſtertje volgt agter deeze, die een ſnoepige kat by zig heeft,

Wyl zy, gelyk de kat, geſtole beetjes mindt,
En 't lekkerſte zoekt uit de ſpindt.

Troef op Madame! 't ſpel is myn,
Komt dan van agter het gordyn.

Medogenswaardig is de *verliefde*, men kan uit haar tronie leezen dat 'er iets ſcheelt, dat 'er iets let, dat 'er iets ſchort.

Men raadt gemakkelyk wat,
Se is krolſcher als een kat,
Zy wyſt als met de vinger aan,
Cupido heeft het my gedaan.

O! onbarmhartige Pater Abram, zulje ligt zeggen, konje de verliefde Narrin-

 netjes

netjes, niet verschoont hebben, en moeten deeze al mee een veeg uit de pan krygen, is verliefheit al mee een zonde geworden?

Is niet een Juffertje genoeg geplaagt,
Wanneer het is verlieft, en niemant het haar vraagt?

Handelt haar dan wat zagtjes Pater! en zingt by u zelven

Is de liefde zoet lyden?
't Mogt de Duivel doen, enz.

En denkt verder dat het het looze boefje, dat bekruipertje der maagdelyke gemoederen aan geen middelen mangelt

Om door de klooster tralies heen te breeken,
En Nonne hartjes aan te steeken.

Dat hy die *Geyle* snol die volgt, braaf quispelt is verschoonelyk, dit mogenwe lyden, dit gaat aan.

Sla digt als wast met scorpioenen
Dit schurft verdient niet, zagt te boenen.

Alzo min verdient de *Koppelaarster* eene zagte

zagte behandeling; nu deeze krygt by anticipatie, en eer dat P. Abram haar onderhanden krygt, in haar Print-taffereel, al tamelyk poest.

Raak ſlegts wat vriendt, want ſloeg je mis
'k Hadt met het vroumenſch deerenis,
Zo wel heeft zy verdient het geldt
't Geen gy haar op haar Bochchel telt.

Sta ruim daar een beetje, hier komt de Deugt zelfs aan; zy is ſtaatig in het ſwart gekleedt, prevelt uit haar Boekje en laat geen Bedelaar ongetrooſt voorby gaan.

Maar Pater Abram kent haar ſtreeken,
Deugds kleedt, dekt ondeugds ſnô gebreeken.

Na haar komt een Narrin te voren
Die eer en ſchaamte heeft verlooren.

Was zy 't alleen, wat ſwaarigheid? maar zy heeft eylaas! zo veel Broertjes en Susjes, dat 'er het endt van weg is, dekt haar een weinigje. En beſchouw de *Ongeduldige* eens met gedult,

En leert van haar door zien en leezen,
Zagtmoediger van aardt te weezen.

Deeze voorby zynde komt de *Haatdraagende* te voorschyn,

> *Haar te vermurwen is ondoenelyk,*
> *Wanneer zy haat, dats onverzoenelyk.*

Dan komt *Nieuwsgierig Aagje* voor den dag, of ze van Enkhuizen is, is ons onbewust, maar datze gaarn geheimen weet daar haar niet aangelegen legt, ontdekt de Printverbeelding.

> *Zy moest juist weeten, wat de schootel hieldt verborgen,*
> *En naauwlyks wist zy 't, of zy wierd geplaagt van zorgen,*
> *Al haar vermaak en lust verdween,*
> *En huppelde met 't muisje heen.*

Benje nu beschouwers door het beschouwen van de Nieuwsgierige Narrin, ook nieuwsgierig geworden om kyven te hooren? luistert toe

> *Deez' kyft en scheldt zo vlug en ras*
> *Als of ze het uit een Boekje las.*

Verandering van spys doet eeten, zegt het spreekwoord, en 't is de waarheid, en daar-

daarom latenwe om de verandering de *Veranderlyke Narrin* nu op het Toneel komen,

Zy waaidt en draaidt met alle winden
Op deeze is qualyk kours te vinden.

Houdt u dan met deeze wiſpeltuurige zottin, die niet weet wat ze wil, niet langer op

Maar treet een weinig voort tot in het Cabinet
Daar zich een Juffertje wat opſmukt voor 't Tolet.

Dit is de *Schoonheid minnende*, en wie is niet gaarn ſchoon? des mogt deze onzes agtens wel meê verſchoont zyn geweeſt, dog Pater Abram verſchoont niemandt. Deze gecaſtigeert zynde, grypt hy de *Logenagtige* by de kladden, en wekt naderhand de *Luye* zo onzagt op, dat 's 'er gevoel van heeft,

Her op jou luye ſwyn! her op jou luye verken,
Steek handen uit de mouw, en tyg als 't paſt aan 't werken.

Na dat hy deze van 't neſt en aan den ar-

arbeidt geholpen heeft, neemt hy een ſpik-ſpelder nieuw-weeuwtje voor

't Geen dezen ſtaat
Zo haat
Dat zy van 't ſterf-bedt flux naar 't huwlyks-bedt
weêr gaat.

Dat is regt van 't een op het ander; tydt verlooren is veel verlooren denktze, ons leven is kort en waarom 't dan niet waargenomen?

Gy hebt gelyk Mevrouw, een Weduw of een Bruidt
Dat ſcheeldt alzo een endt; doch of het heel wel ſluit
Na 't ſterven van de man weêr ſtrax een opgeſla-gen?
Dat moetje Pater Abram vragen.

Eerje het blaadje omſlaat Leezer, zulje uit het getjef en gekef en uit het geblaf en getjank mooglyk denken dat het 'er honden zal. 't Is net geraden, de *Honde Narrin* komt op.

't Is hier geen witte met een ſwarte, neen,
Hier heb j'er vry wat meer by een,

Hier

Hier hebje reutjes, hier zyn teefjes,
Hier hebje nigtjes, hier zyn neefjes,
Hier hebje vaartjes, hier zyn moêrs,
Hiet hebje zusjes, hier zyn broêrs,
En ſyn *hier hebje is 't geen zonden*
Een Genealogie *van Honden.*

Deze met haar viervoetige lyfguarde vertrokken zynde, komt een *Klapagtige* ſnaterbek ter baan.

Een Spioneerſter van de ſtraat,
Wier Bakhuis als een ratel gaat,
Die al haar tydt met klap beſteedt,
En al 'er naarzen opgang weet.

Dan heb j'er een wiens Blazoen is,

Eerſt gedaan en dan bedagt,
Heeft meenig in 't verdriet gebragt.

En dan werdt het hek geſloten met de *Beſchaamde*, te weten, eene die zich ſchaamt haar zonden te belyden, niet denkende dat op quade Biegt, quade abſolutie volgt. Hier is Pater Abram regt in zyn knopjes; hier is hy in zyn Element

Hier leeft de ſnaakze Pater,
Gelyk een Vis in 't water;

Claas Clomp noch Jan Potagie,
Paſt zo wel op 't ſtellagie,

Als Pater Abram in den biegtſtoel. Zyn 'er derhalven noch eenige Narrinnetjes die een gortje op de leever hebben? Zy treeden vrymoedelyk toe, wy blyven borg voor genadige behandeling, mits dat de gebreekjes niet te grof zyn; hy heeft fyne kammetjes en ook roskammen, en voerdt tot devies *Purgat & Ornat* dat is ik zuiver en verzier, hy gebruikt middelen naar qualen, en zo doen alle voorzigtige Doctoren.

Zo je dan wildt zyn geneezen
Moetje voor de kam niet vreezen.

REGISTER

Der Narrinnen, die in dit werk verhandelt worden, en in Printverbeeldingen vertoont zyn.

39 *De*

DE

DE A LA MODISHE NARRIN XXVI.

EEen nieuwe ſnof, van ver gebragt,
Al hadt de droes die zelv bedagt,
Behaagt, en kan myn ziel bekooren;
'k Ben tot verand'ring als gebooren,
Daar 's niets, dat ik zo noode mis,
Als 't geen dat Allamodiſch is.

6 Oe blyd was ik, wanneer ik met de laatſte poſt, door eener myner goede vrinden van *Weenen* tyding ontfing, hoe dat in die beroemde Stad iemand nog onlangs op de openbare weekelykze markt gegeeſſelt wierd die een roode zatynen rok die tot de aarde hong aan hadde; op het hooft droeg zy een fontanje van, een ſpan lang, wanneer zy de ſlagen voelde, ſprong en huppelde zy als de ſtaart van een wipſtaart; og wat vreugde gevoelde ik in myn harte, wanneer ik zulken tyding ontfing, ik heb de *juſtitie* geprezen, want ik dagt dat die opgepronkte Madame de kledingsmode was, en dat ze nu met ſpot en ſchande gecomplimenteert wierd; ja niet alleen uit de Stad maar zelfs uit het land verjaagt was: 't was myn gedagten, dat zy te *Conſtans*, in 't latyn *Conſtantia*, altyd vry moeſt blyven, dog ik ben in een groote dwaling geweeſt, want ik heb naderhand vernomen dat het een Vroumens geweeſt is, welke wegens andere misdaden, digte van de Krenteboom geproeft hadde, 't welk ik te liever wil geloove, om dat de *mode* nog vry en vrank langs ſtraat gaa, dat my ook niet weinig ſmerte.

Zie daar gaat 'er een; og? hoe kragtig is zy opgetooit, haar *manto* is Indiaanſche ſtoffe, men verkoopt die alle tot *Venetie* voor XX daalders: het Borduurſel op den rok, is van *Syracuſa* onlangs door een Staffetta door *Narropolis*, na Oudt *Aqualeja* gezonden, en van daar, door de Kooplui in *Duitſland* gebragt, zodanige waren, als zy op haar kop draagt,

heeft

heeft men alhier nog nooit gezien, men zegt dat die mode afkomt van de voornaamste Dame van 't *Serrail*; de strikken waar mede de Fontanje doorvlogten is, zouden uit *Lusitania* gekomen zyn, alwaar de Zywormen met poeyer-goud zouden gevoed worden, de schoenen ziet men wel dat van geen duitsch leer zyn, want alle voetstappen die zy in 't zand drukt, worden van de honden *gecomplimenteert*, het kleed in alles te zamen genomen, en de kleinodien, zouden nauwelyks om hondert daalders kunnen gekogt worden; ag! ag! betoverde Wereld! ô zorgeloos geweten! ô geilheid! ô dwaasheid, Christus moet in zyn arme Ledematen naakt gaan, en gy stinkende mestvink zult gy zo met goud overtrokken zyn? Zeg eens gy A la Modische kledy Zottin, waar toe dient u zulken overvloed van klederen, die gy alle dagen verandert, zou een zondige aard-worm, zig met zyde en zatyn zo laten behullen, daar den armen zig, zo zober moet geneeren? ô! Hoe zondig is het dat gy uw maadzak met fyn Hollands lynwaad bedekt, en den nooddruftigen naakt laat gaan, ô dwaasheid! ô zonde! ô schande!

Onder andere groote wonderwerken die de wonderbaare God aan de wonderlyke *Israëliten* in de Woestyne wrogt, was naar myn gedagte het minste niet, dat aan hunne klederen in veertig jaren geen een draad versleten was, veertig jaren maar een kleed te dragen, dat is veel, maar de hedendaagse Wereld-poppen en A la Modische Zottinnen, hebben alle vierendeel jaars, alle vier weken, alle vier dagen, een ander, 't is te veel, ja 't is waarlyk te veel,

en nogtans gaat dit veel in zwang, ô vervloekte mode! ô verdoemde kleedings dragt daar gy nog zonder ophouden zodanig in 't opwaſſen en aannemen zyt, dat ik vreeze het daar nog toe te zullen komen, dat men nog de Snyders-Akademiën zal moeten opregten, op dat de Snyers-verſtanden nog beter modens en uitvindingen op de baan zullen konnen brengen. Ja ik gelove wanneer die oude hex nog leefde die de Profeet Samuel in oude tyden opwekte, op dat hy den uitſlag van zyne wapenen mogt weten, dat de hedendaagze modens Zottinnen die oude kol nog wel zouden ſmeeken, om die meeſter Snyder levendig te maken, die voor de ſchoone Heſter het kleed maakte, waar in zy Koning Aſſuerus zo bevallig voorkwam, dewyl zy met haar koſtelyke klederen niet anders beoogen, dan als regte werktuigen des duivels, de onbedagtzame jongelingen tot geilheid te brengen, gelyk *Saleukus* met duidelyke woorden aanwyſt wanneer hy zeid: *De Vroului pronken haar met goud en andere koſtelyke klederen op, wanneer zy te koop zyn, en andere ten dienſt willen ſtaan.*

In de H. Schrift word de fraaye kleding van *Judith*, zeer omſtandig beſchreven, hoe dat ze haar pragtige klederen aantrok, haar met armbanden oorringen en andere kleinodien opponte, en zo na Krygs-Vorſt *Holefernus* heenen ging, wiens Kamerdienaar haar op de volgende wyze aanſprak. *Myn goede jonge dogter, en vreeſt niet om na mynen Heere te gaan, om voor zyn aangezigte geëert te worden, als ook om te eeten en wyn te drinken voor hem met blydſchap.* Deze Kamerdienaar hield *Judith* voor een ondeugend

gend Vroumenfch, volgens 't gevoelen van *Liranus* en andere; maar waar om heeft deze kwant de kuifche *Judith* voor een Hoer gehouden? antwoord, de al te mooye optooi en kleder-pragt heeft zulken argwaan veroorzaakt waarom zy zelfs verontfchuldigt word met deze woorden: *Dit haar optooyen kwam uit geen vleefelyke welluft, maar uit de deugd voort.* Deze optoying van *Judith* was onftraffelyk, maar gemeenlyk verraat de overmatige kleder pragt de pyl van de blinde boef Cupido; om dat Thamar mooi opgefchikt aan de weg zat, niet tegenftaande zy een kuifch Vroumens was, zo wierd zy van *Juda* nogtans voor een *etcetera* gehouden. *Gen.* XXXVIII. gelyk ook de twee Veftaalfche Nonnen *Claudia* en *Minaria*, volgens 't verhaal van *Ovidius*, voor oneerbaare Vroului gehouden, en deswegens ter dood zouden zyn gebragt worden, wanneer de Goden haar niet befchermt hadden.

Chriftus, onzen Heere, heeft eens een Lofpredikatie voor *Johannes* gemaakt, waar in hy onder anderen zeide. *Wat zyt gy uitgegaan om te zien? iemand die met Koftelyke klederen bekleed is? ziet die zodanige klederen dragen, zyn in der Koningen Paleizen.* Ziet op zulken wyze droeg men toen alleen in Koninglyke Paleizen fchoone klederen, maar, tegenwoordig vind men die zelfs in gemeene huizen, menigen kamermeid, wiens moeder een befemmaakiter is, gaat in taffetas, de zyden banden vliegen om de kop als een Scheeps vlag, haar hair is gekronkelt als een oude Slang, Italiaanfch handfchoenen zyn 'er aan de handen, de fchoentjes zyn zo fcherp dat men ze wel in plaats van een priem

zou kunnen gebruiken, maar geloofje wel, dat deze toeſtel behoorlyk is, dewyl haar inkomen maar in agt gulden beſtaat? *Tertullianus* ſchryft: *Kleder-pragt, ruikt van hovaardy als bokke balſem.* Wat wyf was het die *Johannes* in zyn openharing zag, bekleed met Purper en Scharlaken, bedekt met goud en edele geſteentens en Peerlen? *Cap.* XVII. Een aards-hoer, een *algemeene etcetera*, want wanneer een Vroumens en zodanigen A la Modiſche Zottin, haar pragtiger uitdoſt als haar ſtaat medebrengt, of haar inkomen kan goed maken, wanneer men een Vroumenſch op ſtraat met zulken optooi, en overvloedigen cieraat ziet pralen, agter met een zyden zit op of Zadel, waar op de Duivel den voorrang heeft; in het midden, van vooren, van agteren, op de zyden, op de ſchouderen, op de borſt, aan handen en voeten, met een *manto*, met een lange rok, in het aangezigt, op het voorhooft, op de kop, aan het hair, aan de ooren, van vooren, en van agteren, wanneer men zeg ik, zodanigen Vroumenſch, met zulken hoerige optoy langs ſtraat ziet gaan, met zulke veder boſſen op het hooft, die even eens als een vaantje op den toorn, wanneer het waait, heen en weer bewegen, zulken pragtigen kleeder Zottin het kleed als een ſtaart na haar trekt, met den kop als een weerhaan wappert, met de voeten als een paard trappelt, de zyden als een danſſer beweegt, de oogen als een valk in de kop draait, dan zeid men wel *aliquid, mali quærit*, deze Vrou dit Meisje zoekt wat kwaads: ja, 't is geen wonder dat de lui in zulken geval een oordeel vellen, want *Cyprianus* was reeds

van

van dit gevoelen: *Optooizel en kleder pragt, passen niemand anders dan de gemeene en onbeschaamde Vroului, ook heeft oit niemand met het opcieren iets in 't zin, dan de geene die weinig van schaamte weten; en dit zyn de openbaare hoeren.* Hebt gy my wel verstaan, A la Modische kleder Zottinnen?

Veel vercierdt en opgeschikt,
Heeft Kuisheid meer dan eens verstrikt.

Elk doet dat nogtans, schoon 'er groot gevaar in steekt, ja ik zou meer kans zien een zwarte Moor wit te maken, dan zulken Zottin haare klederen van 't lyf te praten:

Vrouw Secretaris blyft Narrin,
Vrouw Delatilljo is 't niet min,
Maar de gebochchelde Sybille,
Die stadig langs de straat loopt drille,
Die windt het ver van alle bey,
In Modieuse pronkery:
Haar Dienstmaagt pronkt met nieuwe kanten;
Waar mee zy daagelyks gaat tranten,
Zy heeft schier yder Heil'ge dag,
Een keurs lyf aan, van nieuwer slag:
Doch al die preutze pronkeryen,
Zyn enkel om te gaan uit vryen;
't Is om een Man, en anders niet,
Dat al dat schoone werk geschiedt.

Og! wat hoort men over al geen klagten dat het geld ontbreekt, het geld schynt wel te smelten, ja te verdwynen, en (ik moet 'er waarlyk om lagchen) men heeft geen minder gelt

om modische Klederen, Fontanjes, Kanten, Strikken en kwikken te kopen; ô dwaasheid! menigen spits snavel verandert dikwils haar Fontanje, zeven maal in een week, en wanneer het Zondag is, zo is de Narre-kap evenwel nog niet na de mode gemaakt. Dus gaat het ook met de Rokken en andere kleeren:

Dan draagt men korte, dan weer lange;
Dan zwieren lokjes langs de wange,
Dan moeten die weêr zyn ontbloot:
Dan draagt men glat gestreeke Huiven,
Dan moeten die weêr opwaarts stuiven,
En spits staan, als een zuiker broodt.

Dan moet het weêr in andre vrouwen,
Dan draagt men wyde of enge mouwen;
Dan weêr Japonren kakelbont;
Die daagelyks van snof verandren;
De modens volgen op malkandren,
En de een, boort d'ander in de grondt.

Bestendigheid is niet te vinden,
Narrinnen wisselen als de winden.

Hoe veel klederen hebben veele Vrouwen in haar kassen hangen? men zou schier denken dat het des Duivels *guarda Robe* was nogtans wil Madame geen nieuwe aan leggen, waarom? om dat de mode zo veel verandert: zy heeft een Atlas kleed, 't is evenwel niet na de mode, zy heeft een ligt kleed, dat is goed om 's Zomer te dragen, maar meester *Sartorius* heeft het voor op de borst niet wyt genoeg uitgesneden, dat is ook geen mode, dat moet zy
nog

nog wat bewaren: maar een nieuw kleed van tafferas, waar van de elle tien Ryksdaalders kost, dat 's de regte mode, daarom geeft zy de Man zo veel zuiker-zoete woorden, zy lelt hem met haar duitsche *Retorica* zo lang aan de ooren, en handelt even eens als een vleyende Syreene, tot dat zy den armen slokker overhaalt, en volgens haar begeerte zodanigen kleed laat maken, al zou het jaarlyksche traktament daar aan in de loop blyven; wanneer nu zulken hovaardigen Ravenaas van haar man toestemmige verkregen heeft, om haar maden-zak in zulken kostelyken kleed te steken, (want een opgetooit wyf is na 't zeggen van den H. *Bernardus* niet anders dan *opgesmukte drek*) als dan zeg ik, moet de Snyder, op zyn bank vlugtige kapriolen maken, men looft drink geld uit, en zo ras de *manto* van agteren met zyn twee leibanden gereet is, dan gaat de Vrou met haar Nieumodisch kleed na de Kerk, gaat in de grootste stoelen zitten, en zit zo breed als een Paau; ô Vervloekte mode! Weet gy niet wat de Poëet zegt?

'k Noemze met veel regt Narinnen,
Die veranderlyk van zinnen,
Stadig na een nieuwen snof
Haaken, van het Fransche Hof,
En hun eige Landt verzaken,
In de wys van kleeren maken.

ô hoe hoog zyt gy gestegen, wat dwaasheden, zotheden en gekheden begint gy niet alle dagen? zo dat het geen wonder was, wanneer alle konstenaren en meesters door zulke *variabele*

speculatien op een konstige meesteragtige wyze gek wierden, want om van alles, niet te zeggen, let maar op der Vrouluі aardige en spitze schoenen en muilen, ô wat rare, *subtile* en aardige lesten moeten hier toe niet al gebruikt worden, de allernieuste mode gelyk men aan 't Paryische Hof draagt, moet 'er aan geloven, en gelyk de Wyven onbestendige herssenen in de kop hebben, zyn ze ook onstandvastig in haare voeten, want haare schoenen en muilen zyn dan eens enkeld, dan eens gesprenkeld, dan eens zwart, dan eens hart, dan eens groen, dan eens bruin, dan eens geel, dan eens blaau, dan van root Zatynen; en ziet, het overtrekzel moet met goud en zilver verziert zyn, de snuit is zo spigtig dat men 'er een gat mee boren zou. ô Dwaasheid! wat zal ik eerst zeggen van de onlangs in zwang gekomen, wyde rokken die zo ruim zyn, dat men 'er een kleine kegel plaats mede zou bedekken, ik geloof dat een schaamtelooze Madame, die op een oneerlyke wyze zwanger ging, en haar dikke b.... voor de wereld wilde bedekken, deze wyde rokken heeft uitgevonden: ja 't mag met de afkomst van de mode zyn zo als 't wil, 't is jammer dat men de Schouburg van alle zotte modens in iedelheid nu in Duitsland moet zoeken, alwaar het voorhenen zeer zedig en ordentlyk toeging. *Masselius lib.* 5. schryft, dat het wolle kleed, 't welke de Zaalige Moeder *Maria* voor den 5 jaarigen *Jesus* maakte, met hem opwies; ja zelfs naar de gesteltheid der Feestdagen in den Tempel, van verwe veranderde. Was het Tempel cieraat roodt, zo was *Christus* Rok meede van die coleur; was hy blaauw, zo veranderde

de zyn kleed meede zodanig. Dus was *Christi* kleedt, ter eere Gods, nimmer bestendig van verwe: Maar thans heeft de overdadige kleerpracht by het trotze Vrouwvolk zodanig de overhandt genomen, dat de Mode ter eere van den Duivel, daagelyks van koleuren verandert.

ô Wat is 'er al verandering in de verw der kleeren? 's Zondags moet het kleed Indiaansch Robyn-verw zyn, 't Maandags Hellespontische Ajuin verw, 's Dingsdags Paplagonisch aardverw, 's Woensdaags Peruviaans peltery-verw, 's Donderdaags Afrikaans Ezel-verw, 's Vrydags Luceers donkere verw, 't Zaterdags Cypriaansch duiven hals-verw, met een woord, de Regenboog is zo veelverwig niet, als der Vroului klederen hedendaags. ô Zotheid! de vogelen des Lugts, de dieren op de Aarde, de visschen in het Water, dragen nog die zelve verw aan haare klederen, gelyk God haar van den beginne des Werelds geschapen heeft, maar de stoute Vroului, doen haar leelyk stinkende madezak, haar afschuwelyke mesthoop, het sterffelyke lyf, uyt enkele moetwilligheid, met zo veele zeldzame verwen opcieren, dat de goede koleuren haar onverzaadbare lust naauwelyks te vrede kunnen stellen. Ja de Vroului zyn tegenwoordig even eens als de Tovenaars van Farao, van wien 't bekent is, dat zy Moses en Aaron veel dingen na deden, Aaron sloeg met de roeden in 't water, en 't zelve veranderde in bloed; 's Konings Tovenaars, deeden ook zo, en met hun, *fix fax*, *balli malli*, *pambra dambra*, was het water in bloed verandert; veele Leeraren weten niet waar de Tovenaars dit

dit water van daan kregen, dewyl Aaron voor henen alle het water in Rivieren, Putten en Beeken tot bloed maakte. Eenige zyn van gevoelen dat zy verſſche bronnen gegraven hebben, andere zyn van gedagten, dat de boze vyand hun water bybragt, 't zy zo 't wil, wat Aaron deed, dat wiſten de Tovenaars na te doen, veranderde Aaron water in bloed, de Tovenaars wiſten 'er ook raad toe, dit ziet men hedensdaags ook nog veel, draagt iemand een fraai kleed, de andere zal 't na apen, heeft den eenen een nieumodiſche kant, de andere zal 't ook na doen, en de eer aan een *kant* zetten, draagt iemand een gebloemde rok, de andere ook, en begeert ook dat op haar miſthoop bloemen zullen waſſen; de mantel van Elias was met een dubbelde geeſt gevoert, maar onder de Vrouwen klederen ſteekt een qua geeſt, de hovaardy duivel is 'er in, de goe man moet dikwils allerlei onregtvaardige *Regalien* zoeken, om haar hovaardy te voldoen, want nauwelyks beſpeurt het wyf een nieuwe mode, of zy denkt by haar zelven, draagt die Notaris Vrou, of des Dokters Wyf dat, zou ik immers niet veel beter mogen dragen? is myn Vader geen groot man? Ik moet zien dat hy my ook zo een kleed koopt.

Nauwelyks komt 'er en Franſche broodworm van Parys uit Vrankryk in Duitſland aan, of de Vroului agten hem voor een volmaakt meeſter, waar aan zy alles betrouwen; zy laten zelfs geheele ſtukken laken verſnyden, tot dat 'er eindelyk een rok van ſtukken en ſtollen van by een geflanſt word, wanneer zy des morgens dan in zulken Zotten A la Modiſch kleet

kleet in de Kerk komen, denkt elke Zottin, zo een kleed moet ik ook hebben; en alwaar men gisteren alleen een kleed van een nieuw snofje zag, zyn de straten des anderen daags vol van Fransche modens-Zottinnen, tot dat het eindelyk ook de beurt van de gemeene Vroului word, waar uit ontstaat dat lage en voorname Stands perzoonen niet langer weten wat zy zullen dragen, dewyl het gemeene volkje alles na aapt en men langer geen visteef op zyn Zondags opgeschikt van een Juffrouw kan onderscheiden.

Ziet eens hoe 'er Vrouwtjes zwieren,
Die den trotzen kop verzieren,
Met Stnilljes vreemdt van aard,
Even als een narre paardt:
Zy zyn rondt en onbeladen,
Met meer prullige Cieraden,
Als een braaf en rustig man,
Met twee armen tillen kan:
's Hebben 't loodt niet in de billen;
Maar 't hangt in de mouw te trillen;
Hunne rokken zyn geboordt,
Dan met zyd', dan zilver koordt,
Even als een vat met hoepen:
Falbelaas, met heele troepen
Wayen agter van de rug;
Alles dat is even vlug,
Even los en vol van lappen,
Daar zy moedig mee gaan stappen,
En vervullen met hun zwier,
De allerbreetste straten schier.
Floddrig moet het goedje hangen,
Kronklendt langs 't lyf als slangen,

Raakt

Raakt het niet, dan is het mis,
Als 't maar A la Modisch is.

Ja het is by deze verdorven tyden reets zo ver gekomen, dat de Kamermeid van de Vrou en de Kraambewaarster van een Dame niet kan onderscheiden worden; nauwelyks doet de Vrou het hair met poeder bestrooyen, of de meid durft de poeyer-quast ook wel in de doos steeken, en 't hooft wit maken: hoe dikwils worden de strikken en quikken niet geverft, ja wanneer de genadige Vrou dezelve jaar en dag in de schoenen gedragen heeft, zo knoopt de meid die nog wel aan haar muts, om ook daar mede haar stinkende hovaardy te vertoonen; ô dwaasheid!

Lof ontbreekende Vroului vergeef my dat ik u een weinig aan de lange steerten van uwe klederen trekke, ik bidje waar toe dient dien bugchel agter aan uwe klederen, ik geloof zeker dat gy een zadel voor den Duivel gereet maakt, om 'er zagtjes op te konnen ryden; wanneer onze lieven Heere op den Palmdag te Jerusalem zo pragtig inreed, hebben de lieve Apostelen, haar zeer eerbiedig en yvrig ontrent de Heere Jesus betoont, en hunne eigen klederen, namentlyk hunne mantel, en bovenste rok, in plaats van schabrakken en dekkleden over den Ezel uitgespreit, op deze klederen zat onzen Heere, maar op de hedendaagze mode-klederen, en wyve staarten, zit de Duivel. Zeker vrinden 't gaat te grof, ja ik geloof schier dat ik by na een gasthuis van drie duizent menschen zou kunnen voeden, wanneer ik het geld hadde, dat in een jaar, in voorname Steden

van

van het trotze Vrouvolk voor diergelyke d.... moden, d... Ratels, d... wagens, d... neſten verkwiſt, en uitgegeven word.

A. 1530. verſcheenen te *Neurenberg*, *Regensburg*, *Landtshut*, *Eger*, *Bamberg* en op andere Plaatſen in *Duitſchlandt* een meenigte Kruicen op de Kleeren van Mannen en Vrouwen, voornamentlyk op de laaſt gemelde, van wegens de overmaatige hovaardye. *Cinturius*, *in Appendice Faſc: Temp:* En of ſchoon thans diergelyks niet geſchiedt, egter mag men wel geruſt geloven, dat het meenigvuldige Kruis, maar meede de Wereldt tegenwoordig benauwt wordt, als Oorlog, Peſtilentie en Duurentydt, niet dan door de veelvuldige Kleerpracht, voornamentlyk der Vrouwen, veroorzaakt wordt; dewyle de Mode zodanig doordringt, dat de dertelheid der Kleederen thans niet meer voor zonde gereekent wordt. ô Godt! ô geweten! men weet immers tegenwoordig noch geen andere oorzaak, waarom de ryke Man in het Evangelium naar den Duivel voer, dan om dat hy veel overdaadige maaltyden hieldt, en zich boven zyn ſtaat kleede.

Bonifacius Bagata, *Tom: I. p.* 127. teekent aan, dat de Heiligen *Franciſcus de Paula*, *Hyacinthus*, van der Predikheeren Orden, *Bernardinus Senenſis* Franciskaander, *Hieronymus Recanatenſis*, van de Auguſtynder Orden, en *Math: à Baſcio*, Kapuzynder, hunne Kappen of Mantels op groote Scheepryke en diepe Rivieren uitgebreidt, en daar op als met de veiligſte ſcheepen, geruſt gevaaren zyn. Dezen hebben hunne Kleeren geluk en voorſpoed toegebragt; dog wee! het A le Modiſche Vrouwvolk,

volk, welken, hunne Kleeren en overdaadige pracht, niets dan tydelyk en eeuwig quaat dreigt. Daarom vraagt de H. *Ephrem*, niet zonder reden: wat voordeel zult gy, ô hoveerdig, dertel, lichtveerdig en onbeſchaamt Vrouwvolk! eindelyk, van uwe koſtelyke kleeren, van uwen dertelen opſchik en cieraat, trekken? En geeft daar op zelfs ten antwoord: Immers niet anders, dan het onuitbluſchelyke Helſche vuur; 't welke eindelyk en ten laatſten uw eenigſte winſt zal zyn. ô Groote Elende! Veele die zulke Waarſchouwingen en Vermaningen veracht en in den wind geſlagen hebben, zullen tot hun eeuwig leetwezen, de waarheid daar van maar al te laat ondervinden.

Te *Spolete* lag een Vryſter ziek te bedde, die zeer op mooye klederen gezet was, wanneer haar de Dokter de dood aankondigde, drong men daer op, dat zy om haar ziel te genezen, een geeſtelyke arts, namelyk een Biegtvader moeſt te hulp roepen, dewyl zy zulks wegens haar menigvuldige ziele wonden nodig had. Dog hier na wilde zy niet luiſteren, maar wanneer zy bemerkte dat zy zekerlyk zou ſterven, verzogt zy A la Modiſche Zottin van haar Moeder, dat men haar beſte klederen by haar zou brengen, en daar in, en niet anders wilde zy de dood opwagten, wat is dit een onzinnig gedrag van een ſtervende? Andere zyn zorgvuldig om haar doodkleed gereet te hebben, andere hebben een hairen kleed aangetrokken met aſch beſtroit, en op de bloote aarde haar geeſt willen uitblazen, en dit kind der iedelheid, wil nog eerſt in Zatyn en Zyde

pralen,

pralen, wat zal dat een gelukkig ſterf-uurtje zyn? In 't eerſte wilde men dit geenzins inwilligen, dog eindelyk ſtond de moeder dit toe, op dat zy dit lieve dogtertje tog niet tot der dood toe zou bedroeven. Men bragt dan, haar met zilver geborduurde rokken, trok ze aan het bleeke en byna ſtervende lighaam, aan dat lighaam, dat de wormen eerlang de huit over de kop zouden trekken; men ſtreek en kamde haar lokjes uit, men lei moesjes op haar trony, hing haar peerlen aan de ooren, een koralen-ſnoer om den hals, arm-barden om de handen, goudene ringen aan de vingeren, zyde kouſſen en mooye geſprenkelde ſchoenen aan de voeten, en in alles, even eens of zy de Bruid was, daar zy eerlang den doden dans te danſſen ſtondt. God geve dat ze een Hemel-ſprong gedaan heeft. Wanneer zy nu ten enemale aangekleed was, zag zy zeer trots en als een Paau, ſpande alle hare kragten in, om met luider ſtemme uit te roepen: wel moet ik dan ſterven? zal ik dan in 't bloeyen van myne jaren, in het beſte van myn jeugt, ten grave dalen, en dit alles nu moeten verlaten? Waar is nu myne ſchoone gedaante? waar die goede dagen die ik genoten hebbe? waar alle myne Kameraatjes? ô wie zal al deze myne optooizelen en kleederen ten deel krygen! Men bragt haar te binnen dat zy veel meer zorg voor het cieraad van haar ziele, dan voor dat van het lighaam moeſt dragen; dit optooizel behaagde God alleen, die men alleen door ootmoedige bekenteniſſe van zyne zonden moeſt bevredigen. Hier op begon zy te woelen, en met vuurige oogen en een verſchrikkelyke ſtemme te roepen: Wat heeft God met my, en ik met hem te doen,

hy heeft noit geen deel aan my gehad, en zal 't ook noit hebben, en gaf alzo den geeft. *Robertus delicio, opere de poenit: Serm* 10. *c.* 3. ô Rampzalige dood! omtrent dit elendig werelds-kind is vervult geworden 't geen *David* zegt Pfalm CIX: 18. *Hy zy bekleed, met den vloek, als met zyn kleed.* Dog niet alleen deze, maar veel duizent andere *A la Modifche* vrouwlui ftorten hedensdaags nog in den diepften afgrond der Helle, alleen om deze zonde, daar dit misbruik reets de naam van zonde verloren heeft; het ware te wenfchen dat alle kleder zottinnen het volgende ter harten namen.

Pater *Engelgraaf* fchryft, dat 'er eens een Dame was, die een beroemt meefter en modifche fnyer om een nieuw fatzoentje zeer laftig viel; wanneer deze eerlyke man haar allerlei vormen en modens liet zien, en geen van allen haar eenigzins behaagde, zo zey zy zeer fchamper: Foei fchaamje, wilt gy zo een beroemd meefter zyn, en kuntge geen nieuwe na myn zin vertonen? deze dragten heb ik aan andere reets gezien. Hier over wierd *Sartorius*, de modenfche fnyder, niet ten onregte gramfteurig, bragt deze Dame om die reden aan het venfter, en wees haar tegen over zyn huis by een witwerker, twee nienwe doodkiften, die zo even gemaakt waren, daar by voegende: Dewyl ik voor u genade geen mode na uw genoegen hebbe om uw lichaam mede te kleden, zo zal u zo eenen, wyzende te gelyk op de doodkiften, zeer wel paffen, zo gy 'er maar een uitkieft, zy zal u net genoeg zyn. ô Dat men zulks tegenwoordig ook wel in agt nam, zekerlyk, veele A la Modifche zottinnen, die niet anders dan

van

van mooye klederen droomen, zouden daar door beter gedagten krygen, en haar van zulke ſchadelyke en Gode mishagende ydelheden zorgvuldig wagten.

Ik wil wel toeſtaan, dat voorname en hoge ſtaats-perzonen een koſtelyker en pragtiger kleeding dan de gemeene man paſt; ja Gods bevel is het, dat 'er onderſcheid is tuſſchen den adel en de gemeene lui, en dat de vrou van de meid zal onderſcheiden worden; gelyk de H. Paulus dus met duidelyke woorden leerdt 1 Tim. 11: 9. *Ik wil, dat de vrouwen in een eerbaar gewaat, met ſchaamte en matigheid haar zelve vercieren*, en hy voegt 'er by: *Doch niet in vlegtingen (des hairs,) ofte goud, ofte peerlen, ofte koſtelyke kledinge. Maar ('t welk den vrouwen betaamt, die de godvrugtigheid belyden) door goede werken.* Vrou Doctorin! verſtaje die text wel, heb je 'er nog niet genoeg aan, zo let eens wat de Engelſche leeraar ten kleding en cieraat voorſchryft: *Een betamelyk vercierſel word de vrouwlui niet verboden, maar koſtelyke, ligtvaardige, onbeſchaamde en oneerlyke klederen, zyn zondig.* Zondig is het daarom, om dat menigen modens-zottin haar geheele huwelyks-goed, ja dikwils boſſen, velden, landen, dorpen en heerlykheden op haar kop en rugge torſcht. Zondig is het, wanneer men tot hair-naalden, ſpan-naalden, banden, ſtrikken en kwikken, *Falbelas* een geheele kamer nodig heeft. Zondig is het, wanneer veele kaale tuinſtaken en miſthopen een geheele kante kraam nodig hebben en die om haar lyf hangen, waar mede zy dan pronken als een Kermis-pop, daar nogtans onder het zelve niets dan bloote armoede is, en onder een hembt, dat

van ſtukken te zamen geſlanſt is, bedekkende niets dan huit en knoken. ô Hoe loflyk was het dan, toen 'er voor eenige jaren in zekere ſtad een ordre op de kleeding geſtelt wierdt, maar het zelve had, og lacy! te weinig duur, en zou tegenwoordig, vrees ik, niet afgeſchaft kunnen worden, ſchoon 'er de kop af moeſt. Dierhalven heb ik, tot beſluit dezer verhandelinge, de overledene kleer-ordening het volgende Grafſchrift toegevoegt:

De ordening van pragt in kleêren,
Die gebaate vrouwe plaag,
Ruſt, en ſluimert hier om laag,
Wilt dees Graf-ſtee plegtig eeren,
Snyders, Kramers, Winkeliers,
Want zy gaf niet veel plaiſiers
Aan uw Gilden, aan uw orden,
Laat zy dan tot ſtof vry worden.

DE EERROVENDE NARRIN. XXVII.

WEg kling, weg dolk, weg moort-geweer,
Gy treft flegts 't Lyf, myn tong treft de Eer;
Zy leeft in fchenden, laft'ren, fmaalen,
En kan ik niemant niet behaalen,
Of de eer ontroven naar myn zin,
Dan blaaft het my de Duivel in.

E H. *Paulus* wierd eens in den Hemel verrukt, dog ik met myn gedagten in de Hel, alwaar ik veele en onderſcheidene perzonen vond, als in mynen Judas den Aarts-ſchelm het I. Deel breder aangetekent ſtaat:

Al was ik onbepaaldt,
Al was myn tong verſtaaldt;
Al hadt ik duizendt monden,
'k Wierdt noch te zwak bevonden,
'k Stondt noch gelyk als ſtom,
In 't melden van de ſom,
En zoort van Helſche pynen,
Die my onnoemlyk ſchynen.

Onder anderen quam ik in een ſtraat, die de vrouwe-ſtraat genoemt wierd, alwaar ik ook veel oude en jonge vrouwlui vond. Een van haar ſprak Hebreeuſch; en ik beelde my in dat het de hovaardige *Jeſabel* was; een ander ſprak Boheemſch, die ik voor *Drabomira* aanmerkte; eene klaagde in het Grieks, die, na 't my voorkwam, *Helena* was; eindelyk quam ik in de ſnyders-ſtraat, die zeer groot was, en over wiens grootheid ik my ook ten hoogſte verwonderde; dog naderhand viel my in, dat 'er ſnyers van allerley ſlag zyn, als kleder-ſnyers, ſtro-ſnyders, ſteen-ſnyders, glas-ſnyders, beurſe-ſnyders en op-ſnyders ook veel. Dog my wierd onderregt gedaan, dat alle de inwoonders van deze groote, lange, wyde, breede ſtraat, Eer-afſnyders waren; en 't is jammer dat 'er zo veel van dit ſlag onder de vrouwlui gevonden worden.

Wan-

Wanneer de dappere *Godefroi Bouillon*, Hertog van *Lotheringen*, het groote en Wereldberoemde *Jerusalem* belegerde, schoot hy uit Davids toren drie vogelen te gelyk, waarom de Hertogen van Lotheringen nog drie vogels in hun wapen voeren; zo schiet ook een eer-affnydende zottin, zeid de geleerde Heer *Drexelius*, met haar tonge, als met een pyl, en quetst 'er drie te gelyk, eerst die geene die ze de eer affnyd, ten tweeden die het aanhoort, en eindelyk die het doet, namentlyk haar gewisse. Waarom *Bernardus* niet ten onregte zeid: *De Eerrovinge is een zwaare zonde, een groote ondeugt, en een zwaare misdaadt.* Ja is 't niet een groote zonde? Let 'er op Zottin, dat wanneer het in een gewigtige zaak geschiet, het zelve door geen gebed, door geen vasten kan vergeven worden, eer den beledigden de gestolene eere weder vergoet, en het zelve herroepen is; want het is de waarheid:

Niemant kan men absolveeren,
Van begane dievery,
't Zy hy weer komt uyt te keren,
't Geen hy haalde van ter zy.

De ondeugende *Delila* moet een scherpe schaar gehad hebben, toen zy, den anders onverwinnelyken held, *Simson* al zyn sterkte met het hair affneed, maar nog veel scherper is de tong van een eerrovende zottin: *Haare tonge is een scherp zwaart.* Psalm LVII: 5. Zulk een onbeschaamden teef, snyd niet alleen de sterkte, maar ook de eer, het goed, lyf en leven af. *Fama enim vita & bona hominis pari passu ambulant* zeggen de Regtsgeleerde. *De goede naam, het*

 leven,

leven, en de goederen des menschen gaan gelyke gang. Zo is ook de minste eerroovinge een veel grooter zonde, na de uitspraak der Theologanten, als de grootste diefstal, dewyl de diefegge van een goede naam, veel schadelyker is dan van geld-dieven, gelyk de wyze Zalomon reets betuigt: *Een goede naam is beter dan groote rykdom.* Prov. XXII: 1. Maar gelyk alle zotten en zottinnen in hunnen handel en wandel, doen en laten, onbehoedzaam, onvoorzigtig, ja regtschapen dom en bind zyn, en alles snappen wat haar op de tonge komt, zo gaat het ook even eens toe met de Eerrovende zottinnen, zy spreken zonder eenige *Considerationen*, niet eens overwegende, of het haaren even-mensch nuttig of schadelyk is. Ey vrouwtje, zeid 'er eene, zedert dat myn buurvrouw weduwe geworden is, is 't 'er vol van lediggangers, gedurig is 'er een groot geloop, even eens of 'er een honde-bruiloft was. De dikke *Robbert* gaat 'er dikwils in, en zo ras hy 'er binnen is, gaat de meid met een dikgebuikte kan na de kroeg, zy zullen de meid zo te vergeefs om geen wyn zenden, myn buurvrouw heeft tog wel wyn in de kelder, het vrouwmensch is ondertusschen alleen by de karel, wie weet wat zy met elkander uitregten? ik geloof zeker dat zy eens na de vlees-markt gaan, de D.... is een schelm; maar vrouwtje, denk dat het maar tusschen ons beiden is.

Twee andere snapsters kwamen by elkander op de markt, gingen op de hoek by de vleesbank staan. Zuster, zei de eerste, gisteren heeft buurvrouws dogter ook eens bruiloft gehouden, nu zal al dat smullen en brassen in dat huis eens gedaan zyn. De twee jonge muil-apen hebben nu

nu genoeg te zorgen, de Bruidegom heeft niet veel ten beſten, men weet immers wel, wie hy is, daar zyn van zyn kinderen al in 't Gaſthuis; lieve zuſter, zei de andere, 't is die karel zo kwaat niet af te nemen, het meisje wou ook geerne eens aan den dans; je weet immers wel, dat haar vader haar omtrent St. Jacob een bedevaart liet doen, op dat de luiden niet zouden merken wat 'er gaans was. Ja, lieve buurvrouw, hoe plaagt men de arme lui nu, men vilt haar, og! wat moeten de arme boeren niet al gelt aan de Schout geven, wanneer ze aan 't pleiten zyn, de Advokaat moet geduurig een kalf in de keuken hebben, wat viſch moeten de viſſchers in de vaſten niet al op de tafels der pleiters beſchikken, wanneer ze aan een pleidooi vaſt zyn? De Proceſſen verſchuift men op de lange bank, hoe zou de vrouw haar anders zo netjes konnen kleeden, ja, ja der Weeskinderen gelt moet het dikwils ontgelden. Maar zuſter, denk dat dit alles tuſſchen ons beide is.

Ja ja, Eerroovende zottin, tuſſchen ons gezeid, beeld je maar in, dat deze redenen by deze uw makkerin zullen verzwegen worden. Wat wilt gy zottin andere lui het ſtilzwygen opleggen, wanneer gy zelfs niet zwygen kunt? Geloof vry, wat u kameraatje van daag weet, dat weet men overmorgen door de geheele ſtad, ô zotheid.

's Vrouwtjes allergrootſte ſchat,
Is haar naaſten by het gat,
Door haar ſnappen, om te halen;
Schelden, ſchenden, ſmaden, ſmalen,
Staat haar, dunkt hun, mooi en vry,
Ja zy houdent lekkerny.

Alle zodanige Eere-diefeggen heeft *David* al over lang de waarheid in haar aangezigte gezeid, Pfalm LXIV: 4, 5. *Die hunne tongen fcherpen als een zweert, een bitter woord aanleggen als een pyle, om in verborgene plaatzen den opregten te fchieten, konftig fchieten zy na hem ende en vreezen niet.* ô Bittere zaak! zulken Eerrovende tong, is te regt een fcherp mes, en een tweefnydend zweert, dat meenig eerlyk menfch met groote bitterheid hert en ziele doorboord.

Bitterder als gal of roet,
Is het laftren van de vrouwen;
Thym en wynruit noem ik zoet,
By het bitter dat zy brouwen.

Dog voornamentlyk gebruiken de gewetenlooze wyven hare eer-affnydende tonge-zweerden, daar in, wanneer zy op maaltyden en kinder-malen te zamen komen, dan zal men zien, hoe dit alles by haar grof toegaat, dan zal men hooren, hoe zy dan deze, en dan geene braaf kielhalen. Dat men aan tafel, op eene eerlyke maaltyd het vlees aan ftukken fnyd, dat gaat nog henen, maar dat men het te gelyk de menfchen doet, gelyk huiden te veel gefchiet, dat mishaagt Gode ten hoogften.

Simfon had niet verre van *Timnath* by een Wyngaard een Leeuw aangetroffen, die hy op een zeer manhaftige wyze, fchoon hy van geweer en wapenen ontbloot was, zodanig aangevallen, en even of het een klein Geiten-bokje was, den hals omgedraait had; wanneer hy naderhand den zelven weg wederom te rug ging, vond hy een Byenzwarm in de mond des Leeuws,

Leeuws, en met eenen vry veel honing, waar van hy ook wat mede nam, gevende een gedeelte aan zyne ouderen; dog zyn liefste moest hy ook niet vergeten, dewyl de vrouwlui gaarn wat zoets lekken. Wanneer Simson naderhandt op een maaltyd, die zyn vader toebereid had, neffens dertig Philistynen genodigt was, gaf hy dit raadzel uit, onder beding, wanneer zy het zelve binnen weinige dagen oplosten, dat hy hen dan dertig klederen zou schenken, zo niet, zouden zy dit aan hem doen. Goet goet, men was 'er mede te vrede; het Raadzel was dusdanig: *Spyze ging uyt van den Eeter, en zoetigheid van den Sterken.* Zy konden niet vatten, niet bemerken, niet verstaan, dat 'er van een eetende spyze kon uitgaan, maar *Simson* verstond hier dat geene door, dat hy in de mond des Leeuws gevonden hadde.

Tegenwoordig is dit niet nieuws, dit ondervind men nu alle dagen; weinige maaltyden, kinder-malen, ja wat naam zy ook mogen hebben, vind men nu alwaar niet van de eetende en drinkende wyven, inzonderheid wanneer de bol door den sterken invloed des wyns verhit is, een spyze ten monde uitgaat, maar wat spyze is het? Braadworst? neen. Pasteyen? neen. Gebraad? neen. Spek-struif? neen. Vis of Vlees? neen neen dit alles niet. Wat dan? is 't quaat te raden. Ik zegge het eindelyk, en 't is de waarheid: Alwaar de vrouwlui eeten en drinken, aldaar gaan gemeenlyk vlekken uit haar mond, vlekken? ja vlekken. ô Hoe veele snyden de eere af, waar uit vlekken, geen klédervlekken, maar schandvlekken voortkomen. ô Eerrovende Narinne!

By

By den Evangely schryver *Markus* in het VII. Hoofdstuk vind men deze woorden: *Ende hy, (namentlyk Christus) wederom weg gegaan zynde van de landpalen Tyrus en Sidonis, quam aan de zee van Galilea, door het midden der landpalen van Dekapolis, en zy bragten tot hem eenen dooven die zwaarlyk sprak, ende baden hem, dat hy de hand op hem leyde, en hem van de schare alleen genomen hebbende, stak hy zyne vingeren in zyne ooren, en gespogen hebbende, raakte hy zyne tonge aan, ende opwaarts ziende na den Hemel, zugte hy, en zeide Ephphatha, dat is, word geopent, en terstond werden zyne ooren geopent en de band zyner tonge wierd los, en hy sprak regt.*

Dat was een heerlyk wonderwerk, en een plegtige daad, en of hy het schoon verbood, dat zy dit aan niemand moesten zeggen, zo hebben zy het nogtans verspreid en over al verkondigt. De Duivel, die een aap van den Almagtigen is, en alles tragt na te doen, doet het inzonderheid omtrent dit gemelde wonderwerk. Men vind weinig vrouwlui, aan wien deze booze geest niet dikwils dit woord *Ephphatha*, dat is zo veel als doe op, wederhaaldt. Weinig gasteryen en maaltyden zyn 'er, of de band der vrouwen tongen word los gemaakt, schoon men hier te land geen menschen vind die elkanderen opeeten, zo zyn 'er nogtans weinig maaltyden, waar vrouwen bykomen, of dan zal den eenen, en dan den anderen onder haar bitze tanden komen. Daar is een zeker kruit, dat men osse tongen noemt, dat is goed en heilzaam. Ook is 'er een ander kruit, dat men herte-tongen noemt, dat is goed en heelt de wonden, maar Eer-afsnydende wyve tongen maken

maken wonden, inzonderheid omtrent het eeten en drinken, wanneer haar kop en krop dol en vol is. In elke evenaar is in het midden een tong, dog deze zal noit na de ligste kant henen zwaayen; dog der wyven laster-tongen zyn geheel anders genatureert en geschapen, deze zullen gemeenlyk die geene aantasten, by wien een klein gebrekje is, zulk een moet dapper by hen voorhouden. Ja veele van deze eer-steelende zottinnen zouden denken dat het eeten haar niet wel zou smaken, zo zy niet van anderen mogen snakken. ô Gy eer-dieven, eer-roofsters, gy gewetenloze zottinnen, trek eerst de groote balk uit uw eigen oogen, eer gy na de splinter van eens anders ooge ziet; ja ik wenschte wel dat gy lieden met narren-snoeren gemuilband wierd, en daar mede zo lang moest omgaan, tot dat gy wat nutters van uwen naasten te spreken had. En alhoewel ik weet dat deze myne hertelyke wensch, aan u niet volbragt kan worden, dewyl men geen muilbanden genoeg zoude konnen vinden, zo wil ik u nogtans, schoon ik geen Propheet ben, *Prognosticeren* en voorzeggen, dat gy den eeuwigen vloek niet ontgaan zult, want zo zeid *Lyranus in Cap.* 28. *Eccles. Oorblazers en eer-rovers, zullen van Godt vervloekt en verdoemt worden.*

Ik bidje let eens op deze geschiedenis; twee geestelyken van de order van *St. Franciscus*, reisden in den zomer door het *Milanees.* 't Gebeurde eens dat zy van de dorst zeer geplaagt, en gedwongen wierden om van de gemeene weg af en na een dorp te gaan. Aldaar komende, zagen zy voor een aanzienlyk huis eenige gewapende mannen staan. De heer van die

die plaats, dat een voorname en ryke Graaf was, kwam by haar, vragende, of zy Priesters en Biegt-vaders waren? de eene, een Biegt-vader zynde, nam de Graaf dezelve met hem, brengende hem in een klein kamertje, waar in een adelyke Dame was, die zeer wel na een schoone Helena gebleek, dog slegt gekleed zynde, en in een hoek aan een keten gesloten, de bittere dood afwagtende. De Graaf belaste den Pater dat hy de biegt van die persoon zou afnemen en ze ter dood bereiden, op dat zy daar op de verdiende straffe mogt verkrygen. Daar op sloot hy het kamertje toe, en liet de Priester alleen by de gevangene vrouw; deze viel aanstonds op haar knien, met weenende oogen, en zeide: ô Priester, uwe tegenwoordigheid heb ik nog alleen tot mynen troost nodig, op dat ik my voor myn levens-end met den hoogen God door een opregt berou mag verzoenen, en naderhand daar voor ook myn grootste onschuld van u aan de wereld bekent gemaakt mag worden. Weet dan alvorens, dat ik van een hoog adelyk geslagt afstamme, en de egte en altyd getrouwe vrouw van deze Graaf ben. Wy hebben beide tot dus lang in de grootste vrede en eenigheid geleeft, en zyn van God met verscheide kinderen gezegent. Dog voor eenige dagen wierdt myn man en heer door eenige qualyksprekende tongen, en eer-quetzende snapsters, zodanig tegen my opgehitst, dat hy my als een eerloos en ontrouw geworden wyf ter dood veroordeelt heeft. ô Myn Vader, ik wil zeer geerne sterven.

Na dat zy de biegt gedaan had, die in zeer geringe zaken bestond, verhaalde zy aan den

Pater het gansche beloop van haar ellendige toestand, zeggende, ik heb een vrouwmens, die daaglyks in 't Slot kwam, en die de overgeschotene spyze afhaalde, het huis verboden, dewyl zy haar niet betamelyk gedroeg, waar op zy my beschuldigt heeft, als of ik myn man ongetrouw geworden was, waar op deze my ter dood gedoemt heeft. Zie lieve Pater, dit heb ik u willen openbaren, op dat gy myn onschult aan de Wereld openbaar moogt maken.

De Godvrugtige *Pater*, dit met het grootste medelyden aangehoort hebbende, sprak de tot de dood bedrukte Gravin op het allervertroostbaarste aan, met belofte om alle neerstigheid te zullen aanwenden, en zyn best te zullen doen, dat haar onschult aan den dag mogt komen, en zy als een tweede Zusanna van den dood gered, en by 't leven behouden mogt worden. Zy moest haar hert en gemoed maar tot God in den Hemel opheffen, en alles aan zyne Goddelyke Voorzienigheid overgeven, hy zou ondertusschen voor haar een andere Daniel zyn, en zig bevlytigen dat de waarheid te voorschyn mogt komen.

Na deze belofte ging de vrome, en op God vertrouwende *Pater* uit het kamertje, alwaar de Graaf die van gramschap als brandende was, na hem stond te wagten, en hem dusdanig aansprak: Wel *Pater*, dewyl gy het uwe nu gedaan, en de biegt van deze booze feex afgenomen hebt, kunt gy wederom heen gaan, en wensche u daar toe geluk en gezontheid. Dog de Pater viel op zyne knien, en bad de heer Graaf, dat hy tog niet al te haastig geliefde voort te varen van onschuldig bloed te vergieten, maar een klein uurtje

uurtje daar mede te wagten, hy zoude ondertusschen het wyf eens spreken, die zyn vrouw Gravin beschuldigt had; menende in staat te zyn, om haar deswegen van valschheid te overtuigen. De Graaf die van geen onschult wilde hooren spreken, willigde evenwel zyn verzoek in, en gaf hem vryheid om de gemelde vrouw eens te spreken, en volgde hem te paard, om in 't heimelyk eens te hooren wat hy aan haar te zeggen hadde.

Zo haast de Godvrugtige *Pater* aldaar aangekomen was, en dit Eer-rovende mensch t'huis vond, zei hy op een ieverige wyze: ô gy rampzalige onder alle vrouwen! wat een yffelyk vuur van een bloeddorstige wrake hebt gy met uw Helsche laster tong aangestoken; ô booze vrouw, hoe staat gy nu met uw gewisse! Vreest gy niet dat de aardbodem van een zal splyten, om u met lyf en ziel in den Helschen afgrond in te slokken; immers hebt gy met uw Godloze eer-kwetzende tong de onschuldige Gravin met zo zwaren misdaat betigt, en haar man zodanig tegen haar opgehitst, dat hy voorgenomen heeft haar om 't leven te brengen, zo gy niet ten eersten henen gaat om haar vry te spreken, en gy niet wederroept wat uw Duivelsche haat valschelyk heeft op gegeven. 't Za lustig, daar is geen ander middel om de Gravin van de dood, en u van de eeuwige verdoemenis te verlossen, dan dat gy hare gestolene eere wederom geeft. Haastig, toef niet, eer dat de onschuldige Gravin in de onregtmatige straffe van haren vertoornden man, en gy in de handen van de wraak-oeffenende geregtigheid van Godt vervalt. Ik verzekere u, dat ik by den Graaf en zyn vrouw voor

voor u vergiffeniffe en genade zal uitwerken, Maar ô vervloekte zonde en eerroving! wat denkje dat deze verftandige Pater by deze oude, magere, en eerrovende feex uitwrogt? luifter eens na de uitkomft.

Dit verharde, eerrovende, en niet minder wraakzugtige wyf, zei gants ftout en vermeeten: Ja Pater, het geene dat gy my verhaalt, hoore ik zeer geerne, want myn eenigfte wenfch en begeren is, dat de Gravin aan haar eer gekwetft, en van haren man gehaat word. Laatze vry onfchuldig fterven, om dat ik van haar uit het flot verftoten ben; heb ik geen berouw over myne befchuldinge, ik ben 'er zeer vergenoegt over, wanneer ik my op deze wyze kan wreeken. Ga maar heen Pater, gy zult my met al uw fpreeken en vermanen daar toe niet brengen, dat ik dat geene herroepe, waar van ik haar befchuldigt heb. Let 'er nu eens op, gy eerrovende zottinnen, hoe verfchrikkelyk zy van Godt hier over geftraft wierd. De Graaf, die dit alles aangehoord hadde, ftiet met veel gramfchap de deur open, tragte met zyn Piftool, dat hy in zyne handen hadde, deze eerfteelende feex te doorfchieten; dog het buskruidt geen vuur vattende, floeg hy haar met de loop op de kop, dat zy dood ter aarde nederftorte. Hier op ging de Graaf met de Pater na zyn half doode Gravin, die hy van hertenleedt niet kon aanfpreeken, tot dat de Pater alles wat 'er voorgevallen was, vertelt hadde. De Graaf bad zyn kuifche gemalin, op zyn knien leggende, om vergiffeniffe, die hy ook aanftonds verkreeg; levende naderhand met elkander in de grootfte eenigheid; dog het doode aas wierd van de Beul

op een houtstapel gelegt, en tot affche verbrand, en de Ziel is gevaren ter plaatze daar alle eerroovende zottinnen bescheyden zyn.

ô Vervloekt eerrooven! Hoe veel duizenden menschen zyn 'er deswegens ter Helle gedoemt, de eerroovende zotten en zottinnen zyn den Heere een grouwel. Na dat de Koning der Ammoniten, Davids gezanten de baard half afgesneden had, waren zy zo beschaamt, dat ze om die reden te Jericho verbleven, en niet eerder by de menschen durfden komen, eer hunne baarden wederom uitgewassen waren. Toen hielt men veel van groote baarden, maar tegenwoordig plaagt men de baarden meer als de Boeren haar koorn; ja veele pronken des te meer met hunne baarden, wanneer ze zo kaal zyn als een Schilders penceel-stok. Eenige laten onder de neus alleen twee vlokjes staan, dat men schier zou denken dat het twee muggen waren, die haar onder dit rottige dak *geretireert* hebben. ô Wereld hoe zyt gy zo koddig, ja zo zot! De gezanten van *David* schaamden hen dan, om dat hunne baarden half afgesneden waren; denk eens hoe hart en smertelyk moet het de zulke dan vallen, wanneer een eerontfutselende, eerrovende, eersteelende wyve-tong de eer ten eenemale afsnyd. Een baard kan nog wederom uitwassen, maar, wanneer zal dit een eerlyke naam doen? Derhalven kan ik zodanige godloze en eerrovende zottinnen, die met haar tanden zo hart byten, voor hare booze listige tanden geen beter *Recept* voorschryven, dan dat geene dat Godt aan alle Zondaren, die ter Helle varen, dreigt, wanneer hy zegt: *Aldaar zal zyn weeninge der oogen en knersinge der tanden.* Let 'er op Zottinnen!

DE

DE ARGLISTIGE NARRIN. XXVIII.

UW woorden, moeder, die zyn goedt;
De meidt is lief en zuiker zoet,
s Heeft Huis en Hof, en andre zaken,
Die 't hert bekoren en vermaken;
Maar 't is vergeefs na my gevist,
De schyn bedriegt, 't is Argelist.

IK kan my niet verbeelden, dat 'er onder alle dieren op den gantschen aard-bodem een arglistiger of snoder dier te vinden is, dan dat geene dat een lange kuif heeft, en na de man zweemt, namentlyk een wyf. Het valt niet te ontkennen, dat de oude slang arglistig was, wanneer zy Eva door de verboden vrugt bedroog; dog Eva was nog erger, die Adam verleidde, en door een beloofde Gode-gelykheid tot zo zwaren val bragt. Daar valt geen tegenspreeken aan, of 't waren schadelyke vossen, die van *Simson* gevangen wierden, en met haar aengestoken rysbussen geheele velden, Wynbergen, en Olyfgaerden verschrikkelyk verwoesten, en alles in de assche leiden; maar nog slimmer was Delila, die *Simson* zelf bedroog, en hem van zyn oogen, van zyn vryheid en van zyn leven beroofde. Men mag 't niet van de hand wyzen, dat die Leeuwen en Beeren schadelyk waren, die den jongen Schaap-herder David in zyn hoeden, niet weinig ongemak aanbragten, dewyl zy dan hier, en dan daar een Schaap weg namen, zo dat hy gedurig werk hadde, om haar af te weeren; maar nog schadelyker was Bathzeba, die den harder zelfs in de strik kreeg, om van duizend andere te zwygen. Ja ik ben zelfs van gedagten, dat alle de drie hondert vossen, die *Simson* ving, zo arglistig niet geweest zyn, als een eenig wyf; want zodanige zottin, heeft zo veel vouwen niet in haar rok, als wel schelmstukken, list, en bedrog in haar hart. Wanneer alle de booze aanslagen van arglistige vrouwlui in geldt veranderden, zo geloof ik, dat men 'er het

het geheele Keizerlyke leger mede zou kunnen betalen. Dus mag men zeggen:

Eer, zou men de Oceaan zyn diepe kolken peilen,
Of dwars door 't yslyk ys, na 't Noorder afpunt zeilen,
Als vrouwen list doorgronden:
Die konst is ongevonden.

Want:

Bedrog en valschheid, list en haat,
Is vrouwen beste huis-cieraadt.

Arglistig was het wyf te *Baburim*, waar van wy 2 Sam. XVII. lezen, dewyl zy de twee getrouwste helden van David, *Jonathan* en *Abimaas* wonderlyk by 't leven behield. De gemelde helden wierden door *Absalons* volk na 't leven gestaan, waarom zy de vlugt in zeker huis namen, alwaar zy in een put daalden, en de vrouwe nam en spande een dekzel over het opene van die put, en strooide gort daar op, en wanneer de Soldaten van Absalon gewapenderhand in dat huis kwamen, vraagden zy waar *Jonathan* en *Abimaas* waren, dog het arglistige wyf gaf tot antwoord, zy zyn over de rivier gegaan, waar op zy te rug gingen, en alzo behielden *Jonathan* en *Abimaas* het leven.

Arglistig was *Rachel*, de huisvrouw van de Patriarch *Jakob*; want, na dat gezeide *Jakob*, by *Laban* twintig jaar getrouwlyk gediend hadde, en namaals door Gods goedheid ryk wierd, zag *Laban* zyn zwager, hem met leepe oogen aan; dog hy niet veel genoegen in

zulk een zuur gezigt hebbende, nam affcheid, nevens *Rachel* en *Lea* en al het huisgezin; dog *Rachel* had even te vooren de gouden *Terafims* van haar vader *Laban* geftolen. Wanneer *Laban* dit aangezeid wierd, zette hy met eenige van zyn huisgezin haar agter na, en vond hen op 't gebergte *Gileads*, verwytende hem ten deele met veinzery, ten deele met botte woorden, zyn fchielyk vertrek; en maakte eindelyk den vroomen *Jakob* voor een dief uit, zeggende, waarom hebt ge myn gouden *Terafims* geftolen? *Jakob* ontfchuldigde hem zo veel hy kon, dewyl 't hem onbekent was, dat *Rachel* dit gedaan hadde; maar bood aan, hy mogt al zyn goed doorzoeken, dat hy op eene eerlyke wyze verkregen hadde, dit gefchiede ook. Na dat de argliftige *Rachel* dit vernomen hadde, nam zy de Terafims, en verborg die onder het ftro der fchapen, en ging 'er op zitten, en zy hielt haar (ô Wyve lift) als of zy haar aaffem niet ter dege kon fcheppen, en als of zy buik-pyn hadde: wanner Laban haar nu aantafte, en vroeg, waar zy de Terafims verborgen had? Zei zy, myn vader ik weet van geen goudene, nog van geen zilvere, nog van geen yzere beelden, altoos ik hebze niet, og het doet my zo zeer. Sta op, zei hy, laat my eens zoeken. Og myn vader, vervolgde zy, hoe ziek ben ik, en fchoon gy my de Terafims wilde fchenken, ik kan maar niet opftaan, *Laus fraus muliera funt.* Dat was nog een regte vrouwe lift, waar mede die looze *Rachel* haaren ouden vader *Laban* liftig bedroog.

Argliftig was *Michol*, *Davids* vrouw; wanneer deze tyding kreeg, dat de boosaardige Koning *Saul*, na haar mans leven ftond, liet zy hem in ftilte

ſtilte het venſter uit daalen, en op dat zy des te meer tydt zou hebben om zyn leven door de vlugt te redden, bedagt zy deze liſt: Zy nam een houten geſneden beeld, trok het de klederen van *David* aan, en leide het zo in 't bedde neder; dog het hoofdt bedekte zy met een roodagtig ruig Geiten-vel, wanneer de gezondene ſoldaten en trauwanten met allen yver in haar huis kwamen om *David* te halen, en gevangen aan den Koning over te leveren. Zie eens, toen tierde Michol haar even eens aan, als of zy zeer melankolyk en bedroeft was; en gelyk men weet, dat de vrouwlui in eenen aaſſem huilen en lagchen, zo kon 't wel wezen, dat zy haar oogen alvoorens met uyen-ſap beſtreken had, immers zy zugte als een hen die de pip heeft; zy klaagde zeer weemoedig, dat haar lieve man en heer, zeer gevaarlyk ziek was, toond hen van verre hoe de arme ſlokker als magteloos te bed lag, en zy konden zyn Majeſteit aandienen, dat hy 'er geenzins van zou lopen. Deze beulingen geloofden vaſt dat David onder de dekens lag, daar het nogtans een houten beeld was. Mag dat de naam niet dragen van eerlyke luiden te bedriegen?

Zeer dik was *Rachab* rok met argeliſt gevoedert. *Joſua*, de dappere krygs-overſte, zond twee mannen na de ſtadt Jericho, die alles naaukeurig zouden verſpieden, wat 'er omging. Deze kwamen in het huis van gemelde *Rachab* te land, die nogtans geen goede naam hadde. Zo ras dit ter ooren van de Koning dezer ſtadt kwam, liet hy de verſpieders aldaar opzoeken, en zond eenige gewapende ſoldaten derwaarts. *Rachab*, hoewel ze op zodanigen onverwagten

tyding, verſchrikte, wiſt in 't eerſt geen raad om deze gaſten uit dit groot gevaar te redden; dog wat vermag vrouwen liſt niet al? Dewyl het reeds tegen den avond was, verborg zy de zelve onder een hoop vlas. Daar op wierd haar van 's Konings wege gevraagt, of 'er geen twee vreemdelingen in haar huis waren? Waar op zy ten antwoord gaf: ik kan en wil 't niet looghenen, dat 'er zulke twee in myn huis geweeſt zyn, maar 's anderen daags, by 't aanbreeken van den dageraet, hebben zy hen wederom op reis begeeven. Men gaf het vrouwmens geloof; maar den Koning belaſte, men zoude, zo ſpoedig als 't mogelyk was, hen aan geene zyde van de *Jordaane* nazetten; dog alles was te vergeefſch, dewyl zy des nagts met ledige handen moeſten te rug keeren. Toen dit argliſtige wyf ondertuſſchen zag, dat alles deswegens in ſtilte was, vertelde zy aan hare gaſten het voorby gegaane gevaar, en vermaande hen dat zy de te rug reize by nagt, en wat agterom moeſten neemen; verzoekende met eenen, wanneer zy als zeeghafte Overwinnaars in de ſtad kwamen, dat zy harer dan geliefden te bedenken; en alzo 't huis van *Rachab* aan de Stads muur ſtond, liet zy deze luiden door een tou het venſter uit, en alzo gingen zy met voorzigtigheid na hunnen veltheer; was dat geen lange neus trekken? Dog dit is by de vrouwlui geen nieuws, want met een glas Wyn weten zy iemand in ſlaap te wiegen, en brengen zelfs Loth ten val, die zelfs in 't verkeerde Zodom niet zondigde. Met zoete melk weten zy eenen *Siſera* in ſlaap ſuſſen, tot dat zy hem de reſt geven; met haar optooizelen betoveren zy eenen Holofernus, tot dat hy eindelyk,

lyk, wanneer hy 'er 't minst om denkt, door de zwakke hand van een argliftig wyf, te gelk kop en leven moet laten. *Aſtus* en *Faſtus* zyn by de vrouwlui zeer gemeen.

Dog wat houde ik my zo lang mêt Bybelſche geſchiedeniſſen op, laat ons ook tot zodanige voorvallen overgaan, waar in men zien zal, dat deze argliſtige Zottinnen der mate geſtoffeert zyn, dat de Duivel zelfs een bril zou moeten opzetten, om alle hare liſten en ſtreeken te ontdekken; want wie kon argliſtiger zyn, als zekere Keizerin, waar van *Henrikus Koman* dit volgende verhaalt?

Daar was eens zeker Keizer, wiens egte vrouw, een Hoveling zeer onbetamelyk lief had. Dit wierd eindelyk aan de Koning bekent gemaekt, die zyn ongetrouwe wyf veroordeelde om met eede te beveſtigen, dat zy van het betigte onſchuldig was; en na men verhaelt, was 'er dies tyds te Rome een holle ſteen, die *Bocca de la Verita* genoemt wierd, waar in die geene, die moeſten zweeren, hunne handen moeſten ſteken; wanneer zy opregt zwoeren, bleef de hand zonder eenige ſchade, en anderzins (verhaelt men) wierd dezelve in 't zelve gat afgebeeten; altoos de ontugtige Keizerin wierd verwezen, om ook daar in haar hand te ſteeken, en dan met eenen een Eed te doen. Maar wat zou dit benaude wyf nu doen? Zwoer zy, zo wierd haar bedreven zoude openbaar, zwoer zy niet, zo maakte zy haar zelven ſchuldig, volgens 't gemeene ſpreekwoord, die geen ſchult heeft, behoeft nergens voor te vreezen. Derhalven zweefde het doods gevaar, haar voor oogen, zugte derhalven van berouw en leedwezen; dog

dit treur-lied was na de bedreven misdaad te zwak, en kwam ook met een te laat. Na alles overdagt te hebben: schoot dit looze wyf dit volgende in 't zin, en gaf raad aan haar Boel, dat, wanneer men haar ter plaatze henen voerde, alwaar ze den gemelden Eed moest afleggen, dat hy dan een Narre-kleed moest aantrekken, hem onder de toekykers vermengen, haar omarmen en kussen, en dan aanstonds de vlugt nemen. Wanneer dit alles uitgevoert was, zwoer de Keizerin in 't openbaar, dat niemand dan de Keizer en deze onbeschaamde Gek haar ooit aangeraakt hadden, en dewyl zy (zo men zegt) hier door haer ingestoken hand, vers en onbezeert uittrok, is zy, tegen alle vermoeden, vry en vrank geweest, en de Keizer nam zyn eerlyke vrouw weder na hem. Word hier door niet bewaarheid, 't geen de wyze man van de boosheid der vrouwlui met weinige en korte woorden opgeeft? zeggende: *Eccl.* xxv: 23. *Alle boosheid is klein, tegens de boosheid eens wyfs.*

Wat een diefagtige arglistigheid pleegde zeker snood en doortrapt wyf niet, die, wanneer ze met weinig moeite geld zogt, na een voorname Ryks-stad ging, alwaar dies tyds een groote markt gehouden wierd. Zo ras zy aldaar aengekomen was, ging zy op zekere plaats, alwaar de voornaamste Kooplui met verkoopen en koopen bezig waren; en dewyl zy alvorens allerlei metaal, als Blik, Tin, en diergelyke andere bergstoffen, als iets kostelyks in zwart leer ingenaait hadde, zo liet zy het zelve, als onvoorziens, vallen, dog greep het aanstonds in 't gezigte van eenige kooplui op, als of zy het gevonden hadde, en vraegde met eenen, wie dit

verloo-

verlooren hadde? Waar op een zeer ryk, dog gewetenloos Koopman, zei dat het hem toebehoorde; dog de arglistige vindster verzogt 'er eenig drink-geldt voor, waar op deze Koopman haar eenige dukaten schonk; doch toen hy bevond dat 'er maar blikke penningen in waren, en zag dat hy zelfs bedrogen was, liep hy deze Diefegge na, en begeerde zyne gegevene dukaten wederom te hebben; maar deze vatte hem by de hand, en zeide: waarom hebt gy dan voor af gezegt, dat het de uwe waren? Kom aan, gaan wy na den Regter, en laat ons daar eens hooren, wie de grootste Dief van ons beiden is; dog de Koopman schaemde hem daar over, en liet zyn gelt aan deze arglistige bedriegster blyven. ô Hoe waaragtig is het, 't geen *Avicenna* zei: *Alle bedrog word door Wyve-list voltrokken.*

Arglistig was ook deze Totebel, die met haar fyne streeken den wereldberoemden Schilder *Xeuxis* bedotte, en aardig bedroog. Deze vermaarde Schilder had zyne gantsche huis vol konstryke Schilderyen en beelden, en niemant wist wat beeld het beste was; dog wat gebeurd 'er? Wanneer 'er eens eenige beroemde kunstenaren op de Markt by elkanderen waren, liep 'er een jong vrouwmens huilende en pruilende, even eens of zy dol was, zy sloeg 'er handen te zamen, en zei tegen hem, hoe dat zyn huis in de ligte brand stond; waar op *Xeuxis* met luider stemme schreeude, ag myn! loop, loop, en red ten minsten het schoone beeld van *Adonis.* Heb dank, zei deze snoo feex, ei myn Heer *Xeuxis* laat uwe hairen niet grys worden, uw huis brand niet, maar nu ben ik zo wys geworden, dat uw mooye beeld van Adonis dat van alle de andere

in

in schoonheid te boven gaat, dewyl gy daarom het allermeeste verlegen schynt. Men mag wel zeggen erg en karig zyn de twee beste raderen aan der Wyven Triumph-wagen.

Schoon ik in de volgende geschiedenis de Wraakgierigheid van een vrouwmensch niet kan pryzen, gevalt my nogtans niet te minder de arglistigheid, waar mede zy haar al te wreeden man tugtigde, en meesterlyk betaalde. Deze arme sloof had een grove kinkel ten Man, die zy dikwils met vuist-geregt ontfing, waarom haar vrinden hem zomtyds scherp toespraken; waar op hy niet anders antwoorde, dan, wanneer ik haar sla, is het zo veel als of ik my sla, want Man en Wyf zyn een. Eens zoud hy 'er na de Kroeg om twee pinten Wyn, dog zy bleef lang uit, en had de kan met haar buurvrouw uitgedronken. Eindelyk komt zy met leege handen te huis, waar over de Man ten hoogsten gramsteurig was, klagende dat hy byna van dorst was gestorven; wel Beuling, zei ze, ik heb de Wyn uitgedronken. 't Heeft u immers ook wel moeten smaken, want Man en Wyf zyn een; dog dezen harden bol nam deze verontschuldiging geenzins aan, maar greep een brave stok, en roste haar zodanig af, dat zy eenige dagen het bed moest houden. Ondertusschen stelde zy al haar verstand te werk, hoe zy haar hier over best zoude wreeken; eindelyk viel haar dit volgende in: Wanneer zy weder met haar man schrikkelyk aan 't kyven was, zynde in de Winter-tyd, zo als zy te bed lagen, zo zei dit arglistige wyf, ik kan dit niet langer verdragen, ik wil liever dood zyn, dan langer leven, ik worde wanhopende, en ik zal eens van myn al te grooten

kruis een einde maken, en my dunkt best te zyn, dat ik my verdrinke. Dit gezegt hebbende, loopt zy het huis uit, waar voor een diepe gragt was, en zy smyt met een groot gewelt een steen in 't water, die zy alvorens daar toe gereed geleid hadde, en verschuylde zich aanstonds agter eenen hoek. Pots duizend Elementen, dagt de man, toen hy dat sterke plompen in 't water hoorde, het wyf zal zeker in 't water gesprongen zyn; daar op liep hy haar aanstonds in 't hemt, en met bloote voeten na, met voornemen om 'er haar uit te trekken. Ondertusschen sluipt het snode wyf in huis, zonder dat de man zulks vernam, en zy floot de deur agter haar toe. De man deed alles wat hy kon; dog kon, wat hy ook deed, geen wyf in 't water vinden; langer te zoeken, liet de felle koude niet toe, wilde derhalven wederom in huis gaan om zyne kledereen aan te trekken, en zig dan op de vlugt begeeven, maar vond de deur gesloten. Og, og, zeide hy, wat is dat? Moet ik nu van koude bevriezen, en van de grootste koude in de grootste hitte vervallen, om dat ik myn wyf zo qualyk gehandelt hebbe? Hemel en aarde ontferm u tog over my, ag! ag! met eenen floeg hy zyne handen kruisweegs over malkander, maar ag! ag! hy klappertande van koude. ô God, ô God, ontferm u over my, ik zal wel beter leven. ô Mietje, Mietje, ik heb my aan u vergreepen, ik bekenne en erkenne myn schuld. Het arglistige wyf, dat alle deze woorden hoorde, lagte in haar vuist, dat ze byna moest barsten, zy gevoelde een inwendige vreugde, dat zy haar zo fraai aan haar zotte Joghem gewroken hadde, deed eindelyk de deur open, en

ontfing haar man met deze woorden: Myn lieve man, God heeft u berouw, en ernſtig voornemen in genade aangenomen, daarom heeft hy my wede om van den doode opgewekt; volbreng nu maar 't geene gy belooft hebt, op dat u geen grooter ongeluk overkome. Wat dunkje van zo een feex?

Nog argliſtiger ging dit Helſche vrouwmenſch met haar man te werk; dit mordier krolden den geheelen dag; haar katte Muzyk had by na noit geen Pauſe; zy zou zeer wel tot een nagtwaakſter gedient hebben, dewyl zy haar niet ligt zou hebben verſlapen. 't Ware derhalven geen wonder, dat haar man even eens met haar handelde, als met de kamer-deur, wanneer die te veel kirt, zo ſmeert men dezelve, en als dan is ze ſtil. Op even gelyke wyze dede ook deze eerlyke man, als die haar om het gedurig twiſten, dikwils de rugge met de beſem-ſteel wakker afroſte. Dusdanigen hout-markt ſtond de vrouw nogtans niet veel aan, ging by een buurvrouw om raad, hoe dat zy zo menigen kruitzer, die zy van haar man ontfing, met gelyke munt zou betalen; deze haar herſſen-vat eens omgeſchut hebbende, bedagt deze liſt. Zes buur-wyven zouden haar als Hemelſche Maagden kleden, en haar, met brave ſtokken wel gewapend zynde, in een hoek van den kamer verbergen, dog wanneer zy riep, zouden zy aanſtonds voor den dag komen ſpringen, om dezen kwant op een houten zootje braaf te *tracteeren.* Deze onderneming viel wel uit, want de man te huis komende, begon zy aanſtonds te keffen, en dewyl zy hem ſmaat-woorden by geheele manden vol toeſmeet, kon hy,

na zyn oordeel, niet beter doen dan zyn houten *Recept* zoeken, om deze gal-koorts van zyn vrouw te genezen; dog naeulyks had zy den eersten slag ontfangen, of zy riep den Hemel te hulp, en nauwelyks schreeude zy, myne zes heilige Patronessen, helpt my; of deze verkleede heilloze, kwamen aanstonds voor den dag springen, en hebben des mans bugchel zo murw gebeukt, dat zyn gebeente byna te gruiselemorten was. Deze ellendige leed alles met het grootste gedult, beklaagde zig in 't allerminste niet, ja agte zig gelukkig, dat hy tot straf wegens de bejegening omtrent zyn vrouw, van Hemelsche Maagden gebeukt wierd. Dog alzo hy op 't laatste de groote pyne, die hy door de felle slagen ontfing, niet langer verdragen kon, wende hy hem, na de in 't wit gekleede Maagden, die hy voor Heilig hielt, en zei: ô Gy Heilige des Hemels! ik verstoute my om u in uw trony te zien, dewyl ik een onwaardige zondaar ben; ik bid u om Gods wille, wilt my alles tog ten beste houden, en sla my niet meer, zo gy niet wilt dat ik den geest geeve. Op dit vleyen en bidden verdweenen de zes Heilige vrouwen. Na dat zy vertrokken waren, viel de man zyn vrouw te voet, zeggende: Og myn lieve wyf, hoe Heilig moet gy zyn, dat gy zo veel by de Heiligen in 't Paradys vermoogt; og! ik dank den Hemel, dat hy my zo een Heilig wyf tot een Ega gegeven heeft; koom hier, laat ik u de voeten kussen, en u myn allerliefste schat duizend maal bedanken, dat het nog zo wel afgelopen is; want wanneer gy de Heilige Urzel met haar elf duizend Maagden had aangeroepen, en elk my maar een slag gegeven hadden, ware ik

ik dood gebeukt, derhalven belove ik u, om u voortaan niet alleen als myn lieve, egte vrouw te agten, maar u als een Heilige, hoog te waardeeren. Dat was een regtaardig loos wyf; dog 't is niet iets nieuws, want van zulke argliſtige en booze Zottinnen vind men hedensdaags een oneindig getal; en 't is zeker, dat ſchoon ik van alle Zwanen, die in de Wereld zyn, hare vederen leende, zou ik nogtans niet in ſtaat zyn, om alle de vonden, liſten, loosheden, parten, ranken, ſchelmſtukken, en ſnoodheden van de Wyven te beſchryven, die zy in 't werk ſtellen, om dan den eenen, en dan den anderen te bedriegen, en over hoop te helpen.

Verders leert de dagelykſche ervarentheid, dat 'er van de vroului in 't Huwelyk dikwils aardige en wonderlyke praktyken in 't werk geſteld worden, en 't is *Thamar* niet alleen, die *Juda* in 't Oude Teſtament bedroog, maar duizend hares gelyke vind men, die met ſnode liſten, argwaan en loosheid de mannen overhalen. Hoort dies aangaande een meeſter-ſtuk, voor weinig jaren in zeker Ryks-ſtadt gebeurt:

Zeker ryk Koopman was door den ſchielyken doodt zyner beminden Huisvrouw, op 't onverwagts Weduwenaar geworden. Dit baarde hem te meerder ſmerten, vermits hy daagelyks zag, dat zyn huishouding handt over handt te rug ging. Hy wierdt dierhalven genoegzaam gedwongen om een tweede Houwelyk te denken; dog konde voor eerſt noch geen vaſte verkiezinge maken, 't geen hem eenigzins in verwarring bragt. Deze twyffeling, en zelfsſtrydt ontdekte zyne doortrapte Dienſtmeidt, welke middelen bedagt, om deze viſch door liſt in 't net

te

te krygen. Tot dien einde takelde zich deze Argliſtige Narrin 's nachts als een Geeſt toe, en verſcheen verſcheide malen al zugtende en ſteenende, in deze Spookagtige geſtalte, voor 't bedt van haren Heere. Dezen met veele zorgelyke gedagten, en den ſlaap belemmert, ontzette zich over deeze verſchyning zeer; wordende eindelyk te raad, den Geeſt, wanneer die weder verſcheen, te vragen, wat men van hem begeerde? Wanneer nu dit Argliſtige Spook wederom verſcheen, bezwoer den Koopman het zelve de waarheid te zeggen: Wat het hebben wilde? Wie het was? &c. Eilaas! zei deze looze feex, al zugtende: Ik ben uwe geweezene vrouw, en wegens myne veelvuldige zonden en onvoldane penetentie, in 't Vagevuur verſtooten, daar ik veelvuldige ſmerten en pynen lyde. Wel aan, zei de Koopman, wat raadt is 'er, om uw leedt te verligten? Ik wil noch tydt noch vlyt, moeite noch koſten, ontzien. Och! antwoordde de gewaande Geeſt, dewyle ik in myn leven, na den aardt der vrouwen, onder anderen zeer tot hovaardye genegen was, ben ik verweezen, niet verloſt te worden, tot dat gy een werk van needrigheid verricht, en dit is te doen met uwe getrouwe Dienſtmaagt *Marritje* te trouwen. Hier meede verdween zy uit des Koopmans oogen. 's Morgens, zo dra de dag aanbrak, maakte hy dit zyn wedervaren zyne vrienden bekendt, en pleegde met de zelve over dit Houwelyk raadt; zommige hielden het voor een waarachtige verſchyninge, en andere voor een verdichtzel. Inmiddels beſloot de Koopman by zig zelven, tot ruſt der Ziele van zyne overledene vrouw,

zyne Dienſtmaagt te trouwen, gelyk geſchiede.

Dus kreeg zy 't Vogeltje in de kouw,
En wierdt van Meidt Mevrouw:

ô Ergheid! ô valſcheid! ô liſtigheid der vrouwen!

Dierhalven, gy onbedachte Jongelingen en Mans-perzoonen in 't algemeen! wagt u, zo lief u uwe tydelyke welvaart is, voor deze vleijende en Argliſtige *Syrenen*, indien gy anderzints door haar niet in den ſlaap gewiegt, en door hunne veelvuldige liſten en loopjes verleid wilt worden; volgens den trouwen raedt van den Poëet, welke dus zingt:

Wilt gy mynen raadt betrouwen?
Wagt u voor de liſt der vrouwen;
Zy zyn als de Sathan, loos,
Al wat dat zy doen, is boos;
Al hun werken, al hun woorden,
Dat zyn ſtrikken, dat zyn koorden;
Wagt u voor hun ſnoodt bedryf,
Mint ge uw leven en uw lyf!

DE

DE TOVERZIEKE NARRIN. XXIX.

ONnozele deeren, dwaaze vrouw!
Ziet wat gy aanvangt, ag betrouw
U niet op ſnoode Toveryen;
Dees oude kol zal u verleyen;
Zoekt gy een man? dat zulx geſchiedt,
Maar doedt het door den Duivel niet.

E Tovery, is de schriklykste, grouwelykste en afschouwelykste zonde, strydende tegens alle de gebooden Gods.

Tegens het *eerste* gebodt strydze wegens het verbondt dat de Hexen en Tovenaars met den Duivel aangaan. Ingevolge daar van, verloochenen zy den Drie-Eenigen Godt, en vallen van hem af, zonder hem meer te vreezen, te beminnen of te vertrouwen, en gedragen zich alzo als zyne vyanden.

Zy zondigen ook weetens en willens tegens het *tweede* gebodt, dewyle zy zich moedwillig aan den Duivel overgeven, beloovende hem voor haren Heere te erkennen, te beminnen en hem te vertrouwen, waar door zy gevolglyk dezen vyandt Gods, Goddelyke eere en dienst bewyzen.

Verder zondigen zy tegens het *derde*; dewyle zy den Allerhoogsten Name Gods lasteren, als dewelke den Duivel verschriklyk en gehaat voorkomt; en indien zy den zelven in hare byeenkomsten by geval noemen, zo verdwynt alles ten eersten.

Zy zondigen ook tegen het *vierde*, dewyle zy wel 's Zondaags ter Kerke gaan; doch tot groote onteeringe van Godt en zyne gebooden; verloogchenende en onteerende de H. Sacramenten. O schrikkelyke zake!

Tegen het *vyfde*, zondigen zy meede vreeslyk, dewyle dikwils vervloekte ouderen, hunne eigene kinderen en kinds-kinderen aan den Duivel opofferen; en in tegendeel Godlooze kinderen, hunne ouders alle bedenklyke quaat toevoegen.

Tegen

Tegen het *zesde* gebodt zondigen zy, met te trachten, hun evennaaſten, aan ligchaam en leven te beſchadigen, zonder zelfs hunne eigene kinderen, echtgenooten of bloedvrienden te ontzien.

Zy bezondigen zich meede vreeſlyk tegen het *zevende*. Want dewyle hen de Duivel alle welluſt belooft, zo bedryven zy onbeſchroomt alle onkuiſchheid, overſpel en bloedſchande.

Het *achtſte* overtreeden zy, met hun evennaaſten alle ſchade toe te brengen, en hem alzo het broodt voor de neus weg te ſteelen. Want, is dit niet een diefſtal, wanneer zy wyn en koorn, fruiten en andere gewaſſen, die Godt tot 's menſchen voedzel geſchapen heeft, bederven? Is dat geen diefſtal, wanneerze Peerden, Koeyen, Zwynen en ander Vee beſchadigen of doen ſterven? Waar door meenigen vroomen eerlyken huis-vader met vrouw en kinderen dikwils ſchielyk in armoê vervalt, en gedwongen wordt zyn broodt te bidden.

Zy trachten ook, tegens den inhoudt van het *negende* gebodt, hun evennaaſten, met laſteren en liegen, te miſleiden; ja, om eigen voordeel, en den Duivel ten dienſt, valſche getuigenis te geven; waar door dikwils, onſchuldige en deugtzame menſchen, in lyden en verdriet gebragt worden, tot onherſtelbare ſchade van hun zelfs en hunne familien.

Tegen het *laatſte* gebodt, zondigen zy noch wel het meeſte, dewyle zy vol quade luſten en begeerlykheden zyn, en al hun pogen, om hun naaſten van zyn huis, wyf, dienſtknecht, maget, vee, en 't geene hem verder toebehoort, te beroven.

Uit al het welke dan zonne-klaar blykt, dat de Tovery een fchriklyke en grouwelyke zonde is. Men heeft wel nu en dan fchryvers gevonden, welke beweerden, dat 'er geen Tovenaars noch Tovery is, en dat alles, wat daar van verhaalt wordt, niet dan enkele dwaaze ftellingen en inbeeldingen zyn. Doch deze meening fchynt tegens de H. Schriftuur, de Geeftelyke en Wereldlyke Rechten, ja tegens de dagelykfche ondervindinge te ftryden.

Men heeft in 't algemeen ondervonden, dat het vrouwelyke geflachte aan deze gruwelen meerder deel gehadt heeft, dan dat der mannen; waarom *Bodinus lib.* 2. *Dæmonom:* fchryft, dat 'er altydt wel tien Toverefſen tegens eenen Tovenaar geweeft zyn. Hierom heeft iemandt niet te onregt gezegt: Dat indien men alle Hexen en Tovenaars, volgens de wetten verbranden wilde, zo zoude het Boheemfche en Zwarte-Woudt geen boomen genoeg tot de brandt ftapels uitleveren; ja dat het eindelyk zo verre zoude komen, dat men eerder gebrek van hout zoude hebben, dan dat 'er geene Hexen meer om te verbranden gevonden wierden. Tot nader ophelderinge van dit Duivels-gebroedfel, zullen wy eenige Hiftorien aanhalen, en toonen wat voor zoorten 'er al in dit Godlooze Gildt gevonden worden.

Grouwelyk en onverdouwlyk is dat verdoemde zoort van Hexen, welke den ftinkenden Duivel voor haren Godt aanbidden, en hem Goddelyke eerbiedigheid betoonen. Eene zodanige is het geweeft, van welke *Mart: Delrio in Difquif. Mag. Lib.* 1. *cap.* 1. *Sect.* 3. fchryft. Zy was, naar 't uiterlyke aanzien, geen onaardige vrouws-

vrouwsperzoon, welke zonder pyniging, vrywillig beleedt, dat zy in hare jeugdt dikwils met zeker Italiaan gemeen omgegaan hadt; dat dezen haar, uit haar vaders huis getroont, en in de nacht van *St. Jan den Dooper*; buiten de ſtadt op een vlak veldt geleidt hebbende, met hare bewilliging, een kring gemaakt, en eenige onverſtaanbare woorden gepreevelt hadt, waar op de Duivel, in de gedaante van een afſchouwelyke groote zwarte bok met hoorens verſcheen, die haar, na veel godloosheeden gepleegt te hebben, in 't getal der Hexen en Tovereſſen aangenomen hadde; waar op zy dezen vervloekten ſtinkbok, Goddelyke eere beweezen, en den zelven aangebeden hadde. ô Grouwel!

Niet minder afſchuwlyk zyn zulke vervloekte en verdoemde oude Hexen, die haar werk maken, om 's nachts op een ſtok of beezemſteel, den ſchoorſteen uit, en door de lucht te vliegen, en zich op deze wyze met een gezwinde poſt in ver afgelegene landen naar haars gelyken in gezelſchappen begeven. Van zulke Meeſtereſſen in de Duivelskonſt, ſchryft *P. Grilandus Quæſt:* 1. *De Sortileg.* en andere die wy willen voorby gaan.

Doch wy kônnen niet nalaten aan te halen 't geen *Simon Majolus, in Dieb. Canicul.* van een *Spanjert* ſchryft. Deze hadde groot achterdocht van zekere buurvrouw van hem, datze een Tovereſſe was; waarom hy zich verſcheidemael by haar begaf, om de waarheid daar van te ontdekken; 't welke hem eindelyk met veel moeite gelukte. Van toen af, hieldt deze Toverkol by hem aan, zich mede in haar gezelſchap te begeven, en deze verborgene en verbodene konſten

te oeffenen; 't welke de *Spanjert*, die anderſints een geleert man was, uit nieuwsgierigheid, na eenige aanhoudinge, toeſtondt. Zy beſtemde dierhalven zekere nacht, om hem in hare vergaderinge te verzellen. Deze tydt verſchenen zynde, leidde de oude Toverkol haren liefhebber om hoog door de lucht, over berg en dal, ſteden en dorpen, die hy zyn leven nooit gezien hadde, en door den ſchielyken voortgang, ſcheen 't hem toe, dat zy verre reisden. Eindelyk quamenze op een vlak veldt, rondom met boomen omcingelt, daar hy een groot getal mannen en vrouwen, in Alamodiſche kleêren, vergadert vondt, welke met vrolykheid naar hun toe traden, hem geluk in haar gezelſchap wenſchten, met verzekeringe, dat hy nu een der allergelukkigſte zyn zoude, en dat hem zyne verkiezinge niet berouwen zou. Midden op 't veldt, ſtondt een hooge Throon, zeer koſtelyk opgeſchikt, en daar op zag men eenen leelyken en ſchriklyken zwarten bok, welke op zeeker uur in de nacht door 't ganſche gezelſchap ge-eert wierdt. De nieuwsgierige *Spanjert* zich over de grouwelen die hy zag, verwonderende, en te gelyk verbazende, begon eindelyk te ſchreeuwen, en zonder op zyne leidſter en haar zeggen acht te geven, Godt aan te roepen. Aanſtonds hoorde men een vreeſlyk geraas, als of het donderde, ja als of Hemel en Aarde vergaan zouden, waar mede alles uit zyne oogen verdween. De *Spanjert* viel inmiddels van zich zelven, en bleef eenigen tydt ganſch ongevoelig leggen. Weder bekomen zynde, wierdt het dag, en hy bevondt zich tuſſchen een rouw gebergte, ganſch verſlagen en afgemat, als of hem armen

en beenen in ſtukken waren; doch hy begaf zich eindelyk op de been, ging 't gebergte af in de laagte, daar hy menſchen van gantſch vreemde kleedinge en ſpraake vondt, die hem niet verſtonden, welke hy met eenige teekens te verſtaan gaf hem te hulpe te komen. Dus begaf hy zich gantſch alleen op reis Weſtwaarts aan, en zworf omtrent de tydt van drie jaren, tot dat hy eindelyk, met veel moeite en gevaar, wederom in *Spanjen* belande; waar op hy al het voorgevallene ontdekte, waar toe hem zyn nieuwsgierigheid verleidt hadde, en de meer-gemelde Tovereſſe en anderen haren verdiende loon ontfingen.

De eerſtgemelde ſchryver, verhaalt mede van zeekere weduwe, die een Meeſtereſſe onder de Hexen was. Op zeekeren tydt zag de knecht 's nachts in de ſtal, datze met eenig hooy wonderlyke figuren maakte, zich ſmeerde, en als een vogel weg vloog. De nieuwsgierigheid dreef hem zich ook te ſmeeren, om te zien, wat hem wedervaren zoude; waar door hy meede ſchielyk opvloog, en zonder te weten waarheen, op een ver afgelegene plaats belande, daar hy een groote meenigte Tovereſſen vergadert vondt, en onder de zelve de meer gemelde weduwe, welke niet weinig verwondert was, hoe hy daar quam; waarom zy hem daar na vroeg, en 't voorgevallene van hem hoorde. Hier over wierdt dit Wyf zo vergiftig quaad, datze raad beleide, wat men met hem doen zoude? naar eenige diſputen, voor en tegen, beſloten zy hem den hals te breeken; doch de Duivel toenmaals die macht niet hebbende, bleef dit achter; waarom de weduwe aanboodt, den knecht op haren

boghel t'huis te brengen, in meening hem onderwegen te doen ſmooren. Boven een zeeker moeras komende, liet zy hem met groot geweldt daar in vallen; doch haar voornemen miſlukte door de beſcherminge Gods, dewyle op zyn roepen en ſchreeuwen, een Edelman, niet verre daar van daan voorby reizende, toeſchoot, en hem daar uit hielp; welke hem naar *Utrecht* t'huis bragt; daar de Toveresse, naderhandt veroordeelt en verbrandt wierdt.

Wonderlyk is mede, 't geene *Fr. Barthol. de Spina* ſchryft. Zeeker Karreman in *Weſtphaalen*, quam 's avonds laat aan een herberg overnachten. De Waerdinne, een geraffineerde hex, gaf voor, datze de plaats hoognoodig hadde, dewyle veele voorname lieden overwegen waren, die alle de plaats beſproken hadden. Doch de arme Karreman zeide, dat hy niet verder voort konde, en zich wel in de koeſtal behelpen wilde; daar hy ook van vermoeitheid ten eerſten neer zeeg. Doch omtrent middernacht wierdt hy wakker, en zag de Duivelſche gaſten aankomen, zynde alle koſtelyk gekleedt en uitgedoſt; welke aan tafel gingen zitten en lekkertjes aten en dronken. Na 't eindigen der maaltydt, ſmeerden zy zich met een zalfjen, dat op tafel ſtondt, waar door zy aanſtonds vogels vlugt ten venſter uit vloogen. De Karreman dit alles aanſchouwt hebbende, ſtondt ten eerſten van zyn legerſtee op, begon zynen maag mede braaf van 't overſchot te larderen, en zich uit nieuwsgierigheid mede te ſmeeren; waar door hy aanſtonds mede ten venſter uit vloog, en in zekere voorname ſtads wynkelder belande. Naeuwelyks was hy daar, of hy wierdt door des

waar-

waardinnes dochter gekent, welke het toveren meede deftig verſtaande, hem een roode muts behandigde, zeggende dat hy die zoude opzetten. Doch de Karreman maekte geen grooten haaſt, zoop zich vol, en bleef in de kelder leggen. 's Morgens vroeg, vondt men oom kool in dit poſtuur, en leidde hem naar den rechter. Hy verhaelde daar op al het voorgevallene, en trok, tot beveſtiging, de roode muts uit zyn zak, die hy opzettede, om alles te beduiden, en zyn onnozelheid te toonen. Doch hy hadde die naeuwelyks op 't hooft, of hy vloog als een pyl uit een boog wederom naar zyn wagen en peerdt. Dit voorval koſte de Tovereſſen het leven.

Eer wy van dit tover-rot afſcheiden, moeten wy noch eene vreeſlyke geſchiedenis, ter waarſchouwinge van veele, welke in *Vrankryk* voorgevallen is, by brengen:

En laten dan dat Duivels broedzel,
De Hel verſtrekken tot haar voedzel.

Zeeker edelman, dien wy *Nicanor* zullen noemen, hadde onder veele kinderen, een uitmuntende ſchoone dochter, *Meliſſa* genoemt, welke reeds vroeg ten echt verzogt zynde, in haar twaalfde jaar met een deftig jong Edelman trouwde. Doch de doodt overviel den zelven ganſch onverwacht onder 't jagen, en maekte *Meliſſa* tot een jonge weduwe. Deze begaf zich vervolgens wederom in hares vaders huis; doch de genuchten van den Echtenſtaat, die zy naeuwelyks geproeft hadde, konde zy geenzints vergeten; niet tegenſtaande de vader haar vervolgeten, doch tegens haren zin, in een klooſter

ſtak.

ſtak. Op zekere nacht, datze haare onkuiſche gedachten niet weinig den teugel vierde, verſcheen haar de Duivel, in een cierlyke witte kleedinge, als een Engel des lichts, groetede haar vriendelyk, en zeide: Schoone *Meliſſa!* Ik heb reeds overlang deernis met uw ongeluk gehadt; want uwe ſchoonheid heeft myn herte ingenomen: Dierhalven ben ik hier gekomen om uwe begeerten te verzadigen, en u voortaan in alles te dienen. *Meliſſa* verſchrikte in 't eerſt over deze verſchyninge, echter kreeg ze moedt, en vroeg den Geeſt: Wie hy was? De Droes gaf ten antwoordt: Ik ben de Koning des luchts en der aarde. Ik ben veel beter als gy meent. Gy moet alles niet gelooven wat men van my zegt. Alles wat gy begeert zal u geworden. *Meliſſa* liet zich door den Duivel bedriegen, en begeerde de allerwelſpreckendſte, verſtandigſte en de allerbeſt-zingende van 't ganſche klooſter te wezen? 't welke haar toegeſtaan zynde, maakten deze beide een ongelukkig accoordt, dat van vreeſlyke gevolgen was. Binnen weinig dagen waren de andere Klooſter-Dames niet weinig verwondert, dat de ſchoone *Meliſſa* in veele begaaftheden ongemeen toenam. Zy zouden zulx voor een mirakel gehouden hebben, indien ze haar niet al te vroom te wezen, bevonden hadden. Hier over wierdt zy door hare makkers beſtraft; doch zy ſteurde zich zo weinig daar aan, dat ze van zelfs zeide, zedert eenige dagen een Boel verkreegen te hebben, die haar in de zang- en andere konſten onderwees. De Abdiſſe ergwaan ſcheppende, beval, dat *Meliſſa* niet meer alleen zou ſlapen; waar over deze zo valſch wierdt, dat ze het klooſter in de brandt ſtak;

waar

waar door alles tot de grondt toe verteerde.

De Ouders haare dochter wederom 't huis krygende, poogden zich nogmaals van haar te ontflaan, en ftakenze in een ander Kloofter. Doch zy ging daar den eigenften gang, met haren Boel, den Duivel, wien zy dagelyks offerhanden deedt. Hier over berifpt zynde, heeft ze door 's Duivels hulp en ingeven, drie Kloofter-Juffers aan kant geholpen. De overigen hier over verfchrikt, klaagden daar over aan den Koning, die aan de Ouders van *Meliffa* belaftede, hunne dochter te huis te haalen. Doch deze niets quaats van hun kindt geloven willende, gaven deze over aan 't opzichte van bedaagde Matroonen; doch zy wilde niemandt in haar kamer te flapen hebben. Inmiddels gaf het quaat vermoeden, dat men haar zomtyds 's nachts in haar kamer met iemandt hoorde fpreeken. De Ouders daar van gewaarfchouwt zynde, overviele haar fchielyk in haar kamer, en zagen een klein Varken, waar meede haare dochter zich vermaakte. De Vader het willende wegjagen, verdween het uit zyne oogen, tot groote fchrik van hem en andere die daar op toefchooten. De Ouders fpraaken haar daar over ernftig aan; doch zy lachte, en zeide: Dat het geen nieuws was, met een goede Geeft gemeenzaam te verkeeren. Dat zy haar daar meede zouden laten geworden, of veel ongeluk te verwachten hadden. Men vermaande haar tot beterfchap, met bedreiging van quaade gevolgen, indien zy zich niet bekeerde: Doch 't was alles vruchteloos.

Inmiddels moeft de Vader, wegens gewichtige zaaken, van huis reizen; terwyl de Moeder voortvoer haar dochter op 't befte te vermanen.

Doch

Doch deze hoorde het met verdriet aan; waarom zy op een nacht opſtond, een groot mes kreeg, en daar mede naar 't bedt harer Moeder gaande; ſneedt zy haar de keel af, zo dat ze het aanſtonds beſtierf. Een Juffer daar digte by ſlapende, ontwaakte op dit geruchte, liep toe, en vondt de Moeder in haar bloedt doodt leggen. Zy riep om hulpe, waar door de Moeder-Moorderesſe ten eerſten vaſt gezet wierdt, tot naar den aankomſt van haren Vader, welke drie dagen daar na te rug quam, en het voorgevallene verneemende, ſloot hy zyne dochter op, en klaagde haar inmiddels by den Koninklyken Hoffraadt aan, die 't aan den Vader ſtelde, de dochter na zyn eigen wille te ſtraffen. De bedroefde Vader ontboodt eenige Geeſtelyken om haar te bekeeren; doch zy vloekte en raasde tegens dezelve, zeggende: Datze niet met den Duivel te doen hadde, en alleen door een goede Geeſt bezogt wierdt. Zy wilde ook niets eeten noch drinken, dan 't geene door de brengers eerſt geproeft wierdt. Daarenboven dreigde zy dit droevige Treurſpel met den Vader-moordt te zullen eindigen. Eindelyk gaf Godt de Genade, dat de ernſtige vermaning van zeker vroom Geeſtelyk, *Meliſſa* daar toe bewoog, datze hare zonden beleedt, ſmertelyk beweende, en Godt om vergiffenis ſmeekte. Wanneer de Vader de Ziele zyner dochter geredt hadde, liet hy haar tusſchen vier muuren opſluiten, daar men haar eenige dagen daar na met de handen kruisſelings over malkander doodt vondt, zonder te weten, of zy van hertzeer, gebrek van voedzel te genieten, door vergift, of anderzints geſtorven was. *Franc. Roſetti, Hiſt.* 2.

6 Gy

ô Gy verdoemde Menſchen! ô Slavinnen des Satans! ô Toverzieke Narinnen! Bedenkt deze droevige Geſchiedenis, en ſpiegelt u aan de rampzalige *Meliſſa.* En gelykerwyze Gy haar tot nu toe in allerleye boosheid nagevolgt hebt, volgt haar alzo thans ook in de bekeering. Zegt tot den Duivel: Wykt van my! Ik ontzegge u van nu af aan alle vriendtſchap. Daarentegens ſmeeke ik, om de Barmhertigheid des geenen, die dezelve nimmer aan eenig boetveerdig zondaar ontzegt heeft, want:

Godt weigert nimmer, al is 't ſpade,
Bekeerde Zondaars zyn genade.

DE BYGELOVIGE NARRIN. XXX.

OCh! och! waar of de Doodt verſchuildt?
Daar heeft een hondt zo naar gehuildt,
Dat ik voor vaſt zou ſtellen derven,
Dat iemandt in de buurt zal ſterven.
Wel zou het niet? onnooz'le ſloof?
Wat grondt heeft doch uw Bygeloof?

Strabo,

Trabo, die geleerde en waaragtige Schryver, behoorde nogtans *ſubtiler* met de vrouwlui omgegaan te hebben, dan te zeggen, dat zy oorzaken en verwekſters zyn, van alle On- en Bygelovigheid, zeggende: *Elk een houd de vrouwlui voor raadgeefſters*, *en oorzake van Bygelove*, *om dat zy de mannen tot veele Afgodiſche en Bygelovige grimmatſen aanraden.*

't Is zonne klaar, 't geen de H. Schrift zeid, dat Zalomon zeven hondert Koninglyke egte wyven, en drie hondert bywyven had, zo dat hy net van een geheel *regiment*, beſtaande uit duizend koppen, voorzien was. En de wyven hebben zyn herte afgekeert. (Dat zyn nog *regiments* wyven!) Zy waten de oorzaken, dat hy vreemde Goden aanhing, zo dat duizend wyven hem tot Afgodery aanſpoorden. *Bayerl. in Magno Theatr. Vitæ Hunn.*

Koning *Achab*, een zoon van *Amri*, voor wien nog geen Godlozer Koning geweeſt is, heeft *Jeſabel* ten vrouwe genomen. Eindelyk diende hy *Baal*, en bad dezelve aan. Tot deze Bygelovige Godsdienſt vervoerde niemant hem als zyn ſnood wyf. *Bayerling* zegt: *Door aanraden van Jeſabel*, *zyn wyf*, *heeft hy Baal aangebeden.*

Geen hairtje beter als Achab, was *Ozias*, en daar toe hadt zyn wyf hem ook aangenoopt, namentlyk de Bygeloovige *Athalia*, die van haar Bygeloovige moeder *Jeſabel* alle Bygeloovige zeden, en Afgodiſche booshcid geleert hadde; waar uit zonne klaar blykt, dat de wyven oorzaken en raadgeefſters van Bygelove, en dien-

volgens Bygeloovige Zottinnen zyn. *Corn. à Lapide in 4 Reg. c.* 8.

En zeker het is niet dan al te waaragtig, dat, gelyk een Hond vol vlooyen, de Zee vol waters, de keuken van Asuërus vol brood, Egipten vol weegluizen, en de aarde vol van verdriet is, alzo is een vrouwmensch vol Bygeloove, inzonderheid wat de Venus-ranken aangaat; ô wat D.... Bygeloovigheden, en wat vervloekte ceremonien, en schandelyke misbruiken pleegt meenigen geilen vod niet, alleen om de vleesch-Godin te eerbieden, zig te vervrolyken, en haar lust te verzadigen. Een afgeschoten pyl ylt zo haast niet na het oogwit, een gesmeeten steen zo ras niet na 't *Centrum*, een dorstig Hart na de bron, een hongerige Wolf is zo gretig niet na den roof, als een geile maagt, een onkuische totebel na een man begeerig is; en op dat zy mogen weten, hoedanig haar toekomende man zyn zal, plegen zy het zondigste Bygelove, en de allerslimste dwaasheden. Wat ernstige gebeden, en diep gehaalde zugtingen, deze Bygelovige zottinnen tot St. Andries opzenden, is, ag leider! door geheel Duitsland bekent; want alzo deze vervloekte, geile, en Bygeloovige Helleveegen van gedagten zyn, en vastelyk geloven, wanneer zy 's nagts voor St. Andries dezen Heilig naakt aanroepen, zo zal het zeker zyn, dat haar toekomende liefste, 't zy wakende, of slapende, voor haar zal verschynen, zo knielen zy, en stuippen naakt des middernagts, ô schande! voor haar bedstede neder, en zugten zo erbarmelyk na een man, dat het geen wonder is, zo de lugt haar over deze arme nymphen erbarme, en haar uit haren nood redde. Bedplank,

plank, zeggen deze woeste, garstige, en Bygeloovige naakte bedzusters, ik trappe u, Heilige Andreas ik bidde u, laat dog voor my verschynen, die myn liefste zal zyn; zal hy ryk zyn, laat hy met een glas wyn in de hand te voorschyn komen? dog zo 't een arme flokker zal zyn, laat hy maar met een waterpotje te voorschyn komen! neffens andere schiet-gebeden meer, waar onder zy nog ettelyke heete tranen vergieten, om den heiligen Andreas daar mede te balsemen, en zyn gunst te winnen. Zy wringen de handen te zamen, dat het wonder is, dat het vel 'er niet afgaat, koude nog ongemakken schroomen zy niet. ô Vervloekte Bygeloove! ô Bygeloovige zottinnen.

In zekere stad van Duitsland viel het onlangs voor, dat een jonge, frisse, tamelyk schoone, en middelmatig ryke burgers dogter, wiens vader een Barbier en Baarder was, haare oogen wierp op een jonge, en welgemaakte Barbiers knegt, want alhoewel haar vader verscheide knegts in zyn dienst hadde, was zy 'er gansch niet op verzot, maar deze Barbier lag haar gedurig in 't zin. Deze dogter nu, om te weten, of zy deze haar beminde ten huwelyk zou krygen of niet,. deed op de gezegde wyze op St. Andries nagt lustig haar best, zei derhalven tegen de meid, 't zal nu St. Andries nagt zyn, wanneer gy 'er lust toe hebt, zullen wy eens onderstaan, wat teken St. Andries ons geeft, op dat wy mogen weten, wat man wy ten huwelyk zullen krygen. De meid, die ook van eenen nieuwsgierigen aard was, zei, dat zy 'er ook genegentheid toe had, en dat zy het eerste op de beds plank zou trappen, beide in de zelve kamer leggende.

Een van de knegts, zyn ſcheer-meſſen aanzettende hoorde dit aan, en dagt hy hem zelfs, wat of deze twee Bygelovige zottinnen tog voor potſen zullen uitregten. Ten dien einde bragt hy een bekken met water, op een geheime wyze in de kamer, en hield zig in een hoek verborgen. Wanneer zy nu beide in de kamer kwamen, was 't haar eerſte werk, dat zy 't bedde-goed tot de planken toe, uit de bed-ſtede wegnamen, en ter zyde lagen. Het ligt uitgedaan hebbende, trokken zy alle hare klederen, zelfs ook het hembt uit; de dogter was de eerſte, die de boodem begon te trappen, met tot St. Andries te zeggen: Bed-planke ik trappe u, heilige Andries ik bidde u, laat myn liefſte vryer te voorſchyn komen. Dit gedaan hebbende, luiſterde zy, of zy niet iets hoorde, dog nog niets vernemende, herhaalde zy dit gezegde, beds-planke ik trappe u enz., en met eenen gaf de knegt een teyken, met het op en toedoen van de ſchaar, als of hy iemand het hair afſneed. Hoor meid, hoor zei ze, hy doet even eens als een Barbier, wanneer hy hair afſnyd. Og, dat het myn lieve *Ferdinand* ware! want dus heete haar vryer. Uit begeerte om hier van zekerheid te krygen, herhaalde zy het gemelde zeggen nog drie maal: Beds-planke ik trappe u enz., en met eenen kwam de verborgene knecht met het bekken voor den dag, en goot het water in de bed-ſtede; foei, foei, zei ze, hy gaat met water om, 't zal een Bader zyn. Onder dit gerugt vertrok hy uit de kamer, en verteide des anderen daags aan zyne makkers, hoe hy gevaren was, die haar ook naderhandt gedurig plaagden; de een zeide, og dat het myn Ferdinand was! een ander

ander zei, foei, foei, 't zal een Bader zyn, want hy gaat met water om; zo dat dit vrouwmenſch daar mede alleen ſchande behaalde; dog nogtans geloofde zy niet; dat zy kwalyk gedaan had. Dog geloof my, Bygelovige Duivels dienareſſen, dat zo gy van dezen bozen handel geen afſtand doet, dat gy zekerlyk van den Duivel, die gy zo getrouw dient, in zyn kamer zult gebragt, en daar eeuwig opgeſloten te worden, alwaar gy naakt, met afgryſſelyk klappertanden, de werken der duiſterniſſen zult moeten boeten.

Wat zondige zotheden en Bygelovige dwaasheden, bedryven de vrouwlui niet, inzonderheid de lediggangſters? Deze geile vleeskatten op St. Thomas nagt, dog voornamentlyk op de Kersnagt gaan heen, op dat zy mogen weten, wat mansperzoon zy ten Bruidegom zullen krygen, en zetten ſchotels, of bekkens met water, ſpreken daar een zegen over uit, en kyken, terwyle de Kers-Mis gedaan word, daar in, en denken daar in haar toekomende lief te zullen zien. ô Zottinnen! Andere gaan na een rivier, ſpreeken daar ook de zegen over uit, en kyken of zy daar in ook de gedaante van haren toekomſtigen man konnen zien. ô Zottinnen! Andere kloppen des middernagts aan een Henne-hok, en zeggen, Kraait de Haan, zo zal 't wel gaan, dog kakelt de Hen, geen vryer my ken, want zy meenen, zo de Haan op haar gedane woorden kraait, dat zy dan nog dat zelve jaar een man zullen krygen. ô Zottinnen! Andere gaan voor de kamer-deur leggen, trekken eenige hairtjes uit haar hooft, en na dat zy een zwart, rood, grys, of ander grypen, zo zal ook haar Bruidegom, jong, of oud,

zwart, of wit, grys, of roodhairig zyn. ô Zottinnen!

's Kersnagts niet geruſt te ruſten;
Uit verkeerde en vieze luſten,
Hier of daar een hair te rukken;
Dat zyn greepen, dat zyn nukken,
Die wat mank gaan, die wat hinken,
Die wat na de mutſaart ſtinken;
Immers Meisjes, zo van-zinnen,
Zou ik nimmermeer beminnen.

Andere, op dat zy mogten weten, of haar liefſtens kreupel of rad zullen zyn, gaan op Kers-nagt na een ſtapel hout, en trekken 'er, met de rug na toe, een hout uit; want zy geloven, dat zo dit hout regt of krom is, zo zal ook haar liefſte zyn. ô Zottinnen!

Stapel gek zou ik haar agten,
Die uit eene ſtapel hout,
Hun geluk en lot verwagten,
Als het tydt is dat men trouwt.

Stapel gek is zulk een domme,
Die daar uit zou willen raân,
Of ze met een regte of kromme
Man, voor goedt te bedt zal gaan.

Zulk een zotte en neske deeren,
Is wel waardig onbeſchroomt,
Zo lang haar de rug te ſmeeren,
Tot 's aan beter zinnen koomt.

Andere zetten een tafel-bord met allerhande ſpyzen op den diſch, op dat haar toekomende Bruidegom zal verſchynen. ô Zottinnen! Andere gaan in 's D.... name onder de Kers-Mis naakt aan tafel, ſteken armen en beenen by elkander, wenden het lighaam van de deur af, ſpreken geen een woord, houden hare trony in de plooi, zetten drie glazen, een met water, het tweede met bier, en 't derde met wyn opgevult, op tafel, roepen daar op haar Bruidegom, dat hy komen zal, en wanneer hy het glas met wyn aantaſt, zal hy ryk, met bier, van een middelmatig vermogen, dog zo hy het glas met water grypt, zal hy arm zyn. ô Zottinnen! Is dat die Heilige nagt, die genadenryke tyd heiligen? ik had ook een ruim veld open, om met veele Exempelen te betoogen, hoe diergelyke zotte grillen gemeenlyk qualyk uitvallen.

Oude lieden te *Ingolſtadt*, weten zich noch wel zeker vreeſlyk geval te binnen te brengen. Namentlyk, dat zeker Dienſtmaagt in de H. Kers-nagt, terwyle andere menſchen in de Kerke zaten, te huis alleen zynde, ganſch naakt achterwaarts de kamer uitgeveegt heeft, om op deze wyze haren toekomenden man te mogen weten. Terwyle zy dus doende was, quam 'er een vreeſlyk Spook in de kamer treden, 't welke de Dienſtmeidt met een vreeſlyk geweldt tegens de muur ſmeet, datze doodt ter aarde viel, en dus naakt op de vloer gevonden wierdt. *Pater Faber*, *Feſto Epiph. Conc.* 6. verhaalt het zelve geval, alleen met dit onderſcheidt, dat het Spook haar uit een venſter geſtooten hadde. Met regt zoude zulk een Bygeloovige Narrin

mogen zeggen, gelyk 'er by den Prophcet *Jeremias* ſtaat: *Dit zal uw lot, het deel uwer maten zyn, van my, ſpreekt de Heere: gy die myner hebt vergeten, ende op leugen vertrouwt, zo zal ik ook uwe zoomen ontblooten boven uw aangezigt, ende uwe ſchande zal gezien worden.* Jerem. XIII: 25, 26.

Zie dan eens, gy Bygeloovige zottinnen, hoe ſchandelyk zodanigen handel is, vaar vry voort met uwe onbeſchaamde nieuwsgierigheid, en beproef eens wat de uitkomſt zal wezen.

Wat zal ik eerſt zeggen van andere zotheden en Bygeloovige fratſen, waar meede alle vrouwlui in 't gemeen, en zonder onderſcheid behebt zyn. Duizenden diergelyke Bygeloovige beuzelingen zouden alhier bygebragt konnen worden; dog ik wil maar eenige ſtaaltjes ten dien einde bybrengen. Veele zyn 'er die geloven, wanneer 'er een kinder-wieg in een kamer ſtaat, en dat 'er iemand met een korfje inkomt, dat men iets van 't korfje moet afbreken, en in de wieg ſteeken, dewyl het anders de ſlaap van de moeder en van 't kind zou wegnemen. ô Zottinnen!

Veele geloven, wanneer men een hondt, een kuil ziet ſchraaffelen, of hoort huilen, dat 'er iemandt in de buurt ſterven zal. ô Zottinnen!

Veele geloven, wanneer men iets dat eerſt gewaſſchen is, verkeert aantrekt, zo word men niet bekolt. ô Zottinnen!

Veele zyn van gevoelen, wanneer zy gaarn zieden, dat zy 'er dan braaf by moeten liegen, ander zou 't niet ter dege wit worden. ô Zottinnen!

Veele

Veele geloven, wanneer zy vederen in 't bed doen, dat de mannen dan niet in huis moeten blyven, maar weg gaan, anders betekent het een ongeluk. ô Zottinnen!

Veele geloven, wanneer zy een Hen te broeyen zetten, dat zulks gedaan moet worden, wanneer de menſchen uit de Kerk komen. ô Zottinnen!

Veele geloven, dat de nagelen van de kleine kinderen aller eerſt van de moeders moeten afgeſneden worden, dewylze anders leren ſteelen. ô Zottinnen!

Veele geloven, wanneer de kinderen lang zullen leven, dat men de zoon dan Adam, en de dogter Eva moet noemen. ô Zottinnen!

Veele geloven dat, wanneer een kind hondert jaar oud zal worden, dat men dan uit drie verſcheidene Parochien gevaders moet verzoeken. ô Zottinnen!

Veele geloven, wanneer zy deeg in den oven gedaan hebben, moeten ze de kamer, waar het in is, niet eerder uitveegen, tot dat het deeg uit den oven is, anders krygt men een brood minder. ô Zottinnen.

Veele geloven, wanneer zy voor hare kleine kinderen de eerſte bry niet blazen, dan branden zy naderhand haar mond aan de heete zoppe niet. ô Zottinnen!

Veele geloven, wanneer zy kinderen hebben, die haar tanden aan 't waſſen zyn, dat zy dan drie Zondagen na elkander ſtilzwygende uit de Kerk moeten gaan, en t'elkens hare kinderen in de mond blazen, zo zullen de tanden ligter uitkomen. ô Zottinnen.

Veele geloven, wanneer zy op Vrouwendag in

in de Zonneſchyn danſſen, zo ſlaagt het vlas in dat jaar wel. ô Zottinnen!

Veele geloven, als ze edik willen maken, dat ze dan zuur moeten kyken, anders zou de edik niet wel ſlagen. ô Zottinnen!

Veele geloven, dat ze om leven, nog om dood, niet te bed moeten gaan, als ze iets op tafel hebben laten leggen. ô Zottinnen!

Veele geloven, wanneer ze vlas zayen, dat ze den zayer dan een drink-penning moeten geven, en dat het zaat anderzins zou verderven. ô Zottinnen!

Veele geloven dat, wanneer ze te bed gaan, en alvorens de ſterren aan den Hemel groeten, dat de Havik hen dan geen jonge Hoenderen zal ontſteelen. ô Zottinnen!

Veele geloven dat, wanneer ze te markt gaan, en alvorens haar regter ſchoen eerſt hebben aangetrokken, dat ze als dan haare waren duur zullen uitſlyten. ô Zottinnen!

Veele geloven dat, wanneer ze langs ſtraat gaande, haar kouſſeband verliezen, dat het een teeken is, dat haar man haar ongetrouw is. ô Zottinnen!

Veele geloven dat, wanneer zy 's Zaturdags haar vlas rokken niet afſpinnen, dat 'er van het overige vlas geen goed garen zal voortkomen, en nimmer wit gebleekt worden. ô Zottinnen!

Veele geloven dat, wanneer men een eerſtgebooren dogtertje aanſtonds op des moeders ſchoot zet, en dan zegt: God maake u tot een goed vrouwmens, dat zulk een kind naderhand noit ten val zal komen, of tot ſchande geraken. ô Zottinnen.

Veele

Veele geloven dat, wanneer zy haare kinderen aan 't voorhooft met flyk beftryken, dat zulks haar voor nyd en tovey bewaart. ô Zottinnen.

Honderden diergelyke zotheden zou ik 'er konnen byvoegen, die, zo ze God niet beledigden, belaghens waardig waren; waar uit dan volkomen blykt, dat de vrouwlui vol Bygeloove zyn, vol Bygeloove uit geilheid, vol D.... kunsjes uit boosheid, vol D.... fpreuken uit eergierigheid: het woordt Gods misbruiken zy: onder een goed voorwendzel; onder den fchyn van heiligheid, ftigten zy alles kwaads, en maken haar zelf en andere tot D.... Martelareffen, dog wie haar zal *Canoniferen*, valt ligt te denken.

Daar is geen kind, nog bewind, geen zalf, geen kalf, geen fchoe, geen koe, geen daad, nog geen praat te vinden, waar mede de vrouwlui niet Bygelovig weten om te fpringen. Geen vrindin, geen buurvrouw, geen zaken, geen ongemak is 'er, of zy zullen 'er raad toe verfchaffen; doen haar de handen wee, zo trekken zy 'er de klok mede; dat 'er geen wormen in 't kruis komen, daar weten zy raad toe; dat de aard-vloyen de falade niet opeeten, daar weten zy behulpmiddelen toe uit te vinden; om de Koeyen veel melk te doen geven, daar weten zy raad toe; heeft iemand hooft-wee, zy weten 'er koegeltjes voor te gieten; heeft iemand de koorts, weten zy een zegen in 't oor te blazen; is iemand van een Schorpioen gefteken, ga maar na deze Bygelovige zottinnen toe. Tot de koorts gebruiken zy deze woorden: Koe wilt gy op 't ftal, 't za koude ga na de wal; dit leggen

gen zy ten boete op, in den name des Vaders &c. Tegen alle dusdanige zottinnen, en hare vervloekte middelen, die zy in 't werk ſtellen, heeft de H. Vader *Auguſtyn*, neffens *Chriſoſtomus* en *Cyprianus*, veel geſchreven; dog dewyl dit alles by de onbedagtzame Adams-kinderen geen voordeel doet, zo blyven zy tot 's Werelds-end, Godloze, zondige, ongelovige en Bygelovige zottinnen.

DE

DE LEKKERBEKKIGE NARRIN. XXXI.

GEstole brokjes smaken zoet;
Zo staat het ook met myn gemoet;
'k Doorsnuffel gaarne alle hoeken,
Daar lekk're beetjes zyn te zoeken,
En vind ik hier, of elders wat,
Ik ben 'er agter als een kat.

Niet

Iet tegenſtaande zeer veel vrouwlui uit een aangeboorne gierigheid zo karig zyn, dat zy byna noit genoeg durven eeten, zo is het nogtans zeker en waar, dat 'er onder het vrouwelyk geſlagt, een getal zonder getal te vinden is, die, ik wil niet zeggen, veelvratig zyn, maar zodanig tot de ſchandelyke en ſchadelyke lekkerheid zyn overgegeven, dat zelfs de voornaamſte en ervarenſte koks met alle haare ſpys-uitvindingen, deze lekkere, delicate, en welluſtige zottinnen, geen genoegzame voldoening kunnen geven, dewylze haar dikwils zulke heerlyke Maaltyden moeten gereed maken, dat zelfs eenen *Vitellius* daar mede zou te vrede geweeſt zyn; van wien nogtans met waarheid verhaalt word, dat hy geheele gerigten van vogels-herſſenen, geheele ſchotelen vol Indiaanſche Papegaays-tongen, en emmers vol Aſiatiſche vis liet opdiſſen. Een Kalfje van den grooten aards-vader Iſaak deugt nu alleen maar tot een Boere Bruiloft; want nu word van de delicate en lekkere zottinnen dat alleen voor een goed onthaal gerekent, alwaar allerhande gevogelte, de tafel opropt, en ſnateren deze zwetzende Ganſen nergens liever dan by gebradene hagel-Ganſen, trap-Ganſen, ſnee-Ganſen, zee-Ganſen, koop-Ganſen, ja zy houden 't voor een Quatertemper tafel, waar van geen gebraden diſtel-Vinken en vlas-Vinken haar in de lekkere bekken vliegen; waarom ook geen meſt-Vinken?

In voorige tyden hield men 't voor een heerlyke Maaltyd, wanneer men met een Kalf-

ſchyf

schyf onthaalt wierd, gelyk de Patriarch *Abraham* zelfs de Engelen mede onthaalde; maar hedensdaags willen de lekkere vrouwlui haar niet laten vergenoegen, ten zy datze met Faisanten, en wilde Eenden, en andere lekkernyen in haar mest-zak opgepropt worden. Wat zal ik eerst zeggen van alle andere lekkernyen? De Tuinmans kunnen geen mest genoeg aanvoeren, om door deze stinkende stoffe, de Salade en Aspersjes voor haar tyd, voor den dag te doen komen, en die deze lekkere monden op tafel te leveren. Komt 'er een Boere wyf met Hoenderen te markt, die wat grooter dan gemeen zyn, men kanze niet te duur betalen.

Kuikentjes piep jong en vet,
Bodemtjes van d'Artisjok,
Malse Duifjes van het bok,
Dat is Lekkerbekke vret,
Vrugten uit een verren oordt,
Vogels van een vreemden aardt,
Niets werdt voor de mondt gespaart,
Alles moet zo als het hoort;
Eenen op zyn bek gesteldt,
Schroomt geen moeite nog geen geldt.

Ja dat nog het allerzotste is, zo moeten die arme Snippen haar drek nog leveren, die ze als een aangename Balsem van agteren op haar brood moeten laten vallen, om alzo deze delicate en lekkere wyfjes meerder appetyd te doen veroorzaken. Wat zal ik eerst van allerlei vis en haar toebereidinge zeggen, de visryke Donau kan noit Kaper genoeg opleveren, om deze

zot-

zottinnen met des zelfs tongen te verzadigen. Ik zwyge nu van de vreemde Wynen, die te water en te lande voor haar ontboden worden, die in Bouteljes, met oly boven op, bewaart worden. ô Teere! ô Delicate! ô Lekkere zottinnen!

Ja zelfs zyn gemeene vrouwlui van dusdanigen lekkerny niet bevryd; zulk een lekker-tong was zekere Kokkin, die by een voornaam Edelman in dienſt was. Deze had op zekere tyd eens een heerlyk Banket gereed gemaakt, en daar op zyn beſte vrinden en bekenden genood; onder andere koſtelyke ſpyzen, en lekker Wildbraad, had hy ook drie Kraan-vogels weten te krygen, die hy dit vrouwmenſch belaſte te braden. *Friſigunda*, zo was haar naam, bereide deze vogels zo goed als zy geleert had, ſtakze aan 't ſpit, en maakte die lekker gereed. Wanneer zy nu genoeg gebraden waren, kwam deze lekkere zottin de luſt over, om ze eens te proeven, denkende by haar zelf, ik moet eens zien of ze wel toebereid, en of zy niet te zuur nog te zoet zyn, anders mogt ik bekeven worden, inzonderheid, dewyl ik dusdanige vogels nog noit onder myne handen gehad hebbe, ik moet dan eens weten hoe zy ſmaken. Deze lekkermond ſtrykt 'er het ſap eens af, en dewyl haar dit zeer wel ſmaakten, en zy hoe langer hoe meer luſt na de zelve kreeg, zo ſnyd zy de eene Kraan-vogel het linker been af, 't geen haar ook zo lekker ſmaakte, dat ze daar aan haar genoegen niet kon krygen, maar ſneed van de andere twee ook de linker voet af, die ze alle opat. ô Lekkere zottin, hoe veel uwes gelyke lekkere Kokkinnen vind men over al niet,

die

die ook de beste beeten, en brokken door de keel jagen, en die ondertusschen, om haar lekkerheid te bedekken, de Kat en de Hond daar van de schult geven. 't Wierd eindelyk tydt, dat me de spys op tafel moest brengen, zy deed derhalven de vogelen van 't spit, en maakten 'er een goede peper sausse toe gereed. De Heer, wanneer hy de Kraan-vogels wilde ontleden, zag dat zy alle maar een been hadden, roept de Keukenmeid, en zeide: *Frisigunda*, wat is de vogelen overgekomen? Wat dan myn Heer, zei ze, zyn ze niet wel toebereid? Daarom niet, zei de Heer, maar om datze maar een been hebben, waar zyn de andere gebleven? gy hebtse zekerlyk opgevreten. Wat nu, zei de Keukenmeid, ik heb 'er niet van gegeten; heeft myn Heer wel oit gezien, dat de Kraan-volgens twee benen hebben? zy staan immers altydt op een been; goed, goed, zei de Heer, ga maar heen. Des anderen daags stond den Edelman vroeg op, ging in zyn Tuin, en riep de Keukenmeid, alzo hy 's middags wederom volk ten eeten wilde nodigen. Ondertusschen waren 'er een groote menigte Kraan-vogels te zien, die op een been stonden. De Keukenmeid dagt, dat dient my in myn Kraam; zie eens, myn Heer, riep zy, of die vogels twee beenen hebben? Ha ha, wagt wat lekkerbek, riep hy, zy zullen aanstonds twee beenen krygen, hief daar op beide zyne handen na om hoog, sloeg die te zamen, en schreeude uit al zyn magt, gus, gus, gus. Op dit geschreeuw namen zy alle schielyk de vlugt, dog zo ras zy in de hoogte waren en opvlogen, staken zy twee beenen uit, en vlogen zo weg. Daar op zei de Heer tot deze lekkere Keukenmeid, kyk nu eens, totebel,

of de Kraan-vogels geen twee beenen hebben. *Frifigunda* was nogtans aanftonds met haar verontfchuldiging gereed, en zei, myn Heer dat geeft my geen wonder, had ik gifteren, toen ik de drie Kraan-vogels op tafel droeg, de handen ook te zamen geflagen, en gus, gus, gus geroepen, en de vogels alzo uit de fchotel gejaagt, zouden zy ons ook wel beenen getoont hebben. Dat was nog een fraai *Excus*, van een lekkere zottin!

Zekere andere lekkerbek wierd ook eens deftig van haar vrouw betaalt. Deze eens Warmoes op tafel brengende, waar in vlees lag, ftak gedurig na het vlees, ja om zulks te beter te kunnen krygen, draaide zy de fchotel gedurig om, en altyd deze woorden gebruikende: Dus draait het Firmament. De vrouw, die deze lekkerheid niet ten onregte verdroot, greep de fchotel, zo haaft zy dit op nieuws zeide, met beide haar handen, floeg haar die zo fel op de kop, dat al het Warmoes over de trony liep, en zei met eenen: By u draait het Firmament al zeer wonderlyk, maar by my komt 'er de donder by: evenwel moeft deze lekkere zottin dit alles voor zuiker opnemen.

Ik keere my al wederom tot u, ô delicate vrouwlui! en vrage u, kan 'er ook wel iets dwazer, en gekker zyn, als dat men de fterffelyke romp, de greetige fmeerbuik, deze opgefmukte Verkens-trog, namentlyk het lighaam, deze morffige meft-vink, met zo veele delicate en lekkere beetjes zal vullen en opproppen, daar ondertuffchen die edele Ziel, dat onfterffelyke meefterftuk van de Almagtige hand, zo ellendig verfmagt? Aan het lighaam, die leelyke ftinkbrok

brok weigert gy niets, het mag ook koſten wat het wil, alle Elementen moeten daar toe *ſpenderen* en *contribueren*. Boven de aarde de vogelen, op aarde de dieren, onder de aarde de wortelen; alles wat maar delikaat en zeldzaam is, moet uw uit aarden te zamengepapte brok ten dienſte ſtaan, het koſte ook wat het wil, Peper van *Calicoeth*, Gember van *Ceilon*, Nagelen van *Molukka*, Zuiker van *Candia*, Amber uit *Braſilien*, moet uw aardbrok verzadigen, het koſte ook wat het wil; eigene Inlandſche ſpyze is noit goed genoeg; de Wyn op een Duitſche grond gewaſſen, is goed voor een Boere Bruiloft; vis uit zoet water ſmaakt u bitter. Ik gelove gy zult wel haaſt vragen, of die vis nog leeft, waar in *Jonas* logeerde? ô Dwaasheid boven alle dwaasheden! ô Hoe ſchandelyk en ſchadelyk is de lekkerheid niet, zo wel voor uw lighaam als aan uwe goederen.

Onze eerſte ouderen in 't Paradys, zo ras zy de verboden ſpyze maar ſmaakten, bevonden zy haar naakt te zyn, zie op zulken wyze heeft haar dat lekken en ſlikken ontbloot. In de tegenwoordige Wereld is het geen nieuws meer, dat veele door lekkere beetjes en delikate maaltyden haar ontblooten, ja ten eenemale verarmen. *Fœdiſſimum Patrimonium exitium culina eſt*, zeid *Seneka*; 't wil zo veel zeggen: *Daar is niet koſtbaarder in huis, dan een lekker wyf.* Zodanig was zekere Gravin van *Pfullendorf*, van deze word geloofwaardig verhaalt, dat zy haar Stad en Slot, alleen in Forellen levers verteert heeft, dat moet een lekkere zottin geweeſt zyn; om van hondert andere te zwygen, die haar goederen door lekkerheid door 't keelgat gejaagt hebben.

Dog niet alleen dat de lekkerheid have en goed, geld en gelds-waardye vertreedt, maar zy doet het ook de edele gezontheid, en berooft iemand vroeg van het leven.

Lekkere zottinnen, luister eens na deze Fabel. Een Rat, schoon hy te huis lekkere beetjes genoeg hadde, wierd nogtans een begeerig om eenige vreemde spyze te proeven. Wanneer hy nu eens aan 't strand kwam, vond hy aldaar een Oester leggen. De lekkere Rat wilde hier aan eens haar lust boeten, stak derhalven zyn kop in de schaale, om 'er het binnenste uit te zuigen; dog de schaal sloot te ras toe, en hield 'er de kop in, dog liet het lyf daar buiten blyven, zo dat zy gevangen wierd, en haar lekkerheid met haar leven moest boeten. Gelyk het met deze Rat ging, gaat het hedensdaags nog met veele Huis- en Keuken-ratten, ik meene veele lekkerbekken, die, alzo ze haar met de gewoone spyze niet te vrede houden, maar na lekkere en delicate beetjes snappen, en die haare magen daar mede opvullen, als de broederen van *Jozef* haare koornzakken in *Egipte.* Daarom is het geen wonder, dat zy al vroeg, en in haar beste jaren haar leven en gezontheid moeten missen. 't Is daarom niet te verwonderen, wanneer men veele vrouwlui verneemt, die 'er zo gee uitzien, als of een Boekbinder haar in Parkamen gebonden had. 't Is daarom ook niet vreemt wanneer veele zulke zwarte handen hebben, al of zy van jongs af aan Inkt gedronken had den. 't Is ook geen wonder, wanneer veel zulken opgespannen buik hebben, als of z trommelen zouden baren. 't Is niet vreemt wanneer veele gedurig hoesten en kughen, a

(

of 'er een Jagers hoorn in haar hals ſtak. 't Is geen wonder, wanneer veele zulke ſtinkende adems hebben, als of zy des D.... Blaasbalg afgelekt hadden. Het is niet vreemt, dat meenigen een, over zyn maag klaagt, dat het een ſlegt *Magiſter* is. Kort om, het is niet vreemt, dat veele vrouwlui in hare beſte jaren, in de beſte fleur van haar ouderdom, in 't gras moeten byten, en van deze Wereld afſcheid nemen. De oorzaak van alle deze onheilen, is niet anders, dan deze ſchadelyke lekkerheid, die, door de in overvloed genotene delicate ſpyzen, en uitlandſche dranken, de levens-kragten verzwakken, de gezontheid verderven, en alzo een vroege dood veroorzaken; daar ondertuſſchen een arm Boere wyf by haar magere en ongezouten zoppen, by haar Grutte en Boekweite droge koeken, veel jaren leeft, en een hooge ouderdom bereikt. *Seneca* ſchryft hier van in zyn XCV. Brief; ik brenge zyne woorden in 't Duitſch over. De genees-konſt beſtond wel eer in de kenniſſe van eenige weinige kruiden, die 't bloed te regt hielpen, en de wonden haaſt heelden; maar naderhand is ze zeer wydlopig geworden, 't geen nogtans geen verwonderinge behoeft te baren, om dat de lighamen der Menſchen dies tyds fris en gezond waren, om dat ze haar maar van gemeene en eenerlei ſpyze bedienden, maar tegenwoordig word het lighaam met allerhande wellluſtige lekkere beetjes ten hoogſten verzwakt en bedorven, waar uit ontſtaat een bleekheid des aangezigts, en bevinge der zenuwen, een magerheid des lighaams, 't geen alles door de Wyn en door onverteerbare ſpyze veroorzaakt word.

Wat zal ik eerst zeggen van 't wankelen der beenen, van 't zuizebollen, oogen- ooren- en hooft-wee, van zo menigte aanvallen der koortzen en trillingen, neffens alle andere ziektens, die ons als tot straffe, wegens ons overmatig eeten, drinken, en lekkerheid, overkomen, en wat kan dit alles anders veroorzaken, dan een vroege dood?

Wilt gy uwe gezontheid dan niet ten eenemale verwoesten, gy lekkere zottinnen, maar een gezonde en hooge ouderdom bereiken, zo volgt de raad op, die de wyze *Jesus Syrach* aan allen geeft, wanneer hy zeid: *Zyt niet onverzaadelyk in alle lekkernyen, ende en stort u niet henen op de spyzen, want door veele spyze komt ziekte; ende de onverzaadelykheid nadert tot buikpyne. Door de onverzaadelykheid zyn 'er veele gestorven, maar die daar op let zal zyn leven verlengen.* Cap. XXXVII: 30--22. Let hier op, gy Lekkerbekkige Narinnen. Want:

Die door lekkertjes te smullen,
Helpen 't goedjen aan een kant,
Alles wat zy erven zullen,
Dat is schade, spot en schandt.

DE

DE SPEEL-ZIEKE NARRIN. XXXII.

DEez' heeft op 't Spel haar zin gezet;
Daar 's niet in 't huis daar zy op let;
Zy droomdt van Bruiden en van Jassen;
De kaardt schyndt in haar handt gewassen,
Waar mee 's haar Man het geldt ontsteeldt,
En teffens tydt en Ziel verspeeldt.

Y is onlangs een wonderlyk, en zeldzaam man onder de oogen gekomen, waar over ik my niet weinig verwonderde, namentlyk: ik zag een oude Bestevaar, met een lange gryze baart, die aan beide zyne schouderen groote vleugelen hadde; op zyn hooft had hy, in plaats van een hoed, een zand-loper, en in zyn regterhand een zeissen. Zulken gedaante kwam niet ten onregte vreemt voor; maar ik was nog meer verwondert, dat eenige moetwillige menschen dezen armen zwerver verjaagden en wegdreven. Ik zag 'er een, na my dagt een Student, die hem met een kegel op zyn bugchel smeet, zo dat ik dagt, dat hy voor over zou storten. Een ander sloeg hem met de bierkan op de kop, dat het vreemt was, dat de zand-loper niet aan gruizelementen raakte. Een ander stoote hem met een Tabaks-pyp in de mond; het best dat 'er van was, was, dat hy geen tanden meer in zyn mond had, want anders zouden zy, als hagel-steenen, hem door de keel gejaagt zyn. Andere joegen hem zodanig, dat ik met een hertelyk medelyden omtrent hem getroffen wierd. Dog 't geen my het meest verwonderde, was, dat 'er een adelyke Dame te voorschyn kwam, die de goede oude man verscheidenmale met een deel Kaarten in zyn trony smeet. Dit kon ik niet begrypen, dewyl ze anderzins voor zeer beleeft vermaard was. Eindelyk ben ik 'er, na veel moeite, agter gekomen, dat deze oude gryzaart *Tempus*, dat is de Tyd, heette, die van de onbedagtzame Adams kinderen, voornamentlyk van de Speel-zottinnen

nen, veelmaal zeer kwalyk doorgebragt word, dewyl zy dezelve ten meerendeele met Speelen, Kaarten, en Dobbel-fteenen verkwiften en verkwanzelen.

ô Gy Speel-poppen, gy Speel-zottinnen, hoor eens wat *Cerpoldus Mancinus* van u in 't Latyn fchryft, ik weet fchier niet, of ik dezelve wel durf verduitfchen, dewyl ik bevreeft ben, dat ze my om die reden, ook wel met de Speelkaarten uit gramfchap in myn trony mogten fmyten. Ik zal 't evenwel eens wagen, want vrouwen-toorn, en 't baffen der aan de ketting gefloten honden, agt men juift niet veel. Hy zeid dan: „ Maar wat dondere ik lang tegen de „ Mannelyke Speel-gekken? Ag, zo zy 't al„ leen waren, die onder deze zonde verzonken „ leggen, daar, ag lyder! de tyden en zeden „ zodanig verkeert zyn, dat de Vrouwlui ook „ dikmaal op 't Speelen verzot zyn, dat zy zelfs „ haar onderwinden om met de Manlui te Spee„ len, en alzo haar nodige dingen veronagt„ men, zy winnen, of zy winnen niet; zy „ piepen als de Slangen, en maken den zodani„ gen voor een durf-niet uit, die voor de „ Vrouwlui op een zet, geen hondert Dukaten „ durven in de waagfchaal ftellen, en die dit „ verquiften, nogtans voor een eer rekenen; „ zo dat de deugde bloem by deze Vrouwlui „ zodanig verwelkt is, dat ik geen vergalde „ woorden genoeg kan uitvinden, om ze in „ haar wyve trony uit te fpuwen." Speelzottinnen, hoe ftaat u deze zoete Spreuk aan?

ô Gouden Tyd! hoe fchandelyk en befpottelyk word gy van de Speel-zottinnen verkwift? Gy kunt alle met regt Adams-kinderen genoemt

worden, want zo ras deze eerste Vader het verboden Ooft gegeten had, wierd hy aanstonds door de bladeren, als bedekt. By veele Speelvrouwtjes is het reeds een algemeen gebruik, dat na het eeten de bladeren, versta de Kaarte bladeren, te voorschyn komen, en dat noemt men de tyd verdryven. Gravin, zegt 'er een, na 't eindigen van de Mis, hoe zult gy nu de tyd verdryven? Wanneer gy eens een Verkeertje zult doen, ik houde het met u, 't is waar, het geluk heeft my eenige tyd herwaarts niet gunstig geweest, ik geloove dat ik met myn rug tegen de Maneschyn aan gezeten heb, dog van daag waag ik het eens weder; myn man moet my, zo ras als ik gekraamt heb, weder eens hondert Dukaatjes geven, daar kan ik lang mede speelen en de tyd verdryven.

Og! og! in wat groote onwaarde is by dusdanige Speel-lompen, Speel-apen, Speel-egels de Gouden Tyd. Zeg eens, ongelukkige *Abzalon*, wat geefje om een uurtje tyd? De geheele Wereld, zegt hy. ô Eeuwig verloorene *Herodes*, wat geefje om een eenig half uurtje? Alle rykdommen en wellusten van de geheele Wereld, bekent hy. ô Verdoemde *Judas Iskarioth!* wat deed gy wel, wanneer God u nog een uurtje tyd vergunde? Ik, zegt hy, zou wel meer willen arbeiden dan alle de Apostelen, meer lyden dan alle de Martelaren, meer bidden dan alle Biegtelingen, met een woord, elk verdoemde in de Hel gaf om een eenig vierendeel uur, niet alleen een Wereld, maar duizent maal duizenden Werelden, om alzo, was het mogelyk, de genade Gods te gewinnen; en veel Speel-zugtige vrouwlui verkwisten, zonder eenige

eenige agterdogt, geheele dagen, weken, maanden, en jaren, ja veele de meeste tyd van haar leven, daar nogtans elk een aan den Goddelyken regter de allernaeuste rekenschap moet geven, van ieder minnut tyd, hoe hy dezelve tot Gods eer, en des naasten Zaligheid besteed heeft. ô Hoe veel Speel-zottinnen zullen als dan moeten *passen*, wanneer God de Heere de kroone der Zaligheid zal uitdeelen; hoe veele zullen als dan voor hare oogen *spadi* zien, namentlyk het scherpe zwaart van de Goddelyke Geregtigheid; daar zal dan meenig eene de *vier Koningen* in eeuwigheid vervloeken, dewyl zy om die, de genade van *Jesus*, de Koning des Hemels, verkwanzelt hebben. Veele zullen als dan de *oogen* op de dobbel-steenen vervloeken, dewyl God haar om dezelve geen goed oog zal toonen.

De H. *Johannes* zag op een zekere tyd een wonderlyk gezigt; voor hem verscheen een Engel, met een geopent boek, en die een bevel van Godt bragt, dat hy dit boek moest opeeten, 't geen *Johannes* ook zeer gehoorzaam naquam. Eindelyk vroeg hem den Engel, hoe dit brokje smaakte? 't Gaat zo wat heen, zei *Johannes*, in de mond was 't my zo zoet als Honing, dog toen ik het doorzwolg, was het zo bitter als Gal, zo dat de buik my 'er zeer van dede. Openb. x: 9.

't Is zeker; dat 'er in dit gezigte een geheimryke verborgentheid opgesloten was, en dat het vry veel betekent. Dog ik weet ook een boek, met zes en dertig bladeren, ik meene het Kaarte boek; dit is menigen Speel-zottin in het begin ook zeer zoet, dog naderhand word het zeer bitter; met vreugde en vermaak begint men het

het ſpeelen, maar op het laatſte ſmaakt het bitter, wanneer de beurs de teering krygt. Zo ging het met *Pariſati*, Koningin in Perſien, de moeder van *Artaxerxes*, deze was zodanig op de Dobbelſteenen verzot, dat zy eens met haar zoon ſpeelende, in een werp de waarde van duizend Dukaten verdobbelde. ô Zottinnen!

Gy Speel-zuſteren, gy tyd, en volk-verdervende Zottinnen! zeg eens, wat nut en gewin hebt gy van uw Speelen? Waaragtig niet met al. Want ſchoon gy duizend Dukaten moogt winnen, verlieſt gy nogtans de tyd, de goede naam, het onergerlyk gewiſſe, en Gods gunſte, want *Ludo* en *Lædo* zyn met elkander bevriend, dewyl God door het Speelen ten hoogſten beledigt word; gy verſpeelt het lieve gedult, en uw eigen heil, met een woord, van het Speelen komt alles kwaats, en geen Gebod is 'er, dat daar door niet gebroken word. Het *eerſte* Gebod is: *Gy en zult geen andere Goden voor myn aangezigte hebben.* Maar hoe veele zyn 'er, die meer werk van 't Speelen, dan van den Godsdienſt maken, en deze Speelenshalven verzuimen.

Het *tweede* is: *Gy en zult u geen geſnede Beelden maken.* Dog deze Speel-zottinnen hebben deze veel liever dan den waren God, dewyl ze veelmalen de Godsdienſt nalaten, en die om de Kaarten verzuimen. Ja wanneer zy nog al in de Kerk komen, is haar herte meerder by 't Speelen, dan by God; gelyk 'er van zodanigen Speel-zieken Zottin voor de waarheid verhaalt word, dat, wanneer ze eens met andere in de Kerk zou zingen, zodanig in Speel-gedagten opgetrokken was, dat zy niet anders zei dan, ik *Paſſe.*

Het *derde* Gebod is: *Gy en zult den name des Heeren uwes Gods niet ydel gebruiken.* Ik wil nu niet zeggen, dat de vrouwlui in 't Speelen ſchelden, vloeken, Sacramenteeren en Gods-laſterlyk ſpreken; dog dit is nogtans zeker, dat veele Speel-zieke Evaatjes onder 't ſpeelen dikwils allerleye Duivelen te hulp roepen, en wenſchen om de Herts-Duivel, de Figuur-Duivel, en veele andere Speel-Duivelen meer.

Het *vierde* Gebod is: *Gedenkt des Zabbathdags, dat gy dien heiligt.* Maar de Speel-zottinnen vieren de Speel-feeſten veel meer, op dezelve ſteekt men keerſen en lampen aan, die moeten, ter eere van de Speel-kaarten, meeſt den geheelen nagt branden. Aan deze offert men niet alleen Penningen, maar Daalders en Dukaten op, ja veele konnen, van yver tot haren dienſt, niet ſlapen.

Het *vyfde* Gebod is: *Eert Vader en Moeder. Abſalon* heeft een Eiken boom voor zyn Goudgeele hairen verkregen, maar menigen Dame haar Goud en Zilver levert zy aan een Eiken boef, ja zelf aan *Schoppen knegt.* ô Hoe zwaar en hart valt het voor een eerlyk man, die een wyf zo wel als zyn ouderen moet eeren, wanneer zy met Kaarten, of Dobbelſteenen omgaat, en verſpilt, en verkwanzelt in een dag, wat de goe ſlokker menigmaal in een geheel vierendeel-jaars gewonnen, en te zamen geſchraapt heeft.

Het *zesde* Gebod is: *Gy en zult niet dood ſlaan.* Waar doodén de Speel-wyven elkanderen meer met twiſten, en kyven, dan by 't Speelen. Wat deugt 'er beter om te branden dan het Papier? Waar door komt het vuur eerder in

het

het dak, en in de geelzugtige wyven, de toorn, dan door de Kaarten?

Het *zevende* Gebod is: *Gy en zult geen Overſpel doen.* In 't Spel zyn niet alleen Koningen, Boeven, maar ook Vrouwen, men pleegt die nogtans ander te noemen. 't Is ook zeker, dat men *Venus* werk by 't ſpeelen niet bedekt bedryft, en men geeft de loſſe woorden, en gebaarden als den vryen loop, voornamentlyk wanneer man- en vrouwlui met elkander ſpeelen: veelmalen heeft men een zonderlinge beſcheidenheid omtrent de langrokken, men verlieſt gewillig om harent wille, om alzo daar door haar genegentheid te winnen, en alzo ſluipen de boze gedagten met geheele hoopen in de harten der ſpeelende.

Het *agtſte* Gebod is: *Gy en zult niet ſteelen. Affero* en *auiffero* komen nergens beter in over een, dan in het ſpel, in de Kaart te kyken, de Kaarten merken, de Kaarten verwiſſelen, de Kaarten laten zien, aan zommige wegens de Kaart een teken te geven, zynde alle boze ranken, die de Speel-zottinnen wonderlyk eigen zyn. Zomtyds is dit alles met dieveranken vermengt, waar door menig een dikwils van het zyne berooft werd, want valſch ſpeelen en ſtelen zyn zo na aan malkander verknogt, als October en de Wynmaand, en als een ziek wyf en een kranke vrouw. Wanneer al het geld, dat in 't ſpeelen gewaagt word, kon ſpreken, en zeggen waar 't van daan kwam, zou het al veel zeggen, als *Joſeph* in *Egipte: Ik ben dieflyk ontſtoolen. Gen.* XL: 15. De kinderen ontſteelen hunne Ouderen, de bediende hunne Heeren, maar voornamentlyk doen dit de Speel-zieke

Zot-

Zottinnen aan hare mannen, die haar dikwils de dies-zak *Purgeeren*, of anders ook wel in de kas taften, om penningen tot fpeelen in te zamelen.

Het *negende* Gebod is: *Gy en zult geen valfche getuigenisse spreken tegen uwen naasten.* Og ik vinde geen plaats, alwaar men meerder liegt, valfch zweert, en ook valfch getuigenisse geeft, dat by het fpeelen, wanneer zo veele Speelfters, fchoonze geen Kaarten in de handen hebben, nogtans herts genoeg bezitten, om valfch te zweeren.

Het *tiende* Gebod is: *Gy en zult niet begeeren uwes naasten huis enz.* De Speel-zottinnen hebben nogtans geen andere gedagten, nog zinnelykheid, dan om haare naaften het haare af te winnen, en hoe dikwils gebeurt het, dat door diergelyke byeenkomften, na veel liefkozende woordjes, de huisvrouw ook in 't fpel komt, uit dit alles kon elk Speel-zottin ligtelyk zien, hoe fchadelyk het fpeelen is, als ook wat onheilen, en zonden daar uit voortfpruiten.

Og my! zeid een vrouw van Speel-hof, wanneer het fpeelen zulken fchandelyken en fchadelyken zaak was, waarom fpeelen de Geeftelyke dan zomtyds ook met Kaarten en Dobbelfteenen? Is dit zeker zulk geen gruwelyke zaak? Heeft de H. Bernardus zelfs met een Geeftelyke niet om een Paard gedobbelt, altyd moeten de arme vrouwlui het ontgelden, inzonderheid, wanneer de Prediker weinig geftudeert heeft; og! dat vroome en deugtzame vrouwvolk word altyd onderdrukt.

Hebt gy u lang genoeg verantwoord, myn genadige, en tot aan de kop toe geftudeerde vrouw-

vrouwmens; dit weet ik wel, dat uw Satynen romp met meer gecoleurde deugden pronkt, als 'er Paddeſtoelen in een Boſch waſſen, dog wanneer het bemantelen van de ondeugden, waar mede de vrouwlui haar ſchelmſtukken en boosheden, gedurig zoeken te verbergen, zulken konſt ware, zou men zo veel valſche tronyen om geen vyf ſtuivers te koop vinden. Gy werpt my den H. *Bernardus* tegen, die met een Geeſtelyke om een Paard dobbelde, maar ik wenſchte wel dat gy ook eens met hem ſpeelde, mogelyk zou *Bernardus* een Ezel winnen. Weetje dan niet, dat deze Geeſtelyke met drie dobbelſteenen agtien oogen ſmeet, en *Bernardus* met twee Dobbelſteenen twaalf oogen, en met de derde, die van een ſpleet, zes en vyf, en dat hy alzo drie en twintig oogen op tafel bragt. Gemelde Geeſtelyke won met zyn verlies zyn Ziel, maar gy zult een Ezel verliezen, namentlyk uw lighaam, uw ondeugende vulles kar, uw verdorvene meſt-wagen, uw ſtinkende vleesbrok, uw leemen worme-neſt, uw opgeſmukte maden-zak, die afſchuwelyke Kerker, die uw dierbare Ziel gevangen houd.

't Is een oud ſpreekwoord, wanneer men van een lugtige maagt ſpreekt: *Dat is nog een Meisje, zo kant als een Dobbelſteen*, waarom? daarom, want zy ſpringt in huis rontom, heen en weer, op en neder, als of 'er een ſtormwind met een deur ſpeelt, maar ten hove vind men diergelyke Dobbelſteens-vryſters allermeeſt, gelyk zeker voornaam en beroemt Schryver op zyn gewiſſe betuigt, dat hy zelfs een kamermeid aan een zeker Hof gekent heeft, die alleen in een jaar vier en zeſtig gulden aan Kaarten

en

en Dobbelſteenen uitgaf. Deze Speel-zottinnen, en vriendelyke Hof-katten, zyn op 't ſpeelen zodanig afgerigt, dat, al waren zy nog zo lam, krom, en gebogcheld, tot de Godsdienſt, dat zy nogtans meenig een meeſterlyk over hoop konnen ſmyten, zo dat hy dikwils, wegens een verſpeelde beſcheidentheid, zyn geheele bezolding verlieſt. Dog wat wind zodanigen vryſter hier mee? Ik heb het reeds gezegt, en zegge het nog eens, zy wind 'er niet dan ſchande en ſpot mede, te meer, alzo het dikwils gebeurt, dat 't geene zy in zes maanden gewonnen heeft, in de negende heeft moeten verdobbelen, dewyl het ſpeelen niet anders is, dan een ſchool van alle boosheid, een beginzel van alle quaad, een verſtooring van alle deugt, een moeder van booze en verkeerde zinnen, een laſtering tegen God en onzen naaſten, een ſtrik van vertwyffeling, en een weg ter verdoemeniſſe.

't Is waar, ik wil echter geen eerlyke ſpeelen verbieden, maar u aanraden, om daar door uw afgeſloofde lichaam te verkwikken.

Interpone tuis, interdum gaudia curis.

Dat zo veel zeggen wil, als:

'k Mag de boog wel eens ontſpannen,
En de zorgen van my bannen.

Maar helaas! wanneer men van het ſpeelen een gewoonte maakt, het zelve om gewin doet, daarom de Godsdienſt verzuimt, en alzo de edele, gulde, koſtelyke, en dierbare tyd verkwiſt, wanneer de dag niet genoeg is, maar

dat men de nagt daar aan hangt, zo heeft niemand grooter blydschap hier in, dan de verdoemde Geest *Lucifer*. Wilt gy dan uw eeuwig welzyn niet verspeelen, onthoud u van het onmatig en onbetamelyk speelen. Begeert gy van den Goddelyken regter, in dien verschrikkelyken Oordeel-dag, niet voor eeuwig vervloekt te worden, zo vervloekt met Christus, de bladeren, niet die van de onvrugtbare Vygeboom, die aan de weg stond, maar de zes en dertig Kaarte bladeren. Begeert gy niet te branden in 't eeuwige vuur, zo smyt de Kaarten in 't vuur. Og! hoe veele duizenden zitten 'er in 't Helsche vuur te zweeten, om in alle eeuwigheid te beweenen, dat ze de kostelyke tyd, die God haar zo rykelyk heeft mede gedeelt, nogtans met speelen zo elendig verkwist hebben.

Damna fleo rerum, sed plus damna dierum.
Rex poterit rebus succurrere, nemo diebus.

Dat zo veel zeggen wil, als:

Alles wat ik mogt verliezen,
Kan een Koning weer vergoên;
Schoon ik alles wou verdoen,
Zo ik 't zo eens mogt verkiezen,
Nieuw geluk kan dat verzetten;
Maar eilaas! verloore tydt,
Is men vast voor eeuwig quyt,
Wilt, ô Speelsters! hier op letten.

DE

DE VERLIEFDE NARRIN. XXXIII.

DEze is in 't Minne-net verwardt,
En draagt Cupido in het hart,
Terwyl Crispyn aan haar een briefje
Ter handt steldt, van haar herten diefje,
Gevult met woordjes zuiker zoet,
Tot troost van haar verlieft gemoedt.

E oude Geschiedenissen verhalen ons, dat de ongeloovige in oude tyden boven de dertig duizent Afgoden aangebeden hebben. *Romen* had alle dagen, het geheele jaar door, een byzondere God, of Godin. *Ajus* was een God der sprake. *Priapus*, een God der Tuinen. *Hymeneus*, een God der Huwelyken. *Fidius*, een God des Geloofs. *Myagrus*, een God der Muggen. *Eamis*, een God der reizende. *Janus*, een God der Poorten. *Momus*, een God der lastering. *Vitumnus*, een God des levens. *Eölus*, een God der Winden. *Vitulus*, een God der vrolykheid. *Pomona*, een Godin der appelen. *Mellona*, een Godin des Konings. *Flora*, een Godin der Bloemen. *Hippona*, een Godin der Paarden. *Bubina*, een Godin der Ossen. *Scia*, een Godin der Zonne. *Augerona*, een Godin des stilzwygens. *Meditrina*, een Godin der geneeskunde. *Vallonia*, een Godin der dalen. *Heben*, een Godin der jeugt. *Mania*, een Godin der huizen. *Libithinia*, een Godin der graven. *Voluseta*, een Godin der welusten. *Rumulia*, een Godin der knapen. *Edulika*, een Godin der spyzen, en veele andere diergelyke verdigte Goden en Godinnen, hadden de blinde Heidenen, ja men telde toen meer Goden dan broden. Onder anderen wierd toen allermeest, en wel voornamentlyk van 't vrouwvolk, aangebeden een *Venus*, Godin der Liefde, of liever gezegt Godin der zotheid, dewyl 'er geen dag in de week, geen uur in de dag, heen liep waar in deze gewaande Godin van

de

de vrouwlui geen wierook toegewyd wierd; en ag! of deze Afgodery onder 't blinde Heidendom maar gesmoort was, maar leider, dit heeft in het jegenwoordige Kristendom, by de langgerokte dieren, ik wil zeggen by de vrouwlui, zodanig de overhand genomen, voornamentlyk by de manbegeerige jonge meisjes, dat 'er niet een te vinden is, die niet alle dagen en uuren *Venus*, de Godin der liefde, haar herte opoffert, en aan de liefde overgeeft. *Venus* is by de Astrologisten en Sterrekykers een Planeet, en wordt op deze wyze ♀ voorgestelt, 't geen dan met een omgekeerde Wereld-kloot gelyk is, en 't is waar dat *Venus*, of de vleeschelyke liefde, de gansche Wereld, en in de Wereld alle vrouwlui omkeert, en ze alle met bellen omhangt, ja *Venus* is voor 't vrouwelyk geslagt *Venium*, en zodanigen vergif, dat het de hersenen quetst, en ze alle, tot verliefde Gekkinnen maakt.

De Poëeten beuzelen dat de schoone liefdens-Godin een kindere-moeder geworden is, en by *Amour*, de Liefde, eene gebaart heeft, die zy *Cupido* noemde. Deze *Cupido* vertrouwde zy haar drie zusteren, *Aglia*, *Thalia*, en *Eufrosine*, *Jupiters* waarde dogteren, om hem op te voeden, te zuigen, en op te kweeken, tot dat hy groot en manbaar zou worden; dog alle aangewende vlyt was te vergeefs. *Aglia* was zyn minnemoer, dog het kind wilde niet drinken. *Thalia* zou hem by nagt oppassen, en hem met een zoet gezang lieflyk in slaap zussen; dog *Cupido* kon de slaap niet vatten. *Eufrosine* was zyn spys-meesteresse, maar de jonge Liefde-God *Cupido* wilde niet eeten. Het kind nam van dag tot dag af, wierd bleek onder zyne oogen,

ingevallen van trony, ongedaan van voorhooft, mager aan 't geheele lighaam, zwak aan alle zyne leden, met een woord, het wat zo mager als een anker-ſtok, en 't was even eens, als of *Cupido* aanſtonds zou ſterven. *Venus*, zyne zorgvuldige moeder, vraagde raad over de ellendige toeſtand van haar zoete kindje, en kreeg dit berigt, dat *Cupido*, de Liefde (gelyk haar zoon was) nooit alleen moeſt zyn, maar gepaart en vergezelt moeſt wezen, zy moeſt hem een makker, en mede kameraad verſchaffen, zo zou alles na wenſch uitvallen, dan zou *Cupido* eeten, drinken, ſlapen, en gezond leven. Zo gezegt, zo gedaan. *Cupido*, de Liefde-prins, kreeg een makker, wies zo wel en weeldrig op, dat hy binnen weinig jaren door de geheele Wereld bekent wierd.

Dit is wel een verçierzel, maar by onze tegenwoordige vrouwlui word het bewaarheid, want gelyk deze *Cupido* was, zo zyn ook alle zyne verliefde dogters, ik meene alle verliefde zottinnen. Deze zien 'er dikwils ook zo dor en mager uit, dat zy gemakkelyk met haar elleboog een gat in een Eiken plank zouden booren, haare oogen ſtaan zo diep in de kop, dat men ſchier zou denken dat 'er geen appels in waren; haare wangen zyn dikwils zodanig ingevallen, dat het even eens is, als of een Boekbinder het kinnebakken met Parkament overtrokken heeft; haar verw in de trony is het ſtro niet ongelyk, en zou een brand-glas byna konnen aan brand ſteken. Zy konnen nog eeten, nog drinken, ruſten nog ſlapen, en doen dikwils zulke diepe zugtingen uit het herte voortkomen, dat, wanneer 'er bellen aan vaſt waren,

men

men dezelve een vierendeel van een myl zoude kunnen hooren. Zy zyn zo zwaargeeſtig, dat zy dikwils niet weten of het zomer of winter is, dewyl 't in haar Almanak gedurig droevig weêr is; in haar Tuin, waſſen niet dan Peper-wortelen; in haar Zon, Eclipzeert het gedurig; in haar uurwerk, is niet anders dan onruſte; ſpreken zy, 't is 'er alles in de weg; kyken zy, alles vertoont hem groen en blaauw; eeten zy, 't gaat in gedagten toe; drinkdn zy, 't is al zugtende; kort om, 't is gedurig met zulken zottin, als of 'er de Ziel zou uitgaan; ja zo haare Zielen vederen hadden, en dat elke zugt een veder was, zo zouden hare Zielen zo naakt worden, als een geplukte St. Maartens Gans. Maar, waar is tog de oorzake van alle deze kwalen? De oorzaak is deze: Zulke verliefde, en tot der dood toe bedroefde zottinnen, hadden geerne een Bedgenoot, zy waren dienthalven geerne getrouwt; dog zo lang zulks niet geſchied, zyn ze ziek, en zien 'er zo dor uit, als een mager Varken. Ja veele zyn 'er die, om haar liefdens brand te bluſſen, en aan hare verliefde begeertens te voldoen, het uiterſte wagen: en zo dit nog miſlukt, dat ze dan ten eenemale miſtrooſtig worden. Geheele boeken waren 'er te beſchryven wat dwaasheden de zodanige menigmaal bedryven; dog uit veele duizenden wil ik dit eene voorbeeld alleen bybrengen.

Te *Verona*, een beroemde ſtad in Itâlien, voerden voor veele jaren twee voorname geſlagten een doodelyke vyandſchap tegen elkander, 't geen zo verre ging, datze door geen bemiddeling konden vereenigt worden. De wapenen hadden zy wel voor een tyd aan de ſpy-

ker gehangen, dog met voornemen om dezelve by de eerſte gelegentgeid weder in de vuiſt te nemen; en of ſchoon het begin van deze vyandſchap zeer gering was, zo ging 't 'er mede als met het glimmende vuur. Onder haar lieden was een jongeling, genoemt *Romeo*, die op een adelyke Juffer te Verona verlieft was, dog dewyl zy geen ſtand wilde houden, rieden zyne makkers hem, om deze ondankbare te laten varen, en met hen in de Dans-zaletten te gaan, alzo de Vaſtenavond aanſtaande was, om 'er dan een uit te kippen, die hem in zyne oogen bekoorlyk voorkwam. Hier op verviel hy by eene *Julietta*, die aanſtonds op hem verlieft wierd, 't geen ook ten eerſten op hem vat kreeg; dog dewyl den dans geeindigt was, hadden zy geen gelegentheid om met elkander verder te ſpreken; dog met droefheid vernemende dat hunne ouders dood-vyanden waren, verloren zy alle hoope, om hare liefdens-driften ooit te zullen konnen voldoen. *Romeo*, een dapper, ſchoon, en beleeft jongeling, liet niet na, voor gezyns liefſtens huis te gaan, en had ook het geluk, om op zekere avond met zyn liefſte *Julietta* in geſprek te komen, om eens te horen, of zy in hare liefde volharde, 't geen zy hem ook verzekerde, en met eene, dat alle hare liefde en genegentheid op de deugd gegrondveſt was, en dat zy het Huwelyk in 't oog had. Op dusdanigen wyze leefde deze verliefde omtrent drie maanden, met het grootſte vergenoegen, en dagten niet anders, of dit alles zou nog eens eenen goeden uitſlag hebben; dog hen kwam eindelyk een dubbeld ongeluk over, dewyl 't wel haaſt gebeurde, dat hunne beide Familien
in

in een gevegt traden, waar van 'er al vry eenige op de plaats dood bleven. Terwyle 't gevegt nog duurde, ſchoot *Romeo* met eenige van zyne makkers toe, en dagt vrede te zullen maken, en haar te ſcheyden; dog te vergeefſch, dewyl zy te zeer op elkander verbittert waren. Ja *Tiban*, een nabeſtaande van *Julietta*, ſchoot zo vinnig op *Romeo* aan, dat deze zig al wykende verdedigde, en om vrede riep; dog als hy met woorden niets konde uitrigten, bediende hy zig van zyne wapenen, en zag zyn tegenſtrever luſtig onder de oogen, en doorſtak eindelyk dezen *Tiban*, zo dat hy dood ter aarde nederſtorte.

Romeo moeſt deswegens de vlugt nemen, en hem by zyne goede vrinden verbergen, nam 's nagts afſcheid, met ſmerte, van zyn *Julietta*, en ging van *Verona* na *Modena*, zyn knegt *Pieter* nogtans aldaar latende blyven, om hem berigt te geven, hoe dit zou aflopen, verhopende in 't korte pardon te zullen verkrygen, 't geen hy ook door andere liet verzoeken.

Dog daar ontſtond een veel grooter ongeval, dewyl *Antonio* zyn dogter aan de Graaf *Daris* van *Ledione*, Heer van *Villa Franka*, uithuwelykte, en *Julietta* met veele bedreigingen daar toe zogt te noodzaken. Hier was goede raad nu duur. De verliefde *Julietta* klaagde hier over haar nood aan een van haar vertrouwde vrinden, die *Robbert* heette, en verzogt raad van hem, hoe zy dit ongeluk zou te boven komen. Deze gaf haar raad om een ſlaap-poeyer in te nemen, waar aan zy veertig uuren voor dood zou leggen, en in een Graf-kelder gezet zynde, dat zy dan in mans klederen, door zyn

behulp, na Modena zou kunnen gaan. Of ſchoon deze raad de vertzaagde *Julietta* niet zoet voor kwam, om levendig onder de dooden begraven te worden, zo had nogtans haar hevige luſt hier omtrent de overhand. 's Avonds voor haar trouwen nam zy dit poeyer met drank in, en viel aanſtonds als dood op haar bed neder. Wat groot herten-leed haar lieve oudeeren over dit onverwagte treur-geval opvatten, kan men ligt denken; de geheele ſtad van Verona ſchreeuwde over deze onvoorziene dood van de ſchoone *Julietta.* En zo ras de knegt van *Romeo* dit hoorde, ging hy ter poſt na *Modena*, om zynen Heere hier van kenniſſe te geven.

Romeo dit zo haaſt niet vernemende, beſloot ook te ſterven, ten welken einde hy vergift van een Apotheker krygt, en zond zyn knegt met ligt en gereedſchap na de Graf-kelder van *Julietta. Romeo* waande zyn liefſte dood, alzo de veertig uuren nog niet verlopen waren, waar op hy eenige woorden tot de gewaande doode ſprak, nam onder het kuſſen van haar, het ſterke vergift in, en viel dood by haar neder. *Robbert*, die de oorzaak hier van was, kwam toen ook in de Graf-kelder, wetende dat *Julietta* haaſt moeſt ontwaken, en dewyl hy *Romeo*, zeer opgezwollen zynde, neffens haar zyde dood vond, verſchrikte daar over zodanig, dat hy trillende en bevende uit de Graf-kelder vlugte, en alzo de half doode *Julietta* verliet. Kort daar aan ontwaakte *Julietta* van haar veertiguurigen ſlaap, en kwam weder tot haar zelfs; dog toen zy haar lieven *Romeo* aan haar zyde zag dood leggen, is het niet uit te ſpreken, van

wat angſt en vreeze zy overvallen wierd. Hare oogen wierden trane-bronnen, en deze liepen als bloed-droppelen langs hare bloote wangen. Na eene erbarmelyke treur-reden, kon zy haar niet onthouden met hem te ſterven, die haar voor dood rekende, en haar ter dood toe lief hadde. Dog wat deed deze verliefde, en in hare liefde vertwyffelde zottin, zy greep, ô dwaasheid! de dolk van den dooden *Romeo*, die hy nog op zyde had, en ſtiet die driemaal zodanig in haar borſt, dat zy haar herte trof, en op dusdanigen wyze haar leven jammerlyk eindigde. Dit wierd aanſtonds door de ſtad rugtbaar, dewyl *Romeo* een brief aan zyn knegt gegeven had, om ze aan zyn Vader te behandigen. Wat yſſelyke verſchrikking en ontzetting deze erbarmelyke val aan wederzydze vrienden veroorzaakte, is met geen pen na waarde te beſchryven; dog nogtans bragt dit treur-geval zo veel te wege, dat deze twee voorhenen vyandelyke huizen, daar door vereenigt wierden, en voor beide deze geliefde een heerlyk Graf-ſchrift lieten gereed maken, dat nog hedensdaags te *Verona* te zien is.

Met wanhopige liefdens-ziekte, was ook zekere ſchoone dogter behebt, wiens vader een Regtsgeleerde was te *Orleans*, haar name was *Margaretha*; deze verliefde zodanig op de aangename gedaante, en de beleefde zeden van een Student, genaamt *Wilhem*, dat zy 'er dag, nog nagt van ruſten kon, dewyl deze, haar beminde *Studioſus*, haar geduurig in 't zin lag. Deze toonde ook dat hy tot haar niet ongenegen was. Na dat 'er nu tuſſchen deze twee met der tyd uit de kennis vriendſchap, en uit de vriendſchap vertrouwen, en daar uit een brandende liefde

rees,

rees, kwamen zy by een der Moeyen van *Margaretha* zeer dikwils by malkander, alzo de vader een zeer haaſtig man was, en de Student niet geerne in zyn huis zag, maar hem als een onbeſchaamde mug, van den honing verdreef. Deze liefde tuſſchen deze twee jonge luiden had een goed begin, dog eindigde, gelyk wy zullen zeggen, zeer ellendig. Ik zeg jonge lui, want *Margaretha* was maar agtien, en de Student omtrent twintig jaren oud. Wanneer zy nu veel by elkander kwamen, wierden zy van veele, hoewel ten onregte, van onbetamelyke liefde verdagt gehouden, zo dat zelfs haar Moeye, in wiens huis zy by elkander kwamen, haar waarſchoude, dat zy voorzigtig moeſten zyn, en denken, dat wanneer het ter ooren van haar vader kwam, zy daar door in groote ongenade zou vervallen. De Juffrouw gaf ten antwoord, dat haar liefde op een eerlyke verbinteniſſe doelde, en dat zy in de pligten der eerbaarheid bleef, en haar derhalven niet behoefde te ſchamen. De Moei ſtond over dit antwoord verwondert, en wees haar na hare ouderen, die niet ligtelyk zouden toeſtaan, dat zy met een vreemde zou trouwen. Na dat haar Moei belooft hadde om deswegens met haar broeder te ſpreken, gebeurde het, dat de oude *Mariſſon*, de vader van *Margaretha*, zag, dat zy in de armen van den Student lag, waar door hy zo gramſteurig wierd, dat hy weg ging, met een voornemen, om zyne wrake deswegens by een andere gelegentheid te zullen uitwerken. Wanneer hem nu gezeid wierd wie des Students ouderen waren, en dat het een huwelyk zou zyn, dat zyn dogter wel zoude paſſen, zo zwoer hy, dat hy haar aan

hem

hem niet zou geven, dewyl hy dieswegens alvoorens niet aangesproken was. Zo ras *Margaretha* nu t'huis kwam, verbood de vader haar, datze zonder haar moeder nooit meerder buiten 's huis zou gaan, op 't verliezen van zyn gunst, en de onterving van zyne goederen. Hier op antwoorde zy zeer verstandig, dat het hem als een vader paste, om haar wetten voor te schryven, en haar als een dogter, om die te gehoorzamen. De moeder belaste haar ook, dat zy haar wat moest intoomen met zo uithuizig te zyn, dewyl de al te groote vryheid tot een verderf van de jeugt was strekkende.

Al 't geene voorgevallen was, berigte *Margaretha* aan haar waarde Student, en zond hem de brief door haar vertroude kamer-maagt toe, en verzekerde hem, dat ze in weerwil van alle vaderlyke bedreiging, in haar liefde volstandig zou blyven, en liever sterven, dan hem ongetrouw worden. Hy schreef te rug, dat hy ook tot der dood toe, haar lyf-eigene slaaf zou blyven. Zo ras zy dit antwoord kreeg, besloot deze zottin liever duizent dooden uit te staan, dan een ander te beminnen, en een gedagtenisse op te regten, dat de ouders hare kinderen niet moeten tyranniseeren, buiten reden dwingen, en met geweld ergens toe aanzetten. De vader had haar reeds aan een ander verlooft, 't geen zy niet durfde tegenspreken. De troudag wierd dan beraamt, waar op zy door een brief afscheid van haar liefste nam, die opgevult was met hartbrekende woorden; en wanneer zy in haar kostelyke klederen, als een schoone Bruid çierlyk opgetooit was, zond zy haar dienstmaagt weg, zo als zy in de tuin heen en weder kuierde, en

zei

zei toen, myn liefste, dewyl ik met myn mond belooft heb, niemand anders dan u te beminnen, zo wil ik dit ook met myn mond boeten, en daar mede myn leven eindigen. Hier op haar na haar vaders slaap-kamer wendende, riep zy met luider stemme: Kom hier, gy tyrannige kinder-moorder, en bezie de offerhande van uw eenige dogter; wanneer gy myn dood betreurt, zo weet dat uwe wreedheid zulks verdient heeft. En dit gezegt hebbende, storte deze wanhopige, en verliefde zottin, voor over in een Vyver. De vader, en de meid, dezen val hoorende, liepen ongekleed derwaards, en riepen om des grooten Oordeel-dags wille, zy zou haar tog vast houden, en beloofden alles te doen wat zy begeerden, zy zou haar zelf tog niet om het leven brengen. Dog zy riep, ô God ontferm u myner! en hield haar ook ergens zodanig aan vast, dat de vader en dienstmeid haar wederom uittrokken; dog, alhoewel zy haar elendig gestoten hadde, had de vader nogtans eenige hope van herstelling, liet haar in haar kamer dragen; dog zy beleet hare zonden, die zy tegen God, tegen hare ouderen, en tegen haar zelfs begaan had, en gaf alzo, in 't aanbreken des dageraads, den geest. De vader las de nagelatene brief, en weende daarom, neffens hare moeder, bitterlyk; hoewel de laaste hier aan niet schuldig was, maar zelfs haar man dikwils gezegt had, dat hy zelfs in zynen hoogen ouderdom niet wist, hoe 't met een vryster gesteld was, die de liefde om 't hart lag. Over dit treur-geval bedroefde hem de Student allermeest, die uit het nagelatene briefje verstond, dat zy uit liefde tot hem, liever wilde sterven, dan een ander beminnen.

Waar-

Waarom hy, als een goed Poëet, dit byschrift op haar maakte:

Lucretia, gy stierft, om de eere te bebouwen,
En quam dus in de rang der wydt vermaarde Vrouwen:
Doch onder 't Maagden-tal, zo windt het Margareet,
Die met een mannen-moedt de Minnenlust bestreedt,
En liever, als 's haar eer verloor,
De Doodt tot Bruidegom verkoor.

ô Gy dwaze, en in der ydele liefde verzopen dogters! om Gods wille opent uwe oogen, en overweeg eens, hoe gy hier door, niet alleen uw gezontheid en verstand, maar 't geen allermeest te betreuren is, ook uw Ziel en Zaligheid doet verloren gaan; denk eens, wat gy zo yvrig bemind hebt, namentlyk niet anders dan een van slyk een leem te zamen gepapte maden-zak, een stinkende mesthoop. Vermyd dan alle vergankelyke liefde, voort! voort! met deze schandelyke, schadelyke, en ergerlyke Wereld-liefde; en wanneer gy tog beminnen wilt, zo doet het den genen die daar is de schoonste van de menschen kinderen, namentlyk *Jesus*, den waren Bruidegom der Zielen, deze liefde zal u tot *Doktoressen* maken, wanneer andere met hare liefde, zottinnen zullen worden.

In het Bisdom van *Costnits* was in vorige tyden een Juffrouw, *Bramidenula* genaamt, deze had in hare bloeyende jeugt, *Jesus Christus*, den Hemelschen Bruidegom, voor haar liefste uitverkooren.

verkooren. In *India*, gelyk voorname schryvers opgeven, word een boom gevonden die *Planta Pudica*, of de *schaamagtige Plant*, genoemt word. Dog wat eigenschap, meent gy, dat deze boom heeft, moogelyk draagt hy een bast als de Berken boom, waar op men Minnebrieven kan schryven, neen, neen, zulken *kanzelery* past de vrysters niet; mogelyk kan men van dat hout een deurdrempel maken, die deze werking had, dat elk, die geen kuische maagt is, daar over gaande, het been breekt; ô neen, neen! dat zou te grof wezen. Nogtans vind men veel kromme vrouwlui; mogelyk kon men van dit hout tandestokers maken, waar door elk de tanden na 't Huwelyk wateren, neen, dit ook niet; maar in *Indie* wast zodanigen boom, gelyk, behalven veele anderen, *Majolus* en *Petra Sancta* daar van schryven, dat wanneer men die maar aanraakt, of dezelve te na komt, zo gaat hy te rug, waarom ze *arbor pudoris*, dat is de *beschaamde boom*, genoemt word. Deze edele boom heeft tot een byschift gekregen: *Non aspiciat me cisus hominis; geen menschen oog zal my veel bekyken.* Niet ten onregte had de gemelde *Bramidenula* haar het gemelde Zinnebeeld eigen konnen maken, en zeggen, ik hebbe myne kuisheid aan mynen Hemelschen Bruidegom vereert, en van nu af aan zullen de oogen der menschen niet meer op my nedervallen. Even eens spreekt de Heilige *Hieronimus: De Bruidegom Jesus is jalours, en wil niet dat u aangezigt gezien worde, houd u derhalven bedekt. Laat zotte verliefde vrouwlui rontom zwieren, maar gy niet, want uw Maagde-bloem is zo teder, dat zy in de open lugt, voor 't ooge der menschen, zeer ligt zou verwelken.* Dog

Dog om wederom tot de Geschiedenisse te komen: na dat de genoemde vryster wat ouder geworden was, dagt haar vader haar uit te huwelyken; dog zy sloeg dit opentlyk af, zeggende, dat zy een beter staat uitgekozen had, zy voerde haar vader de woorden van den Bisschop *Adbelmus* te gemoet: Heer vader, zei ze, gy weet dat 'er driederlei staat is, namentlyk: de Maagdelyke, de Weduwe- en de Egte-staat; de Maagdelyke is van Goud, de Weduwlyke van Zilver, maar de Getroude van Yzer. De Maagdelyke rykdom, de Weduwlyke middelmatig goed, en de Getroude armoede. De Maagdelyke de Zon, de Weduwlyke een Lamp, en de Egte staat Duisternis. De Maagdelyke de Koningin, de Weduwlyke de Vrouw, en de Egte de Meid. Haar vader nogtans belaste haar op nieuws, dat zy evenwel de Egte staat, zy mogt zo slegt zyn, als ze wilde, moest verkiezen, waar over zy zo bedroeft wierd, dat ze van hartzeer stierf.

ô Gy verliefde zottinnen! gy, die om een vergankelyke en iedele liefde zo veel uitstaat, zo veel tyd, zo veel bekommert zyt, zo veel zugt, zo veel verdraagt, zo veel waakt, zo veel verliest, zo veel verkwist, zo veel loopt, zo veel rent, en eindelyk daar voor des Duivels dank krygt; keert u derhalven (zo gy nog maar een klein sprankjen verstand hebt) van deze sterffelyke schepzelen af; bemind, bemind veel eer, na het voorbeeld van de gemelde *Bramidanula*, uit grond uwes herten, *Jesus*, deze moest u altyd in uwe gedagten zweeven, als die uit liefde voor ons gestorven is.

DE ONTUGTIGE NARRIN. XXXIV.

ONtugtig dier, wat vergt gy my?
Gy noodt quanswys op lekkerny,
Maar 't is vergif voor lyf en leven.
Weg Krokedil! gy doedt my beven;
Uw vlammen zyn te heet, te ſnoodt,
In uw omhelzing ſchuilt de doodt.

En allen tyden zyn 'er nog zulke deugtzame vrouwlui gevonden, die haar zo veel aan haar kuiſchheid lieten gelegen zyn, dat zy liever wilden ſterven, als haar verdoemeniſſe zoeken. Het gryze Heidendom kan in dit geval niet genoegzaam roemen, wegens haar oude Romeinſche Heldin *Lucretia*, die, na dat ze van *Sextus Tarquinius* geſchonden was, tot betooning van haar onſchult, haar in 't bywezen van haar Man, van haare Vader, en van haare Vrinden, haar zelfs doorſtoken heeft.

Van haar ſpreekt de Poëet, by *C. Fabricio*, *in Antiq. Monum. pag.* 151. als volgt:

Cum faderet ferro caſtum Lucretia pectus,
Sanguinis & torrens egred erætur ail:
Procedant teſtes, me non placuiſſe Tyranne,
Ante virum ſanguinis, ſpiritus ante Deos.

Dat is:

Wanneer Lucretia, zich zelven heeft doorſtoken,
Heeft zy op deze wys, en by zich zelf geſproken:
Myn Ziel, bevrydt van ſchand' of vlekken,
Zal een getuige konnen ſtrekken,
Van myne kuisheidt by de Goôn;
Myn bloedt, my zuiv'ren van de hoon
By mynen man, dat ik zyn bedt
Niet heb bezoeteldt noch beſmet.

Met ſtilzwygen ga ik veele andere Geſchiedeniſſen, en voorbeelden voorby, waar uit blykt, hoe dat zelfs in de duiſterniſſe van het blinde

Heidendom, veel vrouwlui de kuisheid zo lief gehad hebben, dat zy liever de dood, als de ſchending van hun eerbaarheid ondergingen. Ik keere my tot ons Chriſtendom, waar in ook nog wel kuiſche harten gevonden worden, die liever het roode purper van haar bloed willen verliezen, dan de witte verwe, van haar ongeſchonde eer, in het minſte bevlekken. Op zulken wyze gedroegen hun *Ephigenia*, *Lunia*, *Ebba*, *Agnes*, *Cecilia*, *Eufraſia*, en meer andere. 't Is gedenkwaardig, 't geen *Jakobus de Vitriaco* aantekent, wanneer zekere Stad, by zyn tyd, ingenomen wierd, waren veele vryſters die vreeze hadden hare Maagdom te zullen verliezen. Eenige namen de vlugt in de Kerken, andere liepen in ſtinkende gaten, wederom andere ſprongen in 't water, verkiezende de dood liever dan bevlekt te worden. Een van de zelve was reeds in 't water geſprongen, en wierd van twee geile zoldaten in een bootje opgetrokken, en van hen tot onkuisheid verzogt; dog zy ſprong op nieuws met zulken kragt in 't water, dat het bootje omviel, de zoldaten verdronken, en zy nogtans wonderbaar gered wierd.

Ambroſius Lib. 3. *de Virgin.* verhaalt een fraaie Geſchiedenis van een vrouw uit *Antiochie*, die met haar zeer ſchoone dogter voor een groot getal vyanden de vlugt nam. Wanneer ze reeds een groote weg afgeleid hadden, wierden zy in haar vlugt door een wyde en diepe rivier geſtuit. Ondertuſſchen naderde de vyand, om haar beide het leven te benemen, of anders hare booze luſten met haar te boeten. Wat raad voor u, ô gy kuiſche herten? De deugtzame moeder kieſt met haar kuiſche dogter de dood, en ze grepen

mal-

malkander by de hand, en gingen in 't midden van de rivier, zonder voor de dood verschrikt te zyn, geen van beide zag te rug na 't land; de vrome moeder omhelsde haar kind, vermaande het om onbevreeſt te ſterven; 't was haar tot zonderlinge vreugde, dat zy haar dogter gewillig ter dood zag gaan; zy riep vol blydſchap: ô Heere, ik offere aan u dit reine lichaam, en deze kuiſche ziele van myn dogter, tot een welbehagelyke offerhande op, neemt ze als een onnozel lam aan! Dus ſprak ze, wanneer haar kuiſche lighamen van de Zee-golven ingeſlokt wierden, om haare reine Zielen voor den troon van God te brengen. ô Gy moeders van onzen tyd! hoe verre zyt gy van de deugt dier moeder afgeweken, die liever zelfs wilde ſterven, en haar lieve dogter aan de Dood wilde overleveren, dan datze die in de armen van Ontugtige vyanden zoude zien. Og! was het nu maar zodanig niet geſtelt, dat veele haare dogters in 't quade gezelſchap vryheid gaven om te gaan, ja zelfs daar in niet behulpzaam waren?

Onlangs troude een geil en Ontugtig keerel te *Rome* een weduwe, die een zeer ſchoone en een huwbare dogter hadde; en dewyl deze onkuiſche bok, door de gedurige bywooninge en ſchoonheid van zyn ſtief-dogter, tot een onbetamelyke liefde aangeſpoort wierd, vervolgde hy haar ten dien einde op allerlei wyze; dog de kuiſche dogter en vrome moeder, droegen zo veel zorg als 't eenigzins mogelyk was, om zulk een gruwelyk voornemen van bloedſchande voor te komen en te verhinderen; zy liet derhalven haar dogter noit van haar zyde gaan. Eindelyk

wierd dit Ontugtig mensch razende van geile liefde, sleepte de moeder met gewelt in een kamer; en dewyl zy haar verweerde, kwetste hy haar, waar op zy de dogter toeriep, dat zy haar eere, zo veel zy konde, moest bewaren; dog deze zag geen andere uitkomst te gemoet, of dat zy in de onreine handen van haar stief-vader moest vallen, of het venster uitspringen, welk laatste zy verkoos, waar door zy wel sturf, dog onzes oordeels haar Ziele behield. *Janus Nicius Erythærus Ex.* 173.

Veele andere Geschiedenissen zoude ik hier konnen byvoegen, waar uit zou blyken, dat 'er altyd onder de vrouwlui kuische en reine harten gevonden zyn, die duizent maal liever wilden sterven, dan bezoedelt worden; dog 't is ook onlooghenbaar, dat de Ontugt en geilheid by veele vrouwlui groot en hevig is, dat zy de zelve niet konnen verbergen, maar hare onreinigheid in alle hoeken, en op alle straten ten toon stellen. *Hieronimus* zeide in zynen tyd al: *De ontugtige vrouwlui, bevlekken den gantschen aardbodem met haar ontugt en boererye. Aristoteles*, wel wetende, hoe groot de vlammen der Ontugt by 't vrouwvolk zyn, schaamde zig niet te zeggen: *Onder alle dieren, zyn 'er geene zo geil als een Merry en een vrouwmensch.* Van dit gevoelen is ook *Elianus*, zo dat hy de vrouwlui met de naam van *geile paarden* benoemde. Ja wat brenge ik veel by, *Zalomon*, de allerwyste Koning zegt zelfs in zyne Spreuken: *Tria sunt insatiabilia, infernus, os vulvæ. Prov.* XXX: 15, 16. Ik zal deze Spreuk niet vertalen, dewyl 't genoeg is, dat de H. Schrift zelf betuigt: De vrouwlui zyn onverzadelyk.

Ik kan my wel verbeelden dat de ſtinkende, en van geilheid rottende vrouwlui, tot haar beſcherminge de een en de andere Heidenſche Schryver zullen byhalen. Wel ja, dat zal wat raars zyn! 't geen van blinde, en in geilheid verzopene Heidenen afkomt. 't Verwondert my alleen, dat deze zo bedrevene vrouwlui in de oude Schryvers, ook geen *Authoriteit* uit Uilenſpiegel te voorſchyn brengen; want deze Narriſtinnen, holla, ik wil zeggen Naturaliſtinnen, die behoorden te weten, dat wanneer deze oude Schryvers van zulke ſtoffe ſchreven, zy dan geen onverzadelyke beeſtagtigheid, maar eene beſcheiden en ordentelyke matigheid in 't oog hadden, zulk eene, die onder Kriſten Egte luiden moeten gehouden worden; want de H. *Joh. Chriſoſtomus* zeid uitdrukkelyk: *Die in gedurige Ontugtige wellustigheden leven, krygen een weekagtig lyf, waar uit het pynelyke Podegra, of liever de Napelſche ziekte in de leden ſlaat.* Dit beveſtigt ook *Avicenna.* De ontugt, en gedurige welluſten van de ſtinkende vrouwlui veroorzaakt, dat 'er een Franſch *Stipendium* uit voortkomt, hare tanden verlieſt zy in haar beſte jaren, en haar neus krimpt weg als een bedorven *Clavicordium*, met een woord, zy is oorzake dat haar gezontheid verloren is, en dat ze de gepleegde welluſten dikwils, ik weet niet met wat ſmerten moet betalen. Met de zodanige gaat het toe, als 'er ſtaat in 't Boek der Wysheid Cap. XI. *Daar mede gy u bezondigt, daar aan zult gy ook ſmerte lyden.* Als ook *Quantum in delicius ſuis antum date illi tormentum.* Wie veel welluſten gepleegt heeft, heeft ook veel pyn en lyden te verwagten.

Dog dit alles niet tegenſtaande, al is de ontugt nog zo leelyk, de daar uit voortſpruitende onheilen nog zo ſchadelyk, de daar uit voortkomende ziektens nog zo gevaarlyk, de kinderteeling nog zo ſmertelyk, zo is dit alles nog te gering, om dit kittelagtig goed in toom te houden, maar in tegendeel, hoe meerder zy deze ſtinkende welluſten plegen, hoe veel te meer zy ook daar toe genegen zyn. By haar heeft het plaats, dat deze geile *Venus* zuſteren, altyd meer na *Cupido* dan na *Bachus* dorſten, meer na *Venus* dan na *Ceres* hongeren; en wanneer deze geile vleeshutten (alzo zy van ouds, en door de ſlang argliſtig geworden zyn) haar beeſtagtige luſt zomtyds bedwingen, komt het nergens anders van daan, als van de vreeze der ſchaamte, en 't gevaar des levens, want indien 'er deze twee ketens niet waren, zouden zy het toom ten eenemale uit de bek ſmyten, en allerhande moetwil bedryven, en alzo zou 't gaan, gelyk *Laurentius Juſtinianus* zegt: *Dat 'er van haar byna geen een zalig zal worden.* Wy zullen dit een weinig nader aanwyzen, en wy zullen bevinden, hoe dat zy dan eens als de Ravens, alleen na ſtinkende aaſen hunkeren, dan eens als de Zwynen, haar tafel in onreinigheid houden; dan eens als de Muggen en Vliegen, liefſt op vuile zweeren aaſen.

Barbara Hermanni, de dogter van den Graave te *Cilla*, is de eerſte die wy te voorſchyn brengen. Deze was getrouwt met Keizer *Sigiſmundus*, die beide een eenige dogter teelden, die naderhand *Albertus* de II., Roomſch Koning, ten huwelyk nam. Deze *Barbara* was zo geil, ontugtig, en onbeſchaamt, dat zy dikwils in Egtbreuk

breuk betrapt wierd, 't geen Keizer *Sigismundus* niet veel agte, dewyl hy zelfs de wetten tegen de Egt-breuk weinig onderhouden had. Na de dood des Keizers is *Barbara*, dit geile wyf, tegen haren wille een weduw gebleven, en heeft haar wooning te *Grats*, in *Bohemen*, gehad, alwaar zy zulken schandelyken wandel voerde, dat een eerbare pen onbekwaam is om de zelve uit te drukken. Wanneer dit ontugtige vrouwmensch op zekere tyd van een vroom Priester voorgestelt wierd, dat zy beter moest leven, en haar weduwe-staat, als een Tortel-duif, moest opvolgen, gaf zy hem ten antwoord, wanneer hy haar tog by een vogel wilde vergelyken, wilde zy liever een mensch, als Tortel-duif zyn, dewyl een mensch den geheelen dag door, vermakelyk en in wellusten leefde. Deze vuile *Barbara* geleek zeer wel na een mest-vink, als die haar gedurig met vuilheid bezig hield. En gelyk men de Heilige *Barbara* met een toom schildert, zo moest men deze met een Narre-kap voorzien, dewyl zy een geile zottin was.

Wat zal ik zeggen van die Ontugtige vodde *Quistilla*, die, gelyk *Petronius* verhaalt, opentlyk bekende, dat het haar niet heugen mogt, datze een Maagt geweest was. *Messalina* is genoegzaam wegens haar geilheid bekent; deze ging in openbaare Hoerhuizen, en overtrofze alle in Ontugt. Foei! 't is schande.

Wat zal ik vertellen van zeker Ontugtig wyf, die haar met haar man niet liet vergenoegen, maar met veel andere tegen alle Goddelyke en menschelyke wetten in spel was. Zulk een Raven aas was *Mutia*, de gemalin van den

grooten *Pompejus*, want als deze tegen *Mithridates* oorlog voerde, en te velde was, onthieldt zy haar in een Kabinet met zeker Hoveling. Zulk een wildvang was *Clitemnestra*, want toen haar Heer *Agamemnon* de ſtad Troje beoorlogde, betrouwde zy ondertuſſchen haar lyf aan een andere boel. Zo deed ook *Metella*, *Claudia*, *Pompeja*, en *Serrilia.* Alzo doen leider! nog hedensdaags veel adelyke Edellui, voornamentlyk haare vrouwen. Waarom zeker Duitſch Poëet niet te onrecht zeide:

Als de Man zich vindt van huis,
Zal een Wyfje, niet niet te pluis,
Haare Koets niet ledig laten;
Kan ze een Schryver niet bepraten,
Noch bewegen tot haar min?
Zy roept de Ezel-dryver in.

Ja, 't geen nog meer is, de geilheid van eenige wyven is zo groot, dat zy zelfs niet ſchroomen de afgryzelykſte bloedſchande te bedryven, om daar door hare beeſtagtige luſten, waar het mogelyk, te voldoen. Ik wil hier geen zonderling gewag maken van *Mirra*, waar van *Plutarchus* verhaalt, dat zy der mate tot Ontugt overgegeven was, dat zy op haar eigen Vader verliefde, en niet eer kon ruſten, eer zy gelegentheid vond, om vleeſlyk van hem bekent te worden. Ik wil alhier *Valeria Tuſculanaria* niet gedenken, die ook met onbetamelyke liefde omtrent haar eigen Vader ontfonkt was, en dat ze, door het toedoen van een oude Hex, middel wiſt te vinden om by hem onder de dekens te geraken (want het ſpreekwoord zeid, alwaar de Duivel geen

raad

raad weet, ſtelt hy een oud wyf te werk) dog wanneer deze dit vernam, doode hy zich zelf, dog ſmeet alvoorens het oude wyf in 't water, dog de dogter nam, bezwangert zynde de vlugt. Van *Pelopcia*, *Nilleme*, *Procri*, *Hippodama*, en *Harpalice* wil ik niets ſchryven. De in geilheid verzopene *Semiramis* wil ik ook niet byhalen, waar van *Auguſt. Lib.* XVIII. in zyn Stad Gods gewag maakt, namentlyk: dat zy een Wet maakte, waar by toegelaten wierdt, dat een moeder, zonder eenige ſchroom, met haar zoon mogt trouwen, en zulks alleen maar, op dat zy haar oogmerk mogt bereiken, om haar eige zoon, genaamt *Ninus*, alzo te mogen genieten. Zo Varkenagtig was ook *Krateja*, *Derianders* moeder, *Agrippina*, en de moeder van *Ammianus*. ô Fraaie moeders, wiens brandende, en geile hitte men met regt op een aangeſtoken hout-ſtapel verdryven mogt; want wanneer de dogters hedensdaags diergelyke kareſſen en ſchend-daden van hare onreine moeders niet zagen, zo kon een eerlyk jongman dezes tyds nog hoope ſcheppen, om een Maagt ten huwelyk te bekomen. Ik ga ook met ſtilzwygen voorby, andere Godloze, en bloedſchandige euveldaden, die van de ſchandelyke vrouwlui, zonder aanzien des perſoons, zyn uitgevonden, enkel en alleen om hare geile vlammen te bluſſen. Dog een eenige Geſchiedenis zal ik hier byvoegen, waar uit men zien kan, wat uitgang zodanige zware zonden hebben, die tegen God, en de natuur aanloopen.

In *Normandië*, een Provincie in *Vrankryk*, was een Edelman, die agtien maanden na elkander een dogter ter Wereld kreeg, genaamt *Doroliſſa*,

en

en een zoon die *Lyzerus* genoemt wierd. Deze twee Adelyke kinderen, waren in een fraaie lyfs-gestalte elkander zeer gelyk, zo dat de klederen alleen het onderscheid tusschen de tweederlye kunne voor 't uiterlyke uitmaakten. Deze twee hadden ook zulken liefde tot elkander, dat de eene, zonder den andere; geenzins konde leven. Dusdanigen liefde wierd ook door een gevaarlyke onagtzaamheid van der zelver ouderen, onderhouden, ja vermeerderde zo, dat deze twee Engelagtige schoonheden, tot haar tiende jaar toe, op een bed sliepen.

Og ouders! geef hier agt op, en laat zulks tog noit geschieden, onder het voorwendzel zy zyn kinderen, zy verstaan 't niet: het quade voorbeeld, een gehoord ontugtig woord, het eigen vleesch, doet de kinderen dikwils tot zodanige misdaden overhellen, waar over de natuur zelfs schaamte heeft, en die de bedryvers geheim houden, wanneer het verstand toeneemt, groeit met de verdorven natuur ook de zonde aan. Jong gedaan, word oud gewoon. Dog om weder tot de Geschiedenisse te komen.

Toen nu het dogtertje elf, en de jongen tien jaren oud waren, viel 'er een scheiding tusschen hen beide voor, dewyl *Lyzerus* op de Study gelegt wierd, waar in hy vier jaren volharde. Na 't verloop dezes tyds kwam hy, tot groote blydschap van zyn zuster, wederom thuis. Toen men bemerkte, dat ze met ongemeene liefde tot elkander ontfonkt waren, wierd dit alles nagtans aan de broederlyke liefde toegeschreven. Hier op viel wederom een bitter scheiden voor, alzo de jongeling in alle wetenschappen moest onderwezen worden. Terwylen

hy dus op de Studie lag, wierd de schoone *Dorolissa*, tegen haar wille en dank, aan een oud, en grys Edelman, door haar vader uitgehuwelykt; alles wat *Dorolissa* hier tegen inbragt, mogt niet helpen. Het huwelyk wierdt gesloten, de Bruiloft beraamt, en *Lyzerus* ook daar op genodigt, aan wien zyn zuster haar ongeluk beklaagde; dog hy vertrooste haar, onder belofte van haar noit te zullen verlaten. *Dorolissa* was 'er vrolyk over, en dagt dat haar oude man voortaan haar tot een bedekzel der schande zou zyn. *Lyzerus* had nu genoeg gestudeert, en hield hem geduurig by zyn zuster op; en alhoewel zy elkanderen dikwils kusten, en veel alleen by elkander waren, had nogtans niemand zulken Godlozen daad van hen vermoed, tot zo lang toe, dat God het niet langer wilde gehengen, en dat zeker meid haar by malkander betrapte, die hare oogen van zulken gruweldaad toesloot, en naderhand *Dorolissa* voorhield, haar daar van te moeten onthouden; dog dewyl zy hier door niet anders dan qua woorden, en vervolging op den hals haalde, vertelde zy zulks aan haar Heerschap, den ouden Edelman, die het met den eersten opslag niet wilde geloven, tot dat hy eindelyk de waarheid zelfs ondervond, nogtans wilde hy hier omtrent den scherpsten weg niet inslaan, maar verbood alleen aan zyn zwager het Slot, en hield zyn vrouw het gruwelyk Egt-schenden voor, vermaande haar, dat zy haar moest bekeeren, en God om vergiffenisse bidden, zo zou alles zig nog wel schikken. *Dorolissa* weende, looghende, en zwoer dat zy onschuldig was; nogtans wilde den ouden, *Lyzerus* niet langer op het Slot dulden, die middelerwyle na

zyn

zyn vader ging, dog die van verlangen en begeerte na zyn zuſter als verſmagte. *Lyzerus* dagt te ſterven, wanneer hy niet by zyn geliefde zuſter *Dorolisſa* mogt zyn; ſchreef derhalven een Brief, zond die door zyns vaders dienaar na haar toe, die van deze zaak in 't geheel niet wiſt, en kreeg laſt, hy moeſt voorgeven, dat de Brief ergens elders van daan kwam. *Dorolisſa* gaf den dienaar te kennen, dat hy aan *Lyzerus* moeſt zeggen, dat hy den volgenden dag 's avonds in haar kamer moeſt komen, zy zou de agter Tuin-deur open laten, en hem opwagten. Dit geſchiede wanneer elk in de ruſt, en de oude Heer niet by der hand was, zo dat deze rampzalige toen haar onmenſchelyke luſt boeten, en wierden 't eens om het te zamen te ontvlugten. *Dorolisſa* pakte haar beſte goederen by elkander, ging agter op het paard van haar broeder Boeleerder zitten, en ging weg. Den volgenden dag was elk verwondert, waar *Dorolisſa* belant was. *Timander*, haar man, kreeg hier berigt van, zogt haar by zyn Schoon-vader, en verhaalde het vervloekte leven van beide zyne kinderen. De ouders namen deze boodſchap, en wel te regte, met droefheid aan, lieten met *Timander* na haar zoeken, dog konden haar niet opſnuffelen. Zy reisden ondertuſſchen van de eene plaats na de andere, en dewyl zy dagten te *Parys* het allerzekerſte te zyn, begaven zy zig derwaarts. *Timander* wilde nogtans weten, waar zyn geweetenlooze vrouw beland was. Na lang zoeken, kreeg hy eindelyk berigt van zeker vrind, dat hy ze te *Parys* gezien hadde, en wierd hem het huis met eenen aangewezen. *Timander* gaat 'er na toe, een Commiſſaris van

't Ge-

't Geregte met hem nemende. De deur van 't zelve was, dewyl het nagt was, gesloten. De Commissaris liet de deur open slaan, en vroeg den Hospes, in welke kamer een Edelman met zyn vrouw huis hield. De kamer wierd aangewezen, aldaar aangeklopt, dog niemand wilde open doen. De Commissaris dreigde de deur te laten opspringen, waar op dezelve geopent wierdt. *Lyzerus* was half aangekleed, en *Dorolissa* wierdt op 't bed gevonden. De Commissaris namze beide, uit de naam van den Koning, gevangen, en bragt hen in de Gevankenis; de getuigen wierden gehoort. *Dolorissa* was zwanger, men vraagde by wie? Van haar man was zy over agt maanden al weg gegaan, en zy ging nog maar in haar vierde maand. Zy lei de schult op eene van haar mans knegts; deze wierd ondervraagt, dog onschuldig bevonden. Het vonnis wierd eindelyk van het Geregt uitgesproken, om beide door het zwaard ter dood gebragt te worden. Zy appelleerden aan het Parlement; veele waren bezig om dit af te bidden, het ontbrak ook aan geen vrinden. De vader bragt voor reden van onschuld by, dat *Timander* zyn dogter *Dorolissa* te streng gehouden hadde, waarom haar broeder genoodzaakt was om haar weg te voeren. Hy deed ook een voetval voor Koning *Henrik* de vierde, die met de gryze haairen van dezen ouden Edelman wel geern medelyden zou gehad hebben, dog de gruweldaad was te groot; en dewyl het Parlement het Vonnis van het Geregt ook bekragtigde, is het zelve ook uitgevoert, na dat *Dorolissa* alvorens een dogter ter Wereld gebragt had. *Dolorissa* betoonde zulken berouw over haar ondaad,

daad, en zodanige dappermoedigheid in 't sterven, dat alle toekykers tranen van medogentheid uit de oogen liepen; te meer, dewyl zy maar een en twintig, en hy maar twintig jaren oud was, latende deze twee een schrikkelyk Exempel na, waar uit bleek, dat de geile liefde de allersnoodste gruweldaad is, voor die ze onbezonnen begint, zonder vreeze daar in voortgaat, en zonder boete daar in volhard; en wanneer de Goddelyke regtvaardigheid den Beul tot een Boet-prediker aanstelt. *Franciskus Rossa. Histor.* 21. *item R. D. Matthæus Gaisses in Lib. arca Noc.* 460. Wat ik voorhenen van der vrouwluiden haar geilheid en ontugt gemeld heb, zyn om zo te spreken maar gemeene en daaglyksche gebreken, vergeleken met de zodanige, die zommige bedryven. Zulke, die niet alleen aangaan tegen het zevende Gebod: *Gy en zult niet Egtbreken*, maar die ook de palen der natuur te buiten springende, haar, ô gruwel! ô snode schelmstuk! tot nog grouwzamer zonden overgeven.

Foei schurfde! foei stinkende zonde. Ik ga alhier, uit schaamte, veele verschrikkelyke dingen voorby. 't Is genoeg, wanneer wy zeggen, dat de zonde van Ontugt meer dan andere zonden, met zwavel en pek te Zodom en Gomorra gestraft zyn. Dog niet tegenstaande dit alles, zo zyn veel vrouwlui tot de vuile daden van onkuisheid genegen, en blyven altydt Ontugtige zottinnen; ja zy zyn 'er zo verzot op, dat, schoon *David* haar overluid in 't oor roept: *Weest niet gelyk een Paard, gelyk een Muil-ezel, welk geen verstand heeft. Ps.* XXXII: 9. zy lagchen 'er om; en zo iemand zig nog al bemoeit,

om

om door ieverige vermaninge haar hier van af te trekken, zy houden haar even eens, als of zy doof waren. *Zy zyn als een dove Adder, (die) haar oore toeſtopt. Pſ.* LVIII: 5. Dog 't is ook geen wonder; *Zy hebben een Hoeren voorhooft, zy weigeren ſchaamroot te worden. Jerem.* III: 3. Ik ben beſchaamt over deze ſtoffe meerder te ſchryven, en ik wenſchte van harten, dat alle deze geile onmenſchen uit die diepe put van onreinigheid, waar in zy als verſmoort leggen, eens mogen uitgerukt worden. Wat my belangt, ik reike haar alle myn hand toe, indien ze die niet willen aanvatten, ga ik ze als een ſtinkende meſthoop voorby, myn mond ſtoppende, en myn neus digt houdende; en ga nu tot de Koppelende zottin over. Dog eer ik dit nog doe, vermane ik het mannelyk geſlacht, in zonderheid de onbezonnen jeugt, dat zy deze ſtinkende aaſen meerder dan de Duivel zullen vlieden, zo zy van dit beſmettelyk geſlagt niet willen aangeſtoken, bezoetelt, bevlekt, en aan lyf en ziel bedorven worden. Alle en een iegelyk mogen 'er op letten, wat de wyze *Syrach* zegt: *Wendt uw ooge af van een ſchoone vrouwe, ende en beſchouwt geen vremde ſchoonheid: want door de ſchoonheid der vrouwe zyn veele verleidt geworden. Cap.* IX: 8, 9. Een onkuis vrouwmenſch is als ſlyk, en drek op den weg, dat van alle voorbygangers, met de voeten vertrapt word. Wel aan dan, ga maar henen, en verlies om geen wisje wasje den Hemel, en de eeuwige zaligheid?

DE KOPPELENDE NARRIN. XXXV.

ZO oude Kol! zo! dat gaat ſchoon:
Dit 's geldt na waar; uw Boode loon
Kon met geen beet're munt betaalt zyn.
Zo moeſt gy altemaal onthaalt zyn
Die ſtrikken voor de kuisheidt ſpandt,
En ſchendt de Heil'ge Huwelyx bandt.

Elyk by gelyk, paſt wel, zey eens de zwarte duyvel tot de roſſe koolbrander. Op gelyke wyze voege ik ook wel te regte, de koppelende en de tot ontugt geneegene zottin by elkander. Want het ſpreekwoord luid dusdanig: Een jonge hoer, word een oude koppelaarſter, en naderhand een Hex. Wat doen deze oude koude onweermaakſters, deze kromme, kreupele, en gerimpelde blaasbalgen, al kwalen en ongemakken in de wereld voortkomen, van hoe veel hoereryen, egtbreuken, en andere goddeloosheden zyn zy geen oorzaken? Hoe veel ongelukkige ſtorten zy in hun tydelyk en eeuwig verderf? De koppelary, dit vervloekte handwerk, en deze wraakroepende konſt, dunkt my dat van alle tyden ongemeen, by allerley ſlag van volkeren gefloreert heeft; inzonderheid gelyk *Lactantius* ſchryft, by de Romeynen, alzo in den Tempel van *Venus* op twee kopere tafelen, de wetten der koppelaarſters, van dezen inhoud gevonden wierden. In 't duyts luydenze: „ Het zien, „ ſpreken, danſſen, handelen, in te laten gaan, bidden, en 't gemeene vrouvolk te bepraten, zal „ elk zo wel by nagt als by daag vry ſtaan, en „ zal niemand dit mogen verhinderen, of de gemakken der huizen, de gaten, de tuynen, de „ agterdeur, het dak, of de venſters op eenigerley wyze belemmeren. Men zal de trouwe houden, raad geven, alle hulp en bevordering in „ 't werk ſtellen, by nagt behoorlyke kennis geven, op beſtemde tekenen henen gaan, zonder ſchroom aankloppen, alle vreeze ter zyde „ ſtellen. Dit waren fraaye wetten, voor de

koppelary, uyt welke duyzenderley ſchendaden en beſmettingen volgden. Waarom ook deze ligtveerdige koppelaarſters de hooft oorzaak zyn, dat men zo veele baſtaarden over al vind, die zo veel gebreken hebben als 'er dagen in 't jaar zyn. Ik zwyge nog van zo veele gruwelyke moorddaden, die van dit duyvels gebroedzel door haar vervloekte koppelary veroorzaakt worden.

Onder dit God- en gewetenloze rot der koppelende zottinnen, kan men billik en van regts wegen tellen, *Sinope*, *Treviſſa*, *Cœleſtina*, of liever *infernales*, en veele andere meer, waar van de geſchiedboeken vol zyn, en hoe hartelyk ware het te wenſchen, dat deze ſchandelyke, en ſchadelyke profeſſy met de heidenſche outheid geſtorven was; maar leyder! dit vervloekte handwerk, woelt hedensdaags onder ons die nóg Chriſtenen willen genoemt zyn, zeer hevig, ja gaat hedensdaags nog zo veel in zwang, dat veele oude beſſen, en bedrevene kolrydſters, alleen hier mede haar koſt winnen, want hoe veel onbeſchaamde koppelaarſters, en tandeloze zevermonden, vind men nu niet, die met deze ondaden bezig zyn? dan brengen zy eens een brief by een verliefde, dragen duyzenderley bevelen en *Recommandatien* over, en wel met zo yverigen nadruk, dat de beklaaglyke jeugt door deſe valſche bedriegeryen, tot een onbetamelyke liefde aangenoopt zynde, geen ruſt nog genoegen kan hebben, eer zy haar lievert belooft hebben, gunſtig te zullen zyn, en zo ſtrekken zy ten ondergang van de jonge luy, wanneer ze zelfs om een ſtukje brood, om een weynigje zop, om twee of drie ſtuyvers gaan en loopen, om deze of geene wakkere jongeling op te zoeken, en met duyzent redenen te bepraten,

ten, 't geen zomtyds twee of drie jaren aanloopt, dewyl oude vosse vellen zo *subtil* in hare aanslagen, en zo arglistig in hare uytvindingen, zo omzigtig in hare waarnemingen zyn, dat zy op een zeer verstandige wyze, na de gelegentheid en hoedanigheden van de personen, waar mede zy te doen hebben, haar weten te voegen, wetende haar in verscheidene gedaantens, als een andere *Proteus* te veranderen; verwisselende van verf als een *kameleon*, met navorsching van alle list en bedrog, om haar oogmerk te bereiken, en alzo is het, wanneer zy de eerstemaal een verliefde overvallen, datze hem als verstommen, en hem als *Lots* vrou, in een pilaar veranderen, zo dat zy met bevende lippen zodanigen feex beantwoorden, ja maken hem met hare opzwetzeryen zo *Confus*, dat zy naeuwelyks een woord kunnen spreken; dan bedienen zy haar van alle hare welsprekentheid, brengen trots *Cicero*, een geheele zak vol *Rethorische* woorden op de baan, zwetzen en snappen zo lang, tot dat zy een onnozele bloed over hoop wierpen, en zy genegentheid krygen, om zulke feekzen een paar dukatons in de hand te stoppen, daar het nogtans veel beter was, dat zy dusdanige oude totebellen, een schop in haar g... gaven, datze daar heen stoven, eerze het hen deden. Dog wat doen deze *Hexametrons* al verder, deze koppelpaarden, en oude postkleppers, zo ras zy bespeuren, dat zy zulken jongeling ingenomen hebben, rennen te post na de geliefde, en brengen met veele leugenagtige omstandigheden, *rapport* wat zy gezien en gehoort hebben, en zo ras zy bespeuren, dat een Dame, Juffrou, of Vryster, na hare hertbrekende woorden begint te luisteren, beginnen zy

hoe langer hoe meer, te ſmeeken en te vleygen, en zulken vuur in haar te ontvonken, dat het wegens de rook der diepe zugtingen, na de berg *Veſuvius* of *Etna* begint te lyken; zy kan nimmermeer ruſten, of moet weten wat haar lievert doet, waar hy is, en waar hy de pylen van zyne zugtingen henen zend: dan maakt de Koppelaarſter haar werk, om haar met zagte, en mooje woordjes te verquikken, en haar verliefde trony, met een kragtig en welriekend watertje van liefkozing te beſproeyen, met een woord, de oude gebuchelde *Zyrene*, zingt zo lieflyk van de liefde, dat zy het arme meisje betovert, en na haren wille weet te krygen; want zy weet wel, dat elk woord dat zy ſpreekt, ten minſten met een ſtuiver moet betaalt worden, en alzo verkoopt zulken ouden totebel zonder *Conſcientie*, de maagdom van een onnozel meisje, om haar voordeel. Waarom ook de Poëet zong:

Aurea nunc ferè ſunt ſecula, plurimus auro
Venit bonos, auro conciliatur amos.

Willende zo veel zeggen, als,

Een goudt Eeuw is 't, die wy beleven,
Doch, in een regt verkeerde zin;
Men koopt voor goudt, nu liefde en min,
Ja de Eer, werdt zelfs voor geldt gegeven.

Og hoe waar, en al te waar is het, dat zo wanneer 'er geen *Dona* waren, dat 'er ook geen *Donna's* zouden zyn, wanneer 'er geen gelt was. zou menigen vroumens veel meer gelden, wanneer 'er geen *ſcrutum* was, zou 'er ook geen *ſcor-*
tum

tum zyn, wanneer 'er geen *putinis aurino* (zuivergoud) ware, zouden 'er niet veel tot *putanas* (Hoeren,) worden, wanneer 'er geen *dativus* was, zouden 'er by veele geen oneerlyke *genitivus* zyn. Ik zal 't in 't duitsch zeggen, menig een zou geen Hoer zyn, wanneer 'er geen gelt was, dat van de verliefde hoerejagers, ten deele aan de oude koppelaressen toegeduwt, en ten deele door deze helsche *Megeras* aan de verliefde meisjes wierd toegezonden, want by de tegenwoordige ondeugende en onnutte wereld, is 'er geen gevaarlyker stroom, als de goudstroom, waar op zo menigen eerlyke dogter, en welgeschapen vroumensch, een schadelyke schipbreuk geleden heeft, en nog hedensdaags lyd. Wel te regte heeft de Apokalyptische Engel en Goddelyke Schryver Johannes, in zyn Openb. Cap. XVII. nevens andere geheime gezigten, ook de Babylonische hoer, rontom met goud overdekt gezien, want het meestendeel van diergelyke slyk vinken, en garstige vodden, zyn door goud en met goud verleid geworden, zo dat ik moet vaststellen, dat de anderzins kuische vrouwen haar *interitus*, af komt van *interesse*, en daar door wordenze zodanig tot geldgierigheid aangezet, dat ze dikwils daarom al haar eer en *Reputatie* te koop zetten, waar toe deze welervarene zottinnen, 'k meene in des duivels schoole onderwezene koppelaressen, door allerhande listen en ranken haar de behulpzame hand bieden.

Dog laat ons eens in een merkwaardige geschiedenis beschouwen, wat bloedige *Tragedien* deze oude totebellen en koppelende zottinnen dikwils aanregten, en wat loon zy eindelyk voor

alle hare aangewende moeite en arbeid daar van weg dragen. *Sixus de V.* die van arme en geringe ouderen, door zyn bekwaamheid, tot het Kardinaals-ampt verheven wierd, bewees en deedt zyne vrinden zeer veel goeds, onder andere, nam hy zyn broeder *Altomont* by hem, en deedt hem van een ampt voorzien; deze trouwde naderhand, hoewel tegen zyn broeders zin, met een Roomſche ſchoone Dame, genaamt *Flaminia*, die van een eerlyk geſlagt was, en zeer wel op de luid konde ſpeelen. Voor henen had zy veel liefde overig voor een voornaam Rooms Edelman, genaamt *Saluſtius*, dog dewyl hare ouderen meer op *Altomonts* rykdommen oogden, die hy by het bekleden van zyn ampt gewonnen hadde, (te meer om dat hy zeer wel met menſchen kon omgaan, hoewel hy onder de boeren was opgevoed) dan op den Adel en qualiteiten van *Saluſtius*, zo wierd *Flaminia* tot het huwelyk als gedwongen. 't Gebeurde nu eens dat *Altomont* met *Flaminia* op het land ter Bruiloft uitgenodigt wierd, onder welk gezelſchap *Saluſtius* hem ook bevond. Na de maaltyd bragt de Bruidegom een luid aan *Flaminia*, en wierd daar op van haar man zelfs verzogt, om dezelve aan te nemen, zy deed het, hoewel het ſcheen, zeer ongeerne, en zong 'er zo lieflyk by, dat men 'er zig niet genoegzaam over kon verwonderen. Onder het ſpeelen zag zy haren voormaals beminden *Saluſtius*, zeer vrindelyk aan, en zong eenige versjes die zy in haar tale zelfs gemaakt hadde, waar uit *Saluſtius* haar meening zeer wel konde begrypen, dog nogtans geen gelegentheid hadde, om zyn wederliefde te betoonen. Men moet nu weten dat de vrouwlui in *Italie* zo veel vryheid niet

hebben als in *Vrankryk*, dewyl de *Italianen* beweeren, dat wanneer men de vrouwlui niet als de hoenderen opſluit, zy verlooren loopen; zonder te gedenken, dat wanneer een vrouw reeds niet vroom is, dat als dan geen muren of yzere deuren iets kunnen helpen. Altoos, *Flaminia* van deze Bruiloft t'huis komende, nam pen en inkt, om aan *Saluſtius* te ſchryven, en hem te verzoeken, dat hy op zulken plaatze geliefde te komen, die haar getrouwe brievedraagſter, namentlyk haar kamermaagt *Lucia* hem zoude aanwyzen, die als een welbeſpraekt, en tamelyk bejaart vroumenſch, het ampt van Koppelaarſter zeer wel verſtond. De plaatze dieze aanwees was zekere Kerk. ô Zonde en ſchande, moet dan nu een Gods huis tot een hoerhuis gemaakt worden?

Wanneer *Saluſtius* de brief van de Koppelaarſter *Lucia* ontfing, die met eenen, de groote liefde van haar vrouw tot hem, in de hoogſte top opvyzelde, prees hy haar liefde duizentmalen, en beloofde goede belooning voor haar aangewende moeite, en gaat op de geſtelde tyd, ter beſtemder plaatze, en knielde neffens *Flaminia* voor het zelve beeld neder, als wanneer *Flaminia* onder ſchyn van te bidden, hem kennis gaf, hoe hy door een tuindeur, met behulp van haar getrouwe Koppelaarſter, zeer veilig by haar kon komen. De plaats alwaar zy woonde, was tuſſchen *St. Maria Majore*, en *trinite del monte*; en derhalven vry verre afgelegen, en alwaar veel tuinen zyn. Ontrent deze tyd, hield haar man hem de meeſte tyd wegens zyn ampt in 't Vatikaan op, of was anderzins wegens zyn maagſchap veel by zyn broeder, wanneer hy altyd 's avonds laat t'huis

kwam. Ondertusschen liet *Salustius* niet na, om om de gestelde tyd te passen, en wierd ook door de gemelde deur van *Lucia* ingelaten, alwaar hy ook Egtbreuke met *Flaminia* beging. Dog wanneer zy dit een geruime tyd gepleegt hadden, wierd het eindelyk door een andere dienstmaagt ontdekt. *Altomont* verschrikte hier van ten hoogsten, en kon het zelve zo geheim niet houden, of zy arglistige wyf bemerkte, dat hy 'er lugt van hadde. Derhalven gaf zy 'er ook kondschap van, aan *Salustius*, met verzoek dat hy voor eerst niet weder by haar moest komen. Middelerwyl gaf *Altomont* goede agt op zyn vrouw, en de Koppelaarster *Lucia*, en dewyl hy vernam dat de laatste met *Salustius* gesproken hadde, joeg hy haar weg, sloot zyn vrouw op, en hield haar de Egtbreuke voor. *Flaminia* wist haar vroome en eenvoudige man, een rad voor de oogen te draajen, zo dat zy na verloop van 6 maanden, wederom meerder vryheid verkreeg dan te voren, en wederom mogt uitgaan, waar op zy aanstonds wederom na gelegentheid tragte, om op een andere plaats, haar met *Salustius* te verlustigen. Dog eindelyk in deze geheime liefdenshandel een weerzin krygende, besloten zy elkander te trouwen, en alvorens *Altomont* van kant te helpen. Om dit uit te voeren, zo wagte *Salustius* hem op zekeren avond op, wanneer hy wederom laat met zyn dienaars na huis ging, en bragt hem digt by zyn huis zynde, om hals. *Altomont* gaf een schreeuw, die iemand in zyn huis zynde, hoorde, derhalven heenen liep, en zynen Heere in zyn bloed zag wentelen. Hy riep om hulp, elk die in huis was liep toe, *Flaminia* komt 'er zelfs ook by, en wist haar zo
droe-

droevig aan te ftellen, met het hair uit te rukken, het aangezigte te bekrabben, op de borft te flaan, de allerklagelykfte woorden te gebruiken, op het doode ligchaam neder te vallen, het zelve te kuffen, en haar zodanig aan te tieren, dat men genoeg fcheen te doen te hebben, om haar te trooften. ô Dood riep zy, maak nu een einde van myn leven, dewyl ik al myn luft verlooren heb, leg ons t'zamen in een en 't zelve graf, die altyd een harte, een wille, een zin, en een en de zelve genegentheid gehad hebben.

De Kardinaal was reeds te bedde, men wekte hem weder op, en bragt hem die treurige tyding, dog hy zey alleen deze woorden, God zy glooft in alles wat my overkomt, 't zy goed, het zy kwaad, hy wille het die geene vergeven, die deze rampzalige daad bedreven heeft. En alhoewel hy wel wift, dat zyn broeder niemand geen leedt gedaan hadde, maar een vroom en vreedzaam man geweeft was, en alzo hy 't vermoeden op *Flaminia* en *Saluftius* hadde, en elk een ook aan haar beide de fchult gaf, wilde hy nogtans hier tegen niets ondernemen, vermits het vermoedelyk was, en hy hoopte fchepte om tot de grootfte geeftelyke waardigheid in *Rome* verheven te worden, des wilde hy niemand tot vyanden maken, dewyl hy wel wift, dat zy beide, en voornamentlyk *Saluftius* met de voornaamfte te *Rome*, waar onder ook veel Prelaten bevonden wierden, bemaagfchapt waren. Derhalven liet hy ieder zig liever over zyn gedult verwonderen, als dat hy iets tegen deze twee wilde in 't werk ftellen: en wanneer *Saluftius* by hem quam, en wegens 't gemeen geroep, als of hy de dader zou zyn, zig poogde te ontlaften en te

verontschuldigen, zo ontfing den Kardinaal hem zeer vrindelyk, en zeide, dat hy hem veelmalen moest bezoeken. Wanneer zy beide nu dagten alle gevaren te boven te zyn, zo bragten zy de knegt van *Salustius*, die zyn meester geholpen hadde, ook door vergif om het leven, en trouwden toen, tot groote verwonderinge van yder, te zamen. De Kardinaal kon zyne driften ook zodanig betoomen, dat hy in het minste niet liet merken, daar over geraakt te zyn, maar hy bezogt in tegendeel de egte luiden dikwils, even eens als of *Salustius* zyn beste vrind was, en wanneer hy den xxiv. van Grasmaand 1585. in plaats van de overledene *Gregorius* de XIII. eenstemmig tot *Paus* verkoren wierd, ging *Salustius* met andere groote Heeren, zyne vrinden, hem deswegens begroeten en de voeten te kussen. Toen hield *Sixtus* hem nog even vrindelyk, zo dat *Salustius* hier uit gelegentheid nam hem te bidden, zyn voorige betuigenisse in geheugen te willen houden, die hy altyd gegeven had, namentlyk geen geloof aan de zodanige te gunnen, die hem ontrent de doodslag van zyn broeder beschuldigden, waar op de *Paus* nogmaals antwoorde, neen, neen, geloof dit niet, en alhoewel het waar was, is het u nogtans vergeven, dog op deze voorwaarde, dat hy voorzigtig moest zyn, op dat 'er geen nieuwe klagte kwamen. *Salustius* bedankte hem wegens dit antwoord, en verhaalde dit t'huis komende aan zyn vrouw, die deze woorden vergeleek met die geene die Koning *Zalomon* omtrent *Simei* gebruikte, wanneer hy zyn vader *David* had doen vlugten, namentlyk dat zyn misdaad hen vergeven zou zyn, indien hy niet buiten *Jerusalem* ging, even eens

dat

dagt haar mogt het ook met haar gaan, dewyl 'er zeer ligt nieuwe klagten zouden konnen inkomen. Om die reden verkogten zy aanſtonds in ſtilte eenige goederen, de beſte pakten zy, verkleden hen, en reisden met hun voorgaande Koppelaarſter *Lucia*, na *Venetie*. Wanneer de *Paus* dit vernam, ſpeet het hem dat zy zyne ſtraffe aldus ontvloden waren. Maar wat gebeurd 'er, God laat niets ongeſtraft. *Saluſtius* wierd te *Venetie* zeer geagt, en wegens zyne dapperheid en ervarentheid tot *Generaal* gemaakt. Hy ging na *Padua*, en woonde aldaar in een ſchoon Paleis, even als in een Akademie, alzo het gedurig wegens de ongemeene ſchoonheid van *Flaminia*, en haar kunſtig luite ſpeelen, met voorname Edellieden vervult was. Onder alle deze was ook een jong Heer, die met *Saluſtius* vermaagſchapt was, die wy *Timander* zullen noemen. Deze verliefde op *Flaminia*, en alzo hy hier van niet kon ruſten, ontdekte hy zyne genegentheid, dog wierd afgeſlagen. Maar dewyl *Saluſtius* ondertuſſchen van een langdurige maagquaal overvallen, en daar door eindelyk ten grave weggeſleept wierd, zo twyffelde hy niet, of hy zou zo wel in 't huwelyk, als in zyne bedieningen, zyn opvolger zyn. Dog een ander Edelman die hem als toen te *Padua* ophield, die zeer ryk en met veele gaven der natuur voorzien was, had hier in de voorrang. Wanneer *Timander* nu zag dat *Adonio* in beter gunſt, dan hy by *Flaminia* ſtond, wierd hy 'er zeer gramſteurig over, en alle zyne voorgaande liefde, veranderde in haat en toorn, een beſluit nemende om deswegen wraak te oeffenen: hy gaat ten dien einde met xx of xxx van zyne beſte vrinden ten huize

van

van *Flaminia*, en vermoedende dat *Lucia* tot een Koppelares, tusschen haar en *Adonio* gebezigt was, zo bragt hy haar eerst om 't leven, en daar op de broeder van *Flaminia*, die haar te hulp kwam. *Flaminia* kwam ook zien wat 'er te doen was, dog zo ras zy uit haar kamer kwam, nam *Timander* haar by den arm, kuste haar, en stak haar daar op met zyn degen in 't herte, zeggende nu, nu is de tyd voor handen, dat ik met dit punt uw hart treffe, dat de barmhertigheid niet kon bewegen. *Flaminia* schreeude overluid en verloor met haar laeuwe bloed, haar rampzalige ziele. Dog *Timander* ging na zyn uitgevoerde wraak na zyn logement, en alhoewel zyne vrinden hem rieden, om de vlugt te nemen, wilde hy zulks nogtans niet doen, hem op zyn ampt, dapperheid, en voornaam geslagt verlatende. Wanner de Overigheid van *Padua* hem meende gevangen te nemen, verweerde hy hem met dertig of veertig boosaardige menschen zodanig, dat 'er meer dan hondert sneuvelden, zo datze hem met vrede moesten laten. Dog alzo de Magistraat hier over met reden vergramt wierd, bragtenze geschut derwaarts, om het huis van *Timander* te beschieten, wanneer de meeste van zyn volk sneuvelden. Eindelyk gaf *Timander* hem over, en stierf in de gevankenis, dog zyn volk dat nog overgebleven was, wierdt opgehangen. Zie dusdanig was het einde van deze Geschiedenisse, waar uit men aan de eene zyde ziet, wat ongelukken, onheilen, en gruwelyke moorddadigheden, de Koppelaarsters dikwils aanregten, en wat voor een bloedigen drinkgeld en vereering, zy veelmalen voor haar dienst en en koppelary wegdragen. Wat my belangt

langt, ik wenste dat *Kleomenes* nog leefde, die gelyk 'er van hem verhaalt word, al dit ongedierte in zakken liet steken en alzo verzuipen.

ó Gy Ouderen die Dogters hebt, draag, zo lief als u uwe kinderen haar welstand is, draag zeg ik om Gods wil zorg, en wend tog alle mogelyke vlyd aan, datze niet alleen, niet van de jongelingen, maar ook niet van de ongebaarde en ongeaarde vrouwlui bezogt worden, want deze oude hongerige wolven, deze oude en tandelooze bessen, beneerstigen haar op allerlei wyze, om hier en daar, gins en over al, kwaad te stigten, beginnen met Brieven over en weder over te dragen, groetenissen over te brengen, en tragten alleen daar na, hoe zé door hare koppelary, twee jonge luiden niet alleen van geld en goed, maar ook van eer en agting, van tydelyke en eeuwige welstand mogen beroven, beloven de jonge vrouwlui allerlei geschenken te vereeren, indienze met hare liefde en gunst bewyzen niet spaarzaam zyn, en alhoewel het wegens de naeuwe toezigt van de Ouderen, niet mogelyk is, dat ze des vryers tegenwoordigheid in huis mogen genieten; zullen zy 'er met 'er tyd nog wel raad toe weten, ondertusschen zien de liefjes na vederen, niet zo zeer om te vliegen, als wel om te schryven, en alzo hare genegentheid aan elkanderen uit te drukken. Kortom, deze oude bessen, maken hen de liefde zo zoet, het hoereeren zo eerlyk, het brieven schryven zo betamelyk, het bukken en knielen zo beleeft, en in tegendeel, de kostbare schat van de maagdom zo gering, dat de jonge meisje haar eindelyk laten bepraten, en tot de het uiterste der eerberoving toe laten verleiden,

van

van waar zy naderhand van boven neder tuimelen, dog wie is het verderf en den ondergang van zulke onbedagtzame vryſters te wyten? Niemand dan de d.... Koppelareſſen.

DE

DE SCHYNHEILIGE NARRIN. XXXVI.

SChynheiligheid, dat ſnoode quaat,
Beſpeurt men in dit fyn gelaat;
Doch Kloppen, Queſels, en Bagynen,
Die zyn zo fyn niet alsze ſchynen;
Een ſpreuk, die niet het minſte liegt,
Al ſtond 'er by, *dat Schyn bedriegt.*

Elyk meeſt alle vroului met valsheid gevoedert zyn, 't zy valſche redenen, valſche oogmerken, valſche klederen, valſche munten, valſche ſtemmen, valſch goud, valſch zilver, valſche bloemen, valſch gepronk, valſch hair, valſche tronyen, valſche vrindſchap, zo is ook haar Godsdienſt menigmalen valſch en enkele ſchynheiligheid.

Van buiten nieuw, van binnen oudt,
Van buiten warm, van binnen koudt,
Uitwendig ſchoon, mismaakt van binnen,
Geſchikt in ſpraak, maar kwaad van zinnen,
Zo is het Vrouwelyk geſlagt:
Het eene oog weent, en 't ander lagt.

Wonderbaarlyk komt het veele voor, dat de Zwanen na luid der Heilige Schrift, onder de onreine vogelen in 't Oude Teſtament geſteld worden, en dierhalven ook van de offerhanden afgeſcheiden waren; op deze wys is een muſch, die bekende huis- en velt-dief in een groter aanzien dan een Swaan geweeſt, wel waarom dat? wat heeft dan de arme Swaan gedaan? de Swaan prykt immers met zyn witte verw, trots het ſneeu, daar en boven heeft de natuur dezen vogel met zonderlinge gaven voorzien, waarom hy by de menſchen ook zeer waard en aangenaam is. Zyn meeſte verblyf is in het water, alwaar hy de viſſen het alderminſte nadeel niet aanbrengt: ja wanneer men hem brood toewerpt en een visje na het zelve hapt, geeft ze het van herten. De Digters beuzelen, dat de Swaan aan Apollo

toegewyd is; zo word Venus ook dikwils met een Zegewagen geſchildert, die van Swanen voortgetrokken word. De Hertogen van Kleef beweren dat haar oude ſtamhuis van Swanen afkomſtig is; voor 't overige is 'er geen vogel die zyn jongen zo dapper beſchermt dan de Swaan, ook is hy vol zagtmoedigheid en goedertierentheid, behalven wanneer hy beledigt word; dewyl hy hem als dan na vermogen verweert; ſchoon de woedende golven nog zo ſterk bruiſſen, zal hy evenwel voortzwemmen. De meeſte natuurkundige, ſchryven van den Swaan, dat hy hem kort voor zyn dood, in afgelegene woeſtenyen begeeft, en aldaar met een lieffelyk gezang zyn leven eindigt; wel waarom word dan dezen edelen vogel van de offerhanden uitgeſloten, en ten eenemaal verworpen?

Eenige Leeraren zyn van gevoelen, dat de Swaan om die reden van de Goddelyke offerhande verworpen is, om dat hy een regtaardig zinnebeeld van een veinsaart is, alzo een Swaan na 't zeggen van *Plinius*, *wit van veren*, *maar zwart van vlees is.* Gelyk de Swaan is, zodanig zyn ook de meeſte vroului, van buiten vertonen zy haar voor 't ooge van de menſchen, wegens haar ſchynheiligheid zeer wit te zyn als engelen, maar van binnen zyn zy wegens haar kwaataardigheid, zwarter dan de Duivel, alzo deze hem ook in een Engel des ligts kan veranderen. Dog hoe wanſtaltig deze zonde van geveynſtheid in de oogen Gods is, is daar uit af te nemen; om dat den Heilant niemant meer met ag! en wee! bedreigt dan den veinſaart: *wee u, gy geveinsde! want gy zyt de witgeplaaſterde graven gelyk, die van buiten wel ſchoon ſchynen, maar*

van binnen zyn ze vol doodsbeenderen en alle onreynigheid. Matth. XXIII: 27. Gedenk en lezens waardig is het, 't geen in 't leven van Bisschop *Hilarius* verhaalt word: wanneer de *Denen* met een groot krygsleger in *Aquitanien* vielen, alles overheerden, en een ongeloofbare schade veroorzaakten, was 'er een die vrywillig aanbood, om het Christen geloof aan te nemen, begerende hoewel met eenen valschen iever gedoopt te worden; wanneer dezen veinsaart nu den heiligen doop ontfangen hadt, en volgens het gewone gebruik met een witte rok bekleedt wierd, ging hy in het koor om het graf van den H. *Hilarius* te bezien; naeuwelyks zyne voeten aldaar gezet hebbende, ontstond 'er by helder weer (zo men zegt) een groote stormwind, die hem het witte kleed van het lighaam weg rukte, dat in de hoogte opvoerde, en eindelyk verdween. Og! wanneer dit wonderwerk hedensdaegs voorviel omtrent de veinzende vroului, die haar voor 't uiterlyke wel vroom en heilig aanstellen, maar nogtans van binnen, met enkele boosheid gevoedert zyn, hoe veel duizenden zouden 'er dan niet bloot en naakt gaan, en even eens zyn, als de geplukte Sint Maartens ganfen moeten wezen. Hoe veel Nymphen zou men niet wel in alle hoeken en op alle straten, in alle Godshuizen en woningen vinden? want het is onlooghenbaar en ontegensprekelyk, ja men mag het zonder eenige beschroomtheid zeggen, dat deze zondige dwaasheid der veinzery ontrent de vroului, haar tot de ooren toe daar in begraeft; zo dat alles watze bedryven enkele vaschheid en bedrog is, hoewel 't voor het uitwendige nog vry opgesmukt voor den dag komt.

Veel vroului blyven dikwils de geheele voormiddag in de Kerk, de lakei of pagie, moet voor haar allerhande boeken, en dikwils zulk een zak vol na de Kerk dragen, dat een molenaar daar aan genoeg te doen heeft; deze doorbladert zy zo dikwils met haar handen, kuſt en beſmeert de daar in ſtaande heiligen zodanig, dat de lippen byna geſchildt worden; de Rozekrans waar van zy alle dagen een andere mode neemt, dan eens van beukebomen hout, dan eens van ſpaans-hoorn, dan eens van agaatſteen, dan eens van goud, dan eens van zilver, dan eens van Ebbenhout, dan eens van een Elpenbeen, dan eens van peerlemoer; deze rozekrans zegge ik, daar mede bid zy zo yverig, dat haar de mond byna begint te ſtuiven en droger word als de weg door de rode zee, die de Iſraëliten door gingen: zy draait haar ogen als ofze de vallende ziekte heeft, zy maakt zulke wonderlyke grimatſen als ofze gek was: zy ſnapt zodanig met de mond, dat haar de tanden daar van ratelen: kortom, zy ſteld haar zodanig aan, dat men byna zou denken, ofze de heiligheid (verſta op zyn Rooms) zelfs was, en dat haar ten dien einde niets dan de Canoniſaatzie ontbreekt; dog ondertuſſchen is zy nogtans een veinsagtige Zottin, haar gewiſſe is vol zonden, het herte vol geilheid, het gemoet vol haat en wrake, de tong vol eerrovery, de hand vol dieſtal, en zy is alleen zo godsdienſtig, om daar door als met een dekmantel hare zonden te verbergen, en dat de lui mogten denken dat zy de vromigheid ten eenemaal toegedaan is. Wat zal ik ook eerſt zeggen van de zwevende, en heen en weder lopende gedagten, waar mede zulke ſchynheilige

Godsdienſtpleegſters, onder 't doen van hare gebeden bezwangert zyn, hoe dikwils bidden zy met uitgebreide armen en opgeheve ogen het *Ave Maria* op deze wys.

Gegroet zyt gy Maria! (ik wou gaarn weten wanneer meeſter *Jan* myn rok zal maken,) *gy zyt vol genade!* (de ondeugende *Pagie* moeſt myn kaarteſpel evenwel niet vergeten,) *de Heere zy met u!* (ik moet het den koetzier evenwel zeggen, dat hy de koets na de middag wat vroeg inſpant,) *gy zyt gezegent onder de vrouwen:* (de koopman moet my die ſtrikken en kwikken voor die prys die ik uitgelooft heb nogtans geven,) *gezegent is de vrugt uwes buiks*, (pots duizent elementen, hoe toit en pronkt die vrou haar op, zy maakt immers van haar kop een geheel ojevaars neſt;) *Heilige Maria, moeder Gods!* (myn man heeft nu al evenwel het podagra al te lang. *Bidt voor ons arme zondaren!* (ik moet een bedevaart na onze Lieve Vrouw van...... doen, en daar ter loops eens biegten; want aldaar is geen een Geeſtelyke die my kent,) *nu en in de uure*, (ik weet waarlyk niet als myn man eens ſterft, of ik wel weduwe zal blyven?) *van ons ſterven Amen.* (Wat heeft het te beduiden de kok loopt zeker al te veel na de kelder.) Wat een frai gebed van Godsdienſtige vroului: kort om, *Tobias* hondje heeft in de zomertyd zo veel vlojen niet gehad, of veele veinzende vroului hebben in haar zogenoemde Godsdienſtig gebed, nog meer afleidende gedagten; dan eens gedagten van huizen, dan van muizen, dan van vier, dan van bier, dan van ſpeelen, dan van kinderen teelen, dan van jagen, dan van klagen, dan van preken, dan van Egtbreken, dan van zingen,

gen, dan van ſpringen, dan van liegen, dan van bedriegen, dan heeftze eens nydige gedagten met *Kain*, dan eens hovaardige met *Jeſabel*, dan gierige gedagten met *Judas*, dan argwanende gedagten met de Joden, dan dieffche met *Achan*, dan toornige en wraakgierige gedagten met *Ezau*, dan onruſtige gedagten met *Holofernes*; om kort te gaan zy denkt in hare gebeden niet minder dan om God, zo dat men dikwils uit XXIV. Pſalmen, en een ganſche ſtapel gebeden die zy voor 't uiterlyke uitboezemt, dikwils niet een volkomen Vader Ons by malkander zou kunnen rapen, dat mag te regte de naam hebben, van 't geene God zeid Marc. VII: 6. *dit volk eert my wel met hare lippen, dog haar herte is verre van my.*

Wanneer zo een geveinsde Godsdienſtige 's middags uit de Kerk t'huis komt, zo begint zy te ſpoken als een duivels geſpuis, zy woed en raaſt onder hare dienſtboden als een Helſche furie, en even eens als of zy razend was, dan loopt zy als een onzinnige in de keuken by de meid, dan eens in de ſtal by de knegt, raaſt, tiert, woed, buldert, huilt, blixemt, dondert, ſchelt en vloekt, als of zy bezeten was, dan is de haas niet ter deeg gebraden, dan is de kamer niet wel uitgeveegt, dan is de fontanje niet wel gezet, aan alle kanten ontbreekt het, van agteren en van voren; van onderen en van boven is 't niet wel, daar is niemand in huis zeker, die geen gevaar loopt om met de rozekrans, en de daar aan hangende aflaatpenning geen klop op de kop te krygen, dat 'er het bloed uitloopt, en alzo verandert haar Godsdienſt in koppigheid, haar heiligheid in boosheid, en die haar even als een aardſche En-

gel aanſtelde, gedraagt haar nu als de ware duivel. Wat een ſchoone heiligheid! op dusdanige en diergelyke reden paſt zeer wel, 't geen iemant tegen zulken veinzende feex gezegt heeft; hy zeyde gy, draagt 't is waar, het gebede boek wel in uw handen, Godt in de mond, maar de Duivel in 't harte; zig zelven te kaſtyden, en het wederſpannige lyf tot gehoorzaamheid van het verſtand, als de wettige opziender daar van zynde te brengen, en te bedwingen, is een heilig en Gode welbehagelyk werk, want wanneer men de myrrhe ſtampt, zo riekt zy wel: daarom zegt de Poëet: *Dum premor, præmior: Door 't ſlaan zal 't beter gaan*; zo is 't ook met het menſchelyke lighaam gelegen. Een peerd word eerſt goed, wanneer het de toom kan lyden, daarom zeid de Poëet: *Dum fremor fæneror. 't Betonen, doet my ſchromen*; zo is 't ook met het menſchelyke lighaam. Een bul gaat niet na de hoogte, ten zy men hem ſlaat, daarom zeid de Poëet: *Evehor, dum in vehor: De ſlagen, doen my 't hooge wagen*; zo is 't ook met het menſchelyk lighaam gelegen; de wynſtok is van geen nuttigheid, nog geeft geen vrugt, ten zy men hem bind, en daarom zegt de Poëet: *Vinco, dum Vincior. De touwen zullen u niet benouwen*; zo is 't met het menſchelyke lighaam gelegen, de aarde brengt eerſt vrugten voort, wanneer men ze met een ploeg-yzer doorboord; daarom zegt de Poëet: *Dum ſauvior, ſatio. Tugt geeft vrugt*; zo is 't met het menſchelyke lighaam gelegen, de brandenetel wanneer men die zegt en teder aanraakt, zo brand zy, maar wanneer men die hart drukt, zo brand zy niet; waarom de Poëet zeide: *Dum ladis, lædis. Glimpig en ſchimpig.*

'**t** Is

't Is derhalven een heilig en Godsdienſtig werk het lighaam te kaſtyden, dewyl het een moetwillige kwant is, en de ziele gedurig de dood dreigt: daarom is het raadzaam, dat men zulken overgegevene booswigt de reſt geve, eer hy zelfs kwaad ſtigt, en dit geſchiet gelyk gezegt is, door de hoogmoedige kaſtyding en *mortificatie*; is dit dusdanig, en moet het dus zyn, og hoe wel ging dan Juffrou *Katryna Juſtina Kriſtina van Magerbeen*, *en dorre kamer*, te werk, die haar tedere lyf vry hart kaſtyde, want voor eerſt draagt zy zo engen en met walvisbeen gevoedert Ryglyf, dat haar zagte huit als gepynigt word, en dat het haar dikwils laſtiger is als een *Ciliciaan*. Zy plag niet meer te eeten als een jonge muſch die voor drie dagen nog in de eyerſchalen logeerde, zy onthoud haar ten eenemaal van wyn, niet tegenſtaande haar kelder met het lekkerſte druivezap voorzien is, zy *mortificeert* haar zagte huit meer als de Iſraëliten deden, doen zy veertig jaren door de woeſtyne en ongenaakbare wilderniſſen moeſten *marcheeren*, zy heeft haar zo wel tot het waken gewent, dat zy noit voor middernagt te bed gaat. ô Dat is een Godzalige ja heilige vrouw, buiten twyffel zal zy hier voor met een kroon vereert worden. Ja zeker zal zy eens een groote loon wegens hare *mortificatie* deelagtig worden, maar deze zal haar niet van God de Heer, maar van den Duivel, aller veinſaerts vader gegeven worden, want Juffrou *Katharina Juſtina Kriſtina van Magerbeen* is een veinzerin, een d...... Martelaarſter, die met regt kan zeggen: *uwent wegen*, (*ô D......!*) *pynige ik my den ganſchen dag.*

Want dat zy haar lighaam zo hart handelt,

en het zelve op zo een *Compendieuse* wyze te zamen dwingt, geschiet daarom, dat zy 'er wat rank zal uitzien, en niet zyn als ofze met een Boheemsche hoppezak vermaagschapt is, maar de dikte van een zuikerbrood niet zal overtreffen: dat zy zo gematigt in 't eeten is, geschiet daarom, om dat zy niet al te dik zou worden, en na een boterton gelyken; dat zy haar van wyn onthoud, geschiet daarom, om hier door al de te rode wangen te vermyden, dat de voeten in zo een gestrenge orden treden, en de teenen over malkander wassen, geschiet daarom, om dat haar voeten zo klein zullen blyven, als de voetstappen van een kwikstaart, dat zy de halve nagt met waken doorbrengt, geschiet daarom, om met *Panoklius* een papieren duel te konnen houden: kortom zy lyd, zy kastyd, zy mortificeert haar alleen voor 't uiterlyke, niet ter eere van Godt, maar van den Duivel, die haar daar over ook nog eens dank zal zeggen. ô Veinzende zottinnen, gy die vol boosheid en onreinigheid steekt, en ondertusschen voor heilig en rein wilt aangezien zyn. ô Hoe waaragtig sprak iemant van u: *De lippen verbleken, het ligbaam word zwakt de borst staat als een afgereden postpeert; en alle deze moeite ziet nergens op, dan op menschelyke eer.* De Poëet spreekt hier van zodanig:

Wat helpt Bidden, wat helpt Vasten,
Wat het Lichaam aan te tasten,
En te geeslen streng en wreedt?
Of gy schoon niet anders deedt,
Als gestadig Psalmen zingen;
Immers zyn het yd'le dingen
't Is geen Godsvrugt noch geen boet,

Wyl

Wyl gy 't uit geveinſtheid doedt.

Hoc faciunt ſtultæ, quas gloria vexat inanis.

Dus doen zotte, dus doen dwazen,
Op en aan door waan geblazen.

In zulke veinzende zottinnen en ſchynheilige vroului heeft Godt het grootſte mishagen, want diergelyke lui zyn als een miſthoop in de wintertyd, die van buiten wel ten eenemaal met ſneeu bedekt, maar van binnen vol vuiligheid is, zulke lui zyn als een ſtoel die van buiten wel met zatyn overtogen, maar van binnen met grof paerdehair is opgevult. Zulke vroului zyn als het gras, dat de menſch als met zyn groen aangezigt toelagt, ondertuſſchen draagt het dikwils adderen en ſlangen in zyn ſchoot: zulke vroului zyn als de appelen van Zodom, die van buiten een mooje gedaante hebben, maar van binnen met ſtinkende aſſche vervult zyn. Zulke vroului zyn niet anders dan aardſche dampen die by nagt glans van haar geven, dog 't zyn duyvels martelareſſen, voorloopſters van den Antichriſt, verkondigſters van den Zatan.

De Poëten verſieren van de Vos, hoe dat hy op zekere tyd zeer benaut was, dewyl zyn wyze van leven aan andere dieren reeds bekent zynde, en dezelve met hem geen gemeenſchap meer wilden hebben, dog wat deed de arme vos. Hy liet zig verluiden dat hy een boetveerdig leven wilde leyden, dat hy voorgenomen had de heilige plaatzen te bezoeken, en reeds een belofte gedaan hadde met roven en ſteelen niemand meer ſchade toe te brengen, maar dat hy

alleen

alleen zou leven van 't geen men hem vergunnen zoude: wanneer nu de ganſen, hanen en endvogels en andere gevogelte, beſpeurden dat de vos dadelyk met een zwarc *Pelgrims* rok bekleed was, wantrouden zy hem niet meer, maar gingen zelfs uit godsdienſt na de woeſtyne, om hem als een woudbroeder te bezoeken, en de *Benedictie* van hem te begeeren; dog zy kregen van hem het laatſte olyzel, want op dusdanige wyze vond de vos gelegentheid nu onder ſchyn van een godsdienſtig leven, hanen, eenden, en ganſen in te ſlokken: deze genoemde, vos word van een verſtandig *Akademicus* deze woorden toegevoegt: *Vulpes ad aras; De Vos voor den Altaar;* als of hy wilde zeggen, de bedekte vos ſteld zig in zyn uiterlyke Pelgrims rok heilig aan, dog hy is een vos, blyft een vos, en een ſchelm in zyn hart.

Gelyk deze vos was, zo zyn ook alle veinzende vroului, als die haar boze luſten en bedrieglyke wyze van leven, haar zondige wandel, met uiterlyke zedigheid weten te bedekken. *Bernardus* ſpreekt hier van zeer fraai: *De veinsaarts zyn, wegens hunne argliſtigheid de voſſen gelyk;* en *Gregorius* ſchryft: *niemant doet meer ſchade, dan die de naam van heiligheid heeft en daar door zyn boosheid bedekt.* Een eenig voorbeeld zal 't ons genoegzaam aanwyzen.

Zeker Edelman had een ongemeene ſchoone, en te gelyk kuiſche egte vrou, die hem altyd getrou en volſtandig beminde; dog het gebeurde eens, dat hy op zekere tyd van huis moeſt zyn, ondertuſſen had een Adelyk jongeling, zyn onbetoomde oogen al te los, op deze vrou haer ſchoone trony laten vallen, van welkers gedaante

daante hy ook zodanig gebrand, en door liefde gewond wierdt, dat hy dagt te zullen ſterven, zo hy haar tegenwoordigheid niet deelagtig kon worden. Ten dien einde wende hy alle moeite en arbeid aan; ſpaarde ook geen onkoſten, om hare wederliefde te gewinnen; dog alles was te vergeefs, 't geen dezen jongen Heer ten hoogſten ſmerte, te meer, om dat hy dikwils met bedroefde oogen, haar huis in 't voorby gaan aankeek, om haar aangezigte te mogen zien, en zig daar door te mogen verkwikken.

Op zekeren dag, wanneer hy eens treurig voorby haar huis ging, ontmoete hy een oud besjc, die eerbaar van trony en klederen was, een lange *Paternoſter* in de hand had, even als of zy een gebed zuſter ware, daar zy nogtans een oude kol was, en de begeerte van deze jonge Heer reeds wiſt, zy vraegde hem derhalven, waarom hy zo bedroeft was? zy wilde neerſtig en ernſtig voor hem bidden, wanneer hy haar dienſt van noden hadde. De adelyke jongeling was met den eerſten opſlag te beſchaamt om te bekennen dat zyn harte van brandende liefdens-hitte gequelt wierd; dog alzo hy deze vrouw voor een Godsdienſtige, vrome, en Godzalige vrouw aanzag, gelyk zy ook waarlyk zodanig van buiten toeſcheen, zo verhaalde hy haar van ſtukje tot beetje, wat zyn voornemen was, en hoe 't 'er voor hem uitzag. Hy verzogt ten dien einde haar voorbiddinge, met belofte van een fraaye vereering, wanneer hy in zyn voornemen wel ſlaagde.

Wanneer deze oude kol het voornemen van deze jonge Heer verſtaan hadde, zeide hy: Heb maar goede moed, myn ſchoone en jonge Heer,

ik

ik zal u in myn gebed neerſtig gedenken, en gy zult ook haaſt geholpen worden. ô! Wie was meer vertrooſt dan deze jongeling? dog op dat zy des te yveriger zyn zou, gaf hy haar een aanzienlyke drink-penning, waar mede zy na huis ging. Deze gemaskerde heilige, en bedekte vos, had een klein hondje in huis, 't welk zy uithongerde, en de geheele dag liet vaſten, toen gaf zy het zelve iets te eeten, waar van zyne oogen geduurig overliepen, en zo veel tranen deed ſtromen, als of het weende. Met dit hondje begaf zy haar na de gedugte adelyke vrouw, van wie zy zeer beleeft ontfangen wierd, dewyl zy haar zeer heilig aanſtelde, 't geen haar by alle en ieder een in groote waarde deed zyn, en niemand van haar iets kwaads vermoede. Terwyle zy nu van veele zake met elkander ſpraken, keek deze kuiſche vrouw het quanſuis weenende hondje met veel verwondering aan, vraagde de oude bes was dit beduide, en wat de oorzaak van deze tranen waren?

ô Let 'er eens op, hoe de oude dit beantwoorde, en oordeel eens, of de Duivel zelfs wel zulk een liſt als zy had konnen bedenken, want zy antwoorde, na veele ſterke zugtingen: ô myn lieve Juffrouw, ik bidde u, wilt tog myn groot verdriet, met te vragen waarom dit hondje dus ſchreid, niet opkrabben, want zo ik daar aan maar denke, word myn herte met zodanige ſmerten doorſneden, dat ik van tranen moet wegſmelten. Daar op begonze zeer bitter te weenen. Dog dewyl deze kuiſche vrouw zo uit begeerte om wat nieuws, als zeldzaams te horen, zo verzogt zy met ſchreyen op te houden, en haar de reden te zeggen, belovende het zelve

aan

aan niemand, ook niet haar eigen man te zullen openbaren, waar op deze oude kol, na tranen met tuiten gefchreit te hebben, aldus begon:

Og myn lieve vrouw! zeide deze veinzende en liftige vos, het hondje dat ge daar ziet, is myn eenigfte, en lieve dogter geweeft, die byna de tugt en kuisheid zelve was, en dewyl ik, als haar moeder, haar hier toe opkweekte, zo was alles zonder vrugt, wat een deftig, en fraai jongeling ook aanwende, om haar wederliefde te genieten; wanneer deze 't zelve befpeurde, viel hy in een zware ziekte, enkel uit droefheid, waar aan hy ook niet lang daar na overleed. Myn dogter veranderde hier op in dit hondje, dat nu geftraft word met gedurig te huilen, om dat zy het weenen van den genoemden jongeling zo weinig in agt nam.

Dit verçierzel verhaalde deze veinzende zottin aan deze edele, en eerbare vrouw, als een waaragtige gefchiedenis. Wanneer deze kuifche vrouw dit met alle opmerkinge aangehoort hadde, zei zy: ô lieve vrome Vrou, ag hoe hebt gy my verfchrikt! ag hoe zal 't met my nog aflopen? terwyle ik my aan even gelyke halsftergigheid fchuldig kenne, alzo ik uit liefde van de egte trou een jong Heer, die op my verlieft was, veragt heb, en de tegenliefde, waarom hy my zo dikwils verzogt heeft, altyd heb afgeflagen, zo dat hy ook reeds gedagten maakt, van droefheid te zullen fterven. Og lieve, vrome, en deugtzame vrouw, dewyl ik weet, dat ge in al uw doen en laten vroom en *Confcientieus* te werk gaat, geef my tog, om Gods wil, goeden raad wat ik tog doen zal, en bid tog voor my, dewyl gy wegens uwe Godvrugtigheid veel by

God

God vermoogt, op dat ik niet als deze uwe dogter, of nog zwaarder mag gestraft worden.

Deze Helsche vos, deze oude Duivels blaesbalg, wanneer zy deze benaude belydenisse van deze vrouw bespeurt had, dogt zy by haar zelfs, nu zal 't met my gewonnen zyn, sprak derhalven deze adelyke vrouwe zeer ernstig aan: Myn lieve vrouw, zei zy, wanneer ik u een raad schuldig was, en myn goeddunken daar van moest zeggen, zo dunkt het my raadzaam te zyn, dat gy zyn liefde met tegenliefde behoorde te vergelden; laat de tranen van dezen verliefden Heer u tog doorweeken, op dat gy tog niet als deze myn lieve dogter, moogt gestraft worden, en gy als dan uwe ellende met heete tranen al te laat moet betreuren. Mogelyk is het de wille Gods geweest, dat ik by u zou komen, en dat gy door my van myn dogters ramp-geval zoud gewaarschout worden. Al het geene dat deze oude tandeloze bes haar ook voor preekte, beloofde deze adelyke vrouw op te zullen volgen, en vereerde ook aan deze oude een fraaye aalmoes, voor de getrouwe raad die zy haar gegegeven had.

ô Duivels listige vos, gy zegt: wel mogelyk is het de wille Gods geweest, dat gy by deze vrouw gekomen zyt; neen neen, het was veel eer des Duivels wil.

Gy veinzende zottinnen, wilt gy dan van God dank hebben voor u bidden, waken, vasten, kastyden, bedevaert gaan, en aalmoessen geven, zo volg de raad van Vader *Augustyn* op, die in zyn boek van de Stad Gods dusdanig spreekt: *Ut Deo placeas, simplex esse studens; simplex corde; simplex ore; simplex opere &c.*

Dat

Dat zo veel zeggen wil, als:

Zo gy wilt aan Godt behagen?
Diendt, voor alles, zorg gedragen,
Voor opregte opregtigheidt;
Laat geveinstheidt niet bemerken,
Noch in woorden, noch in werken;
Dit is 't daar de knoop in leidt.

DE ONBESCHAAMDE NARRIN. XXXVII.

IK agte de eerbaarheid geen zaak;
De dertelheid, is myn vermaak;
Ik lag met Maagdelyke zeden,
Ik Min losse en ongebonde reden,
En ben, al luidt het juist niet mooy;
Een Onbeschaamde Ligtekooy.

Vreesse-

Reeſſelyk, en verſchrikkelyk, is het 't geene de Propheet *Jeſaias*, reeds meer dan twee duizent jaren geleden, aan alle hovaerdige poppen en Dames voorzeid heeft; lees eens wat hy Cap. III: 18--24. daar van opgeeft. ô De mond van den Propheet *Jeſaias* heeft my genoegzaem berigt, dat de hovaerdige, en opgeſmukte poppen een dag overvallen zal, op de welke zy van haar ſchoone optooi en klederen berooft, en ontbloot zullen worden. Daarom is het, dat ik onderneeme aan Gods barmhertigheid voor te ſtellen eenige ontbloote, bevrozene, en klederloze ellendelingen. Og dat zy maar oude ſletjes bekwamen, om daar mede haar groote ergerniſſe, die zy bedryven, te bedekken. Dog wie zyn deze, die ik zo hertgrondig een beter kleed om den hals wenſche? Ik verſta daar door geen andere, dan zulke ſchandelyke, en ſchaamteloze vrouwlui, die niet ſchromen om half naakt en bloot daar henen te lopen, en dat geene, wat God bedekt wil houden, op de vlees-bank ten toon hangen, en alles tot geen ander einde, dan om hier door in het mannelyk geſlagt, het geile Venus-vuur aan te ſtooken, en hen ten val te brengen. Want zeg eens, gy naakte Nymphen, en onbeſchaamde zottinnen, wat is uwe blootheid anders, dan een vuur dat van de Helle aangeſteken is? Daarom zegt *Xenophon*: *De ontbloting van de vrouwlui, is een vuur, dat die geene die het aanraakt, brand, en zelfs die geene die van verre ſtaan, verhit.* Daarom zeide *Clemens Alexandrinus* zeer wel: *'t Paſt de egte vrouwen*

niet om de hals, borst, arm, of voeten te ontblooten; dewyl des lighaams schoonheid niet anders dan een val voor de ziele is.

Wanneer de hooggeleerde Kardinaal *Bellarmyn*, by een voornaem Vorst de *visite* eens afleide, en in zekere kamer een naekte Schildery zag, gaf hy in zyn eerste begroeting te kennen, dat hy een verzoek te doen had. De Vorst beloofde hem te zullen helpen. Toen zei deze vroome Kardinaal, dat hy eenige naekte, en klederloze te bedekken had, en dat hy dit gedienstig aan den Vorst verzogt. Waar zyn deze? vroeg de Vorst, ik zal haar geerne van klederen voorzien. Toen toonde de Kardinaal met zyn vinger dat ze aan de wand in de Schildery waren, en verzogt nogmaals datze mogten gekleed worden, om dat de Winter aanstaande was. De vorst verstond de mening van *Bellarmyn* zeer wel, en gaf last aan een Schilder, om deze al te naekte beelden met verw te bestryken.

Og! hoe veele adelyke vrouws-perzoonen zyn 'er op alle plaatzen, en in alle hoeken van ons lieve vaderland, blood-arm (ik meen na de ziele) blood en naekt tot aan de borsten, ja genoegzaam het halve lighaam, tot grote ergernis, en verleidinge der zielen. Men zou haar byna vragen, of zy voor *Adam* en *Eva* willen speelen? of met *Bathzeba* in 't bad gaan? Deze gebruikten geen oude flet, of lap, om haar bloote hals, naekte arm, en ontbloote borsten daar mede te bedekken. ô Gy onbeschaamde zottinnen! weetje dan niet, dat de ontblooting voor zo afschuwelyk gehouden word, dat God, nog de natuur die niet onbedekt heeft willen laten?

Zyn niet de vogelen in de lugt met vederen, de visſchen in 't water met ſchubben, de dieren des velds met hair, de aarde met het groene gras, de boomen op het veld met bladeren, de roozen met hare doornen, de kern met hare ſchalen bedekt? Hebben onze eerſte ouderen, na haren ſchandelyken val, zig niet met vyge-bladeren, en haar naderhand niet met pelteryen, en beeſte-huiden bedekt? Verſcheen 'er zelfs niet een Engel aan den jongen *Tobias*, wanneer hy na *Raebis* wilde reizen, met opgeſchorte klederen? Verſcheen 'er niet een Engel op het veld in witte klederen te paerd zittende, aan de dapperen held *Judas Macchabeus*, en zyne gezellen? Verſcheenen 'er niet twee Engelen in witte klederen aan de Apoſtelen, toen zy hunnen lieven meeſter ten Hemel zagen opvaren? Was Chriſtus zelfs niet met windzelen in de bribbe bewonden. Heeft *Nicodemus* zyn doode lighaam niet met zuiver lynwaat in een graf gelegt? Kort om God en de Engelen, de natuur, en alle ſchepzelen, konnen de bloodheid niet lyden, maar willen dekzel hebben. Maar tegenwoordig kleden haar veel onbeſchaamde vrouwlui zo ergerlyk, dat zy eer naekt, dan bedekt ſchynen. De armen moeten tot de ellebogen toe ontblood zyn, de hals tot aan de borſt toe, ja zelfs in de Winter dragen zy, met ontbloote borſten, den Zomer op den boezem, en zo agten deze onbeſchaamde zottinnen, nog vorſt, nog koude, die zy met groot gedult verdragen, en daar door meer op de klap-beenen ſpeelen, dan *David* op de Luite. Foei, ſchande, waar van zelfs de ongelovige Heidenen een afkeer hadden.

Plutarchus verhaalt, hoe de *Meliseensche* vryſters, ik weet niet by wat toeval, van zulke zwaargeeſtigheid overvallen wierden, dat zy haar zelven het leven benamen; eenige vond men in haar eigen bloed als verdronken, andere hingen haar zelven op, andere ſprongen in 't water; om deze zelfs-moord te bevryden, kon men geen middel uitvinden. Eindelyk liet de Magiſtraet op alle plaatzen bekent maken, dat men zodanige wanhopende vryſters van hare klederen zou beroven, en alzo op een hooge plaatze ten toon leggen; en zie eens, dit had deze uitwerkinge, dat 'er naderhand niet een was, die zulks meer in 't werk ſtelde. ô! Wanneer deze *Meliseensche* vryſters nu ter tyd eens van den dooden opſtonden, en der tegenwoordige pronk-poppen haar ligtvaerdige optooi, en half naakte kleding zagen, zy zouden zeker van enkele ſchaamte de oogen neder ſlaan, of van onmagt ter neder vallen.

Diogenes Laërtius verhaalt van een volk, dat ten gebruik hadde, dat de ongetrouwde alleen met onbedekte aangezigten langs ſtraet mogten gaan (dog nogtans niet met ontbloote halſſen, en borſten) dog de getrouwde moeſten met een bedekte aangezigte gaan, en wel: *Op dat de ongetrouwde ook mannen zouden konnen krygen, en dat de getrouwde voor andere mannen niet bezorgt behoefden te zyn.*

Hoe dat hedensdaags de ongetrouwde vrouwlui ook met ontdekte, en bloote hoofden gaan, om daar mede te kennen te geven, dat zy na een man zoeken, en haar alzo ten toon ſtellen, dat moet men in deze tegenwoordige tyd ook by ons Chriſtenen dulden; dog het ſtaat haar

daar-

daarom nogtans niet vry, om haar kraam zo wyt open te ſtellen, en hare waren zo ten toon te ſpreiden, als of zy niet alleen een man zogten, maar ook de eerbaarheid te koop ſtelden; 't geen in tegeedeel veelmalen oorzake is, dat zulk een al te graag zynde vryſter, des te moeijelyker een koopman kan vinden.

Clemens Alexandrinus betuigt, dat by de *Spartaners*, en *Lacedemoniers*, alle kleder-pronk, die alleen in den optoi der vrouwlui, zonder ontbloting beſtond, voor een al te groote zottigheid, en oneerbaarheid geagt wierd; ja de *Lacedemoniers* hebben dit alleen omtrent de Hoeren over 't hooft gezien. Hebben dan deze Heidenſche volkeren zulken oppronking voor een openbare te koop ſtelling van haar eerbaarheid gerekent, hoe veel te meer zouden zy der tegenwoordige vrouwen onbetamelykheid daar voor gehouden hebben, nu men niet alleen het hooft en de trony, maar ook de hals, borſt, ſchouderen, en armen, vry en vrank op een ſchouwplaats, en ter markt voert. Wanneer van de ongeloovige Heidenen die groote ongemeene opſtaande kragen, waar mede de hals nog bedekt was, die koſtelyke borſtſtukken, waar mede de borſten nog bedekt waren, die arm-banden, waar door de armen op een eerbare wyze nog voorzien waren, voor een ontugtige, en al te vrye optoi gerekent wierden, en zodanige, die zo zwierig voor den dag kwamen, voor openbare Hoeren geagt wierden. Wat fraaje titels zouden zulke onbeſchaemde vrouwlui dan niet wel verdienen, die haar hals, borſt, en armen ten eenemale ontbloten? Wanneer het een miſſlag is, zig overvloedig te bedekken; zo is 't

een dobbelde zonde, zig zonder noodzakelykheid te ontbloten.

De al te vrye optooi van de vrouwlui, kan niet beter beschreven werden, dan met deze termen: *Habitus prostitutionis*, dat is, een *optooizel van te koop beffing*; want 't geen te zien gegeven, en ontdekt word, word ook te koop gestelt, en dat men 'er mede ter markt gaat. Wat zal ik eerst zeggen van zulke egte wyven, die hare waren, hoewel ze haar niet meer toebehooren, dewyl ze die door 't huwelyk zelfs verkogt hebben, en nu den mannen toekomt, (1 Cor. VII: 4. *Het wyf heeft de magt niet over haar eigen lighaam, maar den man.*) En die nogtans evenwel haar niet minder laten bekyken. Ik vrage alle deze onbeschaamde zottinnen eens, of dit uit liefde, agtinge, en tot genoegen van haar egte mannen, of van andere geschiet? zeggen zy dat het uit liefde van alle geschiet, en dat zy haar voor alle te zien geven, zo volgt dat ze hare waren voor alle opveilen, en is het niet uiterlyk met woorden, dat zy ten minsten met hare begeerte daar mede te markt gaan, 't welk dan eigentlyk *genus prostitutionis*, een te koopstelling van de eerbaarheid is. Dog zo zy zeggen dat dit alleen uit liefde, en ter eere van haar mannen geschiet, zo zeg ik dat zy haar dan uit liefde; en ten gevalle, ook zodanig moesten gedragen, dat zy aan de zelve behaeglyk voorkwamen. Hoor, en luister eens, getrouwde wyven, wat *Hugo Cardinalus* u in 't oor luistert: *Een zodanige vrouw, die haar in huis oppronkt, doet zulks om haar man te behagen; maar wanneer zy haar verçiert, en optooit, wanneer zy buiten 's huis, na de markt, of in de Kerk wil*

gaan,

gaan, dusdanig een doet het alleen om aan andere te behagen; want zodanigen optooying doelt niet op den man, maar alleeen op vreemde. Daarom zyn zodanige mannen zeer eenvoudig, en vroom, ja wat zeg ik, te onvroom, die zodanige *proſtitutien*, en te koopbiedingen dulden; zulken eenvoudigen beuling mag vry denken, dat 'er als dan in korten tyd vreemde hanen op zyn neſt zullen krabben, en dat zyn *Amalthea* hem binnen korten tyd met een *Cornucopiæ* zal vereeren; of om duidelyker te ſpreken, met hoorens kroonen.

De Poëten verdigten, en verçieren, hoe dat *Diana*, een Godin der boſſchen, haar eens by een klare Fontein, met haar byhebbende baadde, en dat *Acteon*, een byzondere liefhebber van de jagery, daar voorby ging, en alzo deze Godin toen naekt was, wierd zy 'er zeer beſchaamt, en ongeruſt over, dat zy op dusdanigen wyze van een mans-perſoon zoude gezien worden, waarom zy *Acteon* ook in een Hart veranderde, op welke zyne eigene honden aanvielen, en alhoewel hy zeide: *Ik ben uwen Acteon! Erkent dog uw Heer en meeſter!* was alles nogtans te vergeefs, en wierd alzo van zyne eigene honden in kleine ſtukjes verſcheurt. Og men mag in onze tyd zodanige beſchaamde, en kuiſche Dames zoeken, maar waar zoude men die vinden? Waar treft men zulke aan, die ongeruſt zyn, wanneer haar bloote hals, armen, en borſten gezien worden? Onze poppen zyn zo ſchaamagtig, dat zy zelfs buiten 's huis gaan, en haar byna half naekt, voor de menſchen kinderen blood ſtellen. 't Is niet nodig om haar met handen buiten 's huis te jagen; ja de ſchaamte is

 van

van deze ſlet-vinken reeds zo verre geweken, dat zy zelfs voor de eerwaerdige Geeſtelykheid geen ſchaamte meer hebben.

Zulke onbeſchaamde vrouwlui waren die drie jonge dogters, waar van *Theodoretus* dit volgende verhaalt: Zy wieſſen haar op zekere tyd by een Fontein, de onbeſchaamde kleeding van deze drie waſchters is niet ligt te beſchryven, hare armen waren tot de ellebogen toe ontbloot, om hare halzen waren zy zo kael als een geplukte vink, de rokken en handen waren zo hoog opgeſchort, dat het ſchande was. 't Gebeurde nu dat *Jacob*, Biſſchop van *Niſibe*, daar juiſt, zo als zy bezig waren, voorby ging, zonder dat zy haar om zynent wille eenigzins bedekten, ja wie weet wat ongewaſſen woorden deze waſchters hem nog al toegepraet hebben. Maar zie eens, ô wonder! de Fontein verdween, en alzo wierden het drooge waſchters, en daar op wierden zy alle drie (is 't mogelyk?) plotzeling gerimpelde besjes, alhoewel de oudſte nog geen agtien jaren bereikt hadt. Na dat zy malkander eens aangekeken hadden, konden zy van verbaaſtheid geen woord ſpreken, verwondert zynde dat ze zonder weten oude beſtemoers wierden, zy ſtonden verbaaſt zo wit te zyn, zonder dat 'er eens ſneeuw gevallen was. De kleine kinderen zyn haar, met een groot gelag, nagelopen, haar geluk wenſchende, dat ze van jonge dogters, eerbare burgereſſen van *Oudenburg* waren geworden.

Perilus Aringbo ſchryft, hoe dat in het jaar 1573. binnen de Stad *Crotonis* een vrouw, in de ſchoonſte bloei van haar adelyke jeugt, haar ryk van tydelyke middelen, geld, en goed bevond,

vond, van lyfs-gestalte boven mate schoon; dog los en onbeschaamt zynde, ligtvaerdig in klederen en gebeerden; want alhoewel zy haar stinkende madenzak met goud en zilver, zyde en zatyn, op het allerpragtigste optooide, zo waren nogtans haar armen, hals, en borsten blood-arm, dat is naakt en blood, zo dat dit onbeschaamde vrouwmens, naar 't getuigenisse van *Greg. Nazian. dulcis illocebru*, een zoet aanlokzel tot geilheid mogt genoemt worden, ja als een regte vogel-lym, want de Duivel, de Helsche vogelvanger, heeft ook zyn lok-azen, en deze zyn die losse, half ontbloote vrouwlui, waar mede hy de onbedagtzame in zyne netten brengt. Even eens was het ook met deze ligtvaerdige ligtekooi gelegen, waar van verhaalt word, dat zy een schoon gepolyst voorhooft, aanlokkende oogen, en een toelagchend aangezigt had, dog haar ontbloote hals en borst, doelde nergens anders op, dan om daar mede de onbedagtzame lusten der jongelingen in haar net-gaarn te lokken, gelyk alle deze ellendige, die dit overgekomen is, moeten bekennen, dewyl Klaagl. III: 52. geschreven staat: *Zy hebben my als een vogel dapperlyk gejaagt*, ja gevangen. Dog laat ons weder tot de geschiedenisse komen. Deze onbeschaamde, en tot alle Wereldsche ydelheid overgegevene dogter, die nergens anders dan van danssen, Comedien, vermaak, pragtig optoojen, boeleeren, en *Coertoiseren* droomde, en dit alles, om de geile lighaams zinnelykheden op te volgen. Deze dogter, zeg ik, had haar eens op het çierlykste opgepronkt, hare hairen had zy op haar voorhooft çierlyk opgekrult, de gedraeide hair-lokken, die zy toen droeg, had zy

met een gouden draet konſtig opgewonden, het hooft had zy met een konſtig musje overdekt, aan hare ooren hingen koſtelyke paerlen, aan het teere lyf had zy gebloemde klederen, alleen was de hals en borſt bloot, op dat de ſneeuw witte Ooſterſche paerlen, van elk een zoude konnen gezien worden; met een woord, de ſchryver van deze geſchiedeniſſe zegt: *Ignea verè diaboli arma & fæderum libidinum incilamenta.* De ligtvaerdige optooi van haar ondeugend lyf, waren vuurige wapenen van den Duivel, aanhitzende tot ſnode begeerlykheden.

Onze mooi opgetooide, pragtig gekleede dogter, na dat ze dusdanig opgepronkt was, ging, vergezelt met haar oppaſter, na een ryken heeren huis, alwaar na een plegtige maaltyd, ook een *Comedie* zou gehouden worden. Wanneer deze omtrent half geeindigt was, en zy haar zonder eenige mate, in alle vermakelykheden, en weelde baadde, wierd zy van een pynelyk zyde-wee (*Pleuris*) overvallen, zo dat zy de geheele kamer met haar naar gekerm vervulde. Zy wierd in een ſtoel na huis gedragen, en dewyl de pyne hoe langer hoe grooter wierd, en de allerkoſtelykſte genees-middelen zonder vrugt waren, zo begaf men zig tot geeſtelyke middelen; en om de zondige ziel te genezen, ontbood men den Biegt-vader, die ook ten eerſten verſcheen. Deze beneerſtigde zig ook, zo veel als 't mogelyk was, om dit onbeſchaamde vrouwmens, en deze liefhebſter der ydelheid daar toe te overreden, dat zy by zig in haar zelfs zou gaan, berou over haar zondig, en ondeugend leven betonen, en Gods bezoeking wel in agt nemen, dewyl hy nog tyd vergunde, om zig

door

door vernedering met hem te verzoenen, en haar alzo voor grooter ſtraffe te wagten; zy zou tog haar herte door een opregte belydeniſſe reinigen, en haar ten eenemale aan zynen heiligen wille onderwerpen, want hy is een goeddadig God, en zyne barmhertigheden zyn oneindig.

Dit alles was wel, en wierd met een goed oogmerk voorgedragen, maar dit aardſche af-Gods beeld wilde hier niet eens na luiſteren, maar was 'er zo onwillig in, als of zy van een Helſche geeſt bezeten was, dewyl zy zeide, ô ſchandelyke taal! *Wanneer Chriſtus my wil hebben, zo neeme hy my zo als ik tegenwoordig ben, wil hy my zodanig niet hebben, zo laat hy my maar aan myn zelfs over.* ô Godslaſterlyke reden! weetje wel boosaardig, en onbeſchaamd vrouwmenſch! *Chriſtus* begeert u, en begeert u niet, hy wil u hebben, dog na zyn evenbeeld; dog dewyl gy het zelve door uw ergerlyk leven vervalſt, en bedorven hebt, en 't zelve door zyne verdienſten en u berouw niet begeert vernieuwt te hebben, zo begeert hy u ook niet, maar laat u ten eenemale aan hem, na wiens beeld gy ten eenemale gelykt, namentlyk aan den Duivel.

De Biegt-vader, die op dusdanigen verſchrikkelyken reden zidderde en beefde, dewyl hy zag dat ze niet te overtuigen was ging onverrigter zake na huis, en zy ſturf kort daar na zeer ellendig. Zie zulken verharding ontſtaat uit die vervloekte kleder-pragt. Hoor eens wat *Tertulliaan* zeid: *Wanneer iemant zig ergert aan u al te loſſe, en bloote optooi, en gy hen daar door aanleidinge tot booze begeertens geeft, is het even eens als of gy zyn ziel met een zwaart doorſteken, en*

u eigen zelfs aan den Duivel opgeoffert had. Maar zagt, zagt; niet al te los met de pen, daar komt een zeer deugdelyk vrouws-persoon aanstappen, van agteren te rekenen, gelyk de Boeren de piek dragen; haar alebaster-witte hals is met een zagt manteltje zeer netjes bedekt, zy schynt de deugt van schaamte zelfs te zyn; deze kant haar tegen my aan, en zeid, wat? hoe? zal men het beschaamde, deugtzame vrouwvolk zodanig beschempen, en in haar eer aantasten? zal men deze als schaamtelooze, losse, ligtveerdige, schandelyke, en schaamteloze zottinnen tituleeren? en haar over al voor zodanig uitkryten? daar wy immers onze naaktheid op zo eerbaren wyze met onze manteljes bedekken, en verbergen. *Madam*, wees tog zo gramsteurig niet, op dat uw overloopende gal uwe kostelyke klederen tog niet mag besmullen; vergeef my (maar niet met vergif) wanneer ik u wat te na kome; wees tog zo goed, en lees eens 't geen de groote Kerk-leeraar *Hieronimus* hier van schryft; dit zyn zyne woorden: *Zomtyds bellen die fyne manteltjes, die doorzigtige halsdoeken wat ter zyden, op dat men de blanke schouderen ter dege zou konnen zien, en even als of men dit niet gaarne had, is 't, als of men wilde bedekken, dat men voorbedagtelyk ten toon steld.* Wat zegje daar van, Onbeschaamde Narrin?

't Mag ook zyn wie 't wil, zeid een ander, wie zal my verbieden, dat ik een blote hals, of borst, of armen drage? ik heb 'er geen kwaad mede voor, ik doe het gemaks-halven, en zoeke hier mede niemand te wereld ergernisse te geven; wie my niet wil aanzien, mag 'er van afkyken; te meer nog, andere, die van gelyke staat zyn,

als ik ben, gaan even eens gekleed; Juffers dogters, ja zelfs kamer meiden, gaan met bloote halzen, armen, en borſten, *ergo*, 't ſtaat my zo wel als haarlieden vry; ja, dat is nog een fraaje verontſchuldiging? zo doende, zou 't daar eindelyk nog toe komen, dat men niet alleen hals, borſt, en armen zou ontbloten, maar men zal zig ook wel dra niet ſchamen om ook de beenen, en teenen te ontdekken, en die zelfs met ringen te voorzien, en alleen maar zooltjes aan de voeten binden, even als de Kapucynen doen; ja wie weet het, of men eindelyk nog niet onderſtaan zal, om een Japanſche, en Indiaanſche dragt op de baan te brengen; welke Barbariſche, en onmenſchelyke gebruiken, de Romeinen, Arabiers, Laconiers, Trojanen, en andere Heidenſche volkeren, nogtans uit eerbaarheid vermyd hebben.

Maar hoor eens, onbeſchaamde zottin! wat de H. *Cyprianus* u, op uwe bygebragte verontſchuldiging, antwoord: *Gy, ó vrouwmenſch! moogt zyn wie gy wilt, gy kunt u zelven niet verontſchuldigen, of roemen, dat gy inwendig van herten kuiſch, en rein zyt, dewyl uw uitwendige oneerbare, en ligtvaardige optooi, uwe ſchanden allerweegs openbaart.* Is het zonde zig overvloedig te bekleden, zo is 't een dobbelde zonde, zig oneerbaar, en buiten noodzalykheid op de borſt, en om den hals te ontbloten. Luiſter eens wat fraaje mode, en kleder-dragt *Hieronimus* u voorſchryft: *Het ryglyf, de hals-neusdoek, moet zo veel ruimte niet hebben, dat men zien kan, 't geene niet al te pluis is. Doch*, zegt deze Leeraar verder, *zy moeten zodanige klederen dragen, waar door de koude verdreven, en de leden*

leden niet ontbloodt worden. Nu eens gesteldê zynde, dat gy met zodanige Hoere-klederen gaat, om dat gy voorgeeft dat anderen, uwes gelyken, haar ook zodanig optoojen; ik vrage u dan eens, wanneer andere na de Hel lopen, wilt gy haar dan navolgen? ô! Hoe waaragtig is 't, 't geene *David* zegt: Ps. XLIX: 15. *Zy gaan als Schapen ter Helle*, namentlyk op zodanigen wyze, dat, wanneer een Schaep loopt, zo volgen de andere na, zo ook, wanneer een vrouwmensch, wegens haar ligtveerdige optooi, verdoemt wil zyn, zo volgen veele ligtveerdige en hovaerdige, haar daar in ten verdoemenisse na, en alzo verleid den eenen den anderen tot haar eeuwig verderf.

ô Gy onbeschaamde zottinnen, zie, en gedenk eens, dat gy in dit leven op uwe naekte halzen, en gladde aangezigten, geen stekende muggen, of vliegen moogt lyden, maar hoe zult gy dan het eeuwige vuur kunnen uitstaan? Denk eens, hoe dat de Helsche vlammen in de andere wereld, over al tegen uwe bloote borsten zullen aanslaan, en alzo de afgryzelykste, ysselykste, en gruwzaemste pyne zullen veroorzaken; met een woord, zyt gy niet meer bevreest, ô schaamtelooze vrouwlui, voor de boet-predikatien, en tydelyke straffen, zo ontzet u ten minsten wegens het Helsche vuur. Matth. X: 28. *Vreest Godt, die beide Ziel en Lichaam kan verderven in de Helle.* En schaam u, in 't toekomende ooit diergelyke ligtveerdigheden te bedryven.

DE

DE ONGEDULDIGE NARRIN. XXXVIII.

GEdult! gedult! gedult! Mevrouw,
Ik wist niet wat gy hebben wou:
Ach! snoode en ten hoogste schuldige,
Dat woordt, dat kent geen Ongeduldige;
Wat die gebiedt, moet strax vervult,
Of 't geldt uw herssen-pan, of bult.

Atientia, het geduld, is wel een bitter, maar nogtans edel, nut, en gezond kruit. *Zalomon*, de allerwyste Koning, die, als de beroemste natuurkundige, alle wortelen, en kruiden, haar werking, en eigenschappen beschreven heeft; deze raad elk, en een ieder mensch, dat zy dit heilzame kruit, als een kostelyke *Artzeny*, in alle wederwaerdigheden, en ongevallen moeten gebruiken. Dus schryft hy 'er van, in 't boek der Wysheid Cap. II: 4. *Neemt geerne aan, al wat u zoude mogen overkomen, en in de veranderinge van uwe vernederinge, zyt lankmoedig.* Veele, ja zeer veele hebben hier in *Zalomon* gevolgt, en haar van 't kruid *Patientie* bedient, zy waren als de Struis-vogel, die zelfs het yzer kan verteeren; zy zyn als de Dolfynen, die met het grootste onweder scherssen; zy zyn als een snaer op een viool, hoe styver men die spant, hoe lieffelyker geluid zy van haar geeft.

Zulk een Viool, Dolfyn, en Struis-vogel, was de vroome *Tobias* in 't O. T. Deze vroome en oude bestevaer, wierd van Koning *Senacherib* al het zyne ontrooft. *Patientia*, hy heeft het zelve met gedult verdragen, zyne naburen jouden hem wat uit, terwylen hy de doode begroef. *Patientia*, hy leed dit geerne, en met het grootste gedult. Op zekere tyd, kwam hy eens t'huis, mat, en moede zynde, hy ging op een bank wat nederleggen, om zyne afgematte leden wat te doen uitrusten, wanneer 'er juist Swaluwe-drek in beide zyne oogen viel, waar van hy steeke blind wierd. Wanneer dusdanigen ongeluk menigen Ongeduldigen gek over-

gekomen

gekomen was, had hy wel duizent *Sacramenten* gescholden, hy had de dienstmeiden wel voor den d... gewenst, dewyl zy zodanige nesten niet uit roeiden, ja hy had haar de naaste, en beste stok laten nemen, en trots de beste piekenier, de Swaluwe nesten van boven neer laten smyten, dog zo handelde de geduldige *Tobias* niet, maar hy verdroeg dit onverwagte ongeluk met groote lydzaamheid, denkende by zig zelven, dat gebeurt is, is gebeurt, ik kan het niet veranderen. *Patientia*, gedult.

Zulk een Struis-vogel, zulk een Dolfyn, zulk een viool, was *Dominianus*. Deze wierd eens van een zware ziekte overvallen, waar in hy ongemeene pyne leed, waarom zyne medemakkers hem aanrieden, hy zou God de Heere tog om verzagting aanroepen. Wanneer deze man dit hoorde, gaf hy hen een scherp verwyt, en zei: Wanneer ik niet bewust was, dat gy dit uit eenvoudigheid gesproken had, zo zou ik u aanstonds wegjagen; daar op viel hy ten eersten ter aarde neder, en borst, met weenende oogen, in deze woorden uit: Allerliefste God, ik danke u van herten, dat gy my lyden toegezonden hebt, vermeerdert maar myne smerten, overlaad my met ongemakken, want ik vertrouwe, dat gy my daar toe gedult zult verleenen. Ik zwyge nog zo veele millioenen martelaren, die met het kruid *Patientia* alle vervolgingen, en verschrikkelyke pynen, zonder eenig klagen, met groote lydzaamheid uitgestaan, en verdragen hebben.

Tegenwoordig bidde ik verlof, om met den wyzen *Zalomon*, Prov. XXXI: 10. te vragen: *Wie zal een deugdelyke* (een sterke en geduldige)

huisvrouwe vinden? Ik weet niet, en zie 'er tegen aan, of ik deze vraag met *ja* of *neen* zal beantwoorden? want of 'er voorhenen wel eenige gevonden zyn, zo twyffelde ik 'er aan, of men die, by deze verkeerde tyden, nog wel zou vinden; ja ik durf byna wel zeggen, dat hoe raar de vogel Phenix, en de zo genoemde Paradys-vogel is, dat een geduldig wyf noch veel raarder is.

O! wat gedult betoonen niet veele wyven? ja de Koeyen, was 't mogelyk, zouden daarom lagchen: wanneer het deze zottinnen niet altyd na haar ſtro-kap gaat, of om dat 'er maar een vliege op haar lange, korte, groote, kleine, dikke, dunne, regte, kromme, gladde neus zit, zo loopt de mond aanſtonds vol harte-water, dat is vol galle, en bitterheid, zo dat zy haar aanſtellen, als of zy van Helſche furien bereden wierden.

Zulk een, uit ongedult razende zottin was *Michol*, gemalinne van Koning *David*, want als deze Godvrugtige Monarch op zekere tyd, de Arke des Heeren, of de Bond-kiſt, uit het huis van Obed-Edom met groote plegtigheid, en heerlykheid, in zyn Stad bragt, zo danſte hy, neffens veele andere, uit vreugde, blydſchap, en vrolykheid voor de zelve. Na dat zyn hoogmoedige wyf *Michol*, zulken demoedigheid, in 't venſter leggende, zag, wierd zy hier zo ongeduldig, en verdrietig over, dat wanner *David* t'huis kwam, zy hem vol toorn, gramſchap, en grimmigheid te gemoete ging, en zo zuur keek, als of zy een anker azyn gedronken hadde; de tanden blonken, als of zy met de Bleekers honden in *duël* wilde vegten; zy had meer rimpels

in haar voorhooft getrokken, als 'er vrouwen in een nieuw-gemaakte koorn-zak zyn; ja het ongedult had haar zodanig bezeten, dat zy niet wist wat zy zey.

Zulk een Ongeduldig wyf was ook de huisvrouw van den ouden *Tobias*. Deze goeden gryzaart, hoorde eens een vreemde stem in zyn huis, 't was de stem niet van zyn buurman *Geitenberg*, maar die van een *Geyte-boksken*, dat zyn wyf by hem bragt. De oude *Conscientieuse Tobias* hoorde des zelfs geluid zo ras niet, of hy vraagde aanstonds: *Van waar komt dit boksken? Is 't niet gestoolen?* Tob. II: 13. Deze weinige woorden roken zo kragtig in haar teere neus, en maakten haar zo ongeduldig, dat zy hem deerlyk de *Planeet* las, zy wierp hem alles voor, wat het Ongedult op haar losse tong bragt; zy zei hem, alles wat zy wist, ja schoon zy een doodslag geweten hadde, zy had ze uitgeschreeuwt; ja 't is geloofbaar, dat zy den goeden ouden gryzaart, uit al te grooten Ongedult, toorn, boosheid, gramsteurigheid, en dolheid, allerlei vinnige spot-namen zal toegeduwt hebben.

Og! hoe veel zulke *Anna's*, en *Johanna's* vind men niet al onder het ongeduldig vrouvolk, een gering *affront*, een eenig steek-woord brengt dikwils deze zottinnen in zulken *Colera*, dat zy, uit enkel ongedult, haar zelfs de hairen uitrukken; zy kirren als een bedorven *Discantist*, schermen, en vegten, als een dolle kermis-gast, of verwoede voor vegter. Men durft niet zeggen dat zy even eens zyn als die Diertjes, die Aaron door de roede uit het Egiptische water lokte, dat Kik-vorssen waren. Men durft haar

 zulken

zulken beeld niet noemen, waar mede een Boere-Almanag op vasten-avond getekent is. Men durft haar niet handelen, als de Swaluwen *Tobias* deden; maar wanneer men haar met een enkeld, en onbedagtzaam woord in haar teere oor kitteld, is 't als vuur in een stroojen dak. Schoon men zulken ongeduldigen wyf niet fris in 't aangezigt slaat, maar haar iets geeft, om haar mond open te doen, gelyk de vis van *Tobias* by den rivier Tygris. Wanneer men haar minder de eer afsnyd, als *David* van de Purperen mantel van *Saul* deed. Wanneer men haar minder steekt, als een Egiptische mug *Pharao* deed, zo loopt zodanigen wespen-nest over, en het ongedult brengt te wege, dat zulken zottin dikwils meer woed en raast, dan de zee, toen de Heiland in 't schip sliep. ô Ongeduldige zottin!

Hoe dikwils gebeurt het, dat de *Lakkei* iets niet wel verrigt; dat de Kok de zop te zout maakt; de kamer-meid de wil van de vrouw niet opvolgt; de meid de kamer niet wel geveegt, en niet ter deege na 't zwarte wild, de vloojen, gezogt heeft; die me-juffer den slaap beletten, en die haar witte hals met rode stipjes getekent hebben; og! dan is 'er wat gaans, dan is men aanstonds in 't harnas, het zotte ongedult zet de bedienden's, met afkorting van haar huur penningen, de stoel voor de deur; dan is 't na buiten met de honden! weg met de beesten! Gebeurt het dat de huis-houdster iets op de markt een duit te duur koopt, de dienaar een glas breekt, de kinderen wat huilebalken, of den man de vrouw tegenspreekt, en haar vermaand, dat zy snapagtige klappyen tog zo ligt

geen

geen geloof zal vergunnen, dan begint zodanigen ongeduldigen zottinne, als een losbandige rekel, te razen, te tieren, en te ſchreeuwen, als of ze het Firmament van boven na beneden wou vloeken, en als of 'er oor-wormen in de bol gekropen waren; dan moet alles uit de weg, zo men de ſpys niet op zyn klederen wil hebben, en zodanigen zottin haſpelt allerlei ſchot- ſteek- ſchimp- vloek- ſmaad- en laſterwoorden ten monde uit, even eens, of al de Helſche *furien* die vol geſponnen hadden; en wanneer zy haar al te hevige toorn op dusdanigen wyze nog niet genoeg na haar wenſch kan uitgulpen, moeten de ongevoelige ſchotels, en tafel-borden ook nog luſtig uitſtaan. ô! Hoe waaragtig is het, 't geen de wyſte der Koninggen, en de Koning der wyze zeid: *Die haaſtig is van gemoedt, verheft de dwaasheid.* Spreuk. XIV: 29.

Den Egten ſtaat, is by veele geen regte ſtaat, zy komt my voor als de linnen doek, die 'er eens aan den H. *Petrus* vertoond wierd. Deze H. man zag eens, in het gebed, een kleed van den Hemel na beneden afdalen, in het zelve waren niet anders dan ſlangen, adderen, en allerlei ongedierte ('t was al een wonderlyke *Compoſt* die van boven kwam) *Petrus* was 'er ontſtelt over, want men riep: *'t Za Pieter! ga aan 't eeten! laat maar voortgaan!* Hand. X: 11. By de uitleggeren is dit van een groote verborgentheid; dog ik zegge, dat de Egte-ſtaat met deze linnen doek, en 't geen 'er in was, zeer wel overeenſtemt, want hier in moet men ook al veel vergiftige brokken inzwelgen, dan geeft hy, dan geeft zy een brok. Og! wat een kruis,

en elende is het voor een vroome matroon, een huisselyk egte wyf, wanneer zy getrouwd, en verbonden is, met eenen koppigen *Grovianas*, die daaglyks met haar omgaat, als *Gideon* met het Koorn, die haar zo beleeft bejegent als *Biliam* zyne Ezelinne. Maar myn lieve egte wyf, tot zulke wonden behoort geen andere pleister, dan *Patientia*, gedult, alle diergelyke benaeude, en in zulken Gasthuis leggende egte vrouwen, wil ik tot een gedult-spiegel de heilige *Godoleva* voorstellen, van wie *Johannes Molanus* en meer andere deze treurige geschiedenisse verhalen.

Godoleva was een dogter van *Wifridus* en *Ogina*, adelyk, en deugtzaam van geslagt, en in 't Bolonische gebied, digt by *Calais*, gebooren. God had haar met uitgelezene schoonheid des lighaams, en met een van zulken gemoed begaaft. Dit bragt haar by elk een, in groote agting, 't geen ook ter ooren kwam van *Bertulfus*, een Nederlands heer. Deze, uit brandende liefde tot *Godoleva*, liep, rende, zugte, bad, paste op, en diende zodanig om haar, dat hy eindelyk van haar adelyke ouders het jawoord, van met haar te trouwen, kreeg, en hem alzo deze Godvreezende *Godoleva* ten deel wierd. Ieder een zou gezworen hebben dat liefde, vrede, en vreugde, dit egte paar tot aan het graf zouden vergezelt hebben; dog verre van daar. *Bertulfus*, haar man, die alhoewel hy hem als een zagtmoedig lam vertoonde, was nogtans een verscheurende wolf, een ondeugend man, een woest onmensch, een brullende Leeuw, een grommende Beer, een bytend, knagend, slagend, en moordagtig ondier, want naeuwelyks

was

was de ſchoone *Godoleva* in zyn huis gekomen, of *Bertulfus* wankelmoedige hert veranderde, en hy betoonde haar van den eerſten dag af aan, zodanigen haat en afkeer, dat hy haar niet zien mogt. Zyne Godloze moeder ſtookte dit vuur nog des te heviger aan, en was even eens als een Helſche blaesbalg, om de brand ten vollen te doen uitbarſten. Zy verweet haar zoon op het allervinnigſte, dat hy zig aan een uitlandige verhangen hadde, even eens als of 'er in 't vaderland zulke fraaje, ryke, en ſchoone Juffrouwen niet te vinden waren; met een woord, dit goede en zoete kind, moeſt met den eerſten zien, dat alle zonneſchyn van vriendelykheid geweken, en verdweenen was, zo dat zy in dit huis, als in een duiſtere wolk was, die niet dan donder en hagel dreigde. Wat zou deze bedrogene *Godoleva* nu beginnen? *Patientia*, gedult was het beſte middel, daarom bad zy God ook uit het innigſte van hare ziele, dat Hy haar tog wilde verſterken, op dat zy zo in haar herte, als in haar aangezigt geen ongedult mogt laten blyken. Ondertuſſchen kwam de Bruiloft aan, die drie dagen, dog zonder Bruidegom, duurde; want, op dat hy deze onnozele, en by hem gehate Bruid niet zou aanſchouwen, bleef deze onbeleefde *Bertulfus* in een hoek verborgen. Op dusdanigen wyze ging haar driedaagze eeretyd zonder eenige vreugde, en met verdriet door, en naderhand wierd het ook niet beter, dewyl hy hem ten eenemale van haar afzonderde, nam de wooning by zyne ouderen, en lietze, dus verlaten zynde, alleen leven.

Wat een bedroeft begin, van een rampzalig huwelyk! de vergittige ſchoon-moeder viel, als

 een

een ſpin op haar aan, de ondeugende man mogt, uit haat en afkeer tegen haar, haar naam niet hooren noemen, geen vrinden, nog bekenden kon zy daar omtrent vinden. God, als de beſte vrind en vertrooſter, bleef haar nogtans alleen by. Onder zynen zegen en byſtand, ving zy in hare verlating de huishouding aan, en voerde die ook zo voorzigtig, eerlyk, en deftig uit, dat niemand tegen haar iets hadde in te brengen. Na dat dit dus eenigen tyd geduurt hadde, wierd de vyandſchap van *Bertulfus* tegen haar niet uitgebluſt, maar ontfonkte op een God- en eervergetene wyze zo ſterk aan, dat hy (in weerwil van zyn hooge geſlagt, eerlyke pligt, en groote deugd van zyn vroome egte vrouw) haar een knegt in huis beſtelde, den zelven op het allerſcherpſte aanbeveelende, om *Godoleva* daags niet meer ten onderhoud te geven, dan een ſtukje droog brood, en alleen maar op zekere vaſtgeſtelde uuren, om haar op zodanigen wyze tot op het merg toe uit te hongeren. De Godvergetene booswigt, om by zyn heer (gelyk zulk heil- eer- en gewetenloos volk in gebruik heeft) wel gezien te zyn, kwam zyn bevel neerſtig na, gaf zyn deugtzame Juffrouw maar kleine ſtukjes brood, met een weinig zout, en zeer luttel water. Verder bejegende hy haar met ruwe woorden, botte gebeerden, en op een zeer onkriſtelyke, en onbeleefde wyze, en niet als of ze zyn gebiedende vrouw, maar de geringſte dienſtmaagt, een lyf-eigene, of zelfs een hond was. De geduldige *Godoleva* ſtond al het genoemde met zagtmoedigheid en gedult uit. *Patientia* kwam gedurig te pas, zy dankte nogtans God, deelde van haar brood den

armen

armen mede, en liet noit het minfte teken van ongeduld blyken, ja zelfs vergold zy het fmaden en fpotten, van deze onbezonnen kinkel, met zuiker zoete, en gouden woorden, zo liefIyk, dat zelfs een fteenen hart daar door murw zou geworden zyn. *Bertulfus* befpeurende haar taaye gedult, gaf nog geftrenger laft, en beval de knegt, om maar de helft van 't gemelde brood aan haar uit te reiken; nogtans bleef het met haar even eens, zy bleef nogtans geduldig, dankte God als te voren, en gaf evenwel nog een gedeelte aan den armen, vergenoegde zig ondertuffchen in deze uiterfte armoede met het gebed, en ftilde haren honger met Hemelfche overdenkingen. Deze tiranny duurde een geruime tyd, en daar verliep geen een dag, of de godloze ouders van *Bertulfus* fmeden, door haar Duivels aanhitzen, een nieuw kruis voor haar, zy waren met dit marteldom nog niet vergenoegt, maar kwamen zo verre, dat zy den zoon ophitften, dat hy daar na zou tragten, om dit huis-kruis ten eenemale van den hals te fchuiven, dewyl het van zelfs niet ten grave wilde dalen, hy zou tog middelen in 't werk ftellen, waar van zy noit zou opftaan. Dit verbitterde gemoed, luifterde hier na zeer geerne, want de geduurige haat had den weg des doods reeds gebaant, door den aanhoudende honger, en veele andere ongemakken, zo dat 'er niet veel vereifcht wierd, om hem tot dit moord-ftuk aan te fporen. Het befluit wierd dan aanftonds opgemaakt, *Godoleva* moeft fterven, en wel door de eigen handen van haar egte man; nogtans was 'er nog een ding in de weg, dat dit eenigzins fcheen te rug te houden, namentlyk hare
adelyke

adelyke en magtige ouderen en maagschap, 't geen den moordenaar nog eenigzins afschrikte. De onschuldige dienaresse Gods, bespeurde uit de nieuw aanwassende plagen genoegzaam, dat het eindelyk haar leven zou kosten, nam derhalven een besluit om weg te gaan, en de vlugt te nemen. Zy deed het, en nam een eenige dienstmaagt met haar, liep met bloote beenen na hare ouders, en verhaalt dezelve op een beklagelyke wyze, hoe dat haar tyrannige man met haar gehandelt hadde. Deze, gelyk het niet vreemt was, verschrikten hier van ten hoogsten, wierden zeer gramsteurig tegen *Bertulfus*, en hadden een hartelyk medelyden met haar vroome kind, beraadslagen met elkander, hoe dit best te verhelpen zou zyn, en namen tot haar behulp *Buldrinius* de Dikke, en den Bisschop van *Nimwegen*, als van haar maagschap zynde, welke ook door haar hoog aanzien, middelen beraamden om dezen woedenden te dwingen, dat hy zyn huisvrouw wederom tot hem zou nemen, en dat hy moest beloven, om haar in het toekomende noit eenig leet aan te doen, maar in tegendeel met haar, als ontrent zodanigen deugdenryke, en adelyke matroon paste, in behoorlyke vrede, liefde, en eer-betooning, op het beste te leven. Beide deze heeren namen dit ook ernstig ter hand, riepen *Bertulfus* by hen, en deden met scherpe bedreigingen, hun uiterste best. Het verstokte ongediert, uit vreeze dat het erger met hem mogt aflopen, en dat hem nog wel eens mogt overkomen, 't geen hy aan de onschuldige *Godoleva* gedaan had, hield hem, als of hy groot berouw had, nam haar wederom by hem, beloofde goude bergen; dog ondertusschen behield

hield den loozen ſchalk, moorddadige gedagten in zyn boezem, en zwoer met een vaſt voornemen om het zelve, zo ras de gelegentheid zig daar toe opdeed, uit te voeren. Na zyn gedane belofte, gingen zy dan wederom met elkanderen na huis; dog de voorzigtige *Godoleva* nam nogtans, met een angſtvallig harte, afſcheid, volgde hem nogtans als een geduldig ſchaapje, dog tuſſchen vreeze en hoope, alhoewel haar vertrouwen op God ſtellende. Gedurig kwam haar in gedagten, dat een bytende Wolf zyn woeſten aard niet zeer ligt afleid, en dat hy zig niet lang met het Voſſe vel zou bedekt houden. Zy wierd in deze haar meening ook niet bedrogen, dewyl zy nauwelyks uit de oogen van hare ouderen, en in zyn gewelt gekomen was, of de voorgaande rampen kwamen haar wederom over, zo dat zelfs het laatſte erger dan het eerſte was; want dit wreede menſch handelde haar veragtelyker dan een voetveeg, en liet daaglyks genoegzaam zien, wat uitgang zy te verwagten had. *Godoleva* beſpeurde dat 'er geen hoope meer overig was, dat zyne onmenſchelyke gedagten zoude veranderen, maakte de rekening wel, dat hy niet zou ophouden met haar te plagen, tot dat hy haar moorddadig in 't graf gebragt had, dat zyne woede niet dan met haar onſchuldige dood zou geſtilt worden; dat hare tranen, tot dus lang toe, niet genoegzaam waren, om zyne opgevatte haat uit te bluſſen, zo dat haar onſchuldig bloed daar eindelyk ook nog toe gebruikt moeſt werden, om dat Duivelſche haatvuur te dempen. 't Ging dan ook hoe 't gaan mogt, dit zou tog de weg moeten zyn, langs welke zy Hemelwaarts moeſt gaan. Zy
behielt

behielt derhalven haar taaye gedult, hield haar vast aan God, nam een besluit, om tot den laatsten bloed-droppel toe, hem getrouw te zullen blyven, om alzo de heerlyke martel-kroon met vreugde af te wagten, waar aan de moorddadige *Bertulfus* reeds met alle yver arbeide, en die haar door deze trouwloze man, en van niemand anders, zou opgezet worden. Deze bedroefde toestand van *Godoleva* ging eenige vrouwen ter herten, dezelve vertroosten haar menigmaal, en betoonden haar een hertelyk medelyden, om dat de perel van haar voorname geslagt daar door zo zeer onteert wierd, en voor de voeten van zo wilden Zwyn was geworpen, dat haar schoone gedaante, van dit ondier niet beter in eere gehouden wierd, dat haar jonge leven dus erbarmelyk moest te grond gaan, daar zy immers, buiten tegensprake, verdiende, geliefd, en geëert te worden, en de beste man des werelds ten deel te hebben, en van hem op zyne handen gedragen te worden; dog de manhafte *Godoleva* toonde hier ontrent het allerminste leed niet, dewyl zy van over langen tyd alle menschelyke hoogagtinge, liefde, vreugde, en vergenoegen in den Egten staat, uit haar herte verbannen had, haar alleen in God verheugde, en zodanig met zyne Goddelyke gunste bezielt was, dat zy alle Wereldsche vermakelykheden zeer gemakkelyk konde vergeten, waarom zy ook haar vertroosteressen, zonder eenige de minste ontsteltenisse, voorzeide, dat *Bertulfus* binnen korten tyd, op eene geweldige wyze zyne handen aan haar zoude leggen, dezelve in haar bloed wasschen, haar het leven moorddadig benemen, en alzo Hemelwaarts zou helpen.

De

De Godvergetene moeder spoorde haar Godloze zoon *Bertulfus* middelerwyle daaglyks meer en meer aan, om het voorgenomene met den eersten uit te voeren, 't zou maar een druppeltje vergift, een klein toutje, of een mes-steek tehoeven te kosten, om van dit kruis ontslagen te zyn. De trouwloze man had nogtans liever gezien, dat *Godoleva*, door zyne gedurige pyniging, uitgeteert was, en eindelyk van honger, en kommer, de geest gegeven hadt; dog alzo deze zonne te lang, na zyn oordeel, scheen, en ieder uur voor hem een Jaar was, eer *Godoleva* afscheid van de Wereld nam, zo liet hy eindelyk zyne woede den lossen teugel vieren, en gaf aan twee van zyne bedienden last, om haar by nagt, de weg tot de eeuwigheid aan te toonen, en haar alzo aan kant te helpen. Om nogtans dit bevel te verbergen, en haar geen aanleidinge te geven om op nieuws de vlugt te nemen, gaat hy by haar, geeft haar Gouden woorden, zeggende met de grootste vriendelykheid, dat hy een reize na Brussel voornemens was te doen, dat hy nu haar groote deugden had leeren kennen, en groot berouw hadde, dat zy door hem zo streng behandelt was, haar biddende, dat zy het haar aangedane leed, aan hem wilde vergeven, dewyl hy nu voorgenomen had, om voortaan met haar in liefde, en eenigheid te leven, en begeerde niets anders dan haar in alles te dienen, dat hy alles, wat haar behaaglyk was, zou bezorgen, en dat hy daar toe twee dienaren zou in huis laten, die haar alles zouden geven, wat zy ook wenschte; met eenen (ô valsch hart!) nam hy, op een zeer beleefde wyze, afscheid van haar, met belofte om binnen weinig

dagen

dagen wederom by haar te zyn, (de schelm meende, dat hy de vrolyke tyding van haar dood te *Brussel* zou afwagten.) Hier op nam hy dan eindelyk afscheid, met een lieflyke trony, dog met een moordagtig herte. Weinig dagen daar na zoeken de twee te huis geblevene moordenaars na gelegentheid, om hun voornemen uit te voeren, sluipen ter midder-nagt, wanneer elk in de rust was, in de slaap-kamer van deze vleeschelyke Engelin, rukken haar, in de onderkleeren, van het bed, doen een strik om haar hals, halen die digt toe, en sleepen het lighaam na een rivier, om het leven, dat nog overig mogt zyn, ten eenemale uit te bluffen, gelyk ook aanstonds geschiede. O! wat zyn de ondoorgrondelyke oordeelen van God, in dit geval, niet op het hoogste te eerbieden; laat ons denken dat het Gode behaagt heeft, haar dit ondier ten deel te doen worden, op dat haar deugt beproeft, haar gedult geroemt, haar liefde omtrent God geprezen, en haar herte ten eenemale van de Wereld zou afgetrokken worden, en zy alzo, door deze geweldige dood, den martelkroon in den Hemel ten deel zou krygen.

DE HAATDRAGENDE NARRIN. XXXIX.

NEen, 't zal niet zyn, schoon gy 't gebiedt,
Die hoon vergeet ik nimmer niet;
'k Weet van verzoenen noch vergeven;
Die my misdoet, is voor zyn leven
Gestort, gedompelt in myn Haat,
Ik volg daar in des Duivels raadt.

E Duivel wil ik uitdryven! De Duivel zal ik uitdryven! Ik weet wel dat de Duivel, die Helſche ſpotvogel, de *Exorciſten* menigte van ſmaat, en ſpot-redenen toevoegt; dog het mag hier mede zyn zo 't wil, al was 't een woeſte, wilde, rappige, ſtinkende, leelyke, afſchuwelyke, afgryzelyke, langeoorde, Geytvoetige, gehoornde, vergiftige, morſſige, grofmuilige Duivel, en al was hy nog zulken ſpot-vogel, zo wil ik evenwel Duivelen uitdryven. *Chriſtus* heeft Duivelen uitgedreven, de Apoſtelen hebben dit ook in zynen name gedaan; en ik ben, die ik ben, al was 't *Minimus Apoſtolorum*, ik zal ook Duivelen uitdryven, maar wat Duivelen? wel, laat ik het die doen, namentlyk, die harde, ſtyve, eigenzinnige, wederſpannige, ſtoute, trotze, hoogmoedige, toornige, bitze, wraakgierige, vyandelyke, hatende, nydige, wanguntige Duivelen, waar mede veele Narrinnen bezeten zyn, gelyk *Ariſtoteles*, *Avicenna*, *Albertus Magnus*, en *Menantes* eenſtemmig getuigen; de laatſte zeid 'er dit van: *Vyandſchap*, *haat*, *en nyd*, *is een zeer verdrietig werk*, *en der vrouwlui onafſcheidelyke gezellinne*. *Ovidius* ſchildert de Nyd, en vyandſchap niet in de gedaante van een man, maar van een vrouwmens, met een bleek aangezigt af, hebbende een mager lyf, druipende oogen, blinkende tanden, een harte, van gal overloopende, en een tonge vol vergift; dewyl de vrouwlui in al haar doen en laten, in woorden en werken, haar voor de zodanige uitgeven, en haar vertoonen, dat ze met de vyandſchap, haat, en nyd-

nyd-Duivel bezeten zyn, en die haar in haar merg-beenen opgesloten leid. Dit volgende voorbeeld zal ons het bewys daar van opleveren.

Laudinus schryft van *Sepia*, een adelyke Dame van *Siena*, dat ze een groote haat tegen den staat van *Siena* opgevat hadde, om dat zy na *Colle* in ballingschap, door den zelven verzonden was; en wanneer zy vernam, dat de *Sinensers*, niet verre van die plaats, in een gevegt te kort geschoten waren, was zy 'er zo bly om, dat zy, met ten Hemel opgehevene oogen, in deze woorden uitborst: Heere, zend my nu maar alle rampen toe, die 't u behaagt, ik wil daar onder geerne sterven, dewyl ik nu nog eens beleeft hebbe, dat myne vyanden, de *Sienensers*, eens braaf afgeklopt zyn. *Diodorus* verhaalt van *Ardona*, die de allergrootste haat tegen *Absion*, haar ooms vrouw, opgevat hebbende, na gelegentheid zogt om haar woede, was 't mogelyk, te verzadigen, met het zoontje van haar vyandin om hals te brengen; maar zy eens, in den donkeren avond, deze daad meenende te verrigten, vermoorde, in plaats van dit kind, haar eigen zoontje *Iskilius*, op de allerjammerlykste wyze. Vol haat, nyd, en vyandelykheid, was ook die befaamde Hex *Circe*, die, om haar haat te betoonen, de Fontein, waar in haar vyandin, de aangename *Nymphe Scillia*, haar wiesch, vergiftigde, waar door zy om hals geraakte. Dog wat houden wy ons lang met oude Heidensche, en Poëtische geschiedenissen op, laat ons liever tot de waarheid zelfs overstappen, en uit de H. Schrift iets aantekenen.

Sara, alhoewel een heilige vrouw zynde, was

was nogtans des niet te minder met haat ingenomen tegen haar dienstmaagt *Hagar*, wegens hare vrugtbaarheid. Even eens was ook *Rachel* omtrent haar zuster *Lea* geaard, om dat deze, en zy, geen kinderen teelde. Gen. xxx: 1. *Toen Rachel zag dat zy niet en baarde, zo benydde zy haar zuster. Adam*, onzen eersten vader, wierd van *Eva* aangevogten, zo dat zy hem uit zyn geluk stoote. *Samson* wierd van *Delila* aangerand, waar mede zy hem van zyn sterkte beroofde, en hem in de handen zyner vyanden, de *Philistynen*, leverde. *Loth* wierd van zyne dogteren, wegens zyn kuisheid aangetast, waar door zy hem tot onkuischeid aanhitsten. *David* moest het, wegens zyne vroomheid, ontgelden, zo dat *Michol* met hem de spot dreef. *Zalomon* wierd, wegens zyn wysheid, aangetast, waarom de vrouwlui hem bedrogen, ja tot een Afgodische zot maakten. *Job* wierdt omtrent zyn gedult aangetast, zo dat zyn wyf hem tot toorn, en ongedult aanspoorde. Meerder geschiedenissen van vyandelyke, en hatende vrouwlui, of zottinnen, konden 'er uit de H. Schrift bygebragt worden; dog ik ga ze met een diepe stilzwygentheid voorby, en keere liever tot de hedendaagze verkeerde Wereld, en het vyandelyk vrouwvolk.

't Is zeker dat de zotte vrouwlui zulke wormagtige, en stekelige koppen hebben, dat ik eerder kans zag om honden en katten, katten en muizen, vossen en hennen, te vereenigen, en in vrede te houden, dan dat ik een vyandelyke zottin met iemant zou bevredigen, die haar beledigt heeft; want waar eens vyandschap, haat, en nyd, in 't herte van een vrouw ingewortelt is,

is, is zulks onverzoenbaar; ja zulken haat, en nyd-Duivel kan byna niet door geweld, en schoon men ook stokken daar toe gebruikte, uitgedreven worden. ô! Myn lieve *Jakob*, wat leed kwam u over, dat gy zo bang ziet, mogelyk heeft iemand u aan uw eer, en *Reputatie* benadeelt? neen, zei *Jakob*. Mogelyk heeft *Laban*, uw schoon-vader, u iets kwaads toegevoegt? Ja zeker, zei *Jakob*, hy heeft niet eerlyk met my gehandelt. Hoe zo *Jakob?* Hy heeft, gaf hy ten antwoord, my, in plaats van *Rachel*, *Lea* gegeven, en deze lust my niet, nog wil ik niet. Waarom? Mogelyk is zy even eens als een gedrogt, dat ieder een zyn blikken toond? daarom niet. Mogelyk kan zy beter met *Bacchus*, dan met bakken, omgaan? daarom niet. Mogelyk verstaat zy de huishouding niet, en wil het Varken even eens als de Gans plukken? daarom niet. Mogelyk maakt zy van 't huis een toorn, en is 'er gedurig de bazuin van, ja even als of zy de Hel in pagt had? daarom niet. Mogelyk kan zy de mond niet houden, en is de deur van haar reden-kamer uit de hengzels geligt? daarom ook niet. Waarom vermagje *Lea* dan niet? daarom, om dat zy wilde oogen, druipende oogen, quade oogen, afschuwelyke oogen, en onreine oogen heeft, daarom vermag ik ze niet, daarom wil ik ze niet, en dat om haar oogen.

Ik mag dat mensch niet aanzien, zeid menigen vyandigen zottin, de gal loopt 'er my als van over, wanneer zy my maar onder de oogen komt; al kwam ze my duizendmaal tegen, zo keere ik de ooge elders heen, ik kan 't in eeuwigheid niet vergeven, 't geen dit beest my ge-

 daan

daan heeft. ô! Vyandige gehate zottin, is het zodanig met u gelegen? weeſt verzekert, dat God u ook niet vermag, gy zyt dan van zyn Goddelyk aangezigte ten eenemale verworpen, om uwer kwade oogen wille, anders niet dan gelyk *Lea* van *Jacob* veragt wierd. Kwaad, en zeer kwaad zyn uwe oogen, wanneer gy in uwen naaſten, niets kunt over 't hooft zien; let eens op het geene van twee vyandelyke zottinnen verhaalt word.

Twee Vrouwlui waren met malkander oneens, en droegen elkanderen groote haat, en vyandſchap toe, de eene was ryk, en van groote middelen, de ander arm, en van gering vermogen. Deze zou haar wrok ook met 'er haaſt hebben laten vallen; maar de ryke wierd hoe langer, hoe meer in de vyandſchap, en haat tegen den anderen ingewikkeld, en verhart, zo dat de *Farbeer*, en ziel-zorger eindelyk, na eenige vermaningen, haar van de H. Tafel onthield, waar over zy haar niet weinig voor den menſchen ſchamende, zy, om die ſpot te ontgaan, aan de *Farbeer* liet verluiden, dat zy 't haar vyandin van herten vergaf; waar op zy, neffens andere, tot de gemeenſchap wierd toegelaten; dog zo zy, dit gedaan hebbende, uit de Kerk kwam, volgde haar de gezegde arme ſloof aanſtonds na, ſprak haar voor de Kerke-deur aan, en zei, dat zy van herten verblyd was, dat zy niet meer met haat tegen haar ingenomen was. Wat? zei de andere, ik u vergeven? gy beeſt, ik ſturf liever, eer ik dit deed. Wat dunkje van zulken teef?

Vergeven! vergeven, dat wil ik nog wel doen, zegt menigen vyandigen zottin, dog dat ik

ik haar zou groeten, of alles zou vergeten, dat zal ik wel laten. Hoe zou ik hem groeten, of alles vergeten, daar hy my zo onſchuldig beklat, en my myn eerlyke naam ontſtolen heeft? dat zou dit en dat doen, enz. Neen, neen, dat kan ik niet doen, dit heeft hy aan my niet verdient, maar kom aan, ik zal 't hem dan wel vergeven, maar in eeuwigheid kan ik het niet vergeten. Maar zagt, myn vyandige, en hatende zottin, luiſter eens, wat God eenmaal aan *Moſes* belaſte, dus ſprak hy: *Maakt het na 't voorbeeld, het welk u op den berg getoont is.* Exod. xxv: 40. Deze zelve heilige leer houde ik u ook voor oogen, ja ik neeme u met my op den berg *Kalvaria*, en zeg u, dat gy het maken zult naar het voorbeeld, dat u op den berg vertoont is. Op dezen berg, na duizend, en duizenden ſmaadheden, veragtingen, vervolgingen, en pynen, is onzen Heer, en Heiland aan de hooge ſtamme van 't kruis vaſtgeklonken, en nogtans heeft hy zig daar over niet gewroken, alhoewel alle ſchepzelen, en vernufteloze dingen, haar dienſt eerbiedig aanboden, om deze Hebreeuwſche ondaad te wreken: maar ook alle het kwade vergetende, heeft hy nog korts voor zyn bittere dood, de oogen Hemelwaarts gewent, en voor deze, zyne vyanden, gebeden: *Vader vergeeft het haar, want zy weten niet wat zy doen!* Zou dit alles, ô vyandige zottinnen! uw herte zo week niet maken, dat gy de opgevatte haat niet zoud laten varen, zo hef uwe oogen nu eens na het hooge kruis-hout, en lees aldaar die vier letteren boven het hooft van *Jeſus* geſchreven *INRI*, die in 't gemeen niet anders betekenen dan *Jeſus Nazarenus Rex Judæorum;*

dog gy kunt het ook wel lezen *JESUS. Non vult Recordani Injuriarum*, dat is in 't Duitsch *Jesus Rekent de Injurien Niet*: en gy handje vol slyk, ô mensch! gy wormen-aas, ô mensch! gy onderdaan des doods, ô mensch! gy *Copy* van elende, ô mensch! gy drek, en vuilighid, ô mensch! wilt gy de minste smaad, uw aangedaan, wreken? wilt gy het zelve niet vergeten, en vergeven? daar nogtans uwen Heiland 't zelve gedaan heeft, hoewel gy hem dagelyks, alle uuren, ja alle oogenblikken, door uwe zonden beledigt, en alhoewel gy zo veelvuldige overtredingen bedryft, bewyst hy u nogtans zo veel daaglyksche, ja alle uursche gunsten, en goeddadigheden, zo ten opzigte van de gezontheid uwes lighaams, de welstand van uw huis, als het welzyn van uwe zielen enz. Immers is de weldoende God even eens als een bloem, die van haar steel afgeplukt zynde, haar niet wreekt, maar des te grooter, en lieflyker geur van zig geeft.

Alle vyandelyke, en hatende zottinnen, die het minste ongelyk niet konnen opkroppen, stelle ik het volgende voorbeeld van de ryke Weduw van *Florence* voor oogen. Deze haar eenigste zoon, die zy zeer beminde, wierd van een ander by nagt vermoord. 't Gebeurde nu, dat de moorder hem onwetende, in des moeders huis, na de begane doodslag, verborg. Na dat het vermoorde lyk in huis gebragt was, wist zy byna niet wat zy doen zou, of den moordenaar aan het geregt over leveren, of hem vry laten weggaan. Na eenige overweging viel haar in, hoe welgevallig het in de oogen Gods was, dat men vergaf, zo helde zy tot de barmhertigheid

over,

over, en vereerde den doodslager nog xx gulden, om daar mede op reis te gaan, en zyn leven te bergen. Ag dat alle vrouwlui dit vroome en liefdadige wyf navolgden, zo zouden 'er ongetwyffelt zo veele niet verdoemt worden, dewyl het zeker is, dat het grootste gedeelte van het vrouwelyk geslagt na 't getuigenis veeler geleerden om deze drie zonden, namentlyk ontugtigheid, eerroven, en haat, den duivel ten deel werden.

Wonderbaarlyk heeft de profeet *Ezechiel* de dooden opgewekt. Hy wierd op een groot wyt, lang breed, effen en vlak veld gevoert, alwaar hem een ontelbare menigte van verdroogde doods beenderen vertoont wierden, wanneer hy last kreeg om dezelve levendig te maken. Wat doet *Ezechiel?* hy gebruikte hier toe een zeldzame *Ceremonie.* Hy gaf bevel aan deze veele duizenden beenderen, dat elk hem in zyn gelid moest vervoegen, men moest eens gezien en gehoort hebben, wat een gerammel dat 'er onder deze beenderen ontstond? het eene ging hier, het ander daar dit regts, het ander links, dit boven, het ander onder, daar vloog 'er een in de lugt, daar snorde een kop, ginder een halve, hier een heele hersfen-pan, daar een knie-schyf, ginder een rib, daar een arm, daar een voetbeen, en op gelyke wyze als de snee-vlokken onder malkanderen vallen, want elk been zogt het gelid alwaar het t'huis hoorde. Ik gelove dat *Ezechiel* dan eens op deze, dan op geene zyde liep, om te zien, of alles zig wel schikte, en 't kan wel wezen, dat wanneer hy een been gevonden heeft, dat by de kop lag, en nogtans by de voeten behoorde, dat hy 't zelve ernstig heeft aangesproken, en gezegt,

 wel,

wel, wat wil dit worden? voort, voort, gaat daar gy behoort, *Presto* aan die kant, zonder tegenstand; daar op werden alle deze beenderen met vlees zenuwen en aderen overtrokken, en de winden bliezen 'er van vier hoeken in, en ze werden alle levendig en daar ontstond een groot leger uit. Zie eens uit *Vader Augustyn*, hoe dat die dorre beenderen alvoorens moesten vereenigt worden, eer zy het leven verkregen. Zo ook gy vyandige menschen, wanneer gy het eeuwige leven begeert deelagtig te worden, zo is het van noden, dat gy eerst en alvorens met uwen vyand vereenigt, en wanneer gy 't doet, is 'er hope van zaligheid, met een woord, ô vyandige en hatende zottin, wilt gy zalig worden? zo leeft als katten en honden, versta my wel, gy moet leven als de katten en honden die in de arke van Noag waren, die geen de minste oneenigheid met elkander hadden, ja zelfs geen zuur gezigt aan malkander toonden.

DE

DE NIEUWSGIERIGE NARRIN. XL.

Nieuwsgierigheid is juist niet quaadt,
Als die flegts niet te verre gaat;
Maar laas! hoe flegt, het zyn geen dromen,
Is moeder Eva die bekomen?
Ziet toe dan meisjes in uw tydt,
Dat gy niet te Nieuwsgierig zyt.

Nie-

Iemand is 'er in de wereld gelukkiger geweeſt, dan de allereerſte menſch Adam, deze van de almagtige handen van God geſchapen zynde, wierd als een magtig Koning in 't Paradys gezet, alles moeſt hem gehoorzaamheid bewyzen. Deze Tytel quam hem toe:

Adamus, de eerſte van dien name; magtigſte Koning van den geheelen aardbodem; doorlugtigſte Aarts hertog van het Paradys; hertog van het Damaſzeenſche gebied; Graaf te vreugdendaal; Heer te Allegro; enz. enz. Adam was toen zo gelukkig, dat wanneer hy geen *Adam* geheeten hadde, men hem billik *Felix*, *Fauſtus* of *Fortunatus* zou hebben mogen noemen, aan rykdom gezontheid, ſchoonheid eer en agting ontbrak hem niets. Hy had een aanzienelyke hofſtoet, die hem op zyn oogwenken dienden. Zyne kamerheeren waren de vier Elementen, zyne lyfdienaren de vier edele *Complectien*, leeuwen tygers en beeren waren zyne trauwanten, die elk op 't yverigſte op zyne bevcelen paſten. De vogelen des lugts waren zyne hofmuzikanten, de raven ſpeelde de *Bas*; de merel den *Tenor*; de vink den *Alt*. enz. zyne *Controleurs* waren de boomen; zyne fakkel de zonne; zyne hoftapyt de met bloemen geſtikten aardbodem.

Boven dit alles, had God hem met zodanigen vorſtin uit gehuwelykt, dat *Apelles* die niet ſchoonder zou konnen ſchilderen, zy was zo zagt zinnig als of zy van een lam zelfs gezoogt was, ja evens eens, of de vrindelykheid by het kraambedde van dit lieve kind opgepaſt hadde, hy en zy, zy en hy, waren beide zeer gelukkig maar

maar lyder, deze twee gelukkige ſchepzelen zyn kort daar na, tot de grootſte elende vervallen, uit het Paradys verbannen, en in plaats van een Scepter te voeren, met een vlammend zwaard van den Troon gebonſt, dat was een rampgeval! maar hoe ging dit toe? wie was oorzaak van alle deze onheilen? niemand anders dan *Eva* zyn wyf, deze was te nieuwsgierig, haar *Vidit* bragt haar tot het *Fecit*, ik wil zeggen op het nieuwsgierig aanſchouwen van den boom volgde deze zware val, waar uit hare, en alle harer nakomelingen rampen ontſtaan zyn.

Ik gelove en ben volkomen van gedagten, dat de nieuwsgierigheid van 't vrouwelyk geſlagt een erfportie van de nieuwsgierige Eva is, want wie is nieuwsgieriger dan een vroumenſch? *Toon my een wyf, dat niet nieuwsgierig is, en ik zal u een verſtandig wyf toonen* zegt *Plutarchus.* Ja de nieuwsgierigheid heeft by de vrouwen zodanig de overhand genomen, dat zelfs de klooſter zuſters daar van niet vry zyn, dewyl zy geerne van alles wat 'er in de wereld voorvalt, kenniſſe willen hebben, alhoewel haar daar aan, in 't minſte niet gelegen legt, en haar veelmalen groote ſchade aanbrengt, dit word met de volgende geſchiedeniſſe ten overvloede bewezen.

Zeker arbeidsman, die onlangs in een klooſter by *Sevenbergen* was aangenomen, wierd van de Abdiſſe in 't klooſter geroepen om iets uit te voeren, hy klopte aan, en vraagde aan de deurwagſter, wat de Abdiſſe begeerde, deze vraagde hem als een nieuwsgierige zottin, wie hy was? hy antwoorde, ik ben de meeſter die onlangs van dit klooſter aangenomen ben, en wilde nu gaarne de reden weten, waarom ik ont-

boden

boden ben. Zo zyt gy dan zei ze, onze ambagtsman? hoe heet gy? ik heete meester *Frans*, waar hebt gy uw winkel? Naast aan 't slot, antwoorde de meester. Zyt gy getrouwt? Ja antwoorde de meester. Hoe heet uw vrouw? *Victoria*. Hoe oud is zy? ontrent vyf en dartig jaren, en hoe oud zyt gy? ontrent zes en dartig jaren. Hebt gy al kinderen. Ja Mevrouw. Hoe veel? vyf, zyn 't knegjens of meisjens? Drie knegtjens en twee meisjens. Zeg my eens hoe veel wint gy daegs? Zomwylen vyf, zomtyds zes schellingen, na het valt. Hoe veel hebt gy daeglyks in uw huishouding nodig? dat komt pas uit. Zo veel als ik winne, heb ik ook van noden. Wat nieuws is 'er in de stad.? Dat weet ik niet, ik heb met myn arbeid zo veel te doen, dat ik geen tyd heb om na nieuwe tydingen te vernemen. Dog dezen goeden meester dit vragen verveelende, verzogt hy haar, dat zy hem tog wat ras wilde voorthelpen, dewyl 'er niemand in zyn winkel was, en dat hy nog veel te doen had. 't Is wel 't is wel zei ze, ik zal zo na de Abdis gaan en zeggen dat je gaern wat ras geholpen waart.

Ondertusschen wanneer deze de Abdis riep, kwamen 'er nog twee nieuwsgierige klooster zusters aanstuiven, die hem den een na den ander ontrent de zelve vragen voorhielden waar mede de eerste hem geplaagt had, die hy ook wederom als te vooren met het grootste gedult beantwoorde. Eindelyk kwam de Abdis, welke zeide, zyt gy de meester die wy onlangs aangenomen hebben? Ja genadige vrouw zei hy, ik ben de zelfde, ik zelfs, in eigener perzoon, ik heete *Frans*, woone naast het slot, ik ben ge-

trouwt,

trouwt, myn wyf heet *Victoria*, zy is ontrent vyf en dartig en ik zes en dartig, ik ben ontrent zeven jaren getrouwt geweest, en heb vyf kinderen drie zoonen en twee dogteren, ik winne zomtyds vyf en zomtyds zes schellingen daegs en heb het zelve ook daeglyks nodig. Hy wilde al verder voortvaren, dog de Abdis viel hem in zyne redenen, en zei zagt, zagt, meester, ik vrage niet na, 't geen gy my zo ordentelyk verhaalt hebt. Ag myn genadige vrouw zei de koddige ambagtsman, daar is niemand in myn winkel, daarom zou ik geerne in myn huis zyn, en heb om die reden dus kort geantwoord op alle de vragen die drie nieuwsgierige Nonnetjes my reeds voorgestelt hebben, en dewyl ik dagt dat uw kloosterwyze dit mede bragt, dat men elk een deze vragen moest voorstellen, zo heb ik om tyd te winnen my hier zo kort afgeholpen. ô Hoe schandelyk en schadelyk is de nieuwsgierigheid by de zodanige die tusschen vier muuren besloten in de grootste eenzaamheid leven, en alleen maar daar toe opgesloten zyn, om God te horen en niet om nieuwsgierig na te vorschen, wat hier en daar in de wereld voorvat, alle zodanige klooster zottinnen schryft *Bernardus* een fraaye klooster regel voor. *Zodanig een nieuwsgierige* (zegt hy) *die gedurig weten wil wat 'er buiten het klooster, of haar huis voorvalt, die haar neus over al willen insteken die altyd bezig zyn om te willen weten wat andere lui doen of maken, zulk een is zelfs vol gebreken, waarom zy uit nieuwsgierigheid, op andere agt geven, haar zelfs vergetende, daar zy nogtans veel beter deden, om haar eigen herte te doorzoeken, en met eenen de voorledene zaken haar te binnen te*

bren-

brengen, de tegenwoordige te overwegen, en op de toekomende bedagt te zyn. Sluipt de nieuwsgierigheid dusdanig in de kloosters in? wat zal ik dan zeggen van die snapsters, die dikwils alle hoeken en straten doorkruissen, haar by alle gezelschappen laten bevinden, om nieuwe tydingen in te halen, of om te zien of gezien te worden, wat zal ik van zodanige nieuwsgierige mogen zeggen, die dikwils den geheelen dag, het venster tot een kraag gebruiken, en hare nieuwsgierige oogen over al laten henen weiden, om ware het maar mogelyk de zelve te verzadigen, niet denkende 't geen de Poëet zegt, *Est oculus Scopulus titulo meliore vocandus*, namentlyk dat de oogen de eerste Courriers en *Fouriers* tot het zondigen zyn, en dat ze aan de menschelyke wille den gebaanden weg tot allerlei zonden toonen. Dit heeft *Dina*, *Jakobs* dogter, tot haar grootste schade ondervonden: deze gehoort hebbende, dat de vrouwlui in het Zichemitische landschap een andere kledinge als in haar landschap hadden, wierd zodanig door nieuwsgierigheid gekittelt, dat ze daar na toeging. *Ut viderit* &c. maar zeker, zy was hier niet zeker, maar ging als een maagt uit, dog kwam anders t'huis. 't Geen *Dina* overkwam, gebeurd ook aan andere, die hare nieuwsgierigheid ook zodanig moeten boeten; daar om is 'er een gemeen spreekwoord, *Nieuwsgierigheid maakt de maagden duur.* Ten tyden van den vroomen Aartsvader *Loth* is tusschen *Engaddi* en de stad *Segor*, niet verre van de doode Zee, op een wynberg zyn eigen wyf in een zoutpylaar verandert, en zou deze nog op den huidigen dag te zien zyn. De oorzaak hier van was niet anders, dan de verdiende

doemde Nieuwsgierigheid: want God had aan *Loth*, zyn vrouw, en twee dogteren, bekent laten maken, dat hy zonder vertoef de Stad *Sodom* zou verlaten; dewyl hy die plaats met zwavel, en vuur zou verteeren, dog geen van allen moeſt omzien. *Loth* volgde dit op, zyne dogteren ook; maar de vrouw niet; de overdadige nieuwsgierigheid had haar zodanig ingenomen, dat zy het omkyken niet kon nalaten, maar aanſtonds, uit nieuwsgierigheid, omzag; zo ras zy dit deed, wierd ze aanſtonds in een Zout-pilaar verandert.

Wat *Loths* vrouw over kwam, komt hedensdaags nog veele Nieuwsgierige zottinnen over, die als nieuwsgierige ſnapſtertjes alles willen ruiken, alles willen ſmaken, alles willen taſten, alles willen zien, hooren, en weten wat 'er om gaat. Waar van zeker Poëet zingt:

Quid quid fit ruri, quid quid fit in urbe, requiris,
Et quid incps Codrus, quid Midas dives agat.

Dat is:

Al wat 'er op het landt, wat in de ſtad geſchiedt,
Wat Codrus zegt of doedt, wat Midas heeft bedreven,
Al gaat het u niet aan, al raakt het u juiſt niet,
Dat moet u zyn bewuſt, zo gy geruſt zult leven;
Ja zelfs zo wilt gy weten,
Wie 't hondje heeft gebeten.

Quid tibi quæſo ferunt aliena negotia rerum?

Dat is:

Zottin! wat raakt het u 't geen u geen voordeel doedt?
Nieuwsgierigheid brengt ſchade en onruſt aan 't gemoedt,
De kuisheidt in gevaar,
Dus wagt u wel voor haar.

Zeker groote en onherſtelbare ſchade heeft de nieuwsgierigheid dikwils veroorzaakt. ô Hoe menigen vrouwmenſch! hoe menigen vryſter is haar nieuwsgierigheid even eens bekomen, als *Loths* vrouw, zo dat het haar, wel niet zout, maar zuur opgebroken is.

ô Myn wyf! wat hebje eene elendige, en droevige toeſtand? uw gezigt ziet 'er zeer blaeuw uit, dog 't is geen Hemels blaeuw, want uw groove man heeft u dus onthaalt. Deze woeſte beuling zou wel voor klokke ſpeelder konnen *ageeren*, dewyl die gek het ſlaan nog niet verleert heeft. Tuſſchen het Orgel ſlaan, en 't wyven ſlaan, is zeker een groot onderſcheid, want als het Orgel ſpeelt, bid men omtrent die tyd ook veelmalen, maar by 't wyve ſlaan gaat gemeenlyk vloeken en ſchelden mede vergezelt. Myn lieve wyf, hoe zyt gy zo aan deze Beul gekoppelt? Ik, zeid zy, was met nieuwsgierigheid bezeten, en ben eens in een *Comedie* geweeſt, en deze zat wat digt by my, toen zyn we bekent geworden, en eindelyk is 'er een huwelyk uitgegroeit, en 't zelve breekt my nu dus zuur op.

Over

Over deze vrouw, kan ik my niet genoegzaam verwonderen dat zy getrouwt is, dewyl zy lust had om in een klooster te gaan. Haar voornemen komt my voor, als het Manna van de *Israëlitiers*, dat des anderen daags wurmstekelig wierd. Ik zie wel, dat de heiligheid, die men voorhenen aan haar bespeurde, maar water-verf was. Haar Klooster-geest had ook zeer wel by die van het bad te Jerusalem mogen zitten, dewyl die ook van de zugt, namentlyk van de teeringzugt, gekwelt was. Ik zou 't van myn leven niet gelooft hebben, dat haar yver zo ras uit de Lyke zou gegaan zyn. Wel hoe is die vrouw tog zo ras van *Klausemberg* na *Manheim* gestapt? My, zeid zy, heeft de nieuwsgierigheid bezeten, wanneer ik eens door een verre-kyker in 't veld keek, alwaar ik een jongeling zag die hem wiesch, en bade, en door deze nieuwsgierigheid is de Klooster-geest in my tot water gelopen, zo dat ik naderhand, in plaats van eenen *Cœnobius*, een *Zenobius* nam, met wie ik reeds by na drie jaar geleeft hebbe, maar leider! zeer ongelukkig, dewyl hy my daaglyks op *Zouppe de batton tracteert*, zo dat ik myne nieuwsgierigheid duur genoeg moet boeten. ô Hoe schadelyk is de nieuwsgierigheid!

Men verhaalt een fabel van een Schild-pad, welke eens nieuwsgierig was, om de Wereld te bezien, dewyl hy zo veel van den Paus te *Rome*, van den Keizer te *Weenen*, van de Koning in *Vrankryk*, van den Sultan te *Constantinopolen*, van den Czaar in *Moskovien*, van den Cham der *Tartaren*, van den Mogol in *Indiën*, en van andere groote hoofden, gehoort had, derhalven wilde hy geerne der zelver landen,

 ryken,

ryken, en *Resfidentien* zien; hy zei 'er ook by, dat men deze zyne nieuwsgierigheid niet kwalyk moeſt uitleggen, dewyl hy nergens kwam, en altyd t'huis bleef. Hy begaf zich dan eens van huis, en ging na den Adelaar, om deze *Majeſtieuſen* Zonne-vogel, ootmoedig te ſmeeken, hy wilde hem tog in de hoogte opheffen, op dat hem dan alle landen, en plaatzen, onder de oogen mogten komen. *Fiat*, zei den Arent, en ſchoon hy by de Zon wilde zyn, hy zou 'er hem op eene zekere wyze leveren. Daar bedank ik u voor, zei de Schild-pad, ik kan de hitte niet al te wel verdragen, maar om my in de hoogte te voeren, over berg, en dal te torſſen, op dat ik de Wereld mag bekyken, daar mede zult gy my een zonderlinge dienſt doen. Daar op vatte hem den Arent in beide zyne klaeuwen, en ſteeg 'er mede na de hoogte, aldaar zynde, liet hy hem op een Rots ter nedervallen, waar door hy elendig verpletterde, en vervolgens den Arent ten roof wierd.

Kom hier nu eens, gy nieuwsgierige Hof Dames, gy vrouwen, maagden, en Burger dogters, en beken uw ſchult; zeg eens wat de oorzaak is, dat gy uwe maagdom; eer, en goede naam verlooren hebt, en dienvolgens van de ganſche eerbare Wereld te ſchande, en ten ſpot geworden zyt? Ik zal 't u zeggen: De oorzaak is, om dat gy, als de gemelde Schild-pad, niet hebt kunnen t'huis blyven, maar *otioſi verbote*, en *curioſi* met nieuwsgierigheid, in ledigheid, en ſnappery, op alle ſtraten, en wegen, in vreemde huizen, en ſluip-winkelen, rondom gezwiert hebt; in alle *Comedien*, dans-zalen, en gezelſchappen, u hebt laten vinden, daarom is 't geen won-

wonder, dat uw eer, fchip-breuk geleden heeft, dat de witte zondag niet meer in uw Almanag, en de tugt, en eerbaarheid geftremt is, dat de Lelien in uw tuin verwelken, en gy van reine Maagden tot vuile Hoeren geworden zyt. Want het feilt, 't geen iemant zeide:

Duo C. C. nempe Cella & curioſitas, interimunt tertium C. id eſt Caſtitatem.

Beteekenende in 't Duitfch zo veel als:

Al te zeer Nieuwsgierig zyn,
Overvloedt van zoeten wyn,
Zo de meisjes dit verkiezen,
Doedt haar eertje ligt verliezen.

Een nieuwsgiereg aanzien baart gedagten; de gedagten verwekken begeerte; de begeerte lokt tot toeſtemminge; de toeſtemminge veroorzaakt de daadt; de daadt wordt tot een gewoonte; uit de gewoonte volgt tot een noodzaaklykheid; de noodzaaklykheid baart vertwyffeling; en op de vertwyffeling volgt de eeuwige verdoemeniſſe.

De jonge dogters, en in 't algemeen alle vrouwsperfoonen, behooren in huis, waarom de zelve, ook niet zonder reden, huisvrouwen genoemt worden. Ondeugende vrouwsperfoonen worden zomtyds by *Padden* vergeleken; dog de deugtzamen behoorden te regt als *Padden* te wezen, te weten als *Schild-padden*, die altydt t'huis zyn. Niets fchadelykers is 'er voor jonge dogters, en alle vrouwsperfoonen, dan wanneer ze uit nieuwsgierigheid alles willen hooren, zien, en weten, en zich tot dien einde overal

zien laten; want deze nieuwsgierigheid heeft veelen haar eere, welvaart, ja den Hemel zelve gekost. Allen nieuwsgierige Narrinnen, vereert *Plutarchus* een zeker *Venus-beeld*, doch met den eenen voet op een schildpad staande, waarby deze veerzen gelezen worden:

Alma Venus, quænam hæc facies? quod denotat illa
Testudo, molli quam pede dira premis?
Me sic affinxit Phidias, sexumque referri
Fœmineum nostra jussit ab effigie.
Quodque manere domi, & tacitas decet esse
Supposuit pedibus, talia signa puellæ meis.

Dat is:

Wat wil dit moeder van de min,
Verklaardt ons zo gy kundt den zin.
Waaroom gy op een schildt padt rust?
't Heeft Phidias aldus gelust,
My af te beelden, en met regt,
Hy heeft daar door zo veel gezegt,
Of u te vooren willen schryven,
Het past de Vrouwtjes t'huis te blyven.

DE

DE KYVENDE NARRIN. XLI.

WEl zo Juffrouw, dat past 'er by,
Uw beyde handjes in de zy;
Nu braaf aan 't kyven en aan 't schelden:
„ Jou Fun! Niet waart uw naam te melden!
„ Jou schelm, jou Fielt, jou hondt, jou beest,
„'t Is of ze het uit een boekje leest.

 O!

! Hoe waarachtig is het 't geen zeker Duytsch Poëet gezongen heeft:

De zee mag buldren schuymen raazen,
De Rhyn-stroom ons zomtyds verbaazen,
Wanneer hy met zyn golven woedt,
En steen en oevers siddren doedt;
De felle vlammen konnen woeden,
Gebrek aan broodt, om ons te voeden
Ons prangen met een zwaren noodt;
Al plagen, niet dan al te groot:
Noch grooter plaag, voor ziel en lyf,
Is een onrustig twist-ziek wyf.

De wyze Spreuk-schryver, zeid zeer waaragtig Prov. XXI: 9. *'t Is beter te woonen op eenen hoek des daks; dan met een kyfagtige huisvrouwe.* Alle het onweder, plas-regenen, storm-winden, donder en hagel, zyn zo onverdraaglyk niet, als een boos wyf. Daarom zegt de geleerde *Salasar.* *Wanneer een twistgierige Narrin, in huis begint te schreeuwen, dan donderd zy; wanneer zy een begin maakt van lasteren, schelden en razen, dan slaat zy met den blixem; wanneer zy twist, zo is 't als of 'er plas regenen en hagel vallen; knort en mort zy, zo is 't leelik weer van sneeuw en hagel.* Met een woord, de duivel uit de hel is zo afgryzelyk en yzelyk niet, als een boos twistgierig wyf; want haar tong is als een pad, die alles vergiftigt, haar tong is als een zaag, die steen en been zelfs niet ongebeten laat blyven, haar tong is als een doornhegge die de voorbygangers steekt, haar tong is als een band-rekel, die elk een aanbast.

Een twiſtig wyf, keerdt alles 't onderſt boven;
Ja, ſtondt het in haar magt? ik zou voor vaſt geloven,
Zy bonsde zelfs de Goôn,
Van boven uit hun troon.

'T Zyn ſlegte *Apollonien*, die hare mannen dus de blikken toonen; 't zyn ellendige *Magdalenaas*, die in plaats van de voeten, haar mannen de kop waſſchen; 't zyn jammerlyke *Ciciliaas*, die in plaats van op 't orgel, op haar mans bogchel ſpeelen, en gedurig de tremblant ſlaan; 't zyn ſlegte *Barbara's*, die in plaats van 't ſpinwiel te drayen, haar mannen de kop aan 't drayen helpen; 't zyn ondeugende *Margrietten*, die in plaats van de draken, zelf vol vergift zyn; 't zyn vodden van *Dorotheaas*; die in plaats van Roozen, haar mannen tot doornen zyn; ô ellend! ô jammer!

Wonderlyke gebruiken zyn 'er van ouds by 't trouwen in zwang gegaan. *Plutarchus* verhaalt, dat die van *Sparte* een gewoonte hadden, om de de bruid al het hair van 't hooft te ſnyden, en als dan in mans kleeren, haar tot de bruidegom te geleiden; een raar gebruik!

In *Engelandt* is 't de gewoonte, dat de Bruid met drie kronen bekroont word. In *Gothlandt* in een koddig gebruik, wanneer de Prieſter een paar trouwt, zo ſlaan de naaſten die 'er by zyn, de Bruidegom en Bruid in haar trony. By de *Romeynen*, wanneer de Bruid in het huis van de Bruidegom gevoert wierdt, draayde men de Bruid eenige reizen om, tot zo lang toe datze duizelig wierd en de deur niet vinden kon.

maar boven al is het een wonderlyk gebruik waar van *Servius* ſchryft; namentlyk, dat men de deurhengzels tuſſen welke de bruid inkwam, alvorens met oly beſmeerde; wat zy daar mede beoogden, weet ik niet al te net, maar vermoede dat zy met dit ſmeeren, de ſtilzwygentheid wilden aanraden, dewyl het bekent is, dat een deur de bek zo ſtil als een muis hout wanneer ze geſmeert is, even eens moet een wyf doen, deze raad geve ik alle twiſtgierige zottinnen.

In oude tyden zyn 'er veele ſterke en heldhaftige vroului gevonden, als daar was *Pentiſelea*, een Koningin der *Amaſonen*; *Ramilla*, een Koningin der *Volciers*, *Cleopatra*, een Koningin der *Egiptenaren*; *Semiramis*, een Koningin der *Babyloniers*, *Fonura* een Koningin der *Maſſageten*, *Hippolita* mede een Koningin der *Amaſonen*, *Theuca* een Koningin van *Illirien*, *Ipicratea* een Koningin der *Samiers*, als ook eene *Jambura* by de *Longobarden*, *Telifilla*, by de *Argiviers*, *Debora* onder de *Iſraëliten*, om van *Artemiſia*, *Cyniskaphelia*, *Mauvia*, *Valitra*, *Margarieta*, *Marula* en *Johanna* te zwygen, deze alle hebben een eeuwige roem, lof en glory behaalt, om dat zy zulke ſterke en heldhaftige vrouwen geweeſt zyn, en hare vyanden ridderlyk hebben overwonnen: gy wyven, waar gy ook in ons lieve duitſche vaderland moogt zyn, maak u ook een groote naam in het overwinnen van uwe vyanden; de vyand is immers niet groot, zyn naam is kapitein *Twiſter*, hy leid met zyn volk in garniſoen te *Grynewalt*, te *Hatendorp*; ei overwint deze eens; gedenkt dat Chriſtus met *geſlotene deuren* de vrede aan zyne Diſcipelen bragt Joh. xx: 9. 't zal ook by u niet minder

vrede

vrede zyn indien gy de tanden van uw twiſtagtige mond toegeſloten houd.

De Evangelyſchryver tekent Matth. XVII: 4. en volgende verſſen, aan, dat wanneer de Heere *Chriſtus* met *Petrus* te *Kapernaum* kwam, dat de tollenaar hem byſter toeſnaude, wie is deze zeide hy, waar blyft zyn tolgeld? geld moet 'er wezen! hier op zey *Chriſtus* tot *Petrus*, ga heen om dat wy met deze ondeugende menſche geen ruſie krygen, ga na de zee, werpt een hangel uit en vangt viſch, de eerſte die gy zult vangen grypt hem in den mond, daar zult gy een zilvere ſtater in vinden, neem dezelve mede en betaal voor my, en u. Gy wyven en twiſtgierige zottinnen, gy zult ook op tweederlei wyze de viſſen navolgen. Voor eerſt is 'er geen ſchepzel op aarde dat geen geluid van zig geeft, maar de vis geeft geen geluid, daarom zy een zinnebeeld van ſtilzwygentheid, 't geen u ô wyven wonder wel paſt; dog indien gy de mond nogtans niet kunt ſnoeren, zo zie toe, dat gy dan gelyk die vis dede, goud in de mond draagt, met te zeggen, myn gouden man, hoe zietge zo benaut, myn gulden hans *Adams* hoe benje nu zo koddig? myn gouden ſchat, zeg maar, wat ik doen zal, ik zal in alles uwe wille opvolgen; dusdanigen raad volgen de vroome wyven wel op, maar de razende, tierende, en twiſtgierige vroului niet, ja men zou met ſchrik eerder de zon in haar loop ſtuiten, dan de tonge van een twiſtgierig wyf tot bedaren krygen.

Leonardus Vair, *Lib.* 2. *De faſc.* verhaalt, dat te *Velilla* een klok is, die zonder menſchen hulpe, eenige maanden te vooren een teeken geeft, wanneer de vyanden daar eenen inval zullen doen.

doen. In 't Klooster *Bodken*, door den H. *Majulphus* gebouwt, luidt de klok gemeenlyk alvoorens eenige Kloosterjuffer sterft. In *Vlaanderen*, gaf zeker klok een droevig teeken, kort voor dat 'er een zware hongersnoodt opkwam. *Majer. Lib.* 3. *Hist. Fland. ad An.* 1062.

Men verhaalt ook dat 'er op eenige plaatzen in *Spanjen*, als tot *Surra*, *Comor* en *Cordua* klokken gevonden worden, die van zelfs luyen, welk geluid niet veel goeds betekent. Boze wyven, twistgierige wyven, onrustige wyven, grynagtige wyven, zyn even eens als zulke klokken, die ook dikwils zonder eenige reden beginnen te klinken, zo dat zelfs de kinderen drie straten ver uit den slaap wakker gemaakt worden, ja dat de man 'er ook by na doof van word; dog op zulken vryen klank volgt niets goeds maar wat kwaads. Zulk een Helduivel, zulk een Satansmonster, zulk een vervloekten teef was *Xantippe*, het wyf van *Socrates*, deze was zulken onrustigen onweershaan, dat men haars gelyken met *Diogenes* lantaarn bezwaarlyk zou konnen vinden, kyven, snappen, knorren, morren, klagen, grynen, razen en tieren, was haar gedurige levens bedryf; wat de goede *Socrates* maar ondernam, daar had deze kwelvogel mishagen in; ja dit vrouwmens was zo overdraaglyk, dat zy *Socrates* niet alleen uit de kamer, maar ook dikwils ten huize uitdreef. Eens knorde, morde, donderde en blixemde deze helleveeg den geheelen dag zodanig, dat het den geden, *Socrates* dermaten verdroot, dat hy het huis uitging en op de drempel ging zitten, maar zie eens, aanstonds ging zy na 't venster en goot een pot met onrein water van boven neder, met welke

welke loog zy hem de kop zodanig wiesch, dat hy 'er even eens uitzag als een verzope kat, waar over de goede *Socrates* hem nogtans niet eens ontstelde, maar na dat hy zyn mond, oogen neus en geheele trony, alvorens afgewasschen had, tot de omstanders al lagchende zeide: Ik dagt wel, dat 'er op zulken schrikkelyken onweder zodanigen plasregen zou volgen; wanneer eenige hen over dit al te groote gedult van dezen man verwonderden, en hem vraagden, hoe hy zulks konde verdragen? antwoorde hy, ik kan zulks al zo wel verdragen als gy het kakelen van uwe hoenderen. Ja zeiden zy de hoenderen leggen ons eyeren; waar op *Socrates* antwoorde: en myn wyf teelt my kinderen.

Tegenwoordig zyn 'er weinige zulke geduldige *Socratessen* te vinden, dog de zodanige wel, die hen van 't vuistregt bedienen, en hunne knorrende en gnorrenne wyven, vyfvinger-kruit op de smoel leggen. Daar was 'er eens eene die na dat hy zyn twistgierig wyf met smaadwoorden overladen had, en haar een deuntje zonder *pauze*, had voorgezongen, haar ten laatsten vraagde, of zy nu genoeg gereinigt en gezuivert was? Ja zeize, wat dan? en daar op gaf hy haar een slag in 't gezigt dat het bloed ten neus en mond uitsprong, zo, zo, zei hy, op een *purgatie* past ook het aderlaten.

Daar valt my iets van een zotte beuling in, die een wyf had die erger was dan de Duivel zelfs, dewyl zy dag en nagt niet anders deed dan knorren, morren, en gnorren, donderen en blixemen, stampvoeten, tieren en razen, waarom het ook geen wonder was, dat haar man haar dikwils dokter *Faustus* te lezen gaf. Op een zekere

kere tyd moetende biegten, en zy 't verkurven hebbende, beukte haar alvorens eens braaf af, zo dat 'er het rode zweet navolgde, dewyl hy hier uit hoope schepte, dat zy hem zyne zonden nu eens braaf zou optellen, hy wierd by de uitkomst ook in deze hoope niet bedrogen, want naeuwelyks ging de slag aan, of zyn hoope wierd van de daad gevolgt, dewyl hy daar op ten eersten deze Echo hoorde: ja sla maar dief, muizekop, hondeslager wat heb ik u gedaan dronken beest? wat meenje dat het my reeds vergeten is, dat gy binnen vier weken tyds zo veel geld met hoeren en snoeren doorgebragt hebt, daar gy my, met myn arme kleine en berooide kinderen notedoppen te eeten geeft. Denkje niet jou snode verrader, watje onlangs tegen de Overigheid tegen deze en geene heeren met vollen monde uitbraakte? wat hebt gy myne bloedvrinden onlangs niet al voorgehouden? hebje immers voor een week niet met ons buurwyf *Anna* die looze straathoer geen mooiweer gespeelt? wagt muiskop ik zalje nog eens in ongemak helpen, zo dat gy met de handen in 't hair zult zitten. Wat nu? gy ligtveerdige Hoer zei hy, zoud gy my in ongemak brengen, ik kryg lust om u wat af te rossen, en met eenen sloeg hy haar op haar trony, dat zy om en weer om tuimelde, ag ag! jou schelm, jou hondebeul, jou henker, jou moordenaar, jou vilder, jou dief, jou hoeren zoon, sla my maar tot dat uw diefagtige handen lam worden, wat nu? ik een dief, ja ja gy een dief, hebt gy onlangs het weeskind, waar over gy Voogt stond, niet bestolen, en het zelve nogtans voor de Overigheid ontkent? wanneer zult gy onzen Oom betalen, wiens toevertroude goed gy op een schelm-

fchelmagtige wyze aangetaft hebt. Dief! wanneer zult gy al dat onregtvaardige goed eens opbrengen, dat gy met kromme vingers gekaapt hebt? zult gy my en myn kinderen dan tot den bedelftaf brengen? en my zo afgryzelyk flaan en kloppen, wat meenje flang, wat meenje addertong, gy hebt my reeds genoeg geplaagt, vervloekt zy die geene die u aan my gekoppelt heeft, ik wenfch de zodanige ten minften de galg toe. Og lieve wyf, weetje niet meer? zegt 't maar rond uit, want morgen denk ik ter biegt te gaan: wel jou galgevogel fcheert gy nog de gek met my, wel biegt dan aan de henker, die mag u de *abfolutie* geven; is dit de voorbode van de biegt? zo wenfch ik u een ftrop tot boete, ik lagh eens om uw Godsdienft jou vuilik! wat meenje onzen lieven Heer te bedriegen, ag mogt ik uw Biegtvader eens zyn, ik zou u de kop eens braaf luizen, je zoud al je leven om my denken. Og myn lieve wyf *repliceerde* hy, 't is my van herten leet dat ik u beledigt heb, og vergeef het my, ik zal het noit meer doen, ik zal het noit meer doen, ik weet wel ik ben van de duivel bezeten geweeft. Ja ik geloof 't wel zèi zy had hy u maar met huit en hair gehaalt, og ik zal nu vroomer zyn, myn gouden en allerliefste zoete kind. ô Myn uitverkoren vrindelyke zuikerbekje! laat my in myn wezen gy fchelm; myn kind, God hoop ik zal 't my vergeven, waarom gy niet; wel laat dit voor 't geene het is, ik kan het niet vergeven, maar u nogtans wel vergeven: ô neen vrou dit begeere ik niet, het mogt my het hart afftoten; dit wenfch ik u toe, gy moordenaar, gy Buffel, gy hond! ô vrouw vertoorn my niet, ik mogt 'er ziek van worden. Gy dief, gy vlegel,

gel, dat wenſch ik u van harten toe, blyf daar by. Lieve kind *Adieu*: ik ben u zeer verpligt wegens u geleerde biegtſpiegel, val maar op de weg datje den hals breekt, nog eens grooten dank wegens u trouwhartigen wenſch: Godt wil deze ramp afwenden. Neen Hy denkt om zulke muiskoppen niet; wel wyf wilt gy het laatſte woord hebben: Ja, waarom niet? zo zal ik des te geduldiger zyn, en u met het laatſte woord ook de laatſte ſtoot geven; ja ja jou raven aas, jou luiskater, jou galgvogel, dewyl ſlagen kloppen, horten en ſtooten uw biegtſpiegel zyn moet, zo zal ik my ook eens zodanig in uw glaze oogen ſpiegelen dat gy het biegten wel verleeren zult.

Og het was veel beter met bloote voeten na *Jeruſalem* te reizen, beter by *Lazarus* ter koſt te gaan, beter gedurig by de Turken te woonen, beter op de Galei te zitten, dan by zulken vergiftigen adderſlang, en by zulk een twiſtig wyf en zotten narrin te woonen.

De wyze *Salomon* zeide al in zynen tyd, en hy had 'er ongetwyffelt ondervindinge van. *Een twiſtgierig wyf is als een gedurig druipend dak*; zeker by zulken ondeugenden teef vallen niet anders dan bloeddruppelen.

Het was zeker goed en een eerlyk Duitſcher niet kwalyk af te nemen, die met zyn wyf van *Veneetzien* na *Ancona* voer, zy waren beide voornemens om haar Godsdienſt te *Lorette* te verrigten. Ondertuſſchen op zee zynde, ontſtond 'er een afgryſſelyk onweder, zo dat zy alle in het uitterſte gevaar geraakten, alle oogenblikken de dood voor oogen zagen, dog die geene die het ſchip toebehoorde, gaf een algemeen bevel, dat

elk

elk het zwaarste, dat hy by hem had, zonder eenig vertoeven in zee moest werpen; op dat het schip daar door verligt mogt worden; eenige wierpen geheele balen laken over boord, andere vaten vol wyn, de goede Duytscher die hier in ook de laatste niet wilde zyn, taste zyn vrou aan, en zey myn lieve *Ursel*, vergeef het my, gy moet van daag myn gezontheid aan 't zoute water nog drinken, en hier mede tierde hy hem aan, als of hy haar in zee wilde smyten, dog alzo de arme sloof erbarmelyk schreeuwde, en andere hem met harde woorden aantasten, waarom hy dit deed? zo gaf hy ten antwoord de schipvoogt heeft ernstig geboden, dat elk het zwaarste dat hy by hem hadde in 't water zou werpen, en nu kan ik als een eerlyk man verklaren, dat my in myn geheele levens tyd noyt iets meer bezwaart heeft, als myn boos en twistgierig wyf; daarom heb ik haar geerne aan Neptuyn willen op offeren. 't Is zeker, dat een boos en twistgierig wyf waarlyk een groote en zware last voor den man is. De H. *Mattheus* schryft, Cap. XVIII. hoe dat zeker Koning met een van zyne dienstknegten rekening hield, en dat 'er eene onder was, die hem tien duizend ponden schuldig bleef. Dog alzo hy het zelve niet kon betalen, belaste zynen heere hem zig zelfs te verkopen, neffens zyn wyf en kinderen. Wanneer dit wyf vroom en geen twistagtig, morrend, knorrend, grommend vel geweest had, geloof ik dat de Koning die voor hem zelfs zou behouden hebben, maar alzo zy een twee-beende ketting hond was, zo was zy hem geen olykoek waardig.

Alle vrouwluy moesten even eens zyn, als *Sara*, *Abrahams* lieve gemalin: *Abraham* had *Loth*

lange tyd op zyn dak gehad; *Sara* zei 'er niet een woord van. Een ander twiſtgierig wyf, zou hem wel voor een panlikker uytgemaakt hebben. *Abraham* verloor Huys, hof en Vaderland, *Sara* zei 'er niet met al tegen, een ander zou 'er veel praats van gemaakt en met den man getwiſt en gekeven hebben. *Abraham* had met groot levens gevaer *Loth* uit 's vyands hand gered. *Sara* liet alles heenen gaan, een ander zou 'er de onweersklok over geluid hebben. *Abrahams* harders raekten met die van *Loth* geweldig overhoop, *Sara* deed 'er haar mond niet eens over open, een andere twiſtende langtong zou hen met duizent ſcheldwoorden begroet hebben. In 't kort *Sara* boog haar in alles na de wille van haar man? wanneer alle wyven dus geaard waren, en haren wille met die van haar man vereenigden, zouden 'er zekerlyk zo veel ongelukkige huwelyken in de wereld niet gevonden worden, dewyl 'er niets is dat de huys vader meer verſtomt, dan het gedurig grimmen, grommen, knorren en morren, van een boos twiſtgierig wyf.

Alle twiſtgierige zottinnen mogen op het volgende wel agt ſlaan. Een eerlyk man, was met een jong maar te gelyk boos en twiſtgierig wyf getrouwt, alzo zy als een tweede *Xantippe* dag en nagt in huys donderde en blixemde. Na dat het volk met haren leyder *Moſes* de rode zee doorging, waar over hy zeer vrolyk was, en *Moſes* zuſter met de andere vrouwluy luſtig op de trommel ſloegen, Exod. xv. dit vreugde bedryf met de trommel gaat nog heen, en is God welbehaeglyk geweeſt; maar wanneer een wyf nagt en dag de bek-trommel roert dan geeft 'er de D.... een welgevallen in. Zullen trommelſlaagſter

ſlaagſter was 't gemelde wyf; daarom was het ook geen wonder, dat de man haar alle dagen de houten balſem langsweegs over de rug ſmeerde, en haar braaf kittelde. Dog dit onthaal kwam het wyf te dikwils over, zo dat zy het zelve niet langer kon verdragen, daarom gingze eens by haar buurwyf, een oude verſtandige vrouw; klaagde haar nood en vroeg om raad; de goede oude vrouwe wiſt wel, dat dit jonge wyf, niet alleen zeer goede tanden had, maar behalven dat, ook goed geweer, namentlyk een kyfagtige tonge, zy zei derhalven tot haar, lieve buurwyf, wanneer gy my wilt volgen en dat geene nakomen, wat ik u zal zeggen, zo is 'er een middel tegen uw ongeval uytgevonden, dat ik zelfs ook dikwils toen ik getrouwt was, gebruykt hebbe en op de proef goed bevonden heb.

Het wyf beloofde haar goede raad te zullen opvolgen. Hier op zey het oude besje, lieve buurvrouw, gy moet weten dat ik in myn tuyn zeker kruit heb, (maar wagt u wel dat gy 't aan niemand openbaart;) dit heet Buldriaan en heeft een zonderlinge kragt, zo wel om zwakke herſſenen te genezen, als om bedroefde te trooſten. Daar op gaf zy haar de ſleutel van de tuyn, en zey, ga morgen met het aanbreken van den dag daar na toe, val voor dit gezegende kruit op uwe knien neder, wend uwe oogen na den opgang der zonnen en bid aldus: ô Gy van God gezegent kruit, onderregt my, wat ik in 't werk moet ſtellen, om met myn man, die my alle dagen zo afbeukt, in ruſte en vrede te mogen leven. Dit gebed moet gy driemaal verrigten, en luyſteren zeer naeuw, wat antwoord gy daar op zult krygen. Het wyf ging hier op zeer getrooſt zyn-

 de

de na huys, en het dagt haar hondert jaar te duuren eer de bestemde tyd aan brak, om in de tuyn van de gemelde vrouw te gaan, en zo ras die verschenen was, ging zy 'er ook yvrig na toe, dog weinig tyd te voren was de bewuste oude vrouw ook in de tuyn gegaan, en verborg haar in de zelve. Het twistagtige wyf ging dan gelyk gezegt is, op haar knien leggen, en sprak de genoemde woorden, waar op de oude vrouw toen zy die driemaal uytgesproken hadde, met een veranderde dog luyde stemme ten antwoord gaf. *Audi vide, si vis vivere in pace.*

Dat is:

Wilt gy rust en vreê verkrygen?
Zo wilt hooren, zien, en zwygen.

Wanneer het wyf, deze stem hoorde, was zy 'er ten hoogsten over verwondert; dewyl zy meende dat het kruit zelfs met haar sprak, ging na 't huys van de vrouw toe, die in 't heimelyk was weg gegaan, en vertelde alles, wat haar bejegent was, en wat het gemelde kruit haar belast hadde; waar op deze oude vrouw aanhield, dat deze stem nergens dan van den Hemel afgekomen was, daarom moest zy het ter herten nemen en haar man in alles zonder eenige tegen sprake gehoorzaam zyn. Wanneer de man haar smaad redenen toevoegde, moest zy niet weerom keffen, maar het zelve geduldig verdragen; was hy boos en vertoont, moest zy God bidden dat hy hem bekeerde; indien gy dit opvolgt zei de oude, zo zult gy van hem niet meer met stokkezalf gesmeert worden, maar gy zult

dan een vreedzaam leven met elkanderen voeren; en den Hemel reeds op der Aarden genieten, en zulks wierd 'er ook naderhand bespeurt.

Let op dit voorval gy twistgierige zottinnen, en volgt het zelve op, zo gy anderzints de huis vrede tusschen u, en uwe mannen begeert te behouden. Nog eens, myne wyven, gy zyt geduurig met Martha in de keuken bezig, neemt de lesse van een schaal, waar aan gy in de vasten een bosje stokvis weegt; wanneer de stokvis zwaar en overwigtig is, zo zult gy bevinden dat de tong van de schaal hem na de zware stokvis neigt. Is 't dan, dat gy in huis ook een grove stokvis tot een man hebt, wiens kop met meer muize nesten bezet is, als 'er muggen ten tyde van Koning Farao in Egypte waren, en die daar en boven schelt, ja u met slagen dreigt, zo volgt myn raad op, neigt uw tong ook na dezen groven stokvis, geef hem wat toe, twist niet met hem, spreek hem nooit tegen, maar houd u mond digt, en volg liever den dolfyn na, die met het onweder schertst. Volg dit neerstig op, en houd uwe booze kwaadaardige en twistagtige tongen in toom; anderzints moet gy 't uwen mannen niet kwalyk nemen, wanner ze met u leven gelyk zeker Poëet zegt:

Si mala verba volant, venium tibi verbera quantum.
Lingua tibi, tantum datmihi larga manus.

Dat is:

Neemt het alles op uw tanden,
Strooidt quâ woorden in de lugt;
Maar, 'k ben voor uw rug bedugt,
Want uw tong maakt losse banden.

DE VERANDERLYKE NARRIN. XLII.

'k BEn wisselvallig als de maan,
Myn zinnen met de winden gaan,
Dan Oost, dan West, dan Zuidt, dan Noorden;
En fin, ik ben in weinig woorden......
Ik weet het al; een Malle bon!
Neen, 'k ben het dier Cameleon.

De

E groote Latynſche Poëet zeide met waarheid, *Varium & mutabili ſemper fœmina*; dat is, *De wyven hebben langen rokken, en korte zinnen.* Of als een ander Poëet zeide:

Fœmino Prælingis amicit ſua corpora pannus
Sub quibus aſſuevit mens latitare brevis.

Zo ras als draaidt een draajers ſchyf
Verandert ook een baaſtig wyf.

Te regt word gezeid; dat de Maan onbeſtendig is; want dan is ze eens rondt als een kloot dan krom als een zeiſſen, dan vet als een zwyn, dan mager als een panharing, kortom als een onſtandvaſtige zot, *ſtultus ut lima mutatur*. Ecc. XXVII: een zot verandert als de Maan. Gelyk de Maan is, zo zyn ook alle vrouwlui, namentlyk onbeſtendige en veranderlyke zottinnen. De vrouwe in de Openbaring, ſtaat met de Maan onder de voeten, maar andere vrouwlui kan men die met regt, in plaats van een fontanſie op 't hooft zetten, alzo ze een zinnebeeld van onbeſtendigheid zyn, want zegt de wyze *Seneca*, *niets is 'er zo vlugtig en onſtandvaſtig dan een vroumens*; dewyl ze veel ligter bewegen, dan de bladeren aan de boom, veel veranderlyker zyn dan de bewegende lugt, veel wankelbaarder dan een ſchip in 't midden van de zeegolven, en noit de zelve, want:

Vrouwtjes, wiſſelig van zinnen,
Zullen iemandt heden minnen,
Morgen, barſten doen van ſpyt;

Zy verandren met de tydt.
Heden zullen ze iemandt vleyen,
Morgen doen van hartzeer ſchreyen:
Heden zoeken ze iemandt aan,
Die ze morgen weer doen gaan:
Heden zullen ze iemandt groeten,
Morgen met een vloek ontmoeten:
Heden pryzen ze iemandt zeer,
Morgen agtenze hem niet meer:
Heden zullen ze iemandt wenken,
Morgen, niet meer aan hem denken;
Wie van daag haar Engel is,
Is haar Duyvel morgen wis:
Daar zy heden werk van maken,
Zullen zy op morgen laken.
Lieve Godt! my doch bewaardt,
Voor een wyf van zulk een aardt.

ô Hoe waar is het, 't geene *Calphurinus* zegt: *Een vrouw is veranderlyker dan de windt.* En *Eſopus* zegt: *Het vrouwvolk is ligtzinnig*, dewyl zy alle oogenblikken van voornemen veranderen: even gelyk de wind de weerhanen op torens en huizen doet; onbeſtendig zynze in hare begeertens, onbeſtendig van oogen, onbeſtendig in woorden en werken, onbeſtendig in al hun doen en laten, onbeſtendig in alle haar handel en wandel, met een woord, zy zyn onbeſtendige veranderlyke, wankelmoedige zottinnen, die heden dus, en morgen anders willen.

Uit het boek *Geneſis* is 't genoeg bekent, dat de Almagtige Godt, de eerſte vrou *Eva* uit een Rib geſchapen heeft; een Rib zegt *Bernardus*, gelykt wel na een boog, nu weet men, dat een boog zig gemakkelyk laat buigen, waarom hy

ook

ook alzo genoemt word. Een wyf laat haar ook ligt buigen en overtuigen. Onder de wet van *Moses* ſtond het de man vry aan zyn vrou wegens zekere oorzaken, een (*libellum repudii*) een ſcheidbrief te geven en haar weg te zenden; dog de vrouwen hadden in tegendeel dit voordeel niet, maar waarom dat? waarom ſtond dit de mannen vry, en waarom was de vrouwlui dit voorregt niet vergunt? de Hooggeleerde *Abulenſis* zeid 'er dit volgende van: *Om dat de vroului veranderlyk en onbeſtendig zyn*; want zo de vroului die magt als de mannen gehad hadden, og myn! om een gering woord of klein verſchil, zou ze een man weggejaagt hebben, ja dikwils had zy in agt dagen wel negen mannen gehad, ja ik geloof dat hare moeders haar aan de zonneſchyn in *April* verkeken hebben; gelyk zulks zeker Poëet in de volgende zo wel Latynſche als Duitſche verzen te verſtaan geeft:

Regum Potentum gratia,
Aprilis, & clementia,
Amorque dulcis fœminæ,
Roſæ voluptus conditæ,
Odorque delectabilis,
Fallarque luſus teſſeræ,
Hæc cunctæ puncto temporis
Mutantur in breviſſimis.

Dat is:

Groote Heeren Gunſt en Eer,
Is gelyk 't Aprilze weer:
Vrouwe gunſt en rooze bladn,
Ziet men zelden lange ſtaan:

Kaart-geluk en dobbel ſpel,
Loopt niet lang naar wenſchen wel.

Deze waarheid zou men met verſcheide geſchiedeniſſen konnen beveſtigen. Ten tyde van Koning *Hendrik* de IV. was Vrankryk zo welvarende, dat den Adel de meeſte tyd niet ledig gaan, ſpeelen, en hoeren verdreef, dewyl de zonden in vredenstyd meer en meer de overhand nemen. *Trifon* een dapper en ten hove wel geagt Edelman, was op zyn ſlot om met zyne vrinden en naburen de Herfſt in vrolykheid door te brengen. Wanneer hy nu gelyk de byen zyne oogen over verſcheide bloemen van 't vrouvolk liet zweven, veſtigde hy die eindelyk op *Stakteas.* Een andere pen die minder te ſchryven heeft mag den voortgang van dit werk verhalen, 't is genoeg alhier te melden, dat het niemand ten aanſtoot was, dewyl zy op het huwelyk en genegentheid gegrondveſt was, en daar en boven wierd dit huwelyk van alle de vrouwen goedgekeurt en voor aangenaam gehouden. *Trifon* had iets ten hove in te vorderen, en wilde eer hy zig ter ruſte begaf, dit geerne in kas hebben, op dat hy alzo door een goude deur in den egtenſtaat mogt treden, en zo veel te rykelyker leven; daar by ſtond hy ook na een aanzienlyke bediening. Daar op begeeft hy zig ten hove, en wel op aanraden van zyn liefſte, (dewyl de eergierigheid by deze zwakke werktuigen zeer ſterk is) als ook met kenniſſe van zyne vrinden, die 't zeer gering agten, en 'er niet aan twyffelden, of de Koning zou *Trifons* bewezene dienſten, na behoren beloonen. Dog deze verzoeken in 't werk ſtellende vond *Trifon* veel meer

meer tegenſtand dan hy verwagt had, en alhoewel hy een bedreven hoveling was, kon hy nogtans in zyn eigen zaak (gelyk meermalen gebeurt) zyn oogmerk niet bereiken. Hier op verliep dan een geheel jaar, en hoe verder *Trifon* meende dat hy zyn zaken bragt, hoe minder hy vorderde, en hoe grooter onkoſten hy ook moeſt maken.

Staktea wagte ondertuſſchen met het grootſte ongedult, en riep *Trifon* door veel brieven, die zy aan hem afzond te rug, kreeg telkens wel beſcheid, dog alleen maar in verontſchuldigingen beſtaande, die ook geen zekere tyd van zyn te rug komſt vaſt ſtelde, zo dat zy hem eindelyk meer voor eergierig, dan verliefe zynde, uitmaakte.

Philoſtrates een jong heer en van veel hoger ſtaat als *Trifon*, verliefde op *Staktea*, die ook wegens zyn vertoeven, wonderlyke gedagten opvatte, als of hy ten hove zou blyven, en alzo liet zy haar zeer ligt van de oude liefde tot de nieuwe overhalen, en beloofde *Filoſtratus* te zullen trouwen, 't geen na zyn vaders dood zou voltrokken worden. Ondertuſſchen wiſt deze, *Staktea*, op rekening tot zyn wille te brengen. Dit wierd *Trifon* door zyne vrinden berigt, en wel dat 'er waarſchynelyk een geheim huwelyk tuſſchen hen beide beſloten was, deze tyding bewoog hem, om zig aanſtonds na huis te ſpoeden, en was het mooglyk den afval van zyn onbeſtendig wyf voor te komen; dog te laat, want hy beſpeurde, dat zy hem verlaten, en *Philoſtrates* aangenomen had. De liſtige minne-yver deed hem veel ſmeekwoorden uitboeſemen, en zogt van *Staktea* te weten, of het de waarheid was dat zy
haar

haar aan *Filostrates* verlooft had; deze hield dit voor *Triphon* verborgen en haar even als of 'er nog vonken van liefde in haar boezem smeulde; zo dat zy malkander met verlof van *Philostrates* spraken, 't geen den slimmen *Trifon* alles tot zyn voordeel scheen te duiden, en even eens of hy meerder dan *Philostrates* van *Staktea* bewind was, en alzo deze roem vals was, was ze ook aan *Trifon* ten hoogsten schadelyk. Alhoewel hy zyn Rivaal daar door zogt af te schrikken. Na der *Fransche* gebruik wilde *Philostrates* hem hier voor met den degen wreken, gelyk hy ook *Trifon* ten dien einde uitdaagde, die ook op de plaats verscheen, en van zyn tegenparty aanstonds door den arm gestoken wierd, en hem ook aanstonds om 't leven bad. De dienaren van *Philostrates* haar heer gewont ziende, wilden zy *Trifon* ter neder maken; dog wierden van haar Heer en andere bystanders te rug gehouden, zo dat hy 'er het leven af bragt. Dog hier mede was deze onbestendige, maar ook wraakgierige *Staktea* geenzins te vrede, maar dagt door de dood van *Trifon*, haar ten volle van de liefde van *Philostrates* te verzekeren; om dit uit te voeren huurde zy volk die hem langen tyd vervolgden, dog die hem niet konden aantreffen. Ondertusschen drong *Staktea* by *Philostrates* sterk aan, om haar te trouwen, dog hy wende niet meer zyn vader voor, maar zeide; dat *Trifon* op een ongeoorloofde wyze by haar verkeert hadt, gelyk *Trifon* hem zelfs verscheide maal gezegt hadt. Dit alles spoorde *Staktea*, om haar wraaklust te voldoen nog meerder aan, en het voorgenomene uit te voeren, en alzo wierd *Trifon* ellendig in zyn bed vermoord; de dader raakte hier over in hegtenis,

en

en beleed dat *Staktea* de ſtigſter van deze dood was, zo dat *Philoſtrates* van haar ontſlagen, en zy door beuls handen onthoofd wierd. Hier uit ziet men wat vrugten de onſtandvaſtigheid veroorzaken: namentlyk eergierigheid, jalouzy, wraak, bedrog, ondankbaarheid, toorn, en eindelyk een ellendige uitgang. Wat ongelukken, rampgevallen en onheilen het onbeſtendige, en alle oogenblikken anders reſolveerende en onbezonnen vrouvolk', door haar wankelmoedige en veranderlyke zinnen, en dagelykſe liefdensbedryven in de wereld ſtigten, zal uit deze volgende geſchiedeniſſe ten overvloedt blyken. De weduwen zyn zeer verleyende lokvogels die 'er veel meer in haar netten verſtrikken dan de eenvoudige vryſters. Dit ging ook dusdanig toe met *Parmena*, een jonge weduwe van twintig jaren, die van haar oude man een groote rykdom nagelaten wierd, 't geen ook de vryers van alle kanten aanlokte, die even als de byen rontom de bloemen doen, by haar kwamen. Onder veele andere was *Prilidiaan* een Edelman van dertig jaren, die het zyne, zyn zuſter en zwager met gewelt ontrooft hadt. Deze wilde de baas ſpeelen, en alle andere by *Parmena* de loef afſteeken. Deze weduw had met haar eerſte huwelyk, vrinden raad gevolgt; dog wilde nu haar eigen oogen voldoen, zelfs 'er een uitkippen, dat onder zo veele vry moejelyk zou vallen. Zy was een regtſchape formulier van een onbeſtendige zottin, want 't geen zy des morgens begeerde, mishaagde haar 's avonts, wat haar heden fraai dagt te wezen, was morgen leelyk, en 't geen haar heden dierbaar was, was 's anderen daags verwerpelyk, zo dat haar hert zo
veran-

veranderlyk was als de manefchyn zelfs. *Prilidiaan* wift haar te gemoet te voeren, dat eere en rykdom voornamentlyk onbeftendig waren, en wift door dit middel, zo wel hooge als lage uit den zadel te ligten, en zig zelven als van middelbaren ftaat zynde, in haar genegentheid in te dringen. Dit alles werd van *Parmena* aangehoort, zo dat hy meer en meer hoope fchiep, om haar te trouwen; ondertusfchen kwam zyn jouger broeder *Babylas* uit den oorlog t'huis, die de toekomende Bruid en fchoon-zufter uit beleeftheid begroete en opwagte. *Parmena* dit onftandvaftige fchepzel, had meer behagen in dezen jongen broeder, dan in den ouden, en gaf aanftonds haar genegentheid, hoewel met verbloemde woorden, aan hem genoegzaam te kennen. *Babylas* veronfchuldigde zig, dat hy zyn eigen broeder hier ontrent geen nadeel wilde toebrengen, daar hy anderzints dusdanigen geluk, hoewel onwaardig, met een dankbaar gemoed zou aannemen. *Parmena* zette *Prilidiaan* aanftonds met forfle woorden af, zo dat hy uit droefheid in een kloofter ging, en daar in zyn leven lang dagt te blyven. *Babylas* veftigde toen zyn wederliefde op *Parmena*, en hoopte door dit huwelyk een ryk heer te worden, hoewel hy dit alles met voorzigtigheid tragte te behandelen. Na dat *Prilidiaan* nu in de proefjaren van zyn ordre was, fpeelde *Babylas* met de nagelatene goederen van zyn broeder den baas, dog wilde nogtans met *Parmena* niet trouwen, eer zyn broeder de kloofter belofte gedaan hadde. *Parmena* nam dit vertoeven voor een veragting op, en fchreef in 't geheim aan *Prilidiaan* zulk een vriendelyk briefje, dat hem door een vertrouwt perzoon behan-

behandigt wierd, en hy daar door weder tot de wereld keerde, en het geſtrenge leven dat hem te verdrietelyk voorkwam, verliet, niet tegenſtaande hy van zyne medebroederen tot ſtandvaſtigheid aangeſpoort wierd. De onbeſtendige *Parmena* had nu weder de keur van de gewezen Monnik en den Soldaat: na genomen raad; verkoos zy al wederom den jongen voor den ouden. Hier over was *Prilidiaan* met regt zeer gramſteurig en klaagde zyn broeder wegens ontrouwe en valſcheid aan, *Babylas* verantwoorde zig dat hy onſchuldig was, en het trouwen aan *Parmena* geweigert had, en dat zy hem daarom uit het kloofter geroepen had, dog nu kon hy de zinnelykheid van deze Weduwe niet veranderen, nog zyn geluk met voeten ſchoppen, te meer nu zyn broeder dubbeld onregt had, om hem te verbieden dat hy zelfs niet genieten konde, en dat hy over hem als een lyfeigen knegt wilde tiranniſeeren. Met dit alles was *Prilidiaan* nogtans niet vergenoegt, alzo den iever hem verblinde, zo dat hy deze wel gegronde redenen niet zien wilde, Maar beval zyn jonger broeder nogmaals, dat hy wederom ten oorlog zou gaan en deze weduwe laten varen, want zo hy hem nog maar eens by haar vond, zou hy hem eens onderregten, wat gehoorzaamheid een jonger broeder aan zyn ouder ſchuldig is. *Babylas* beantwoorde dit zeggen zodanig, dat *Prilidiaan* ligtelyk kon afnemen, dat hy nog voor zyne woorden, nog werken, zo lang hy een degen op zyde hadde, niet bevreeſt was. Hier op ſcheiden zy, en *Babylas* ging by een zyner vrienden met der woon, en ſprak *Parmena* daaglyks toe, die hem het trouwen ook beloofde

de, en dat zy niet anders dan door de dood zouden gescheiden worden: *Prilidiaan* wierd in tegendeel het huis van *Parmena* verboden, by, en om het welke hy al eenige tyd schildwagt gehouden hadde. 't Gebeurde eens, wanneer deze twee broeders elkander by het huis van *Parmena* tegen kwamen, dat *Prilidiaan* uit groote liefde, laat ik liever zeggen, uit razende toorn zodanig vergrimde, dat hy van leer trok, gelyk *Babylas* ook deed, zo dat zy op elkander los gingen, en *Prilidiaan* aanstonds op de plaats, en *Babylas* 's anderen daags de geest gaf: yder een gaf de veranderlyke *Parmena* de schult van deze wederzytze broedermoord, zo dat iemand met regt zeide, schoon alles by een bruid na wensch toegaat, kan niemand nogtans borg worden, of zulks bestendig zal blyven; 't geen aan de onstandvastige *Parmena* genoegzaam te zien is. Luyster om myn gezeg te bewyzen nog eens na deze geschiedenis. Niet verre van de rivier *Arar* in *Vrankryk*, wierd *Orianda* een maagt van een wonderbare schoonheid geboren. Gelyk de Zon de kleine stofjes na haar trekt, zo lokt een mooi aangezigt der jongelingen herte; onder veele van hare oppasseren lagen de naasten aan 't hart, *Tolan* en *Lizard*, beide dappere en wel opgevoede Edellui; dog *Lizard* was wegens groter rykdom, en *Tolan* wegens groter vriendelykheid, aangenaam by *Orianda*. Deze was mede een zeer veranderlyk vrouwmensch en een onbestendige zottin, want hare genegentheden waren zo wisselvallig, datze dan op den eenen, en dan op genen zweefden. Hare vrienden begeerden te weten, wie zy eenmaal zou uitkippen en gaf hen de keuze wederom, die *Lizard* verkie-
zen

zen, 't geen van *Orianda* ook niet tegen gefproken wierd; dog waar door *Tolan* in een ontrooftbare droefheid verviel. Deze wilde *Lizard* zelfs hier over, voor den degen roepen, dog hy dagt, als hy het won, dat hy dan nog evenwel dieswegens het land moeft ruymen, daar hy tegen hem niets misdaan hadde. In deze gedagten, nam hy affcheid van *Orianda* en ftelde zyne genegentheid, nogtans zo aangenaam en met eenen beklaaglyk voor, dat de onbeftendige en veranderlyke *Orianda* aanftonds haar genegentheid veranderde, en beloofde *Lizard* te verlaten, en hem *Tolan*, te zullen trouwen; nogtans gefchiede dit met twyffelagtige woorden, en met te zeggen dat zy zeer bedroeft was, dat zy als een vryfter zynde, nog van hare vrienden en voogden afhing, welker wille zy wel buigen maar niet breken konde. Ondertuffchen zette *Lizard* zyn werk luftig voort, en kreeg 't zo verre by hare vrienden dat de huwelyks-dag vaft gefteld wierd.

Tolan zond door zyn vriend *Gordiaan* een affcheids brief aan *Orianda*, die zo beweeglyk was dat zy 's nagts voor haar trouwen, ten huize van gemelde *Gordiaan* kwam, en ging met hem in manne-klederen na het flot van *Tolan* (die even te voren na Parys vertrokken was.) Dit vernemende, gingen zy ook na deze volkryke Stad, om *Tolan* te fpreken; deze op de reize ziek wordende, moeft zich te rug na huis laten dragen; dog wat verwarring in 't huis van *Orianda* over deze haar vlugt ontftond, is ligt te denken; alle de vrienden waren van vermoeden, dat *Tolan*, *Orianda* moeft vervoert hebben, en dewyl zy vernamen dat hy op zyn flot was, lieten zy hem

door des Overigheids bevel, in de gevankenisse smyten; dog hy bewees geloofwaardig hoe 't met zyn reis van dag tot dag afgelopen was, en dat hy *Orianda* zelfs niet gezien had, zo dat hy los gelaten wierd, en men leide al de schult op den onschuldigen *Gordiaan*.

Tolan en *Lizard*, hoorende dat *Gordiaan* en *Orianda*, haar weg na Parys genomen hadden, volgden haar derwaarts, om de Bruid weder te rug te brengen. *Tolan* ontmoete *Gordiaan* alleen op straat, nauwelyks kreeg hy hem in 't oog, of liet hem door zyn verwoede toorn der mate verblinden, dat hy hem aanstonds, als de rover van zyn liefste vermoorde. Na dat hy *Orianda* hier door nu niet kon bevragen, nam hy den weg weer te rug, en ontmoete onderweeg *Lizard*, die hy nu ook voor den ontvoerder van zyn Bruid hieldt, greep derhalven ook ten eersten na zyn deegen, en stiet hem voor de vuist ter neder, waar over hy door 't geregt in hegtenisse gebragt, en door de beul een smadelyke dood aangedaan wierdt. Na dat *Orianda* lang na *Gordiaan*, hoewel te vergeefs gewagt had, moest zy als de verloren Zoon weder na huis keeren, en om vergiffenisse van haar onbedagtzaamheid smeken, dog zy wierd met een al te genadige straffe na een klooster geschikt, waar in zy als veroorzaakster van deze moorddaden, hare dwaasheid de tyd hares levens moest boeten, alhoewel zy het voornemen niet gehadt hadde, om een van allen, in gevaar veel minder om het leven te brengen. Wanneer de vrouwlui nu zulke onbestandige en losse zottinnen zyn, die haar als de weerhanen op de toorens gins en weer draajen, Og! wie zal haar dan meer geloven, of op haar zuiker zoete woor-

woorden, vriendelyk vleyen, aangenaam liefkozen, en diere beloften konnen bouwen, en vertrouwen? *fide ſed cui fidas vide*, betrouw, maar zie toe wie gy betrouwt; dog geen vrouwlui, dewyl zy gelyk een *Cameleon* alle oogenblikken konnen veranderen, 't welk zeker Poëet met het volgende veersjen te verſtaan geeft;

Crede tantem ventis, animum ne crede puellis:
Namque eſt fœminaâ tutior unda fide

Dat is:

De Zeé moogt gy een ſchip betrouwen,
Maar waagt uw hart niet ligt aan vrouwen,
Zy zyn veel loſſer dan de windt,
En woeſter dan de Zee, mevrindt.

Men mag in 't *Protokol* der zottinnen, ook met regt aantekenen, zulke onbeſtendige vrouwlui die niet tegenſtaande, zy dikwils ter biegt gaan, en ik weet niet wat al goede voornemens hebben, haar nogtans niet beteren, maar even gelyk te vooren wederom tot de oude zonde vervallen. Ja by veele onſtandvaſtige zottinnen duurt haar op gevatte voornemen dikwils niet langer dan van elf uuren tot den middag.

Vrouw *Chriſtina Addertong*, biegte op *Portiuncula*-dag zeer ernſtig om den groten af laat te verkrygen, neffens andere zonden zeide zy 'er ook by, hoe dat zy meermalen van de luiden zeer kwalyk geſproken, en haar de eer afgeſneden had: zeker zei deBiegtvader, dat is een zeer groote zonde en dat zy in gewiſſe verſchuldigt, en ten hoogſtē verpligt was, de eer wederom te herſtellen,

en onder dit beding, zou hy haar van hare zonden vryspreken, mits dat zy in het toekomende ook bedagtzamer zou zyn, met haar tong, en noit kwalyk van de lui spreken. Og ja myn Pater zei zy al zugtende, dit zal niet meer gebeuren, dog wat geschied 'er? na de gepleegde Godsdienst spoed zy haar na huis, om dat alles in de keuken ter deeg mogt besteld worden: aan tafel komende, was zy alleen de spreekster, zo dat zy uit het *Oratorium* in 't *Parlatorium* kwam. Ja zei ze, is 'er deze morgen niet veel volk geweest, ik ben schier half te pletter gedrongen, een beest was 'er, dat my zodanig in de zyde stiet dat ik by na onder de voet raakte, ja, ja ik heb dat vee al lang gekent, zy was zo wel niet getrouwt, wanneer zy niet voor de tyd ter markt gekomen was, en zy is nog van 't beste slag niet, want haar man heeft zo veel inkomsten niet, om zulken pragt als dezen spits snavel voert, te onderhouden, zy zal zeker een *Galant* hebben die haar menigen kant zal beschikt hebben. ô *Christina* gy zyt gants niet kristelyk! uw tong is vergiftiger als een adder, gy komt zo eerst uit *Portiuncula* van daan, en alrede vertoont gy u al weder als een *portion* van den duivel, gy zyt in der waarheid een regt aardig *Original* van een onbestendige zottin, ja veel onbestendiger als het manna by de Israëliten, dat nog den geheelen dag goed bleef, en 's anderen daags verdorf. Gy, en alle uwes gelyke vrouwlui, komen my even eens voor als zekere Vis in Zee. In Indië is een zekere Vis, die gelyk de vogelen twee vleugelen hebben, waarom de Spanjaarden die ook *Voadas* noemen; deze Vis word van alle andere vissen vervolgt maar zo ras hy bespeurt dat zyne

zyne vyanden hem op de hakken komen; heeft hy hem in de hoogte op, en begint te vliegen; dog zulks duurt niet lang, maar valt ras na beneden, en word zo tot een roof van zyne vyanden; ja ze vallen menigmaal van vermoeitheid in 't ſchip neder, de *Chriſtinas*, *Soffias Cornelias* en alle andere haars gelyke onbeſtendige zottinnen, hebben ook zulken vis-aard; wanneer zy biegten, is 't even eens, als of zy na de hoogte ſtygen, maar hoe lang duurt deze vlugt? zomtyds een dag, wanneer 't wel ſlaagt, maar dan gaanze weder na beneden. Dog geloof my, de Duivel zal eindelyk ook tot u eens zeggen. *Hier myn Visje.* Alle diergelyke wankelmoedige zottinnen zullen betragten, en wel overwegen, de woorden van onzen gezegenden Heiland zelfs, wanneer hy zeide; Luc. IX: 62. *Niemand die zyne hand aan den ploeg ſlaat, ende ziet na het geene agter is, en is bequaam tot het Koninkryke Gods.*

DE SCHOONHEIDT MINNENDE NARRIN. XLIII.

JA Preutze ſchoonheidt! tooidt en çiert
Uw zelven; dat het haairtje zwierdt,
En kronkelt langs uw hals en wangen,
Gy zult daar in wel harten vangen;
Maar ziet, dat gy van Heer *la Mort*
Niet zelver eerſt gevangen wordt.

IK kan het niet looghenen, wil het ook niet ontkennen, maar ſta het geerne met den deftigen en zo genaamden goddelyken Philoſooph *Plato* toe, dat de cieraad en de ſchoonheid van 't menſchelyk lighaam een previlegie, en een zonderlinge gave van de natuur is. Ja de ſchone gedaante, heeft ook de laagſte zitplaats niet, onder de gaven van God, zo betuygt Vader *Auguſtyn.* De ſchone gedaante des ligchaams is een gave van Godt. 't Word ook van alle ſchryvers betuigt dat de maagt *Maria* ook uitmuntend ſchoon was, *Niceph. Caliſt. in Hiſt. l.* 2. *c.* 23. En alzo de deugtlievende gemoederen veel gewenſter in een welgevormt lighaam huisveſten, dan in een ongedaan en leelyk vel, zo heeft de Almagtige ook een zonderlinge ſchoonheid in het Joodſche wees-meisje *Eſther* gelegt, waar doorze ook naderhand aan troon en ſcepter geraakte; die heldhaftige ziel en het dappere wyve hart van *Heſter*, wilde ook met geen lompen menſchen huid overdekt zyn maar agter het voorhang van een ſchone trony pralen.

Job na zo veele aanvallen, menigvuldige verdrukkingen, en onbeſchryffelyke ellenden, kon en wilde God geen andere pleiſter op de gegeven wonden leggen, als dat hy hem drie dogters gaf, wiens ſchone gedaante, die van alle de vrouwen des aardbodems te boven gingen, Job XLII. wie zal het Jacob die man Gods, en van den Hemel zo rykelyk gezegende Patriarg kwalyk afnemen, dat hy zyne oogen op de ſchoone *Rachel* wierp, en dat hy een afkeer van de druipoogige *Lea* had?

Moſes Suſter morde niet weinig, ja ſchreeuwde het als een ſchande en ſpot uit, dat hy de zwarte Morin *Sippora* ten Vrouwe nam, foei! foei! zeize, hoe kan myn broeder hem aan dit woeſte en zwarte vel vergapen, en zulken lelyken totebel trouwen, hoe kan hy zin in deze hemel krygen, die met zulke zwarte wolken overtogen is? ik gelove zeker, haar moeder, moet haar ten eerſten in inkt gedoopt hebben, foei! wanneer ik zulken man was, als myn broeder is, ik zou een ſchooner zoeken, en zulken koolbrandſter ondertuſſchen nog eenige jaren op den bleek leggen.

De mooye gedaante van een vrouw, is even eens, als het witte meel van *Eliza*, dat het bittere kruit van het huwelyk verzoet, en 't is vader *Abraham* onder zo veele wederwaardigheden, tot geen kleine verzagting in zyn verdriet geweeſt, dat zyn 't negentig jarige *Sara*, het *Prædicaat* van een ſchoone Dame kon aantonen. Wanneer een vrouwmenſch een trony heeft, als een gemaskerde vaſten avonds zot, wanneer de oogen zeer oneens zyn, en het eene na 't zuiden, en 't andere na 't noorden kykt, zo datze te gelyk twee boeken kunnen lezen; wanneer de neus in 't aangezigt ſtaat, als een grenspaal op een boere grond; wanneer de wangen 'er uitzien, als een ruidige verkens huit, wanneer het voorhooft zig vertoont als een gerimpelde oude laars die tegen het vuur gedroogt is, en de mond zo zuiver als een ſmullige pollepel, wanneer de lippen geſteld zyn als een gelubde kater; wanneer de tanden even eens zyn, als die van een oude poſtklepper; wanneer de hairen om 't hooft hangen als het natte hoi om een boere ſchuit; og

hoe

hoe zou zulk eenen van elk een niet gehaat en verworpen worden, daar in tegendeel de ſchoonheid in een hooge prys en aanzien zou zyn; daarom zal het niet feilen 't geen *Plato* zeide, dat de ſchoonheid alleen dit geluk heeft, dat zy van ieder een bemind word. *Baldus* een beroemd Regtsgeleerde zegt tot bevestiging van het zelve. *Decor corporis confert ad felicitatem in hoc mundo* dat is: *De ſchoone lyfs geſtalte, brengt geluk aan in deze wereld.* Daarom is het niet te verwonderen, dat alle vrouwlui ſchoon willen zyn, en daarom zyn 'er weinig te vinden, die gezint zyn als *Paula* een Saanſche Dame te *Abula:* deze wierd wegens haar mooye gedaante zeer veelmalen van moetwillige kwanten aangetaſt; en wanneer zy op zekere tydt van diergelyken gaſt tot onbehoorlykheden aangezogt wierdt, wiſt zy een wonderlyke vond te bedenken waar door zy van hem ontſlagen wierd. *Bollandus Tom.* 3.

Zulke vrouwlui, zal men nogtans weinig in de wereld vinden, maar wel veele zulke zottinnen, die haar mooye gedaante boven alles agten en daar na al zo veel, als de Duivel uit de hel, na een ziel haken. Beproef het maar eens, en laat u met de vrouwlui eens in een redenvoering in, hoe dat zy ſchoon of ſchoonder zullen worden, gy zult bevinden, dat zy hier toe geen koſten zullen ſparen; ten dien einde kan men ook geen grooter eer by een vrouwmenſch inleggen, dan met te zeggen dat zy ſchoon is, ik voor my, wilde liever myn hand in de bek van een Wolf ſteken, als tot een vrouwmenſch zeggen dat zy niet mooi was. ô! Stinkende zottinnen! ja dat nog meer is, alhoewel een vrouwmenſch zo leelyk als de nagt is, en een

trony heeft, als een in een geschrompelde leeren broek die tegen een vier gedroogt is; zelfs wanneer zy hoort zeggen, dat zy mooy is, het doet haar in haar hert goedt, denkende ten minsten dat zy nog onder de middelmatige mag gerekent worden. Een middelmatig mooy wyf, wanneer zy haar hoort pryzen, wegens haar zeldzame schoonheid, gelooft zulken zottin dat haar's gelyke nergens te vinden is. Daar van daan komt het, dat zy haar weeke wel alle uuren voor de spiegel hangt, dat ze bekykt, of het nat, droog, wit, root, bleek, fraay, zagt, glat, geel, eenkleurig, zuiver, wynvlekkig, glansagtig, droevig, vrolyk, treurig, gezond, ziek, ruydig, rappig, duyts of spaans is, als ook of de wangen prangen, of de neus geeft een goede leus, of de mond is rond, of de oogen wel drogen; kortom de schoonheid, is het eenige genoegen, van 't menschelyke geslagte, en alhoewel zy, van God en de natuur met een mooye gedaante voorzien zyn, tragten zy evenwel (en wenden daar toe alle mogelyke vlyt aan, en sparen geen onkosten) om nog moyer te worden, ô zottinnen!

De H. Schrift melt *Genesis* xxx: 14. dat *Ruben* voor zyn moeder *Lea*, eenige *Dudaim* t'huys bragt, zo ras haar zuster *Rachel*, zyn moeders zuster, zulks vernam, verzogt zy zeer ernstig, om deze *Dudaim*, of ten minsten een gedeelte te mogen hebben. Hoe? ei *Lea* is 't nog niet genoeg dat gy myn man *Jakob* genomen hebt? wilje de *Dudaim* nu ook nog hebben? men moet nu weten dat deze *Dudaim*, in 't Latyn *Mandragora* genoemt, zekere wortelen zyn, die als handen en voeten hebben, gelyk de menschen,

en

en derhalven de dwergen zeer gelyk waren; maar waarom ſtond *Rachel* als ſtofregen op deze wortelen aan? Ja zy zei tot *Lea*, myn lieve zuſter, wanneer gy my van die wortelen wilt geven, zo zult gy deze nagt by myn man ſlapen. *Parola* 't geſchiede ook; wel zeker deze wortelen moeten al een groote kragt gehad hebben, dewyl *Rachel* daar haar geheele man aan waagde. *Menochius* zegt 'er van, dat de *Dudaims* in dat Land een zeer lieflyken reuk van haar gaven, want in 't Hoogelied ſtaat. Cap. VII: 13. *De Dudaims geven reuk.* En alzo heeft *Rachel* haar daar mede beſtreken, dit zal veele ongetwyffelt zeer vreemt voorkomen. *Rachel* was immers zo mooy, wat behoefde zy daar toe dan zulke wortelen te gebruyken. Dat helpt niet, de vroului willen niet alleen mooy zyn, maar ook mooy blyven, ja zo 't mooglyk was, zouden zy haar nog mooyer maken, waarom zy haar ook oppronken, als een Ezel op Palmezondag gedaan word.

Van *Gideon* getuygt de Bybel, hoe dat hy van den Almagtigen een teken begeerde, waar door hy verzekert mogt zyn, dat hy hem in den oorlog zou byſtaan, dit was het teken, hy nam een droog ſchape-vel, lei het in de lugt neder, en zei, wanneer de daau alleen op dit vel zal vallen, en 't geheele aardryk droog zal blyven, zo zal ik het geloven, 't ging ook zo. *Gideon* bad nog eens, hy lei het vel nog eens op de voorige plaats, en zei, indien het aardryk nu over al nat word en 't vel niet, zo zal ik het vaſt ſtellen, dat gy met en door my wonderen zult werken, gelyk dit ook na zyn begeerte is geſchied. *Jud.* Cap. VI. het is niet uyt te ſpreken, hoe yverig, hoe

hoe nauziende, en hoe zorgvuldig Gideon dit vel alle morgens bekeek, of het zelve nat of droog was. God vergelde u voor dezen arbeid Gideon?

Maar og, og! de vrouluy dragen nog grooter zorg, voor haar eygen huit en vel, dat bekyken zy alle uuren, ja alle vierendeel uuren, ja alle *minuten* in de ſpiegel; vinden zy het minſte gebrekje daar aan, dat haar ſchoonheid maar eenigzins benadeelt, alles moet dan aanhouden, om het zelve te verbeteren, oly, water, zalf, poeyer, balſem, boter, kruyden, wortelen, bloemen, edik, alles moet gedurig gereed ſtaan; dewyl 'er geen verlies is, dat harder aankomt dan de ſchoonheid. Krokodils lever, uyt de Filiſtynze eylanden, ſlekkehuysjes uyt het Koningryk *Congo*, zand uyt de *Canariſche* eylanden, ja aſſche uyt de verbrande Stad *Troje*, moet alles in de Diſtileerketel, op dat 'er een zeep uyt gemaakt mogt worden, waar door de vroului een glad vel mogen krygen, ja men mag by na wel vaſt ſtellen, dat Gideon, zo veel agt op zyn vel niet gegeven heeft, als de wyven op haar vel en huit, op dat zy behaeglyk voor den dag mogten komen, ô zottinnen?

Plinius ſchryft, dat *Poppea* gemalin van Keyzer *Nero*, vyf hondert Ezelinnen, deftig onderhielt, alleen maar op dat zy haar van des zelfs melk mogt bedienen, en glansagtiger huit hebben, om den Keyzer en andere alzo meer te behagen, ô zottin! te Parys ſchryft *Egidius Albertinus*, was eens een voorname Dame, wiens trony wat oude laarzig was, en daarom lietze het vel van haar aangezigt afvillen, op hope daar mogt een mooyer en gladder in de plaats groeyen, ô gekke zottin!

Men

Men vertelt van een zekere vrou die de Monniken van de *Franciskus* ordre zeer genegen was, zo datze dikwils veele aalmoeſſen in dit klooſter gaf. Op een zekere tyd had zy voor 't zelve klooſter iets gekogt, dog alzo zy wat lang op de markt bleef, en derhalven wat laat t'huys kwam, zo wierd deze mildadige vrou, niet alleen van haar man wakker afgebeukt, maar by het hair langs de vloer geſleept, zo dat hy byna al haar hair uittrok, en zy 'er even eens uyt zag. als een gevilde kalfskop, deerlyk was zy hier over ontſteld, maar voornamentlyk om 't verlies van haar goud geel hair; het blaeuwe *ulteramaryn* aan de oogen ſpeet haar niet; het berggroen op de wangen ſchade haar niet; de root lak verf onder de neus hinderde haar niet, de geele verf over haar gantſche lighaam betreurde zy niet, dat alles zeize zal haaſt veranderen, maar myn ſchoone hair zo weg, myn mooye hairlokken zo uytgerukt, ag! dat kan ik niet verkroppen! ag daar ben ik zo zwaargeeſtig over; maar vrou, waarom benje daar zo treurig om, gy zyt immers al evenwel een deugtzame *matroon?* 't helpt niet, vrome wyven willen ook nog wel mooy zyn, ja mooy zyn, mooy blyven, mooy worden, mooy maken, mooy gekleed zyn, mooy pralen, mooy gaan, mooy ſtaan, mooy zitten, mooy danſſen, mooy woonen, mooy genoemt worden, willen de wyven, en daar verlangen zy na. De vrouluı hebben alle een Ramagtige natuur, want wanneer zy een kudde ſchapen voor by zien gaan, zo zal men t'elkens bevinden, dat de ram noyt agter aan, nog in 't midden, maar altyd voor wil gaan.

't Is zeker dat de Paeu alle vogelen in ſchoonheid

heid te boven gaat, koleurs halven, dingt hy den Amathist, den Saphyr, den Robyn, den Karbonkel, den Hyacint na den kroon. Een Zeuxis, een Apelles, een Parrhasius, hebben hunne verw zo çierlyk niet konnen leggen, als de Paeu daar mede opgepronkt is, ja zelfs verwondert haar de Regenboog, over de schoone koleur van den Paeu, waarom 't my ook niet vreemt voorkomt, dat Alexander de Groote, onder zware en groote straffe verbood, dat men deze vogel niet om hals zou brengen; ook is 'er niets trotzer dan dezen vogel wegens zyn mooye gedaante, zo is 'er ook onder de menschen niet hovaerdiger en trotzer dan een mooy vroumensch, want wanneer deze zottinnen, maar beginnen te zien, dat haar elpenbeene tanden wit, en dat haar Coralen lippen, andere de loef afsteken, dan tarten zy den Hemel met haar huit uit, *superba res pulchra mulier*, zeid *Menander*, dat is:

Daar's niet zo trots, nog hoog van geest,
Als een Vrouwe schoon van leest.

Dit bevestigt ook *Chrisostomus*, *de schoonheid des ligbaams, verwekt trotsheid en hovaardy.* Gy lelien! houd u mond maar toe. *Polixena* beeld haar in, dat zy witter is, dan gy zyt. Gy rozen rept niet, want *Charlotta* zegt, datze u in schoonheid van Coleur te boven gaat. Gy elpenbeen kruipt maar in uw schulp, want *Gandulphe* trekt 'er de neus van op, om datze zegt gladder van voorhooft te zyn, dan gy zyt. Gy Diamant, laat u vry niet eens kyken, want *Elionoortje*, houd staande, dat uw glans maar voddig is, in tegenstellinge van hare oogen. Gy

Ro-

Robyn, blyf maar t'huis, zegt *Esthertje*, want hare lippen zouden u te schande maken. Gy Paarlen houje maar bedekt, zegt *Helena*, want hare tanden, konnen uwe wittigheid genoeg weg byten. Myn sneeu, ô verbergje maar, zegt *Lucretia*, want in vergelykinge van haar witte handen, zyt gy maar ongebleikt lynwaat. O hoe mooy is deze *Madam!* en om die reden, zo trotseert zy ook niet weinig, zy werpt de oogen zo dikwils dan hier dan daar, dat zo zy blixems waren, niemant veilig zou zyn. Zy stapt zo parmantig, dat zo zy van agteren van een bezem voorzien was, zy de geheele straat wel schoon zou vegen. Zy rekt, trekt, en strekt haar hals in de hoogte als een oyevaar; zy kykt de luy over haar schouder aan, en haar ontbreken alleen maar vleugels om op den berg *Olympus* te vliegen. Deze mooye zottin denkt, dat zy malvazy is, en andere luy maar gemeen bier. De zottin gelooft dat zy *ametbist* is, en andere luy gemeene mist. De zottin denkt zy is een Paradys en andere zyn niet wys. De zottin steld vast zy is gepolyst, zo dat ze op andere luy wat vyst. Met een woord een mooy vrouwmensch veragt uit hoogmoed, alle andere menschen, en houdze maar voor wissewasjes.

Faustus idest Pulchrus, sequitur que superbia formam.

Dat is:

Waar schoonheid is, daar is ook pragt,
Omtrent het vrouwelyk geslagt;

Zo

Zo zich dit ſchoon bevindt en aardig,
Zo is het tevens ook hovaardig.

ô Gy opgeſmukte meſthopen, gy zivet katten, gy boter-neuzen, gy trony-open, gy die uw ſchandelyke, muffende, woeſte, wilde, ſtinkende en ſtervende, lighaams ſchoonheid boven alles eert en vereert. Zeg my eens, hoe lang duurt uw ſchoone geſtalte? Een weinig langer dan de kauwoerden bloemen van Jonas. Hoe lang blyft het Ooſtenrykze wapen van wit en rood in uw trony? niet lang; na 't verloop van weinig jaren, komt het Muskoviſche wapen, dat is een beerenhuit daar in. Hoe lang glinſtert het ſchoone albaſter op uw voorhooft? niet lang, het duurt maar een korte tyd, zo word het duyveſteen, en het aangezigt is dan even eens als een grot, in welkers midden in plaats van een fontein, een druipende neus ſtaat. Hoe lang is het roode voorhangzel over de wangen? niet lang het geduurt maar een korte tyd, of het ſcheurt gelyk dat in de Tempel te Jeruſalem? hoe lang blinken die zilver witte tanden? niet lang maar eenige jaren, zo zal u mond 'er uitzien als een ledig meſſekraam, want je moet weten dat de ſchoonheid even eens is, als een mooye roode appel, dog hy rot ras; als een ſchoone en heldere hemel, maar hy overtrekt haaſt, een ſchoone degen, maar hy roeſt haaſt, een ſchoone ſpiegel, maar hy breekt ras, een ſchoon ligt, maar 't word ligt uitgebluſt, een ſchoone roos, maar die haaſt verwelkt.

Gelyk een rouwe windt, een purperroos doet quynen,
Zal ſchoonheid ook verdwynen.

Om

Om deze reden zingt ook de Poëet *Ovidius* van de vergankelykheid der ſchoone lichaamsgeſtalte aldus;

Non ſemper violæ, nec ſemper lilia florent,
Et riget amiſſâ ſpina relicta roſâ.
Ex tibi jam venient cani, formaſa, capilli,
Jam venient rugæ, quod tibi corpus arent.

Dat is:

Men vindt niet altyd Violieren;
De roos en lely bloeit niet ſtaag;
De Schoonheen die ons lyf verçieren,
Verdwynen met de minſte vlaag,
En 't geen men heden ſchoon beſchouwt,
Is morgen rimpelig en oudt.

Onder andere groote wonderwerken, die Godt ten voordeele van het volk *Iſraëls*, in de woeſtyne wrogt, was dit het minſte niet, dat hare klederen in veertig jaar niet geſcheurt wierden, dat zy haar koleur zelfs niet verloren, maar dat ze 'er zo wel uit zagen toen de veertig jaren reeds verlopen waren, als ofze maar een vierendeel jaars oud waren; wanneer het met de mooje gedaante even eens gelegen was, was het nog een verdragelyke zotte dwaasheid by de vroului, om haar daar aan te vergapen, en met de zelve te pronken; maar! maar! en wederom maar! gelyk reeds gezegt is.

Forma Bonum fragile eſt, quantumque accadit ad annos
Fit Minor, & ſpatio carpitur illa ſuo.

Schoonheidt is een bros çieraat,
't Geen verdwynt en ligt vergaat;
't Geen men met de vlugge jaren,
Als een damp daar heen ziet varen.

't Is waar, 't ſtaat fraai, ſneeu op 't voorhooft te hebben; maar wagt, daar zal eens een tyd komen dat het ſnee niet langer mee gaat. 't Is zo dat het morgenrood op de wangen blinkt, maar wagt wat, daar zal eens een tyd komen, dat het *Bonus veſper; goeden avond* zal zyn: Ik bekenne het, daar ſtaan goudgeele hairen op het hooft; maar wagt, daar zal een tyd komen, dat het meer zal uitvallen als de vederen van een broeid hen. Ik ſta toe, dat de neus alabaſter wit is, maar wagt wat, daar zal een tyd komen, dat de neuze, zal doen een kwade keuze; 't is zo, gy hebt korale lippen, maar wagt, daar zal eens een tyd komen, dat ze zo blaeu als een lazuur zullen zyn. 't Is waar, gy hebt ſchoone tanden in uw mond, maar wagt, daar zal een tyd komen dat uw mond die elpenbeene waar zal verliezen, en 'er uitzien als het afgebrande *Troje.* Uwe gedaante, ô ſchoonheid lievende zottinnen! is onbeſtendig en duurt maar een korte tyd; *vultus ut vulter; zy is vlugtig als een vogel: facies ut faces; zy brand en loopt af als een keers die in de wind ſtaat: Bulla ut bulla; zy is als een bel op 't water die niet lang duurt.* Kortom, *forma non firma; het mooi word hoi, oud en koud*, hoe ras ſpruit 'er uit *Aurora* een *Maurora? Achan* had als een dief te *Jericho* een moje rode mantel geſtolen *Joſ.* v: 11. Een vroumenſch mag nog zulke rode wangen hebben, zy is nogtans niet

niet verzekert tegen de dieven, die ze haar ontvreemden; daar vallen zo veel dieven op aan, dat de *Artsen* met derzelver namen geheele boeken op vullen; want elke ziekte is een dief die de gemelde waar weg draagt. Een klein steentje heeft het heerlyke beeld van *Nebucadnezar* vergruist; zo kan ook een gering ongemak; een klein koorsje, eenige kleine gezwelletjes de moje tronien zodanig aantasten, datze foei leelyk worden. De bevalligheid is bedrog, ende de schoonheid ydelheid zegt de Prediker *Salomon*. *Bonastus* vertelt van een jongeling, die men wegens zyn mooje gedaante den schoonen *Absalom* noemde, dog 't was een bloem die ras verwelkte, dewyl hy in den bloei zyner jaren ziek wierd; en wanneer men dagt dat 'er geen hope meer was, dat hy van deze ziekte zou opstaan, hebben zyne vrienden hem ernstig verzogt, dat zy hem ter gedagtenisse wilde laten uitschilderen; 't geen hy als een deugtzaam jongeling zynde, plat afsloeg. Dog eindelyk op lang aanhouden stond hy het toe, dat ze dit doen zouden na dat hy eenige dagen in 't graf gelegen had, op dat men dan met eenen zien kon hoe zeer hy verandert was. Wanneer hy nu overleden was, en zy de doodkist na verloop van eenige tyd opende, verstomden zy, dewyl zy zagen dat zyn aangezigt reeds half verteert en de ruggraad van een slang uitgeholt was, en dat hy zulken leelyken stank by hem had, dat veele in flaeute vielen. Evenwel wierd dit afschuwelyk lichaam uitgeschildert, dat ook nog tot *Keulen* in eene der voornaamste Kerken bewaard word.

Maar wilt gy ô goed werelds kind, dit bygebragte geen geloof gunnen, zo verbeeld u eens een doodshooft, wiens goud geele hairlokken

reeds uitgevallen zyn, en nu niet anders dan een kale hooftschedel is, waar in, in plaats van twee oogen, twee diepe gaten zyn, even als twee uitgeholde notedoppen, in plaats van de aangename mond, ziet men een stinkput, waar in tanden hangen, als verrotte pallissaden by een oude stads poort; in plaats van twee ooren ziet men twee open gaten, waar uit de overgeblevene vuiligheden lopen. En raadt eens wiens hooft dit geweest is? 't Is dat van de mooje *Helena* uit *Griekenland*, die voor een wonderwerk van schoonheid geagt wierd; zy was een jonge Dame, schoon van hairen, jong van jaren, fraai van wangen, om harten te vangen, wit in 't gezigt, dunnetjes en ligt, vrindelyk in gebaarden, de mooiste op aarde; zy is mooi geweest, maar al geweest, en nu niet meer; van alle haar schoonheid is niet anders overgebleven dan dorre kaken, een weinig zwarte aarde en graeuwe asch.

Moses heeft het gouden kalf van de Afgodische *Israëliten* tot assche verbrand; 't is jammer dat men goud tot asch maakt; wel wat is dit te zeggen? *Phrinis* was mooi, *Lais* nog mooijer; *Theodora* allermooist; *Lamia* was schoon, *Flora* nog schoonder, *Athlante* allerschoonst: *Alexandra* munte bove alle uit. *Plantica* uit *Cyprus*, was wegens hare schoonheid een meesterstuk van de natuur, *Zenobia* een kunstig stuk wegens haar gedaante: alle deze en veel andere, waren gouden menschen, gouden Dames, gouden vrouwen, nogtans zyn zy alle tot assche geworden, en na een kort vasten-avonds vermaak is een lange as-woensdag gevolgt. 't Was reyn af, reyn af, voort na 't graf; uit welk haar graf zy u alle trotze, hoveerdige en schone Wereldpoppen zeer droevig toeroepen: *Eer-*

Eertyds, kondenwe ons beroemen,
Dat wy prykten als de bloemen;
Als de Roozen vol van gloet;
Yder viel voor ons te voet,
Om te bidden en te ſmeeken,
Om een enkel gunſtig teeken,
Om een lonkje by geval,
Uyt onze oogjes, als Chriſtal;
Uyt onze oogjes vol van liefden,
Die de jonge harten griefden.
Lipjes, haddenwe als Coraal,
Tantjes, met 't Yvoor egaal;
Onze kaakjes aan het bloozen,
Scheenen eene beemt van Roozen;
't Lyf was blanker als de Zwaan,
't Voorhooft glinſterde als de Maan,
Zonder rimpels, zonder veuren;
Wy verſpreyden zoete geuren,
Waar wy traden met de voet,
Ja, door ydle waan gevoedt,
Dagten wy, dat zelfs Heleen,
Al haar ſchoon by ons verdween.

Maar eylaas!

Thans is al die ſchoonheidt heenen;
Thans is al dien glans verdweenen,
Weg geſtoven als het kaf,
En bedolven in dit graf,
Daar men 't ziet van wormen krielen,
Die nu al dat ſchoon vernielen,
En vaſt twiſten om den buyt.
Welk een ſtank vereyſt 'er uyt
Onze dood-bus? wie zou 't luſten
Nu te rieken daar wy ruſten?

Yder houdt de neus nu toe,
Yder ons nu even moe;
Al het ſchoon van lyf en leden,
Is als rook daar heen gegleden,
En ons lichaam, zilver blank,
Niet als vulnis, drek en ſtank.
Leerdt dan, leerdt uyt onze ellende,
Hoe dat eens het ſchoon zal ende;
Hoe dat al het werelds mooy,
Zal vergaan als gras en hooy;
Zal verdwynen als een windt,
Daar men zelfs geen ſpoor van vindt.

Wanneer alle ſchoonheid tot ſtof en aſſche word, ô meſtvinken, hoe kunt gy u dan nog zo oppronken, en met u leeren overtrekzel zo trots zyn, zo niet, zo niet, vermetene losbollen! maar hebt gy dus lang de Paeuwen in trotsheid nagevolgt, volgt hem dan in het andere ook na. Deze kwant pronkt en praalt, 't is waar, wonderlyk met zyn ſchoone en heerlyke ſtaart, die hy in de Zonneſchyn als een ronde ſchyf uitbreid; dog zo ras als hy zyne asverwige pooten beziet, laat hy al zyn pragt en pronk varen en de ſtaart vallen. ô Myn trotze Jeſabel, overweeg dan eens ter dege, dat 'er niets onbeſtendiger is dan de menſchelyke gedaante, overdenkt dat gy haaſt tot ſtof en aſch zult worden; denkt dat uw mooye gedaante in 't kort ten eenemale zal verdwynen; wanneer gy dit maar rypelyk overweegt, ik verzekere u, de trotsheid zal haaſt verminderen, de hoogmoed zinken, de ootmoedigheid waſſen, en de ſtank van hovaardy zal ten eenemaal weg gaan. Beneerſtig u veel meer ontrent het geene Gode behaagt, want deze ziet niet de trony,

maar

maar het gemoet aan; niet het ſchoone lichaam, maar de ziel; niet de dop, maar de kern; niet de ſcheede, maar de degen; niet de band, maar het boek. Want een glad, mooy, en wit gezigt, met een koolzwart gewiſſe, is niet anders dan een meſthoop in de winter, die met ſneeuw bedekt is. Dierhalven volgt den Poëet, die dus zingt:

Formam putato mentis ornatum bonat,
Quem non manus confringit, aut tempus rapit.

Dat is:

'k Hou het voor het ſchoonſte ſchoon,
Dat zich ſpreyden kan ten toon,
't Geen de tydt niet kan bederven;
't Geen bevrydt is voor 't verſterven:
Dit 's een deugtzaam vroom gemoedt,
't Schoonſte ſchoon, en 't grootſte goedt.

DE LEUGENAGTIGE NARRIN. XLIV.

IK bidde Juffrou! houdt doch op,
Myn ooren trillen aan myn kop,
Van zulk almagtig ſchaamt'loos liegen!
Een Oliphant, zou konnen vliegen?
Een Walvis, danſſen op de koort?
Wel lieg zo voor den Duivel voort.

DE

DE geleerde Prediker *Viera* brengt een verçierzel ter bane, en paſt het zelve op de *Duitſchers* toe. De Fabel luid dusdanig: Na dat de Duivel wegens zyn ſtinkende hovaerdy uit den Hemel na beneden tuimelde, is hy, onder wegen zynde, aan ſtukken gebroken, en aan gruyzelementen geraakt, waar op des zelfs leden in verſcheiden landen nedervielen. De kop viel in *Spanje*, daarom zyn zy opgeblazen en vol graviteit. De borſt in *Italie*, daarom zyn zy liſtig en agterhoudende. De buik in *Duitſland*, daarom zyn zy tot eeten en drinken genegen. De beenen in *Vrankryk*, daarom zyn zy onruſtig en tot danſſen genegen. De handen in *Algiers*, *Zalee*, en in andere zeeſteden in de *Levant*, daarom zyn 't zulke goede Zeerovers. Maar waar de tong? de tong, geloof ik, heeft den Duivel uit gramſchap in zo veel ſtukken gebeten, dat 'er in elken land een brok van gevallen is. Daarom zeid de Propheet *Hoſeas*, cap. IV: I. *Daar is geen trouwe* (of *waarheid*) *in den lande*, want het liegen is byna algemeen, inzonderheid by de Vroului. Gelyk *Ariſtoteles* zeid, dat de Vroului veel leugenagtiger dan de Mannen zyn; want alhoewel deze de grondige waarheid van een zaak weten, zo gebeurt het nogtans, wanneer zy daar van ſpreken, datze wegens hun gewoonheid van liegen, 't zelve verſterken of verzwakken, na 't haar in haar kraem dient. Ja, ik ben van gedagten, dat de Vroului het liegen geleert en geerft hebben van het eerſte wyf *Eva*, die een overdadige leugenaarſter was, en trots den Duivel, die nogtans een Vader der leugenen is, gelogen

 heeft.

heeft. Zie dit is myn bewys. Na dat de Goddelyke Majesteit aan onzen eersten Vader Adam verboden had, de vrugt van zekere boom in 't Paradys te genieten, wilde hy anderzins in 't leven blyven. Gen. II. *Ten dage als gy daar van eet, zult gy den dood sterven.* Dit drong de Duivel aan, om van dit gebod nader kennis te krygen; ging daarom by Eva en zei: Gen. III. *Waarom heeft God u verboden, dat gy van deze boomen in 't Paradys niet zult eeten? Eva* gaf ten antwoord: *Wy eeten van de boomen die in 't Paradys zyn, maar van de vrugt des booms die in 't midden van 't Paradys staat, heeft God het ons verboden; wy mogen daar van niet eeten, nog dezelve niet aanraken. ô Eva, Eva!* wat zyt gy een leugenagtige zottin. Want eerst zeid zy: *God heeft het ons verboden*; 't is niet waar, *Eva!* God heeft het *Adam* alleen verboden, maar u niet; gy waart toen nog niet geschapen, en dit is de eerste leugen. Ten tweeden, zei zy: *wy mogen die niet eeten nog aanroeren*, dat is de tweede en een stinkende leugen; want God heeft alleen tot *Adam* gezeid, *gy zult niet eeten*, daar en boven heeft God aan *Adam* niet verboden om den boom niet te mogen aanraken, maar alleen de genieting van de vrugt; en alzo is dit de derde leugen. Daar op zei zy: *op dat wy* mogelyk *niet sterven*, God zei niet *mogelyk*, maar gy zoud *zeker* sterven, ô *Adam!* wanneer gy van de verboden boom eet. Wie *Eva* in dit geval voor geen leugenagtige zottin houd, mag zelfs wel voor een zot gerekent worden. Ja ik geloove dat de Duivel met zyne leugenagtige beloften, *gy zult niet sterven, maar God gelyk worden*, en *Eva* met haar antwoord in 't Paradys om stryd logen, en dat

Eva deze ſtryd in 't liegen gewonnen heeft.

Gelyk moeder *Eva* was, zo zyn ook alle hare dogters, namentlyk de vrouwlui. Deze kyken maar eens na de grond toe, en zy vinden ten eerſten een paar duizent leugens, en liegen zo afgryzelyk, als of zy den hemel wilden aan ſtukken breken.

Logen, liſt, en looze lagen,
Zyn der wyven bolderwagen,
En des Duivels egge en ploeg;
Is dit niet al quaad genoeg?

Veel fraay muzyk, in veele plaatzen, van veele zoorten, op veele vreugde-dagen, met veele inſtrumenten, is 'er in 't Oude Teſtament gehouden. Dit getuigt de Heilige Schrift zelfs in veele en verſcheide plaatzen. By deze helklinkende muzyk, hoorde men de trommel maar geen pyp, de Lier maar geen pyp, de Cyther maar geen pyp, de Cymbaal maar geen pyp; behalven een eenige maal, wanneer de ſtoute en trotsmoedige Nebucadnezar een gouden beeld opgerigt had, by welke plegtigheid zyne Vaſalen moeſten verſchynen, om dit gouden beeld met gebogene knyen aan te bidden. Toen nam men, nevens andere inſtrumenten, ook de Pype, anders niet; maar te regt gebruikte men toenmaals de Pype, want 't was een afgryzelyke leugen, een onbeſchaamde leugen, dat dit gouden blok een God was, daarom was het ook regt, dat men by zo ſchandelyken leugen een pyp gebruikte.

Og! wanneer men nu ter tyd by elke vrouweleugen op de pyp moeſte ſpelen, zo moeſt elk een geſpitſte bek hebben; want de vrouwlui leugenen,

genen zyn zo veel, dat men ze niet langer tel-
ken kan; want zy doen in gesproken leugens, ge-
schreven leugens, gezongen leugens, Duitsche
leugens, Spaansche leugens, Fransche leugens,
Poolsche leugens, Sweedsche leugens, Honga-
rische leugens, groote leugens, kleine leugens,
middelmatige leugens, beleefde leugens, groove
leugens, botte leugens, plompe leugens, gemee-
ne leugens, nieuwe leugens, oude leugens, ver-
sche leugens, oudbakken leugens, wekelyke leu-
gens, dagelyksche leugens, vlugge leugens, tra-
ge leugens, langzame leugens, stads leugens,
markt leugens, dorp leugens, slot leugens, huis
leugens, kamer leugens, tafel leugens, nagt leu-
gens, dag leugens, straat leugens, winkel leu-
gens, keuken leugens, kinder leugens, en zo
veel! zo veel leugens liegen de vrouwlvi, dat
wanneer men van elk maar een penning tol moest
betalen, men in korten tyd zo veel geld by een
zou verzamelen, als de beroemde Cresus ooit in
zyne schatkisten op een had gestapelt; of zo een
vrouwmensch voor elke leugen, die zy liegt,
maar een klein schrapje op haar lighaam kreeg;
zo zou zy in een dag ten eenemaal gevildt
zyn, dewyl 'er geen dag, geen halve dag,
geen uur, geen half uur, geen vierendel uurs,
geen minuit voorby gaat, of zy struikelt met haar
tong, en ik geloove, dat de vrouwlui dit alleen
uit een wraakgierigheid tegen de waarheid doen,
die zy spinagtig vyandig zyn. Want men weet
immers, dat op zeker tyd in de *Anti-Chambre*
van Koning *Darius*, deze vraag voorgesteld wierd:
was het sterkste in de wereld was? eenige zeiden
tot den Koning, uw Majesteit is de sterkste;
andere dagten de wyn. De meeste waren van
oor-

oordeel, dat een wyf het ſterkſte was, 't geen hem zeer wel geviel, zo dat zy 'er te trots op wierden; dog de waarheid ſnuikte haar de vederen, want volgens 's Konings goedvinden, behaalde de waarheid den prys, en wierd deze voor de ſterkſte erkent. 3 *Eſdra* III. en IV. Dit heeft de vrouwlui zo mishaagt, dat deze de voor rang kreeg, dat zy hedensdaags nog op de zelve verbittert zyn, en dat ze die geduurig, en byna met elken woord een brave hort geven. Dit meent de Duiſche Poëet, wanneer hy zich dusdanig laat hooren:

By de wyfjes geldt de loogen,
Waarheidt is van daar gevlogen,
Wyl s'er ſlimmer wierdt gequeldt,
Als het wintergraan op 't veldt.

Gelogen hebben de vroedwyven, de vroedvrouwen in Egypte, (ja zo, dat men 'er na danſſen kon,) want na dat Koning *Pharao* beſpeurde, dat de *Iſraëliters* in zyn Egyptiſche ryk zo ſterk vermeerderden, daar 'er maar 70 zielen te gelyk in kwamen, zy nogtans in 150 jaren, tot eenige 100000 vermenigvuldigden, alzo de vrouwlui toen te gelyk, twee, drie, vier, ja nog meer kinderen ter wereld bragten. Wanneer de Heidenſche Monarg nu vernam, dat der Joden getal zo groot wierd, gaf hy een ſcherp bevel uit, dat de vroedwyven de zoonen der Hebreeuwſche wyven, wanneer zy in de kraem bevielen, zoude verworgen, dog de meisjes in 't leven behouden. Dit tyrannig bevel, zyn de Egyptiſche vroedvrouwen, uit aangeborene weekhartigheid en medelyden, niet na gekomen; maar hebben zelfs

zelfs alle de knegtjens in 't leven behouden. Wanneer de Koning nu zulks ter ooren kwam, ondervraagde hy haar zeer ſcherp, dog zy wiſten haar met verſche leugenen luſtig te redden, zeggende, dat de Hebreeuwſche wyven zelfs vroed-vrouwen wierden, zo dat zy niet verzogt wierden, en dat was de reden, waarom de knegtjes in 't leven bleven. Deze wyven waren wegens haar barmhertigheid pryzenswaardig, wanneer zy die maar niet met een leugen verzegelt hadden.

Hoe wiſt ook *Michol*, *Sauls* dogter, zyn trauwanten met een leugen te payen? Hoe wiſt *Safira* en haar man *Ananias* de waarheid met een mantel toe te dekken? zo datze byna verſtikte, wanneer zy *Petrus* wys maakten dat zy geen meer geld voor den akker gemaakt hadden. Hoe trok *Rachel* de waarheid by de neus? zo dat zy wel *mor dio* mogt roepen, wanneer zy haar vader *Laban* de gouden beelden ontſtal, dezelve hield, onder 't ſtroo ſtak, en daar op ging zitten. Hoe wiſt *Potiphars* zoete dier, haar met den mantel van de kuiſche *Joſeph* te bedekken? wanneerze die met fraaye leugens voederde, en haar man wysmaakte, dat de ſlaaf Joſeph haar geweld wilde aandoen. Hoe wiſt die ſchaamtelooze feex, in tegenwoordigheid van *Salomon* te liegen? en de waarheid te grabbel te ſmyten, wanneer ze haar kind by nagt in 't bed geſmoort had. Dit alles is genoegzaam uit de Heilige Schrift af te nemen, en waar uit men ten overvloedt zien kan, dat de lieve en gouden waarheid by de vrouwlui nog vers en nieuw is, ja even eens, als of zy eerst uit de handen van God kwam, en daarom nieuw, dewylze die zo zelden gebruiken; maar in de leu-

leugenen zyn zy zo bedreven, datze dikwils met twaalf woorden, duizent leugens weten voor den dag te halen, ja zo groote leugens weten te smeden, dat een Oliphant werk genoeg zou hebben om dezelve te torssen.

Ja dat nog meer is, zomtyds komen ook vrome en Godzalige vrouwtjes een leugentje voort te brengen. *Sara* wierd van den Heiligen *Petrus*, nog op aarden zynde, gecanoniseert, en onder 't getal van de Heilige vrouwlui gesteld, wanneer hy in zyn eerste Brief cap. III: 5, 6. van haar aldus schryft: *Alzo verçierden haar zelven eertyds ook de Heilige vrouwen, die op God hoopten, ende waren hare eigene Mannen onderdanig; gelyk Sara Abraham gehoorzaam geweest is.* Word *Sara* dus van den Heiligen *Petrus* voor een heilig wyf te boek gesteld, daar ze nogtans van twee onwaarheden betigt word? hoe dan? wanneer 'er drie Engelen in de gedaante van drie reizigers van *Abraham* onthaalt wierden, gaven zy hem die hoope en zelfs de belofte dat zyn onvrugtbare *Sara*, een zoon zou baren. *Sara* stond agter de deur, hoorde alles, en lagte 'er eens hertig om, dewyl zy dagt, ik ben daar veel te oud toe. *Gen.* XVIII. Dit is evenwel wat zonderlings, de vrouwlui willen immers niet oud zyn. Dit vernamen de Engelen, en zy vraagden daar op aan Abraham, *waarom lagt uwe Sara?* mogelyk wil zy uwe belofte geen geloof gunnen, en wanneer zy *Sara* zelfs hier over aanspraken; was zy 'er haastig by om het zelve te ontkennen, *ziet*, zei ze, *ik heb niet gelagt.* Og! wanneer *Sara* als een vroome Dame, die by alle, van alle, en in allen geprezen is, haar niet schaamde, om in tegenwoordigheid van de Engelen te liegen, en de

de waarheid digt toe te dekken, wie kan dan geloven, dat de waarheid by de vrouwlui te vinden is? 't Is zeker, wanneer alle leugenen der vrouwlui braaf haver aten, dat dan de paarden van honger zouden moeten ſterven.

De Propheet *Jonas* kreeg eens van den almagtigen God een ſcherp bevel, om zonder vertoef na de groote ſtad Nineve te gaan, en daar met allen ernſt te prediken, dat na 't verloop van XL. dagen die ſtad, wegens de al te groote zonden te gronde zou gaan. Na dat dan de Propheet wegens zyne begane ongehoorzaamheid in de zee gesmeten wierd, en na het uitgeſtane arreſt in de groote vis, wonderlyk te land kwam, zo heeft hy daar op zeer yverig het Goddelyk bevel voltrokken, en op alle ſtraten van Nineve haar ellendige ondergang na XL. dagen aangekondigt. Dog alzo de Koning met den Adel en de Burgery haar tot boete begaven, en de vertoornde God hier door verzoent wierd, ging dit Jonas zodanig ter herte, dat hy treurig rontom liep, ja op 't laatſte, zeer ongewillig tegen God zelfs morde. Heer, zeide hy, op zulken wyze wil ik liever dood dan levendig zyn. Zagt, zagt, myn knorrende Jonas, men zou wel van u zeggen, dat gy in de walvis een andere vis geworden waart, namentlyk een ſtokvis. Zagt, zagt, myn Propheet, ſtel u liever vrolyk dan treurig aan, om dat de Goddelyke regtveerdigheid deze ſtad Nineve verſchoont heeft. Gy hebt het goed zeggen, zei Jonas, ik wil al evenwel liever dood dan levendig zyn; wel ja de lui zullen my nu voor een leugenaar houden, de kinderen op ſtraat, de burgers uit het venſter zullen my een valſch Propheet en een leugenagtige ſchalk noemen.

men; liever, liever, zeg ik nog eens, wil ik dood zyn, dan dat men my voor een leugenaar zal houden en uitſchreeuwen; foei! dat niet.

Gy wyven wat zegje van deze geſchiedenis? *Jonas* wilde liever als een eerlyk man dood, dan een levendige leugenaar zyn; alzo hy wel wiſt dat 'er by een eerlievend menſch niets ſtinkender is, als iemand die met onwaarheid omgaat. Zo *ſcrupeleus* en teer als *Jonas*, zyn de vroului nu niet; want was het liegen voor zulken ſchadelyken en ſmadelyken zaak gerekent zo zou men haar al overlang leugenkraemſters, eerrooffters, ſnapſters, en ik weet niet wat al noemen, zy liegen en looghenen, loognen en liegen onder malkander, na malkander, en over malkander dat haar tandvlees begint te zwellen; ja in een aeſſem, binden zy meer leugenen te zamen, als *Simſon* voorhenen voſſe ſtaarten op de *Philiſtynze* velden, die nogtans driehondert in getal waren. ô Leugenagtige zottinnen, hoe veele zyn 'er onder u, die zo dikwils en zo veel liegen, dat de menigte leugens rontſom ſnorren als de muggen in *Egipte*, lange, korte, dikke, dunne, hooge, lage, ſnelle, trage, geſchreven, gezongen, overgegeve leugens, en wel in zulken menigte, dat wanneer ik voor ieder vrouwe-leugen een tichelſteen kreeg, zou ik in agt dagen zo veel van dezelve by een verzamelen, dat ik in ſtaat zou zyn, een toorn van *Babel* op te bouwen, die veel hooger was, als men ten tyde van *Nimrod* ondernam; die naar 't getuigenis van *Hieronymus* 14000. ſchreden, dat is een Duitſche myl hoog was. Ja wanneer die ſtraffe nog in gebruik was, waar mede de *Indianen* in voorige tyden de leugens mede plagten te ſtraffen, (dewyl zy de

zodanige de mond met een houtje opſcheurden) en haar alzo het ſpreeken voor altyd benamen, zo geloof ik; dat om de leugenagtige wyven hare monden op te ſcheuren, wel haaſt geen hout genoeg in 't zwarte woud zou te vinden zyn, dewyl byna geen woorden, en in een woord, geen boekſtaven te vinden zyn, die niet met leugens doorſpekt zyn; dog wat rampen en ongemakken dat 'er dikwils uit een geringe leugen voortkomen, heeft de Keizerin *Eudoxia* met groot hertenleed ondervonden, gelyk *Niceforus*, *Baronius* en andere beroemde Schryvers ons daar van dit volgende verhalen.

Theodoſius de jonge, en *Eudoxia* de Keizerin zyne Gemalinne, regeerden beide zeer gelukkig; zy waren godvreezende, en door haar voorbeeldig leven, rigten zy meer by de onderdanen uit, dan veele andere Regenten door geſtrenge wetten en ſcherpe beveelen; want elk een ſpiegelde zig aan haar, en volgde met vreugde haar deugtzaam leven op. 't Gebeurde nogtans eens, op drie koningen dag, wanneer Keizer *Theodoſius* van veele Hartogen en Vorſten vergezelſchapt, en met groote ſtaatzie agtervolgt, uit de kerk na huis ging, dat een onbekende boer door het volk henen by den Keizer drong, als wanneer hy aan hem een ſchoone appel vereerde, die dies tyd voor een zeldzame vrugt gehouden wierd. De Keizer nam dezelve met genoegen aan, en gaf aanſtonds laſt, men zou die goe man daar voor een deftige vereering, namentlyk 150 kroonen geeven. De arme boer wiſt niet wat hy van vreugde zou beginnen, toen hem zyn appel zo duur betaald wierd; dog de goe ſlokker wiſt niet dat dit een regte twiſt appel

zyn

zyn zou. Zo ras de Keizer in zyn Paleis kwam, ging hy zeer vrolyk by de Keizerin, en vereerde haar het ſchoone preſent dat hy zo even met verwondering van den boer ontfangen hadde. Ag dit was een appel die met een helſche aasſem bezwalkt was, een appel van oneenigheid, die de gelukkige hofhouding ellendig aan flarden ſcheurde.

Alzo de Keizerin *Eudoxia* vernam, dat de geheime en zeer goede vrind van *Theodoſius* aan 't podagra ziek lag, zond zy aan hem als aan een goede en vertroude dezen appel, om hem daar mede te vervrolyken, en te trooſten, dog liet 'er niet by zeggen van wie zy hem ontfangen hadde. *Paulinus* was hier over zo verheugt wanneer hy de vriendſchap van zulken hoogen perſonaadje zag, dat hy de pyne van zyn podegra eenigzins vergat, en verwonderde zig met eenen over deze ſchoone en zeldzame vrugt der mate dat hy ze waardig agte, om ze aan zyn Keizerlyke Majeſteit te vereeren, 't geen hy ook aanſtonds doen liet, met een verontſchuldiging dát hy die zelfs niet bragt, dewyl hy door zyn krankheid daar in verhinderd wierd. *Theodoſius* de Keizer, kende aanſtonds den appel, die hy even te voren aan de Keizerin gegeven hadde, hy keerde die aen alle kanten om: en wierd van gedagten, dat hy die geene moeſt zyn die hy in der daed was. Hier op begon de jaloersheid in hem even eens te wroeten, als of ze in de hel aengeblazen was; en dit anderzints zagtmoedige gemoed te ontruſten, alle voorledene zaken quamen hem weder in gedagte; en een zware duiſtere wolk, eindelyk een groot onweer te veroorzaken.

't Is waar, dat de Keyzerin, *Paulinus* met een

 kuiſche

kuifche en onfchuldige liefde beminde, dewyl men wel een tygeragtig herte moeft hebben, om hem niet lief te hebben; gelyk de Keizer ook met liefde ontrent hem ingenomen was. Hy was die geene, door wie de Keizerin uit de duifternis van het Heidendom, door zyn geleerde en liefiyke tong getrokken was. Hy had haar ten H. Doop gevoert: hy was de bemiddelaar van haar huwelyk; hy was de voornaamfte Staatsdienaar in 't geheele Keizerlyke gebied. Dit alles bragt hem niet alleen aan 't Keizerlyk hof, maar ook in 't gantfche Ryk in groot aanzien. Boven dien, was hy ook van een zeer verftandige omgang, zo dat hy veel by ieder een vermogt. De goede Keizerin, die als een verftandige *Dame*, altyd de pen in de hand had, had een groot behagen hare fchriften aan *Paulinus* voor te lezen, en met hem van geeftelyke zaken te fpreken; dog alle deze gemeenzaamheden, die altyd met eere gedaan wierden, veranderde in het harte van *Theodofius* dat met een doodelyke jaloersheid bezet was, in enkel vergif. Hy riep *Eudoxia* aanftonds by hem, vragde haar, waar die fchoone appel was die hy haar vereert hadde; de arme Keizerin verfchrikte op deze vraag, en voelde zig ellendig benaut. Ik weet niet, wat zy in des Keizers aangezigt las, om dat het niet was zodanig als het behoorde, en toen wilde zy met lift een uitvlugt zoeken, met een voornemen om haar onfchuld na der wyven aard met een klein leugentje te bedekken; zy zei derhalven, dat zy de appel had opgegeten. Leugenagtige zottin, wat rampen en onheilen zult gy met deze uwe leugen niet voor den onfchuldigen *Paulinus* brouwen. De Keizer vroeg haar nog verder, dog

zy,

zy, alhoewel ze wel wist dat de deugt geen dekmantel van leugen behoefde, verwerde nogtans langs hoe meer in de leugenstrikken, en op dat zy niet voor leugenagtig zou doorgaan, zwoer zy by 't leven en 't geluk van haar man, dat zy den appel had opgegeten. Dog op dat de Keizer haar van onbeschaamde leugenen mogt overtuigen, haalde hy den appel voor den dag, en zei, zo is hy dan onverziens uit uw maag in myn kamer gevloden; wel dat 's een zeldzame zaak! De Keizerin was hier over zo verbaast, dat ze 't hart niet hadde, om een eenig woord te konnen spreken. *Theodosius* stond op en was zeer gramsteurig, en floot zig van boosheid in zyn kamer op; de arme *Eudoxia* ging ook weg, en versmolt byna in tranen, dewyl zy haar kwaal dagt zonder geneesmiddel te zyn. Zy wagte met groote vrees af, wat 'er tog uit deze groote leugen zou voortspruiten, en zeker zy heeft ook groote rampen, jammergevallen en ellenden voortgebragt; want de vertoornde Keizer, hield zyn Ega voor een egtbreekster, en liet den onschuldige *Paulinus* dien zelven nagt, nog jammerlyk om den hals brengen. Met de Keizerin wilde hy ook nooit geen gemeenschap meer hebben, en stiet haar niet alleen van zyn bed, maar ook uyt alle rykszaken. Deze eenmaal opgevatte argwaan, nam eindelyk zodanig toe, en bragt de arme Keizerin zo ver, dat zy op 't laatst van 't Hof, en eenige jaren in vreemdelingschap ellendig moest opzwerven. Dit was de ongelukkige uitslag die een eenige en geringe leugen veroorzaakte. Og had *Eudoxia* niet gelogen, maar met de ronde waarheid rondom gegaan, en gezegt wat zy met den appel gedaan

daan had, zo zou zy haar zelfs nog den ongelukkigen *Paulinus* zulke zware rampen niet op den hals gehaelt hebben; hoor eens wat *David* zegt Ps. v: 7. *God zal alle leugenspreker verdoen. Augustinus* spreekt hier ook deftig van, *wanneer*, zeid deze H. Leeraar, *iemand uit vreeze liegt, en de onwaarheid spreekt, zo laad zodanigen leugenaar de toorn Gods op hem, dewyl hy hier onder te kennen geeft, dat hy de menschen meer dan God vreest.*

Gy wyven hebt anderzins een teere neus, want gy kunt het allerminste ongemak ruiken; wanneer Christus na Bethanie ging, kwamen hem twee zusters in 't gemoed, met natbekreete wangen, met zwart floers overdekt, met treurige tronyen, met uitgelezene zugtingen, met witte neusdoeken in de handen; deze spraken met afgebrokene woorden, en met een stamelende stemme, den Heere in dezer voege aan: ô *Domine*, ô Heer wanneer gy by ons geweest waert, zo hadden wy onzen lieven broeder *Lazarus* niet verloren. De goeddadige Heyland, liet hem hier op het graf aanstonds aanwyzen, met die troostelyke toezegginge, hy zou hem van den doden opwekken; zo ras zuster *Martha* dit hoorde, zei zy aanstonds foei! myn Heer! hy stinkt reets! kyk, kyk, zo kunnen de vroului iets kwaats ruiken; wel ja! je hebt teere neusen, maar zeg my eens gy menschen, wat riekt, wat stinkt 'er erger dan een leugen? een leugen dat is een regte foei, foei, waarom ook *David* Psalm v. de mond van een leugenaar of leugenaarster by een geopent graf vergeleken heeft; want gelyk het zelve afgryzelyk stinkt, zo doet een leugen uit een mensch niet minder, daarom plagt men te zeggen,

gen, 't is wel een ſtindende leugen, ja elk beſcheiden menſchen, plagt in voorige tyden het met oorloof voor af te zeggen, zo hy 't woord leugen maar zou uitſpreken, en ei, waarom zoud gy dan niet, die anders zo teer zyt, voor de ſtinkende leugen een afgryzen hebben; niet alzo myne allerliefſte wyven, niet alzo; maar vlied de leugen als een dood kreng; volgt de raad op die *Iſidorus* geeft: *vlied alle leugenen zo veel als gy kunt en moogt, tragt daar na, dat gy noit, 't zy onbedagtzaam, of met voordagt onwaarheid ſpreekt, of anders tot u voordeel liegt, want gy moet weten dat het liegen neit vryſtaat, ſchoon gy ook het leven van uwen naaſten daar door konde behouden.*

Indien gy dezen raad opvolgt, dan is 't wel, dog zo niet, en wilt gy een leugenagtige zottin blyven, zo zal ik u niet voorliegen, maar eens regtuit de waarheid zeggen: wanneer gy hier de leugens niet ſchroomt uit te braken, zo zult gy naderhand daarom met het eeuwige vuur geſtraft worden.

DE LUIJE NARRIN. XLV.

DEes haat het werken als de peſt,
Zy lonſt tot 's middags op haar neſt,
En laat geruſt Fiolen zorgen;
Zy ziet niets nooder dan den morgen,
Om dat den arbeid dan begint,
Die ze als de muis de kat, bemindt.

INdien ik een Letterkonſtenaar vrage, *Pigritia* (in 't Duitſch *luiheid*) *cujus generis eſt?* zo zal hy my aanſtonds antwoorden: *Generis fœminini*; buiten twyffel zal hy zeggen; dat de luiheid van 't vrouwelyk geſlagt is, om dat deze, haar wel het allermeeſte aan de ledigheid en luiheid over geven. Te meer, om dat *Hippocrates* in zyn boek van de Natuur, Aard, Zeden en gebaarden der vroului, onder anderen zeid: *dat het even eens is, als of de vroului uit de luiheid zyn te voorſchyn gekomen, dewyl zy van naturen traag en lui zyn, ja van luiheid ſtinken als de geytebokken*; foei! jou ſtinkende zottinnen! het graf waar in de vervolgde Propheet *Jeremias* huisveſte, was vol afgryzelyke ſtank; de meſthoop, waar op de geduldige *Job* zat, zal buiten twyffel ellendig geſtonken hebben. By de ſtads poorte te *Jeruſalem* die de naam hadde van de meſtpoorte, om dat daar door alle meſt en onreinigheid uit de ſtad weg gedragen wierd: men kan wel denken dat het aldaar luſtig geſtonken heeft. De ſtal alwaar den Heiland geboren is, zal ongetwyffelt ook niet lekker geroken hebben, dewyl allerlei ſlag van beeſten aldaar huisveſting hadden. Het onreine ingewand dat den verdoemden *Judas* te gelyk met zyn vervloekte ziele uitblies, zal een ongelooffelyke ſtank van zig gegeven hebben; maar niets, niets, geloof my, niets, niets, ſtinkt zo veel als 'er ſtinkt een lui ſtinkend vroumenſch.

Vuilder ſtank is niet te noemen,
Als de luiheidt van een wyf;

—Traag van handen, loom van lyf,
Is een ondeugt, waardt te doemen,
Is een ondeugt waardt gehaat,
Is een Wel van alle quaat,
Is een bron van veele quaalen,
Die dan man in 't graf doet daalen.

Zulk een lui wyf word in de H. Schrift onder de zotten getelt *qui sectatur otium stultus est.* Wie zig tot ledigheid overgeeft is een zot, dewyl 'er voor de menschen, en voornamentlyk voor de jonge vrouwlui niets schadelyker is, dan de ledigheid, wanneer zy gedurig op 't zwanen dons ronken, en de edele tyd door luiheid verkwisten. Want zeker, tusschen een mispel en een vroumensch is een groot onderscheid, de mispelen worden door het leggen goed, maar een vroumensch word erger. 't Is geheel anders met een broedhen als met een vroumensch, een broedhen broed met zyn rusten hoenderen uit, maar een luije zottin broed met haar rusten alle boze handel uit. Tusschen een verrot hout, en een luije zottin is ook een groot onderscheid, want een verrot hout, inzonderheid een eike, glinstert in het duister, maar een luije zottin verduistert zelfs het ligt. *De ledigheid leert veel quaats*, staat 'er Eccl. XXXIII. vers 27. want de luiheid en ledigheid is een wortel waar uit alle kwaad voortkomt, een fontein, waar uit alle boosheid opwelt, een *preceptor* die alle ligtvaardigheid leeraart. Een huis waar in alle schelmeryen en hoereryen *logeeren.* Een meester, die alle ondeugden voorstaat; een aambeeld waar op alle zonden gesmeed worden. Een uurwerk dat staat en niet gaat is onnut; een water dat staat

en

en niet gaat, is onnut. Een schip dat altyd op 't drooge land staat, en alzo niet voortgaat, is onnut; zo ook een luiaardster, een luije zottin die gedurig ledig is, niet gaat, altyd blaeuwe maandagjes maakt, ik ook nergens nut toe.

My verwondert niets meer, dan 't geen de dwaze maagden overkwamen, die van den hemelschen bruidegom een weigerend antwoord kregen, en alzo met een lange neus moesten henen gaan. Hoe haar naam was schryft *Mattheus;* niet alleen zet hy haar dit kroontje op: *Zy wierden alle sluimerig ende vielen in slaap.* Cap. xxv: 5. 't zyn luije zottinnen, slaperige vroului geweest; ik denke dat de eerste zal geheten hebben *slapertje*, de tweede *luijaartje*, de derde *tragertje* , de vierde *loomertje*, de vyfde *bedleggertje;* altoos 't is zeker dat het luije zottinnen, en slaperige vroului geweest zyn. Dog dit verwondert my 't meest, dat ze nog maagden waren, want anders zo vreeten de ledigheid, en de luiheid gemeenlyk de eer op. Daarom zegt de H. *Bernardus* : *De Duivel bedient zig van de ledigheid*, *en luiheid*, *als van een deur*, *waar door de onbehoorlyke aanritzingen van vleeschelyke gedagten* , *in de allerreinste gemoederen worden ontstoken.* Daar door neemt de Poëet *Ovidius* gelegentheid om te zeggen:

. . . . Finem qui quæris amori,
Cedit amor rebus, res age, tutus eris.

Dat is:

Wilt g'u van de min ontslaan?
Doedt de luiheid van u gaan;

Luiheidt,

Luiheid, noopt te ligt de zinnen,
Tot een vuil en dertel minnen.

ô Wel te regt, word Cupido die geile boef, of de God van de onreine liefde, met een koker aan zyn zyde, met boog en pylen in de vuist afgeschildert. Zo lang het vogeltje in de lugt heen en weer zweeft, zal 't niet ligt met een pyl konnen doorschoten worden; maar zo ras het ledig staat of zit, komt de schutter, spant de boog en schiet het dood; even eens gaat het met de vroului toe, zo lang die niet ledig gaan, maar neerstig arbeiden, zo hebben zy voor de scherpe pylen van dien botten boef Cupido niet te vreezen; maar zo ras zy lui en ledig zyn, zyn zy in 't grootste gevaar, om van zyn pylen getroffen, gewond en gevelt te worden; want *de geile liefde*, gelyk *Theofrastus* zegt; *is een ziekte van een lui en traag gemoed*, of gelyk *Diogenes* leeraart: een *bezigheid der luiaarts*; met een woord, waar luiheid is, vliegen de muggen toe, gelyk de Arent na een stinkend aas.

In de ark van *Noag* zyn uit alle onreine dieren twee, maar uit de reine zyn 'er zeven in de Ark gebragt, gelyk *Augustinus* gelooft, en dat in de maand *Liar* die by ons Mey is, zynde een maand waar in alle vreugde en vermakelykheid gevonden en ondervonden word. Nu is de vrage, of 'er ook muizen, padden enz. in de arke gebragt zyn? *Pererius* en andere zyn van gevoelen, dat dusdanige dieren niet in de ark gevonden zyn, om reden, dat 'er dit geslagt niet van noden was, in de Arke onderhouden te worden, alzo zy na de Zundvloed uit zo veele vuile aazen en andere onreine stoffen ge-

noeg

noeg gegroeit zyn. Ja de gedurige ervarentheid leeraart ons genoegzaam, dat dusdanige dieren, uit vuile aazen haar afkomst hebben, zo dat men ook niet zeker kan zeggen, of 'er ook luizen en vlojen in de Arke gebragt zyn, hoewel 't wel mogelyk was, dat die agt personen die in de Arke gingen, diergelyken ongedierte by haar hadden. Immers zo groejen dan muizen en padden uit verrotte stoffe? ja waarom niet, dit weet by na ieder een, geloof my ook maar, dat niet alleen de grootste muiskoppen, maar ook ligtveerdige padden uit de luiheid afkomen. Want zeg my eens, van waar komen zo veel geld en spelt diefvinnen? zo veel boeke en broeke dievinnen? zo veel kant en band dievinnen, zo veel beurs en keurs dievinnen! waar komen deze steelende vroului anders van daan, dan van de ledigheid, want by haar gelt het, *graven kan ik niet, te bedelen schame ik my*; ergo moet ik steelen. Waar komen ook al die *Delila's*, *Rachel's*, *Rhodope's*, *Lamia's*, *Charissen*, *Laissen en Flora's?* en zo veel duizent andere ligtveerdige padden en hoeren teeven van daan, als van de luiheid. In het ABC volgt op de O aanstonds de P; wanneer de boze vyand een vroumens een O te binnen brengt, ô rust wat! ô weest stil, ô arbeid niet meer! zo volgt op deze O onfeilbaar de P *Peccatum* de zonde, en gemeenlyk de zonde tegen het zevende Gebod; *Gy zult niet egtbreken:* dat is, geen onkuisheid bedryven. Vlyt en vlees konnen met elkander niet over weg; zy zyn als de twee emmers in een put; wanneer de een na boven komt, moet de andere noodzakelyk na beneden gaan, wanneer de vlyt, versta de arbeid de overhand heeft, zo word het vlees en des-

zelfs

zelfs verdorventheid onderdrukt; maar wanneer het vlees heerſcht, zo neemt de vlyt het *Valete*; want arbeidzaam en eerzaam konnen beſt overeenſtemmen; de volgende geſchiedeniſſe zal dat nader beveſtigen.

Men verhaalt dat 'er niet verre van *Bononien*, een jong en welgemaakt vroumenſch geweeſt is, en dewyl zy van hare zorgeloze ouders, alle vryheid kreeg, die haar als een zoet en lief dogtertje zonder iets te doen opbragten, zo gebeurde het, dat zy als een luije zottin en dagdievin, dan hier, dan daar, heen ſleuterde, en heden met deze, en morgen met geene de *Amours* maakte; was zy in huis zo beſtond haar arbeid daar in, dat ze gedurig het venſter om haar hals droeg, om gelyk de barnſteen het ſtro, en de magneet het yzer na zig trekt, de voorbygaande jeugt met hare geyle oogen tot haar te lokken. By deze vuile broedhen wilden veele van hare galants alleen 't haantje in de korf zyn; wat gebeurt 'er, want gelyk twee prekers op een kanzel, twee ſpeellui in een kroeg, en twee vrouwen in een huis geen goed doen, zo gebeurden 't ook, dat twee Venus kinderen deze luije ſlenterzak te gelyk wilden bezoeken; toen was 't wie eerſt komt die maalt eerſt, daarom wierd de eerſte aanſtonds ingelaten, maar de tweede de deur voor 't hooft toegeſloten, deze ontveynsde 't aangedane *affront*, wagte de eerſte in de naaſte ſtraat, verwellekomt hem vriendelyk, en nood hem met zyn Madam tegen 's anderen daegs in zyn tuin. Zo gezeid, zo gedaan, 's anderen daegs gaan zy met malkander in groote vertrouwentheid na de tuin toe, dog daar digt by zynde, geraakten zy wegens 't aangedane affront van den vorige

dag

dag, in een woordenſtryd, en naderhand tot een handgevegt, en de gehoonde, vormoorde den genodigde, eer hy zulks te gemoet zag; het ontzielde lighaam liet hy op ſtraat leggen en nam de vlugt. Kort hier na kwam dat luije raven aas, en die verleidſter der jeugt, en vind 't nog in zyn bloedſportelende lighaam; zo ras zy dit zag, verſchrikte zy zodanig, dat het even eens was, of zy in de aarde zonk, en kwam wel haaſt tot die gedagten, dat zy de oorzaak van deze begane moord en mogelyk van des ontlyfden verdoemenis was. In deze gedagten mymerende, nam zy in vertwyffeling zynde, des omgebragten zwaard, dat nog aan zyn zyde hong, en en ſtiet het met zulken geweld in haar borſt, dat zy aanſtonds haar rampzalige geeſt uitblies. Zie eens luije zottinnen, dit zyn de vrugten die de ledigheid en luiheid voortbrengen.

ô Gy ouders! duld tog om Gods wille in uwe dogteren het luijeren niet, ten zy gy wilt datze van het vuur van ontugt zullen aangeſteken worden; begeert gy van haar geen ſchande en ſpot, maar vreugde en trooſt te beleven, zo ſpoort haar tot den arbeid aan, ſteek haar kop in 't ovengat, het zal haar beter paſſen van de ovenrook of van een vuile ſchotel een merk in haar gezigt te dragen, dan ofze als een opgetoide en luijerde *Jeſabel* met haar nieuwsgierige kop gedurig ten venſter uitkykt wat 'er voorby gaat, denkje dan niet wanneer uw dogtertje zo gedurig aan 't venſter ledig ſtaat, dat ze dan haar maagdekransje te koop veilt, en datze 't zelve haaſt verkogt zal hebben. Daarom wanneer gy u aan u, en uws dogters welſtand gelegen laat leggen, zo houd haar wakker aan den arbeid,

'tzy

't zy met ſpinnen naejen, of ſpeldewerken enz. ik verzekere u, wanneer zy binnens huis ſpinnen, zo zullen zy buitens huis geen kwaad rokkenen; wanneer zy t'huis kanten maken, zo zal haar eer niet aan kant raken.

De beroemde Krygsheldt *Joſua* voerde zyne dappere zoldaten tegen vyf Koningen der Amoriten aan, en hy overwon hen niet alleen, maar hing gedagte vyf Koningen ook aan vyf hooge boomen op; toen mogten de boomen wel pogchen, dat zy zulke voorname vrugten droegen. By de bloedige nederlaag van deze Amoritiers, viel onder anderen, ook dit wonder voor, dat *Joſua* de Veldheer, dewyl de dag te kort ſchoot, aan de Zon bevel gaf, ſtil te ſtaan en haar loop in te houden, op dat hy den vlugtenden vyand te beter zou konnen vervolgen; waar op de Zon aanſtonds gehoorzaamde, en nog XXIV. uuren aan den hemel ligte, dat 'er voor, nog na die tyd noit geen langer dag geweeſt is. Dit wonder is voorgevallen in 't jaar 2500. na 't begin der Wereld, en 1471. jaar voor *Chriſtus* geboorte. In deze tyd zyn de lui voornamentlyk het vrouvolk geheel anders geaard als *Joſuà*, waarom? ja vraag maar, daarom, daarom, voor *Joſua* viel de tyd veel te kort, waarom hy die door een wonderwerk verlangde, maar de vroului, voornamentlyk die van den Adel, valt de dag veelmalen te lang, en daarom zoeken zy gedurig een tydkortinktje. Hoort men niet dikwils deze of diergelyke woorden, zuſter wy willen deze namiddag eens om een *plaiſiertje* gaan, om de tyd wat door te brengen; ô luije zottinnen! waarom zegt gy niet, dat gy voor tydkortinge eens wilt voor den Duivel varen

want

want *Piger* en *Niger* verſchillen niet veel van malkander.

De wyze Koning *Salomon* ſchryft alle luije vrouwlui een mooi lesje voor, om de tyd, die haar te lang valt, nutbaar te verdryven: *Zy zoekt wolle en vlas, en werkt met luſt harer handen. Zy gord hare lendenen met kragt, en zy verſterkt hare armen. Zy ſteekt hare handen uit na de ſpille, en hare hand palmen vatten den ſpinrok. Zy maakt fyn lynwaat en verkoopt het, ende zy levert den koopman gordelen. Zy beſchouwt de gangen hares huis, en het brood der luiheid eet zy niet. Prov.* XXXI. Dog dit tydverdryfje behaagt de luije vrouwlui in genen deele. Wat? zeid 'er eene, zou ik dan als een gemeen wyf zitten ſpinnen? Ik niet. Zulken arbeid paſt geen adelyke *Dame*, ik laat myn lynwaad uit Hollandt komen. ô ô! men moet zich met den adel *accommodeeren*. 's Morgens ten elf uuren ſta ik op; (Hola! dat is een nieuwe mode, *Magdalena* met de twee andere vrouwen ſtonden wat vroeger op, toen zy na 't H. graf gingen) nogtans is ten elf uuren myn ordinaire tyd; dan moet ik een Chocolaatje ſlorpen, dan laat ik my aankleden, en daar mede is het twaalf uuren; daar op ga ik by de Dominikaners te Kerk, dan ben ik nog al van de eerſte die in de laatſte Mis komen. ô Hoe Godsdienſtig zyn wy! immers zou het Wy-waters potje moeten uitdrogen, indien wy 'er niet waren. Onder de Mis dan gaat de Godsdienſt nog eerſt aan. Wel Gravin hoe hebje voorleden nagt geſlapen? Zeer wel. Neen ik heb niet wel geſlapen; wel waarom myn gouden kind? ô Ik heb giſteren te veel van de koude ſla gegeten, en ik

heb 'er *Limonade* toe gedronken. Na den eeten, ſtoeide ik wat met *Pamfilio*, en ſmeet 'er een jokkend praatjen onder. Hier op ging ik weder na de *Litanie*. In de Kerk kykt men wie 'er gaat en ſtaat. Ga en zeg tot die Gravin dat ze in myn geſtoelte komt. Myn ſchat wat zyn de gemeene lui tog bot, zy wyken niet ligt, zy geven immers den hogen adel, gelyk ik en gy, gants geen *Reſpect*. Myn hertje, hoe gaat het met u, of hoe ſta ik in gunſt by uwe genade? Wat ſchryft den Graaf voor goeds? Kyk, kyk eens gravin, hoe is die *Secretaris* vrouw, die aan de andere zy, op de derde ſtoel zit, opgetooit. Kyk eens hoe koſtelyk is zy uitgedoſt, die poepin wil alles na-apen, haar man zal haar dit geenzins gekogt hebben, 't moet zeker een vereering zyn, terwyl hy 't kromme recht zal gemaakt hebben. Nog eens, myn zuſter, waar zal 't gezelſchap na de *Litanie* zyn? Ik zalje immers daar ook vinden? In huis valt het my veel te verdrietig, myn man heeft van daag een *Commiſſie* te doen, hy is ook met de poſt-dag bezet. Na 't eindigen van 't gezelſchap, ga ik wederom na huis, en wy ſtaan niet voor 's avonds ten elf uuren op van tafel, dan bidde ik nog wat, en ga dan daar op te bed. Zie zo breng ik myn tyd zeer ordentelyk door.

Uw genade, met verlof, dat ik zo hartelyk ſpreke, dat is ordentelyk geluiaard. Gy behoort waarlyk onder 't getal van de luije zottinnen, gy zyt een regtaardige dagdievin, en niet waardig dat gy brood zult eeten. *Die niet werkt zal ook niet eeten.* Ziet eens! gy meent dat het tot uwe ſchande zal zyn, en tegen uw *Reſpect* zal aanlopen, wanneer gy met uw zagte witte handjes

een

een draadje moeſt ſpinnen, naaijen, ſtikken of ſpeldewerken, daar nogtans andere, veel hoger en voornamer vrouwlui als gy, haar niet geſchaamt hebben diergelyken, en nog veel veragtelyker arbeid te verrigten. Van *Iſabella*, Koninginne van *Vrankryk*, verhaalt men, dat zy met hare eigene handen veel ellen lynwaat geſponnen, en na 't H. graf te *Jeruſalem* gezonden heeft. Zy had vier dogters, waar van de eene Koningin in *Portugaal*, de tweede Koningin van *Engeland*, de derde Keizerinne, gemalin van *Karel* den vyfde was, en zy alle zyn goede ſpinſters geweeſt.

Quintus Curtius verhaalt, dat *Alexander de Groot*, na dat hy Koning *Darius* overwonnen had, middelen bedagt om de gevangen gemalin van *Darius* en haar dogteren een aangename dienſt te doen; en alzo *Olimpias*, de moeder van *Alexander* de Groote, hem eenige ſtoffen vereert hadde, die zy zelfs gemaakt hadde, oordeelde *Alexander* beſt, deze aan gemelde Koningin te vereeren, gelyk hy ook door een Edelman doen liet; dog dit geſchenk wierd van de Koningin zeer gering geoordeelt, en begon, in plaats van dankbaarheid, daar over te weenen. *Alexander* dit vernemende, ging zelfs na de Koningin, en zei, myn vrouw moeder! gy weet hoe ik, toen ik u de eerſtemaal zag, my voor een zoon van u heb opgedragen, en u voor myn moeder gekozen heb, ja zo dikwils ik my in uwe tegenwoordigheid heb bevonden, ben ik noit zonder uw verlof en bevel gaan zitten; maar de reden, waarom ik u die vereering liet doen, is geen andere dan deze, om dat ik de verbeeldinge had, dat de Perſiaanſche wyven

haar in werken, naeijen, ſpinnen, en ſpeldewerken vermaakten, gelyk onze vrouwlui in *Macedonien* doen. Waerdigſte Koningin, gy zoud my nauwelyks geloven, wanneer ik zeide, dat dit hembt, dat ik aan myn lighaam dragen, van myn moeder en zuſters niet alleen geſponnen, maar ook geweven is, alzo zy altyd gemeent hebben, dat dusdanige bezigheden een vrouwmenſch wonder wel paſten, en dat die tot haar glory en roem ſtrekte. Met deze *polytike* woorden verweet *Alexander* de luiheid, nalatigheid, en teerheid van deze Koningin op een aardige wyze, en het kwade gebruik van de luije Perſiaanſche vrouwlui wierd beleefdelyk beſchimpt. Og hoe veel diergelyke Perſiaanſche wyven vind men ook niet wel in *Europa! Tranquillius* betuigt, hoe dat Keizer *Auguſtus* bevel gaf, dat zyn dogter moeſt ſpinnen en naeijen leeren, zelfs de hembden die hy aan zyn lighaam droeg waren van zyn dogters geſpin en arbeid. Zeg my eens luije zottinnen, hoe veel hembden hebt gy reeds geſponnen? Ik gelove moeſt het van u komen, dat elk een, gelyk de Capucynen, zonder hembden zouden moeten gaan.

Tullius verhaalt, dat een voorname adelyke Romeinſche vrouw nooit wilde ſpinnen, en zelfs andere vrouwlui, die geerne ſponnen, veragte, en haar 't zelve afraadde. Toen zulks ter ooren van de Keizerin *Livia* kwam, ontbood zy deze luije Romeinſche vrouw eens by haar. Wanneer nu deze *ſlenterdomdeine* by de Keizerin kwam, zag zy veel ſpinnewielen, met vlas gerokkent zynde, in haar kamer, 't geen zy voor een wonder aanmerkte. De Keizerin liet deze ſlaplenden een ſpinrokken voorzetten, op dat zy

met

met de andere vrouwlui een draetje mogt ſpinnen; dog dewyl deze Romeinſche vrouw dit weigerde, en haar daar mede verontſchuldigde, dat zy haar levens-dagen geen ſpinrokken aangeraakt hadde, gaf den Keizerin haar ten antwoord, en zeide: Ik geloove het zeer wel, 't geen gy gezegt hebt, namentlyk dat gy nog noit een ſpinrokken hebt aangeraakt, maar weet ook met eenen gy lui vrouwmenſch, dat u *vakantie*-geeſt deswegens ook zulken levende naam in de ſtad gemaakt heeft, en dat het ook billyk is dat een wyf, dat haar voor het ſpinnen, en handen arbeid ſchaamt, van ieder een veragt worde. Derhalven wagt u in 't toekomende van oit onder myne oogen te komen, alzo ik een liefhebſter van neerſtige en arbeidzame vrouwlui, en in tegendeel een vyandin van ledig-gaande en luije wyven ben, die veel liever haar tyd met ſpeelen dan met ſpinnen doorbrengen. Zie je nu niet jou ſtink-vuile teef, hoe ik zelfs met myn dogters, ſpinne, weve, werke, en naeije, op dat wy alle burger vrouwen tot een voorbeeld van neerſtigheid en arbeidzaamheid zyn mogen. En wanneer de Keizerin dit gezegt hadde, liet zy dit vrouwmenſch met ſchande en ſpot uit de kamer, en 't Hof wegſtooten, en met eenen door geheel *Rome* een bevel aanſlaan, dat men alle de vrouwlui, die niet ſpinnen, naeijen, weven, werken, en allerlei arbeid wilden verrigten, uit de ſtad zou wegjagen. Wanneer 'er in deze tyd zulk een bevel uitging, hoe veele mannen zouden hare manninnen verliezen! en mooglyk zeer geerne, dewyl zulke luije en trage ſlaplendens een overlaſt van een

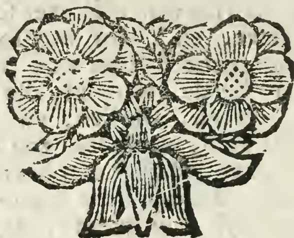
eerlyk man zyn. Ten getuige verstrekt het geene den Digter zegt:

Sunt mola terna domûs, imber, Pigra fœmina fumus.

Dat is:

Rook en reegen en een wyf,
Loom van handen en van lyf;
Dat zyn driederhande plagen,
Lastig in een huis te dragen.

Maar hoort eens, luije zottinnen, gy vuile stinkende mesthopen, gy leggaansters, gy tyd verderfsters, overweeg eens hoe dierbaar de tyd is, want deze eenmaal verloren zynde, is alles verloren, en nergens weer te vinden. Neem het ter herte, hoe gy van elk oogenblik aan den Goddelyken Regter een gestrenge rekenschap zult moeten geven. Vlied de ledigheid als een moeder die alle zonden teelt, en houd de edele tyd, veel beter dan gy tot nog toe gedaan hebt, in eere.

DE

DE Man pas doodt, of noch niet koudt,
En reeds al half weer ondertrouwdt
Mejuffer? Wel ik moet verklaren
Het is wat schielyk; doch uw jaren
Indien 't u noch aan 't troetelen schort
Vereysschen dit, want die zyn kort.

INdien het spreekwoord waaragtig is: *Twee Weduwnaars maken drie gekken*, zo is 't nog waaragtiger, zulks van een weduw te geloven, die haar *Al-man-ag* en gedagten te *Man-heim* maakt. Van *Macrinia*, zuster van de H. *Basilius*, leest men, dat zy haar Bruidegom zodanig beminde, dat, toen hy voor de Bruiloft stierf, hoewel de ouders 't zelve begeerden, zy nogtans geen ander wilde trouwen. Zo heeft ook de adelyke *Mantia*, dogter van *Kato*, haar mans dood, tot op haar laatste einde toe, gedurig beweent, en betreurt. Van een andere Roomsche weduw word verhaalt, dat zy haar zes en dertig jaren na haar mans dood opgesloten hield, en nooit met geen een man heeft willen spreken. Wanneer ook een voornaam Boheemisch Heer, de graaf van *Schlik*, die zyn vrouw reeds een en twintig jaren dood geweest was, haar ten huwelyk liet verzoeken, sloeg zy dit verzoek vriendelyk af, liet hem bedanken, en met een zeggen dat zy haar gestorven Egtgenoot zo ras niet kon vergeten. Koningin *Maria* van *Hongaryen*, wanneer zy van haar broeder *Karel* de vyfde, en van *Ferdinand* den eersten aangemaant wierd, om Palts-graaf *Frederik* te trouwen, zei zy, dat zy 't niet van haar kon verkrygen om wederom te trouwen, of haar man te vergeten, dewyl 't nog even eens was, of hy nog levendig voor haar stond, en alzo hy de eerste was, die hare liefde genoten had, zo zou hy ook de laatste zyn, alzo hy die in 't graf mede genomen hadde. Dus was ook *Valeria*, een adelyke Romeinsche weduw van

Scr-

Servius, geaard. Deze wilde naderhand ook met niemand weer trouwen, en wanneer zy daar over aangefproken wierd, gaf zy ten antwoord: Dit is de reden waarom ik niet genegen ben om wederom te huwelyken, om dat myn voorgaande lieve man *Servius*, nog in myn herte leeft. Ik zwyge van *Cornelia*, nagelaten weduwe van *Gracchus*, van *Ania*, van *Portia*, en andere vermaarde weduwen, die, alhoewel ze fchoon en nog jong waren, nogtans haar eerfte manne-liefde, naam, en geflagt, meer dan haar eigen welftand, gezontheid en leven geagt hebben. Van diergelyke deugtzame weduwen zegt de vermaarde Dichter *Virgilius*, *lib.* 4. *Æneidos:*

Ille meos primus, qui me fibi junxit, amores.
Abftulit, ille habeat; fecum fervetque fepulchro.

Dat is, volgens de vertalinge van *Vondel:*

Myn lief, aan wien ik eerft my zelve heb verbonden,
Bizit myn hert noch, en de trouw, die ik hem gaf;
Hy hou ze in eeuwigheid, ook by zich, in zyn graf.

In deze tegenwoordige tyden zyn dusdanige wyven zeldzamer dan een witte Rave; het eerfte woord, na de dood van hare mannen, is veeltyds de waarheid niet, want ieder een, byna laat zig hooren, dat zy niet weer willen trouwen, ondertuffchen is een weduw, na de Hebreeuwfche *Almanag*, den regten *allermannen nagt.* Want alhoewel ze haar na de dood van hare mannen zeer treurig en bedroeft aan-

ftellen, als of ze mismoedig, ja wanhopende waren, zo is 'er van de hondert byna geen een die dit ter herte gaat, en deze treurigheid duurt dikwils niet langer dan tot Zonnen ondergang, als dan begint men reeds te denken, hoe men den overledene ras genoeg buiten 't huis zal krygen; dan begint men al op deze en geene te denken, en men kan zig van blydfchap niet langer van weenen onthouden. De Snyer en de Schoenmaker worden te gelyk ontboden. Myn lieven meefter, zeid de weduw-vrouw, maak my dat Ryglyf niet te wyt, ik ryge my gaarne wat naeuw, 't is nu immers even eens of ik in de kraem moet. Vergeet de *Mode* niet, ik beloofje de drink-penning zal ook niet vergeten worden. De Schoenmaker moet ook zwierige Schoenen maken, op dat zy op de begraveniffe daar mede 't fneeft mag uitmunten. Zy fteekt vol zoete gedagten, daarom weent zy alles uit, wat haar bitter om 't herte leid. De vaft-tyd valt haar veel te lang, en zy is 'er zeer bedroeft over, dewyl zy geern vroeg Paeffchen had, op dat zy dan weder trouwen mogt. Derhalven heeft het volgenden uit de wetten van *Juftinianus* by zulke zottinnen geenzins plaats, luidende dusdanig: *Optimum itaque eft, atque laudabile & dignum oratione ut mulieres ita fe honefte tractent quatenus que femel ad virum venerant, fervent inviolatum morientium thorum, & hujus modi mulierum, & miramus pariter, & laudamus, & non procul a virginitate ponimus.* Dat is: *Het allerbefte en lofwaardigfte is, wanneer de vrouwlui haar zo eerlyk houden, en het egte bed, na de dood van haar man, niet met een ander verwiffelen, zodanige vrouwlui zal men pryzen, en*

daar

daar over moet men zig verwonderen, en haar ſtand met die van de maagden gelyk ſtellen.

Deze Spreuk des Keizers, vind, gelyk gezegt is, by de hedensdaagſche weduwen weinig plaats. Wat? zegt menigen jongen weduw, wat vraag ik na dien ouden Keizer, myn man ben ik kwyt, met de dooden kan ik geen huis houden, dood is dood. Ga ik wel te bed, zo leg ik wel, ben ik getrouwt, en valle ik, dan heb ik iemand die my kan ophelpen; een arme weduw die laat men maar leggen, elk zou geern S... A... of zyn ſchoen daar aan wiſſchen. Was ik eerſt geſtorven, dan had myn man mogelyk wel twee wyven genomen; dog ik laat my nog wel met een man vergenoegen. Zie daar hebje nu haar text gehoort, wie *diſputeren* wil die *diſputere*, hy zal, hy mag doen wat hy wil, de geſtrengſte vrouw zal haar het trouwen niet uit het hooft praten. 't Is met haar

Korte zinnen, lange rokken,
Die weer uit, die aangetrokken,
Is den eenen op een padt?
Flux een ander by zyn gat.

Dus dagt het vrouwtje van *Ephefen* ook, waar van de Hiſtorie hier vooren is bygebragt.

Luiſter na een andere Geſchiedenis. Zekere egte vrouw beminde haar man zodanig, dat van haar niet meer konde begeert worden. De man wel wetende hoe 't met de vrouwelyke genegentheid geſchapen was, wilde dit met 'er daad eens probeeren, en eens bezien, of dezelve uitwendig of valſch, of inwendig en opregt was. Wanneer het wyf op zekere tyd eens henen ging om

om iets te waſſchen, en datze te rug kwam, lag de man uitgeſtrekt op de vloer neder, hield zyn aaſſem in, en hield zig even eens, of hy in der daad dood was. Wanneer het wyf in huis kwam, en haar lieve man zo op de vloer zag leggen, verſchrikte zy ten hoogſten, ging na hem toe, en vraagde wat hem ſcheelde, zy greep hem by armen en beenen, dog kon geen levens-tekenen aan hem beſpeuren, geloofde derhalven dat haar man zekerlyk geſtorven was. Wat gebeurt 'er, zy was van 't waſſchen zeer vermoeit, en had nog niet gegeten, overlei derhalven wat zy doen zou. Zy reſolveerde eindelyk, en zei by haar zelven, myn man, gelyk ik zie, is geſtorven, en ik ben nog nugteren, van 't werken ben ik nu half dood, begin ik nu, gelyk 't gebruikelyk is, te weenen en te kermen eer ik eete, zo ſterven wy te gelyk, en ik brenge my zelfs om 't leven. God begeert immers niet dat men van een kwaad twee zoude maken. 't Is immers beter dat 'er maar een ſterft, God geve hem de eeuwige ruſte. Dat ik hem mag overleden daar dank ik God van herten voor, en ik zal nu ook doen, 't geen hy gedaan zou hebben indien hy my overleeft hadde, namentlyk na een andere man omzien. Ondertuſſchen zal ik eens braaf worſt eeten, en 'er een brave dronk op zetten, dan zal ik beginnen te klagen en te kermen, gelyk men in diergelyke gevallen gewent is. Daar op ging zy ter tafel, en at met goede ſmaak; dog toen zy een brave dronk daar op wilde zetten, klopte men aan de deur. Zy liep aanſtonds henen, en vraagde wat men begeerde? Zy bevond dat het haar buurvrouw was, die iets ter leen verzogt.

Tot

Tot deze zei zy, als zeer bedroeft zynder, og my arme en ellendige sloof, wat ongeluk is my nu overgekomen. Zie myn liefste buurvrouw, daar leid myn allerliefste man, myn eenige herten troost, dood op de vloer, ag my rampzalige, dat ik tog niet gebooren was, zo hadde ik deze rampen niet behoeven te zien. Ag myn lieve man, myn eenige schat, wat moet ik nu beginnen. ô Hemel treur met my, want nu is hy gestorven die ik meer beminden dan myn zelven, en wel te regt, dewyl hy zo goed, vroom, en Godzalig was, dat ik nog andere over hem te klagen hadden. De geheele stad neeme ik ten getuige, of hy geen spiegel van vroomheid geweest is; zo eenen moet ik nu voor myne oogen dood zien leggen. ô Smerten boven alle smerten, og my! arme verlatene weduw, wie zal my nu onderhouden? Nu, nu myn leven gestorven is, wie zal my troosten? nu de troost mynes levens dood is, nu, nu ben ik van de geheele wereld verlaten, en weet niet waar henen ik my zal keeren en wenden. ô Myn allerliefste man, myn allerwaarste schat, zonder u te leven is my onmogelyk, og wat zal ik nu doen, wat zal ik tog beginnen? Wat of gy zult beginnen zottin, antwoorde de gewaande doode, gy moet drinken, dewyl gy razende van dorst zyt, want de worst, die gy zo greetig inslokte, zal u anders het hert afbranden. Ga maar heen wyf na het vat, en drink na u genoegen. Op deze woorden stond hy op, onder een groot gelag van die geene, die reeds gekomen waren om de *Complimenten* van *Condoleantie* af te leggen; en hier mede nam deze *Tragedie* een einde.

Ga

Ga dan maar henen mannen, en verlaat u op uwe vrouwen. Ga heen, en vertrouw u maar op hare valſche liefkozeryen. Ga maar heen en ſteun op hare beloften, inzonderheid na uw dood, want nauwelyks zult gy uwe oogen toegeſloten hebben, of zy zal u ten eenemale vergeten. *Plautus* zegt tamelyk grofjes, en het is niet onwaaragtig:

Quid pejus Muliere, atque Audacins?
Nihil.

Dat is:

Wat is zo onbezuiſt, en boozer dan een wyf?
Niets.

Leer dan uit dit alles, myn lieve eerlyke mannen, hoe weinig gy na uw dood op uwe vrouwen (zy mogen u in uw leven zo veel genegentheid betoonen als zy willen) u moogt verlaten, want haar herte is onbeſtendig, en hare genegentheden vliegende, en alzo de afwezentheid, gelyk men plagt te zeggen, de liefde doet afnemen, en dat het uit het oog uit het hart is, hoe veel te meer mag men dan vreezen, dat de afwezentheid van de eene wereld tot de andere, alles in 't vergeetboek zal brengen; want men vind hedensdaags weinig *Ania's*, *Valeria's*, *Cornelia's*, waar van men boven gewag gemaakt heeft, maar wel een menigte ontelbare zottinnen, welker eerſte gedagten na de dood van hare mannen is, hoe zy een ander man, die ryker, ſchoonder, en jonger is, mogen bekomen. Hare gedagten lopen daar maar op uit,

om, 't ga zo 't wil, een andere man te bekomen, al zouden zy die met het goed van de overledene kopen. Zelfs zyn hier de oude totebellen niet van uitgezondert, dewyl de ondervinding tot overvloed leeraart, dat zodanige oude geile dikwils zo lief, of liever als de jonge, zoud eeten, gelyk *Neviranus* met deze uitdrukkelyke woorden zegt: *Gy zult 'er weinig vinden, die gezint zyn als Valeria; want zo wel jonge als oude vrouwlui, wagten nu niet lang om voor de tweede maal te trouwen, en de oude zyn hier in nog al yveriger dan de jonge, want een jonge Geit eet het zout, maar een oude, zout en zak te gelyk.* ô *Neviranus, Neviranus!* wanneer zulken happigen Geit u de kool eens zou ſtoven, zy zou u die braaf peperen.

Ik verbeelde my wel dat veele vrouwlui, die ik wat te na geweeſt ben, over deze myne redenen zullen gnorren, morren, knorren, gieren, tieren, ſchreeuwen, als of Holland in laſt was; dog 't beſt dat 'er van is, is dat ik om haar toorn en grimmigheid lach, en zal alleen uit liefde tot haar, hier nog een Hiſtorytje byvoegen, 't zal met het zelfde warmtje heen gaan. Luiſter dan eens na de volgende Geſchiedenis, en gy zult hooren hoe een Boerin uit *Swaben* haar by de dood van haar man gedroeg. Deze haar man viel op zekere tyd eens in een flaeuwte, en wel zo ſterk, dat men geen een levensteken meer in hem kon beſpeuren. De Boerin zond hier op iemand na een kiſtemaker, om een kiſt voor hem gereed te maken, en men leide hem daar in. De Boerin was van droefheid niet te trooſten, want zy weende zo bitter dat het even eens was als of zy een ſtapel hooi, dat in

de brand ſtond, met hare tranen zou uitbluſſen. Zy kreeg zulken hert-klopping, even eens als of 'er een papier-molen in haar lyf was. ô Arme Boerin, wanneer men u niet te hulp komt, zo berſt gy wel aan tween, wanneer men de Boer in 't graf zet. De vrinden komen altemaal, en leggen het *Compliment* af, zo goed als zy konden; elk ſtelden zig in zyn rang. De klokken luidden braaf, en 't was in hare ooren even eens, als of zy riepen, de man is weg, nu weer een ander, de man is weg, nu weer een ander. Dog wanneer zy dan weder dagt, zou ik wel een man krygen, begon het hart wederom te kloppen, als of 'er maſten in haar lighaam ingeheid wierden. Altoos onder dit harte verdriet droeg men den Boer ten huize uit, en elk, zo groote als kleine, jonge en oude, hadden met deze doodlyk bedroefde Boerin een hartelyk medelyden. Het lyk moeſt voorby een Smit, die op een hoek woonde, gedragen worden. De dragers wat onvoorzigtig zynde, ſtieten tegen de hoek aan, zo dat de Boer uit zyn flaeute ontwaakte, en elendig ſchreeuwde, ag waar ben ik! waar ben ik. Hier op verſchrikten de dragers, zetten de doodbaar neder, en liepen alle byna verbaaſt weg. De Boer lugt krygende, ſtond op, dog kon van zwakheid niet ter dege gaan, maar verzogt den een en den andere, dat zy hem tog na huis wilden geleiden. Het wyf was 'er zodanig over ontſteld, dat zy de begonnen *Tragedi* wegens de opſtandig van haar man, in een *Comedie* verandert zag; dog wiſt het *Theater* zo meeſterlyk te veranderen, en toonde haar zo vroiyk by haar man, dat niemand beſpeuren kon, of zy

was

was van harten verblyd. De Boer wierd, na verloop van een jaar, wederom ziek, en nam toen ook ernstig afscheid van de Wereld. Men droeg hem ten tweede male na 't graf, de klok luidde als na gewoonte, en 't kwam de Boerin niet anders voor, als of hy klonk: *hy zal al weer opstaan, hy zal al weer opstaan*; welke inbeelding hoe langs hoe meer aanwies, hoe zy digter by de Smits hoek kwam. Zy begon daar op te roepen en te schreeuwen, myn goede dragers, ik bidje stoot tog niet aan des Smits huis. Zy deden 't ook niet, en de Boer wierd tot haar blydschap, hoewel zy haar bedroeft aanstelde, begraven. Deze History is nog niet ten einde. Luister nog al verder: Wanneer de Boerin wederom van 't Kerk-hof na huis ging, kwam haar een *Compagnie* Speellui in 't gemoet. Een van de zelve vraagde haar, of zy niet begeerde dat zy eens helder voor haar op speelden, om alzo haar rouwe te verdryven? Neen, neen, zei zy, gants niet, ik zal myn lieve man zaliger, zo ras niet vergeten. Dog een weinig tyds daar na, riep de bedroefde weduw haar van verre toe, Hola Speellui, wanneer ik u t'avond van noden had, waar zou ik u konnen vinden? ô *Cicero! Cicero!* met hoe veel waarheid hebt gy gezegt: *Lachrimâ viduæ nihil citius ærescit. Niets droogt 'er raffer op, dan de tranen van een weduwe.*

Zeg my eens, gy zotte weduwe! hoe bevallen u deze Historien? Gy zult mogelyk zeggen, 't zyn maar verfierde fabelen, die van zulke zyn uitgevonden, die tot de vrouwlui kwalyk gezint zyn. Ja, zeg maar wat gy wilt, je moet nogtans weten dat *Esopus* veel van de Vossen

gesproken heeft, dewyl deze onder de dieren de grootste aarts-schelmen zyn, alzo men niets zo slim en loos kan bedenken, wat zy niet uitvoeren. En zo gaat het ook met de vrouwlui, men kan van haar niet denken, spreken, of schryven, of zy hebben zulks wel uitgeregt, of hebben 't nog voorgenomen om het zelve te zyner tyd uit te voeren, hoewel ik de vroome en onschuldige hier van uitzondere. Dog ondertusschen wensche ik, dat elk een voornemen hadde, als de Koningin *Dido*, omtrent haar overledene man opvatte, die de Duitze Digter aldus sprekende invoert:

Die het eerst myn oog beviel,
Staat zo diep in myne ziel,
Staat zo diep in myne zinnen,
Dat ik eeuwig hem zal minnen,
En geen ander man begeer.

Alle heete, en na manlui hunkerende en hongerende weduwen, stel ik, tot een voorbeeld van navolginge, *Judith* voor, waar van gewaagt word, dat zy, na 't afsterven van haar lieve egte man *Manasse*, op de zolder van haar huis een kamertje liet gereed maken, waar in zy met haar kamer-maagden besloten woonde, om haar man te betreuren. Deze kuische weduw droeg een hairen kleed om hare lendenen, en vaste haar geheele leven lang. En alhoewel deze kuische matroon zeer mooi van trony was, en van haar man een goed kapitaaltje was nagelaten, zo dat zy wel wederom een goed huwelyk zou hebben konnen doen, en zelfs wel een goed man van noden zou gehad hebben, alzo zy een

groote huishoudinge hadde, waar in een verstandig man zeer wel paste, zo kon zy nogtans niet overgehaalt worden, om die staat waar in Godt haar gesteld hadde te verlaten, maar zy bragt haar leven in de vreeze en dienst van Godt door; waarom zy ook by elk een daar voor groote lof weg droeg, gelyk 'er *Judith* VIII: 8. aldus ook staat: *Daar was niemandt die haar eenige quade zake opleidde: want zy vreesde Godt zeer.* Waaragtig een schoone lofspraak voor een weduwe, ag! dat alle weduwen in de voetstappen van Judith traden, en na de dood van hare mans de spreuk van Paulus rypelyk overwogen, wanneer hy zeid 1 *Cor.* VII. *Ik zegge den ongetrouwden, ende weduwen, het is haar goed indien zy blyven gelyk als ik.* maar helaas! niet alle, maar weinige, weinige van haar, begrypen en verstaan deze woorden, dewyl de meeste weduwen gezint en geaard zyn als iemand zeide: *Nauwelyks sterft de man, of doedt zyne oogen toe, of het wyf kykt wederom na een ander; nauwelyks is de man begraven, of de vrouw heeft al wederom een ander in 't harte; eer de man koud is, heeft zy al wederom een warmen in de armen, en neemt de roode, voor de bleeke doode.* ô Zottin! denk dat 'er zelden twee Zomers op elkander volgen, hebje voor henen een goed man gehad, 't kon wel gebeuren dat het de tweedemaal zo wel niet uitviel, hebje voor heen een quaad man gehad die u zomtyds met een elle de rug mat, 't kon nu nog wel erger aflopen, wees tog niet eenvoudiger als een Ezel, deze zal zelden tweemaal over 't ys lopen.

't Is waar, en 't kan ook niet ontkent wor-

den, dat zommige weduwen dikwils reden hebben om wederom te trouwen, alzo de weduwe-ſtaat, veel kruis en verdrukkinge onderhevig is, en dat men de weduwen ten eenemale veragt, en voor voetvegen rekent, waarom iemant zeer wel zeide,

Een weduw en een baart
Zyn van den zelven aart

Barba cum Barbara. Zo lang een baard aan de man vaſt is, word hem alle beleeftheid bewezen; ja ik tartje uit, gryp eens een man in zyn baard; maar zo het gebeurt, dat de barbier die met het mes afſnyd, dan ſmyt men hem op de aarde, en hy word met voeten vertreden, dus gaat het ook, zo lang een vrouw haar lieve man heeft, zo lang geniet zy gunſte en goedgunſtige oogen; dog zo ras de dood die met zyn zeizen wegrukt, als dan trapt men de arme weduw met voeten, en zy word van ieder een veragt, en wie weet of de ſcherpe en ſtrenge krygs-roede, waar mede Godt tegenwoordig geheel *Europe* bezoekt, niet met de tranen van weduwen en weezen gewyt is; zo bedreigt Godt de Heere *Exod.* XXII: 22--24. *Gy en zult geen weduwe nog weeze beledigen. Indien gy ze eenigzins beledigt: en indien zy eenigzins tot my roepen, Ik zal haar geroep zekerlyk verhooren. En myn toorn zal ontſteken, en Ik zal u lieden met den zweerde dooden: en uwe wyven zullen weduwen, en uwe kinderen weezen worden.*

Maar zyt getrooſt, nu bedroefde weduwen en vertraagt niet in uw bedroefde ſtaat, gebeurt

beurt het dat gy over al veragt, bespot en verlaten word, kunt gy by kinderen en vrinden geen hulp vinden, zo neemt met een vast vertrouwen uwen toevlugt tot Godt, want hy is Die geene *Ps.* CXLVI: 9. *Die de weeze ende de weduwe staande houdt.* Roept dezen uwen vader en beschutter tot hulpe aan, hy zal u niet begeven, hy zal u niet verlaten, maar uwe onderhouder zyn. Die waarlyk weduwe, ende alleen gelaten is, zegt *Paulus* (1 *Tim.* v: 5.) *Die hoopt op Godt en blyft in smekingen en gebeden nagt en dag.* Godt zal haar vertroosten; komt u, in uw bedroefden weduwstaat, iets harts en zwaar over, laat tog den moedt niet zinken, maar neem u toevlugt tot den gekruisten *Jesus*, en denkt eens wat smerten en pynen hy geleden heeft, en ik verzeker u, alle trek tot iedele en wereldsche wellusten, zullen overgaan, en gy zult uw staat als dan, lieflyk en behaeglyk vinden.

DE HONDE NARRIN. XLVII.

FIdel, *Madam*, *Jolie*, *Petiet*,
Trouvé, *Dijaan*, of hoe je hiet,
Allon pas op, mevrouw die roepje,
Zy heeft een kaauwtje of lekker zoepje
Voor yder naar uw mondt bereidt,
Al zagt wat! 'k hadt haaſt bek gezeidt.

Groote

GRoote wigtige en vierkante gekken zyn de *Egiptenaren* in vorige tyden geweeſt. *Alexander ab Alexandro* ſchryft van hen: Dat zy zo ver tot dwaasheid vervielen, dat zy honden in plaats van Godt eer aandeden, wie by haar ondernam een hond te dooden, was des doods ſchuldig en moeſt ook ſterven, wanneer dit zinneloze en afgodiſche volk een hond verloren had, dan was 't 'er te doen! men beweenden de doode hond, men bewond hem in fyn linnen, men balzemde hem met zout en riekende kruiden, en men begoef hem onder zwaar huilebalken. *Plutarchus* verhaalt, hoe dat 'er onder de zwarte Mooren een zeker volk is, dat een hond laat regeren, de hond word als een Koning van hen gedient en begroet, de Koning offert en vereert hem, indien hy ſterft, word hy Koninglyk begraven. Dit heeft ook *Atalante* de Arkadiſche Jagermeeſtereſſe gedaan, wanneer haar hondje *Aura*, van een *Calydoniſch* zwyn dood gebeten wierd, liet zy een opgeçiert graf, als een *mauſoleum* oprigten. *Bellina* een hond, *meleſſus* een hond, *Barbatilla* een hond, *Griffus* een hond, *Lodenus* een hond, *Adaniantilla* een hond, deze en meer andere honden zyn in zo een groote waarde en aanzien geweeſt, dat men die na haar dood op eerlyke en heerlyke plaatzen liet begraven, en naderhand fraaye *Epitafias* of grafſchriften over haar opregten. In onze verdorvene tyden vind men ook zulke honds-gemoederen, voornamentlyk onder de adelyke vroului, die als nieusgierige en herſſenloze Zottinnen meermalen

grooter zorg dragen en sterker liefde voor hare honden hebben als ontrent de menschen. Schellen en bellen voor zodanige honde genegene *dames*, al was 't vry een geheel narresleeds tuigje.

Die verslingert is op honden,
En zyn zinnen daar op zet,
Werden bellen aangebonden,
Want dat tuigje, past haar net.

't Is waar, ik wil alhier die geene niet beschuldigen nog haar in 't *protokol* der Zottinnen niet aantekenen, die eenige liefde voor de honden over hebben, want de genegentheid tot deze dieren is niet te versmaden, indien ze de mate niet te boven steygert, want het is zeker en onbetwistbaar, dat 'er geen dier in de wereld te vinden is, dat met een hond in getrouwigheid gelyk is. Een hond zal zyn Heer als een getrouwe schildwagt gedurig op zyde staan, een hond bast op 't bevel van zynen Heere, hy zoekt op 't bevel van zynen Heere, hy wagt op hem, hy waakt voor hem, hy vleit hem, hy liefkoost hem, ja schoon zyn geheele dagloon gemeenlyk met een hart been betaalt word, zo bespaart hy nogtans geen sprong tot dienst van zynen Heere, hy bedient zyn Heer, hy beschut zyn Heer, hy beschermt zyn Heer, hy geleid zyn Heer, hy groet zyn Heer, en eert hem naar zyn uiterste vermogen, en alzo is een hond pryzens en roemens waerdig, de hond was by Tobias zeer aangenaam, alzo hy een goed leidsman voor zynen Heere was, de honden die de hovaerdige *Jesabel*
de

de huid affcheurden en haar trotze beenderen afknaagde, zyn goede honden geweest dewyl ze Gods wille deden, de honden die den armen Lazarus zyne opene zweeren met hare heilzame tongen aflekten, zyn waarlyk roem en pryswaerdige honden geweest.

Prys en roemwaerdig zyn de L. honden in 't eyland *Rhodus* geweest, dien de Inwoonders 's nagts de wagt lieten waarnemen om voor de Turken bewaart te zyn, gemelde honden wisten een Mahometaan zeer wel van een ander te onderscheiden, alzo hy de laatste wanneer deze by hem kwamen vleide, en de eerste vinnig beet.

Deze en diergelyke honden zyn prys en roemwaerdig, en indien de *Astrologisten* of sterre-gluirders geen hond tusschen de Waterman en de Steenbok aan den Hemel geplaatst hadden, zou ik het onderstaan om haar dit te *recommanderen.* Maar dat veele vrouwlui uit een honds genegentheid dikwils zo veel groote en kleine honden onderhouden, dat men by na zou denken als of Acteon zelfs by haar gelogeert was; dat veele voorname *Dames* haar schoothondeken, haren *meliter*, haren *serviter*, haar *patrysje* hooger agt, yvriger en ernstiger liefkoost, beter en zorgvuldiger oppast, kostelyker spyst en tracteert, dan hare bediendens en egtgenoten, hare knegten en maagden, zulks is niet alleen niet lofwaerdig maar schandelyk en zondig, ja eene zotheid boven alle zotheden.

Dog deze hondagtige vrouwlui vragen hier niet na, maar varen in deze hare dwaasheid voort, foei! schande dat men 't moet zeggen

zy kussen haar hondje, zy lekken 't, zy flikken 't, zy stryken 't; den geheelen dag speelt de Narrin met de hond, gedurig is ze bezig met dezelve te *caresseren* & *courtoiseren*, en te *delecteren*, zy eet met het zelve van een tafelbord, zy drinkt met het zelve uit een glaasje muskadelle wyn, geniet met het zelve het beste brokje uit de schotel, het hondje krygt den titel van myn schatje, maar de arme dienstmeid een hond, een beest, en krygt menigen muilpeer: gaat zulken honde Zottin na de Kerk het boloneesche hondje moet mede, ik moet hier iets (*per parenthesis*) bybrengen, zeg eens gy honde Zottinnen, waar toe dient uw hond in de Kerk, de Lacedemoniers hebben noit geen hond in de Kerk toegelaten om dat het een onrein dier is; zie eens de Heidenen hebben geen honden gedult in hunne Tempelen, by hen 't was *foris canes!* her uit met de honden, en gy waant een Kristen te zyn, kunt gy in de Kerk niet zyn, om aldaar den Godsdienst by te woonen, ten zy gy een hondje by u hebt, foei! u honde Zottin! nu moet ik geloven wat ik onlangs by *Homerus Odyss.* v: 11. gelezen heb, *non gravius, & canimus aliud muliere; niets is zwaarder en hondscher als een wyf.* Iet wel te regte, want veele van haar, ik zegge niet alle, zyn op honden zodanig verlieft dat zy haar met zodanige ongehoorde dwaasheden ophouden, dat de geheele wereld daar over, haar byna te bersten moet lagchen.

Een voornaam Schryver verhaalt, dat 'er in zeker land een voornaam adelyk vrouwmens zodanig op haar hondje verlieft was, dat zy het zelve altyd by haar aan tafel hield,

uit

uit een zilveren potje fpysde en 't van haar allerwaardfte kamermaagt liet oppaffen, dit hondje op een zekere tyd eens ziek wordende, ontbood deze Dame de voornaamfte Doctoren om het zelve te genezen, onder anderen kwam 'er een zeer ervaren Docter, die dies tyds voor de voornaamfte gehouden wierd, in de kamer, waar in dit hondje lag, die alzo hy geen ziek menfch aldaar vondt, zeer gramfteurig wierd, denkende dat men hem ontboden had om hem te kwellen, klaagde derhalven daar over aan de bediendens, dog deze zeiden 't was niet om te kwellen, hem met eenen het te bedleggende zieke hondje toonende: hier op wierd de oude Docter nog gramfteuriger, en zei wat zal dit wezen? ben ik dan een honde-arts? dat zy my by een ziekte hond ontbied, is myn konft dan minder dan die van een fmit, die de paarden, zulke voorname dieren nog geneeft, hoe zal 't nog langer worden, zulje my in myn oude dagen, my die een eerlyk man ben, tot een honde-vilder maken? ô dat ik nooit hier geweeft was; wanneer de Docter zo ellendig over de fchandaal lamenteerde, ftak een argliftig dienaar hem een paar piftoletten in de hand, zo dat alle zyne gramfteurigheid in medelyden ontrent het zieke hondje veranderde; hy loopt dan na 't bed, taft het zieke hondje na des zelfs pols, en wanneer hy befpeurde dat het niet veel langer zou leven, zei hy vol medelyden zynde, het is immers jammer dat zulken moyen hondje zal moeten fterven, het is het mooifte diertje dat 'er op vier beenen gaan kan, hy ordonneerde de koftelykfte dranken, de kragtig-

ſte verſterkingen van goud en peerel-water, gaf ook bevel dat men de uitgelezenſte zalven zou gereed maken, dog alles was te vergeefs, want na verloop van eenige uuren overleed het hondje. 't Is niet te beſchryven wat klagte, wat medelyden deze Dame daar over hadde, zy was 'er zo bedroeft over, dat zy niet wiſt hoe zy zulken dood genoegzaam zou betreuren, zy liet haar geheele familie in 't zwart kleden, en gaf een van hare voornaamſte bedienden laſt, om den hond in een eerlyke plaats te begraven, dog alzo niemand van hen alle dit doen wilde, heef zy 't zelfs gedaan, foei honde zottin?

Zulk een honde zottin was ook zekere voorname Dame, van wie een myner goede vrinden, die haar gekent heeft, my zelfs verhaalde, dog de plaats waar zy woont, als ook haar naam en geſlagt, alzo zy nog in 't leven is, zal ik met ſtilzwygen voorby gaan; deze honde zottin was zodanig op deze onvernuftige beeſten verzot, dat zy 'er niet alleen een groot getal van had, namentlyk van waterhonden, jagthonden, bulhonden, doggen, enz. maar zy voorzagze ook van de aller uitgelezenſte ſpyzen, ô zotheid! zy had boven dien verſcheiden bedden in haar kamer, waar in zy dezelve ter neder leide, zo dat haar vertrek haar veel eer voor een honde ſtal dan voor een Juffrouws kamer kon gerekent worden, te meer alzo zy meer opzigt op de honden als op haar eigen huishouding nam, daar was zo veel gerugt van hare menigvuldige honden, dat zelfs niemand zonder geweer voorby haar woonplaats durfde gaan, alzo veele aldaar een ongeluk was over-

overgekomen; dog de grootste dwaasheid van alle was, dat wanneer een van hare honden overleed, zo wierd dezelve op een Kerkhof dat zy daar toe had laten gereed maken, begraven, waar by alle haar onderhebbende onderdanen genodigt wierden, om aldaar met roukledeten te verschynen, boven ieder hond wierd een grafzark opgerigt, waar op een grafschrift gezien wierd, waar in des honds naam, lofspreuke en zyne geleerde konsten in zyn leven, geleert aangetekent stond; met een woord, deze Dame voerde op die plaats zodanigen honde leven, dat ik zelfs beschaamt ben, alles wat daar voorviel te beschryven, en aan den dag te brengen.

Pater Leo Wolf, schryft meer andere (in zyn *Dominicale*) dat hy zelfs een hoog adelyke Dame gekent heeft, die na 't afsterven van haar man al haar liefde op haar hond stelde, alzo dezen van haar man zeer bemint geweest was, neffens andere weldaden die zy den hond bewees, wanneer zy van iemand ter bruilofte verzogt was, beloofde zy, dat zy iemand van de hare zou zenden, maar wie? mooglyk een kamerdienaar of dienstmeid, in geenen deele, maar de hond die wierd na de bruiloft gereden, met een zatyne beursje om den hals, waar in de vereering voor de nieugetroude ley, een dienaar of meid ging met de hond mede, die ook dezelve moest oppassen. Ik denke dat men des honds gezontheid ook nog wel zal gedronken hebben, foei honde zottin!

Nicolaas Causinus, verhaalt ook, van zekere voorname Dame die *Thesmaphorus*, een geleerd man, zeer had horen pryzen, verzogt hem derhalven

halven, dat hy tog haar lieve hondje, dat in de kraem moest, geliefde op te passen, op dat het tog geen ongezonde lugt mogt inademen, of niet al te grove spyze gebruiken, zullende hy *Thesmaphorus* voor zyne getrouwe dienst vyftig daalders in een maand genieten, foei honde narrin! Van een andere adelyke vrouw leeze ik, deze had haar Bouloneesche hondje zo lief dat zy wenschte dat het na zyn dood by de ster van die naam, aan 't uitspanzel zyn zitplaats mogt hebben, na dat dit hondje eens zodanig in de klem geweest was, dat het na alle bedenkelykheid zou sterven, zo was zy 'er zeer over bekommert, hoe zy dit lieve beesje çierlyk na zyn dood, ter aarde zou bestellen; waarom deze honde-zottin de Burgermeester van die plaats, zelfs verzogt, hy wilde haar tog die vryheid vergunnen dat haar lieve hondje beneden in 't Raadhuis, by de marmere zuil mogt begraven worden? Ei zei de Burgermeester, dat mag niet geschieden, het mag niet zyn al was het vry de hond die St. *Rocbus* de kost gaf, zulk een vernuftloos dier paste beter op een galgeveld, indien hy dit verzoek toestond, zou hy 'er een quaje naam door verkrygen. ô Heer Burgermeester! zei deze zottin, indien je dit hondje gekent had, zoud ge wel wat anders zeggen, dewyl het zulke fraaye gaven had, dat het wel een *supernumeraire* plaats in de Magistraat toekwam, wat nu nog? zei hy, dat zyn honde potzen, dat kan niet wezen, zou het dan geenzins konnen wezen, zei zy, daar myn lieve hondje zo beleeft was, dat het kort voor zyn dood in 't byzyn van twee wakkere vleeschhouwers honden een Testament gemaakt
heeft,

heeft, waar by het de Heer Burgermeester met dertig daalders begiftigde. Is 't zo gelegen zei de Heer Burgermeester? Ja, gaf zy ten antwoord, wel, zei hy dan kan 't wel geschieden, en zie op zulken wyze, wist deze vrouw haar hondje door geld, in 't Raadhuis te laten begraven, foei honde zottin!

Een Oppervoogdesse van alle honde zottinnen is zekere adelyke Dame geweest, die wanneer ze dood krank zynde, en van alle menschelyke hulpe verlaten was, en wel dagt, dat haar zandloper die de tyd omgekeert hadde, haast zou uitlopen, zo gaf zy last dat men alle hare honden voor haar sterfbed zou brengen: ô vervloekte honde zottin! mooglyk meenje dat deze honden die hier voor uw doodbed gebragt zyn, u voor lyfwagten zullen konnen dienen, en wanneer de dood komt aanstappen dat zy die dan te rug mogen dryven, of u in de donkere aarde, die met de duisternis des doods omvangen is, den weg wyzen. Of mooglyk wilt gy u door deze honden by *Cerberus* den driekoppigen helhond, bekent maken? mogelyk wilt gy deze uwe honden voor de koetze spannen en alzo ten Hemel varen, of mogelyk hebt gy zo veel agting voor de honden, op dat ze een brief van *recommandatie* voor u aan de groote en kleine hond aan 't firmament zouden medenemen, op dat zy u de Hemelpoorte niet mogten bedisputeeren, of mooglyk zullen zy getuigen van uw Testament zyn. Na dat dan, zeg ik dit stervende vrouwmensch een geheele hoop honden voor haar bed gebragt had, zo zag zy die met half gebrokene oogen zeer bedroeft aan,

en wanneer zy diep gezugt hadde, nam zy afſcheid van hen, met deze woorden: ô Gy myne lieve, goede en getrouwe vrinden, gy myne aangename beveldragers, gy ſnelle broeders van myne vlugge oog wenken, ô myn goudene hondjes, is het wel mooglyk dat ik u zo ten eenemaal verlate, is het wel mogelyk dat ik zonder u ſterve, kom dan myn van herten geliefde ſchoothondekens, myn eenige zielen trooſt, ontfang van my de laatſte kus. ô honde zottin!

Deze honde zottin aardde byzonder na een ander, die een ryke weduw zynde, zo veel liefde voor honden overig hadde, dat zy dezelve met lieve namen benoemde, die afwies als een kind, met zagte witte doeken afdroogde, de hairen kamde en kuifde, zelfs hebben de honden met haar van 't zelve tafelbord gegeten, op een bed geſlapen, en eerder een goed ſtuk eeten bekomen dan menig eerlyk menſch: wanneer zy een mooje hond te koop wiſt betaalde zy dezelve ten duurſten, en zou wel een hond, gelyk ten tyde van *Alcibiades* om 700 kroonen gekogt hebben; na dat zy nu dood krank geworden was, en beſpeurde, dat het einde van haar leven naderde, zo nam zy op een ſmertelyke wyze afſcheid van hare honden, en op dat ze na haar dood wel opgepaſt mogten worden; legateerde zy aan den eenen, zo veel daalders, en aan de ander zo veel guldens ten onderhoud, dog wat ellendige Hemelvaart dit wyf mag gehad hebben is ligt te denken.

ô Gy honde zottinnen! wilt gy evenwel ſchoon gy alle het voorgaande gehoort hebt in uwe dwaze en onzinnige liefde tot honden

voort-

voortgaan; wel laat het dan zo zyn, ik geve u de vryheid, bemind de honden, zo lief als uwer zielen zaligheid: bemind de honden zegge en schryve ik nog eens, maar wat honden? Ik versta 'er geen andere honden door, als alleen de arme bedelhonden, zo plagten zommige luy, de arme Middellooze menschen te noemen. Deze honden, ik bidde u, bemin die van herten, ik rade u spystze; deze honden, zegge ik u, eertze boven alles wat op der aarden is, met deze honden, ik verzekere het u, kunt gy meer Jagen, meer vangen, meer winnen, dan *Nimrod*, dan *Karolus Magnus*, dan *Maximilianus*, en andere beroemde wereldlingen, met deze honden kunt gy ook alle tydelyk geluk na 't welke u de tanden ongetwyffelt wateren, onfeylbaar bekomen.

Dat 'er geen beter honden dan de bedelhonden zyn, wist *Amadeus* 't Savoische wonder van heyligheid zeer wel;deze wierd op zekere tyd van een andere Hertog, bezogt die hem vraegde of hy neffens andere tydkortingen ook niet met Jagen bezig was, en of hy zyne Jagthonden wel eens mogt zien? dit wierd hem belooft; na de maaltyd bragt *Amadeus* gemelde Vorst, in 't voorhof van zyn paleis, vertoonde hem aldaar tweehondert bedelaars die hy daeglyks onderhield, wanneer hy zeide: *zie deze bedelaars zyn myne Jagthonden, waar mede ik na den Hemel Jage.* Gy honde zottinnen, volg ook het voorbeeld van dezen hertog na, draag voor de lievelingen Gods meerder zorge dan voor redeloze honden. Want het staat immers schandelyk, wanneer een hond een Zatynen bed heeft, en een arm mensch geen strozak vergunt word; 't is immers onbetamelyk, dat voor *Del* en *Petiet* spyze gereed gemaakt

word, en een bedelaar geen ſpoelzop kan krygen. 't Is immers aanſtotelyk, wanneer 'er koks zyn, die voor zulke muyl-apen gereed ſtaan, en dat 'er voor armen om Gods wille niets voor handen is. Wilje niet luiſteren, gaat dan in aller honds namen voor den D... Want ten jongſten dage zullen alle honde-zottinnen eenmaal deze woorden moeten horen die den Regter zal zeggen: *Ik ben hongerig geweeſt, ende gy hebt my niet*, (maar wel honden) *te eeten gegeven*, Matt. XXV: 42. 't Geen my met *Barnabas* voorviel, was my ſmertelyk, maar dat honden, 't geen redeloze beeſten zyn, meerder by u dan ik geagt geweeſt ben, komt my moeyelyker voor, ga dan in het eeuwige vuur; op u paſt niet het *Vite* maar *Véite*, *Gaat in de eeuwige pyne* vers 46.

Een zeker befaamt en geleert man, heeft op zyn gewiſſe betuigt, dat hy zelfs eens by een adelyk perzoon geweeſt is, die zelfs met de dood worſtelde; hy nevens twee Jeſuiten die 'er ook by ſtonden beſpeurden, dat deze elendige onder het uitbreken van het koude dood zweet de oogen yſſelyk heen en weer trok, en dikwils met ſtamelende en halfafgebroken woorden uitriep, hond, hond, hond; 't geen alle omſtanders een yſſelyke ontſteltenifſe op 't lyf joeg, voornamentlyk om dat elk een wiſt, wat onbetamelyken liefde hy de honden had toegedragen. Aan alle de honds genegene, die meerder hunne honden dan de arme noodlydende ſpyzen, zal eens vervult worden, wat de profeet *David* hen lang voorhenen voorzeid heeft. *Laatze* (verſta zulke honde zettinnen) in de helle *als een hond tieren* Pſal. LIX: 15.

DE

DE KLAPAGTIGE NARRIN. XLVIII.

DEze, is een ſnapſter in haar gat;
Hoort zy ſlegts iets, of ziet zy wat,
Dat is als aan de klok gehangen,
Zy blaaſt het uit met bolle wangen,
Op dat het omklinkt wyt en breet,
En zwygt alleen 't geen zy niet weet.

INdien 't de waarheid is, 't geen de wyze *Solon* eens zeide: *Een gek kan niet zwygen*, zo durf ik wel vrymoedig zeggen en ſchryven dat alle vroului zottinnen zyn, dewylze geen kunſt minder weten en verſtaan, dan de konſt van ſtilzwygentheid. Want; (zeid *Plutarchus*) *een vroumens is het allerſnapagtigſte dier*; *en Hieronimus*, *Het vrouwelyk geſlagt is ſnapagtig*; waarom het gemeene ſpreekwoord niet ten onregte zeid: *Twee vroului en drie ganzen, maken een geheele kermis uit.* Want wanneer 'er twee vroului met malkander in geſprek komen: zetten zy een ſnap-kraem op: alwaar de vroului en ganzen by elkander zyn, daar is geen gebrek aan woorden en geſnater; want hare tongen weten van geen ruſtdag, zulken ſnapagtige wyf haar mond, is als een baffende hond, beide hebben zy wel een muilband nodig, want 't is niet uit te drukken wat twiſt en haat, wat vyandſchap en oneenigheid, zulke zwets-agtige ſnaptongen dikwils aangeſtookt en veroorzaakt hebben, en wat zy nog dagelyks al doen. Daarom wanneer *Diogenes* in zynen tyd twee vroului met elkander zag praten, plagt hy te zeggen, de adder ontleent zyn vergift van de ſlang.

Dit is mede de meening van zeker Dichter, in het volgende. *Diſticon:*

Fœmina cum gruibus, tum cum auſeribusque ſedebat
In ſynodis, quæ ſe Marte furente perunt.

Dat

Dat zo veel gezegt is, als,

Als de Vrouwtjes zyn gezeten
Met de Ganzen in den Raadt,
('t. Is een zaak die 'k meen te weten,)
Wagt dan niet als alles quaat,
Door haar snappen en haar praten,
Dat zy nimmer konnen laten.

En gelyk wanneer men op een vat in de kelder klopt, en het zelve een helder geluid geeft, zulks geeft te kennen dat 'er geen wyn in is, zo is het ook een zeker kenteken, dat wanneer een vroumens gedurig snapt en kakelt, dat 'er weinig deugt en verstand, maar in tegendeel veel ondeugden en dwaasheden in en ontrent haar zyn. Hoor eens wat de wyze *Salomon* zeid: *laat uwe woorden weinig zyn. Want (gelyk) de droom komt door veel bezigheids: alzo de stemme des zots door de veelheid der woorden.* Eccl. v: 1, 2. Waar een kamerdeur gedurig openstaat, daar vliegt de warmte uit, dus ook, wanneer de mond van een snapagtig vroumens altyd open is, aldaar vliegt geen hitte, maar 't onnutte uit. Niemand zal oit gelezen hebben, dat 'er een vesting wonderbaarlyker is ingenomen, dan Jericho; want deze nam *Josua* met geen *kartouwen*, maar met bazuinen in, wanneer hy zes dagen na malkander de Arke des Heeren door de Priesteren rontom de stad liet dragen. Daar by waren ook zeven Priesters, waar van elk op een bazuin blies, met eenen was op het scherpste verboden, dat geen een mensch in die zes dagen een woord moest spreken, maar op den zevenden dag moesten zy alle te gelyk schreeuwen. By dit volk

van Israël zal buyten twyffel een groote menigte vroului geweest zyn, en die zullen zes dagen stilzwygen? In zes dagen geen een woord spreken? wel myn lieve veldheer *Josua*, zulks schynt onmogelyk dat zal geen mensch, hy mag zyn, wie hy wil, te weeg konnen brengen, al zou 'er agter elk een beul met een bloot zwaart staan. Ja wel, zeg ik nog eens, zes dagen! wanneer zy zes uuren de mond hielden, zo mogt men het wel voor een wonderwerk te boek stellen. In zes dagen geen woord spreken? ik zou wel zeggen, 't is voor de vroului onmogelyk, 't was dan wel nodig dat men elk van haar de mond toe lymde, anders zouden de woorden in de hoekjes van dezelve nog een uitgang zoeken. Sylviéna schryft, dat *Josua* de vroului de zes eerste dagen uit het leger weg zond, en haar bevel gaf, dat zy op den zevenden dag moesten weder komen, dewyl 't dan *Juich* en *Schreeuw dag* zyn zou. Want hy geloofde zelfs niet, dat ze zes dagen konden zwygen, maar alzo de zevende dag tot een praat en schreeuw dag aangestelt was, had hy ze toen bestelt, om weder te komen; van gevoelen zynde, dat niemant beter in staat zou zyn, om dien dag te helpen *Celebreeren* dan de vroului. Wanneer het stilzwygen de vroului dan zo onnatuurlyk is, hoe onbezonnen, gaan ze dan te werk, die haar eenig geheym toevertrouwen. 't Is zeker, dat zo iemand iets wil rugtbaar hebben, dat hy 't zelve maar aan een wyf moet toevertrouwen, en zulks is even veel, als of hy 't met een trompet liet uytblazen, daarom vermand de Profeet *Micha Cap.* VII: 5. *Bewaart de deure uwes monds voor haar die in uwen schoot leydt.* God de Heere is op zekeren tyd eens

aan

aan de lieve aartsvader *Abraham* verscheenen, hem belastende zynen beminden zoone *Isak* op te offeren; niet tegenstaande zulken gebod zeer zwaar op het harte van den Patriarch zonk, nogtans gaf hy hem ten eenemale aan de wille van God over, zo dat hy op een geheyme wyze alles gereed maakte om die zaak uit te voeren, dog heeft dit aan zyn lieve Sara niet bekent gemaakt, gelyk *Chrisostomus*, *Ephrem* en veel meer andere van gevoelen zyn, maar waarom ontdekte hy dit niet aan Sara? alleen maar, om dat hy vreesde, dat zy dit niet by haar zou behouden, maar ook aan andere zeggen, die haar hier mede mogten bemoejen, en 't zelve tragten te verhinderen. *Abraham* wist wel, dat een vroumens even eens als een spons is, en wanneer zulk eenen iets na zig trekt, kan men 't 'er ook wederom gemakkelyk uitkrygen, hoe waaragtig is dit, en hoe gemaklyk by Samsom te vernemen, want had die aan *Delila* die *Etcetera*, het geheim van zyne sterkte niet geopenbaart, zo zou deze Vod zyn kop met zulken scherpen loog niet gewasschen hebben, dewyl hy 'er niet alleen zyn hair, maar ook zyn oogen, ja zyn geheele leven moest laten. Daarom zeid *Hesiodus* met regt, die iets geheims aan een vroumens openbaart, die vertrout het aan een vliegend blad van een boom: die zyn hert aan een wyf ontdekt, is van een ligten aard, ja een gek: wel gezeid, maar zeid 'er een tot my, zy is myn beste en vertroutste vrindin; dat is niet met al, zeg ik! want daar kan een tyd komen, dat ze uw gezworenste vyandin wordt, en dan zou alles aan den dag komen, wat gy aan haar ook mogt vertelt hebben. Wie was 'er die *Joseph* liever had dan *Potiphars* vrou, hy

was haar eenige oogappel, het eenigste doelwit van haar gedagten, het eenige voorwerp van haar herte, haar gezigte was op *Joseph*, hare redenen waren van *Joseph*, hare gedagten liepen ontrent *Joseph*, hare droomen waren van *Joseph*, dog toen zy op hare vermetene begeertens een afslaand antwoord verkregen, haar de mantel, maar niet de onschult van *Joseph* in handen bleef, toen wierd dat mooye weer in droevig verandert, toen verkeerde de roede van Moses in een Slang, toen wierd zy zyn slimste vyandin, ja schoon zy een doodslag van hem geweten hadde, had zy 't langs straat wel uitgeroepen. Het gebeurt wel dikwils, dat 'er een geheyme zaak die een vrou aanbetrout is, veel jaren en tyd verborgen, bedekt, bemantelt en verzwegen gebleven is, en op deze wyze word ontdekt; waar uyt de grootste haat, een onverzadelyke wraakgierigheid, en alle bedenkelyke rampen ontstaan, waarom het zwygen voor een groote en wisbare konst gerekent word; dog men vind dit by de vroului hier zelden, dewyl zy dikwils zo lang niet konnen zwygen, als de klokken op goevrydag. Ja zo weinig als een vat, water kan houden dat zonder hoepen is. Wanneer *Josua* de verspieders na *Jericho* zond, namen zy hun verblyf by *Rachab*, en alhoewel zy een vroumens was, van zo oneerlyken wandel als zy mogt, zo had zy nogtans medelyden met deze mannen, en wanneer zy dit niet geweest was, en deze goede lui met haar vrouwelist niet verborgen hadde, was het met haar leven gedaan geweest, daar zy nu door haar behulp buyten gevaar gestelt wierden, en te voren met haar reeds een verbond ingegaan hadden, dat zy by de verovering van de stad haar huys, met

al-

alles wat 'er in was, zoud verſchoonen, zo hebben zy het nogtans verſcheidemalen herhaalt. Indien gy deze onze zake van *Joſua* te kennen zult geven, zo zullen wy onſchuldig zyn van onzen eed, dien gy ons hebt doen zweeren. Hebben deze goe lui genoegzaam de trouhertigheid de *Racbab*, en de liefde van dit wyf ondervonden, haar groote hulp en byſtand in dit grootſte gevaar beſpeurt? waarom vragen zy dan wederom, of zy die zaak geheim wilde houden? *Abulenſes* antwoord, dat niet tegenſtaande zy zo veel goeds van haar ontfingen, ſtonden zy 'er nogtans op aan, of zy wel zou kunnen zwygen, even eens, als of het onmogelyk was, dat een wyf de mond digt zou houden; 't is dan ook hoe het wil, 't is beter en raedzamer, dat men aan een vroumenſch, een geheyme zaak waar aan iets gelegen leid, verbergt: want de vroului zyn ſnappende en ſnaterende zottinnen, zo ras 'er maar een woord ter ooren van zulke klappeien ingaat, zo kloppen zy aanſtonds aan de monddeur, om den doortogt te verzoeken.

Aulus Gellius verhaalt, dat 'er in voorgaande tyden te *Rome* een gebruik was, dat de vaders die Raedsheeren waren, hunne zoonen, wanneer zy de twee en twintig jaren bereikt hadden, met hen in den raed namen, om daar door wysheid en ervarentheid te verkrygen. 't Gebeurde eens op zekere tyd, dat *Papirius* een Roomſch Jongeling met zyn vader derwaarts gegaan zynde, aldaar gehoort en gezien had, wat 'er verhandelt wierd. De Jongeling t'huis komende, vraegde zyn moeder hem, myn lieve *Papirius* zeg my eens, wat nieus dat 'er van dezen dag in

 den

den raad afgehandelt is? De zoon gaf ten antwoord: my waarde moeder, ik mag het niet zeggen, ik moet het by my houden. De moeder hield nog ſterker aan, en zei, gy durft het my immers wel zeggen; ik zal 't aan niemand bekent maken. De knaap zag wel, dat hy 'er zonder antwoord niet wel af zou kunnen komen, verziert dit volgende, en zei: moeder! men heeft van daag in overweginge genomen, wat voor het gemeene beſt nutbaarder zou zyn, of dat een man twee wyven, of een wyf twee mannen hadde? De moeder ſtond op dit antwoord verzet, gaat aanſtonds als een ſnapagtige zottin, zeer vergramt zynde, by haar buurvrou, zeggende, myn lieve buurvrou, ik hou 't voor u niet verborgen, wat ſchoone vraag men van daag in den Raad voorgeſtelt heeft, myn zoon heeft het my in 't heimelyk vertelt. Wel wat dan? dit, of het beter was, dat een man twee wyven, of een wyf twee mannen had; dog zeg het niemand. Is dat waar? zei den ander, ô die D.... mannen, wat zullen zy nog beginnen, hebben zy niets anders af te haſpelen. Deze ook een ſnateragtige ſnapſter zynde, ging ook aanſtonds by haar beſte vriendin, en zei, zie eens wat ik nu gehoort heb, *Papiriusje*, myn buurvrous zoon, je kent hem wel, die is van daag met zyn vader in den Raad geweeſt, en heeft het in 't geheim vertelt, dat men deze vraag aldaar verhandelt heeft; of het beter was, dat een man twee wyven, of een wyf twee mannen hadde; maar 't is onder de roos geſproken. Ik bidje, laat het onder ons blyven, ik zou 't niet geern iemand anders zeggen. Dat 's een fraai ſtuk werks, zei den ander, wat zul-

len

len die gekken in den Raad nog al voorſtellen. Deze twee waren zo ras niet van elkander van daan, of deze liep nog met een open mond na haar ſchoonzuſter, vertelt ook wat zy gehoord had, en verbood het ook om 't aan iemand te openbaren, dog deze kon 't ook niet zwygen, dewyl dit geheim haar borſt benaeude, zy gaat daar op henen, en vertelde dit aan haar ſchoonmoeder; deze zei het aan haar zuſter; en dus kwam de zaak zo ver, datze binnen weinig dagen door de geheele ſtad onder de vroului rugtbaar wierd; zy beſloten om op het allerievrigſt hier tegen te *proteſteeren.* Zy verzamelden ook troupsgewys, liepen na 't Raadhuis toe, weenden en ſchreiden, ſcheurden het hair uit de kop; ja eenige quamen met braadſpitten en tangen gewapent, als of zy een gevegt wilde ondernemen. De Heeren van de Raad wiſten niet wat al dit geſpook te beduiden had, en wat dezen onſtuimigen hoop vroului in 't zin had, nog wat de oorzaak was, datze zo furieus en als onzinnige kwamen aanſtuiven. Eindelyk kwam de Jongeling *Papirius* voor den dag, en vertelde hoe zyn moeder aan hem verzogt had, te mogen weten, wat 'er in den Raad verhandelt was, en hoe hy haar ten antwoord had gegeven, dat men in omvrage gebragt had, wat beter ware, dat een man twee wyven, of, een wyf twee mannen hadde; de gezamentlyke Raad lagte daar eens hertelyk over, en roemden het groote verſtand, en de ſtilzwygentheid van dezen Jongeling. Hier op ſtelden zy de vroului te vrede, en haar onderregt hebbende, gingen zy geruſt na huis, en den Jongeling *Papyrius* beſchonken zy om zyn edelmoedig ſtilzwygen met een

een Raedheers kleed, 't geen van de Romeinen noit aan een Jongeling van die jaren gedaan was.

Men verhaalt ook, dat'er aan het Hof van Keizer *Maxentius*, een zekere Graaf geweeſt is, die de Keizer, wegens zyn groot verſtand, heldhaftigheid en bewezene trouwe zeer lief en aangenaam was. Dog men weet dat de Nyd ten hove haar zitplaats en wooning heeft, en gemeenlyk meer dan de billykheid de overhand neemt; 't geen deze Graef ook ondervonden hadde, dewyl hy van zyne vyanden zo zwart by den Keizer gemaakt was, dat de Keizer niet alleen zyn genegentheid van hem aftrok; maar hem ook belaſte, om binnen drie dagen het land te ruimen. Wat gebeurt 'er? hy verzogt nog eens by den Keizer *audientie* te mogen hebben, verkrygt de zelve, en met eenen ook *pardon*, onder dit beding, dat hy binnen drie dagen wederom voor den Keizer moeſt verſchynen, en zyn beſte vrind en ergſten vyand dan met hem nemen, en ingevalle dit niet volbragt wierd, zou hy na verloop van die tyd, het land moeten ruimen. Dog dit doende, zou hy wederom in gunſte op en aangenomen worden. Luiſter eens wat deze Graef deed. Zo ras hy t'huis kwam, gaf hy zyn vrou een beurs vol goude dukaten over, en zei, ik hebze giſteren een reizend Edelman ontſtolen, na hem alvorens vermoord te hebben, ik heb hem in onze tuin buiten de ſtad begraven. Dog alles was maar een *figmentum* en verçiering; 't geen hy alleen deed, om aan den Keizer te konnen toonen, wie zyn ergſte vyand in de wereld was. Hy verbood zyn vrou ook op het allerſcherpſte, zy zou het tog om Gods wille aan nie-

niemand openbaren, dewyl 'er voor hem en haar, lyf en leven aan hing. De vrou belooft een eeuwig ſtilzwygen, onder duure beloften. Den derden dag daar na, gaat dezen Graef met zyn hond en zyn vrou na den Keizer, zeggende, dat hy nu, agtervolgende het bevel van zyn Majeſteit zyn ergſte vyand en beſte vriend mede-bragt, waar op hy als of hy vergramt was, den hond in tegenwoordigheid van den Keizer braef begon af te roſſen, deze ſchreeude alleen niet, maar ſtond by na half dood op, lekte de handen van de Graef af, en betoonde hem allerhande tekenen van liefde. Dog de Gravin die niet wiſt waar dit alles op zag, ſprak haar man vinnig toe, dat hy in tegenwoordigheid van den Keizer zulken honde-gebeuk aanregte, gy behoorde u, zeize voor den Keizer te ſchamen, 't is even eens of gy zinneloos zyt. Hier op liet de Graef de hond met vrede, en gaf de Gravin zyn vrou in tegenwoordigheid van den Keizer zulke brave muil-peeren, dat haar de tanden klapten. Hier op begon de Gravin, volgens de gewoonte van de vroului, aanſtonds te ſchelden en te razen; jou ſchelm, riep ze, jou egtbreker, jou dief, jou galge-klepel, jou moordenaar, jou God- en eer-vergetene man; is 't nog niet genoeg, datje over drie dagen een reizend Edelman op een ellendige wyze vermoord hebt, hem van zyne klederen en geld berovende, en in uwen tuin begraven hebt, is dat nog niet genoeg, wilt ge nu nog, in tegenwoordigheid van den Keizer een moordenaar van uw eigen wyf worden; foei, ſchande! op deze woorden taſte zy in haar zak, en trekt 'er de goud beurs uit. Kyk dief, riepze, kenje deze
beurs

beurs ook? en met eenen verhaalde zy na der vrouwen aerd, met vergrimde woorden, alles wat zy van dien handel geloofde; op welke belagchelyke Comedie den Graef, den Keizer aldus aanſprak. Grootmagtigſte Keizer, genadigſte Heer, alhier ziet uw Majeſteit myn beſte vrind, en ergſte vyand by malkander, myn beſte vrind van de wereld is deze hond, want alhoewel ik hem tot zyn onſchult hard behandelt, en hem braaf wat afroſte, zo laat hy zyn trouwe en liefde tot my niet na; maar wagt my al evenwel gedurig op. Maar het wyf dat haar met my door egte trouw verbonden heeft, en my over drie dagen nog een eeuwige ſtilzwygentheid beloofde, gelyk ik u Majeſteit zal aantoonen; deze is myn ergſte vyand, dewyl zy om eenige muil-peeren zulke zaken openbaart, die wanneer ze waaragtig waren, my en haar zelfs, have en goed, eere en bloed, ja lyf en leven zoude koſten. Dit verſtandig loopje behaegde de Keizer zodanig, dat hy den Graef alles *pardonneerden*, en hem de vorige eere wederom deed genieten.

Zo is 't dan waar, en 't blyft waar, *dat een vroumenſch het allerſnapagtigſte onder alle dieren is.* Want alhoewel een oyevaars bek nog zo veel kleppert; een kikvors nog zo veel koakt; een gans nog zo veel ſnatert; een aexter nog zo veel ſnapt; zo kleppert, ſnatert, ſnapt, en klapt een ſnapagtige zottin nog veel meer: en alzo verdient den titel van haver-nar zo eenen te regte, die een ſnapagtig wyf een geheim openbaart en toebetrouwt; want zulken ſnapſter zal veel ligter hondert pond loot, dan drie loot geheims konnen torſſen. Alle ſnapagtige zottinnen, ſmyt *Chryſoſtomus* een ſlot voor hare kakel-

kelagtige bekken, wanneer hy aldus ſpreekt: *Bewaart uwe ſnapagtige monden wel, en met een tot de zelve den ſleutel des verſtands; 't Is waar, men begeert van u niet, dat gy den mond altyd digt zult houden; neen, maar dit eiſcht men van u, dat gy die ter behoorlyker tyd zult open doen, en ſpreken wanneer de nood zulks vereiſcht.*

Onder deze ſnapagtige zottinnen, mogen ook wel van regts wegen getelt worden, zodanige vroului, die in haar biegten allerhande onnodige omſtandigheden gebruiken, die dikwils in twee of drie woorden konden vervat worden, zo dat haar biegt wegens alle de overtollige woorden dikwils langer duurt, als de tyd die *Noag* tot het bouwen der Arke beſteedde. Alle deze behooren ook, zegge ik, tot dit zottinnen regiſter, want zy brengen met al haar geſnater dingen voort, die hen zelfs ſchadelyk en andere ook nadeelig zyn. 't Is waar, de H. Schrift tekent wel aan, dat Noag een roes gehad heeft, maar zy zegt ons niet, of 't uit een kan, kroes of pot gedaan is. Men leeſt wel dat Kain zyn broeder Abel dood ſloeg, maar niet of 't met een byl, met een pollepel, of met een knuppel gedaan is. Men leeſt wel, dat *Zacheus* op een wilde vygeboom klam, maar niet of hy 't met een ladder, ſtoel of iets anders deed. Geen wonder, want alle deze omſtandigheden doen niets tot de zaak; zo moet ook in de biegt alle ydel geſnap nagelaten worden.

DE ONBEDAGTZAME NARRIN. XLIX.

AL wie iets onbedagt beſtaat,
Betreurdt als ik, zyn doen te laat;
Ik wilde een man, ik moeſt mee trouwen,
Nu zit ik 't hooft bedrukt te klouwen,
Ik zie myn kinders naakt en bloot,
En de Eetens kaſſe zonder Broodt.

Zeg

Eg eens, en raed eens, welke letter uit alle de letteren van 't ABC, de allerzwaarfte is?

De letter G, is een wonderlyke letter! ga maar by de Profeet *Bileam* om bewys, 't kwam hem zelfs zeldzaam, en wonderlyk voor, hoe dat zyn Ezelinne niet Gaan wilde, toen hy Hebreeufch met haar fprak, dog de G is de zwaarfte letter niet.

De letter O, is een fterke letter! verneem maar by de voerlui de zekerheid, alzo die daar mede paart en wagen konnen ophouden: dog deze letter is nogtans de zwaarfte niet.

De letter S, is een flegte letter! vraag den ryken braffer maar, die men, zo hy in 't geheel niet bekent was, met regt voor een Vreedlander zoude mogen houden, *want hy leefde alle dagen in overdaad.* In zyn geheele leven was hy een Slampamper, dog deze letter is nogtans de zwaarfte niet.

De letter X, is een heilige letter! dewyl hy de gedaante van een kruis heeft: vraag 'er de Duivel maar na, deze weet het wel, dat Adams S, met de X door Gods Zoon betaalt is, dog evenwel is die letter nog hier de allerzwaarfte niet.

Ik vrage dan nog eens: Raad en zeg my, welke letter is in 't ABC de allerzwaarfte? Een, twee, driemaal. Ik zie het aan uw neus al, alhoewel gy vry neuswys wilt zyn, dat gy het niet weet; ik zal het u dan zeggen: In het ABC is onder alle de letters de allerzwaarfte letter, de letter *We*. Niet anders dan Wee! herhaelde die arme zwerver, die agt en dertig jaren als een verlaten kreupel, by het bad te Jerufalem lag.

Niet anders dan W Wee! ſchreeude de onbeſchaemde kwant en booswigt *Malchus*, wanneer de hertige *Petrus* hem zyn oor afhakte, denkende die zonder eer is, mag ook wel zonder oor zyn. Niet dan W Wee! riep de ſterke *Samſon*, toen de Filiſtynen hem op de raedgeving van *Delila* de oogen uitſtaken, wanneer hy blind zynde, eerſt zag, dat men een loze feeks niets moet toevertrouwen. Niets dan W Wee! riep de jonge Prins *Abſalom*, toen hy aan zyne lokken onder een Eykenboom bleef hangen; zeker een boom heeft noit ſlimmer vrugten dan deze gedragen. Met een woord, W Wee! is een ſmertelyke letter, die der menſchen gemoederen, hevig ontruſt en zelfs trooſteloos maakt.

De letter W, vind men nergens meerder dan in den Egt, voornamelyk in zulken, die onbezonnen, onbedagtzaam, en zonder voorgaande rype overweging word aangevangen: want wat hoord men meerder van zulke onbedagtzame zottinnen, dan deze of diergelyke woorden. ô Wee! ô Wee! wat heb ik tog begonnen, dat ik zulken moordenaar, zulken wyve-vilder getrouwt heb; ô wee! hoe ben ik met myn man dien ſchelm bedrogen en bedot, dien dief ſtelde hem zo vroom en heilig aan, dat ik by na dagt hy reeds een *Super Numeraire*-plaats in de *Litany* aller heiligen had: ik dagt al, dat hy reeds een *Exſpectantie* tot een *Canoniſatie* verkregen had; dog nu zie ik eerſt, hoe zeer ik bedrogen ben. *Ovidius* fabel veel, gelyk ik van onzen *Præceptor* wel gehoort hebbe, in de *motprofoſen metamorphos* of zo als hy het noemt, van zeldzame *veranderingen.* Maar ag, wee! wee! ik heb het leider nu zelfs ondervonden, dat uit

een

een gouden helm en fchelm, uit een getempert een flempert, uit een Engel een ftouten bengel geworden is. Onzen *Pater* predikte over agt dagen, hoe dat *Petrus* eens een vifch uit het water trok, in wiens bek hy geld vond, zulk een geluk is my met myn man niet wedervaren, want alhoewel ik aan hem een grove ftok-vis heb, vond ik nogtans meer fchulden dan gulden by hem. Ag wee! wee! hoe ben ik zo blind geweeft! ô Wee! wee! wat een kruis, jammer en elende, heb ik my, met hem niet op den hals gehaalt; 't ware geen wonder, wanneer ik my zelfs om den hals bragt, om zo eens van myne zwaar en onverdraaglyk kruis verloft te worden.

Zottin! zwygt! en fnoerd de bek! gy zyt zelfs de oorzaak van al dit verdriet; doorloop maar een weinig uw oude almanach; en overweeg eens, hoe gy getrouwt zyt, gy zult bevinden dat gy in dit gewigtig werk, en hoe wigtig ook, nogtans onbedagtzaam te werk gegaan zyt, en daar na geflagen hebt, als een blinde met de ftok, gy zult moeten bekennen, dat gy zonder onderzoek in die zaak getreden zyt, zonder eens te vragen, hoe de Bruidegom ge-aerd was? met wat deugden en ondeugen hy voorzien was? wat *humeur* hy hadde? fchryf dan dit ongeluk alleen aan u eigen zelfs toe: want

Eerft gedaan en dan bedagt,
Heeft menig in 't verdriet gebragt.

Ik houde die quant, waar van *Lucas* cap. XIV. gewag maakt, voor een dwaas en eigenzinnig menfche, die ten Avondmaal plegtig verzogt

zynde, dog nogtans niet opkwam; onder voorwendzel, dat hy niet kon opkomen, en geen gelegentheid hadde, om dat hy een dorp gekogt hadde, en dat het nodig was henen te gaan, om het zelve te bezigtigen. De ſtok-nar moeſt het alvoorens bezigtigt hebben, eer hy de koop toegeſlagen hadde. Daar is nu geen grooter nog gewigtiger koop en verkoping, dan wanneer den menſch zig zelven en zyn vryheid verkóopt, 't welk als dan geſchied, wanneer men trout; en men vind nogtans veele, ja ontelbare zottinnen onder de vroului, die gants blind en zonder eenige rype overweginge, zonder bedagtzame overdenkinge, zonder verder navorſchinge, zonder nadere beraedſlaginge; ja zonder Godt en zyn zegen zo maar heen trouwen; geen ander oogmerk hebbende, dan een beeſtagtige welluſt, een gladde trony, of een geſpekte beurs, en een ryk vermogen; geen wonder is het daarom, wanneer zulk een huwelyk naderhand kwalyk uitvalt, want het meeſte verdriet in den huwelyken ſtaat, komt alleen daar van daan, om dat men onbedagtzame huwelyken ter hand neemt.

Wanneer *Ruth* dat deugtzame menſch, eens met *Boas* zou trouwen, liep zy zeer haaſtig na haar ſchoonmoeder, gelyk wy *Ruth* IV. lezen, en zei, lieve ſchoonmoeder, wat zal ik doen; daar komt my een huwelyk voor, wat raed gy my? dat was regt en wel gedaan: want wanneer de kinderen hunne ouders, of na haar dood hunne naeſte bloedvrienden om raed vragen; zo word de egte ſtaat, geen ſlegte ſtaat; en dan verkrygen zy met den tydelyken en Goddelyken, ook den vaderlyken en moederlyken zegen. Dog by de tegenwoordige, verkeerde en omgekeer-

keerde wereld, gaat het nu geheel anders toe. Menigen jongen vroumenſch word na een eenige *Viſite* met iemand bekent, vergaapt zig, verzot, verlieft, van het eerſte oogblik aan, zo kragtig op hem, dat zy aanſtonds elkander het jawoord geven, hen aan malkander verloven, eer zy elkander ter dege kennen, dat mag nog de naam hebben: *Ut veni, vidi, vici, nupſi; nauwelyks ben ik by hem gekomen, nauwelyks heb ik hem met een oog gezien, of hy heeft my het hart geſtolen.* By een te komen, elkander te zien, en malkander te trouwen, is nu het zelve. Maar wat gebeurt 'er dan: naeuwelyks is de kus-week of de zogenaamde *witte broods-werk* voorby, of zulken onbedagtzamen zottin ondervind, dat zy een bad-ſpons, ik meene een verzopen vent, die gedurig als een ſpons het nat inhaalt, ten huwelyk genomen heeft; een ſpeelder, die al haar goedje doorbrengt; een tandbreker, die al haar tanden uit de mond ſlaat; een doctor die haar daaglyks vyf vinger kruit op de mond leid; een *Oculiſt*, die haar daaglyks vogt uit de oogen trekt; een kammemaker, die haar alle dagen met vyf vingeren kamt; een krebbebyter, een dolle gek: en dan komt zulken zottin, weent een ſteent, kryt, raaſt, tiert, en huilebalkt. ô Wee my! arme ſloof, wat heb ik tog gedaan. Og; wat heb ik begonnen! og! hoe zal 't met my nog aflopen? Ik kan by dit onmenſch niet blyven, ik moet 'er van weglopen, ik moet in 't water ſpringen, ik moet my zelfs nog een mes in de huid ſteken. Ja, ja Griet, 't is nu geen tyd meer om te vragen en te klagen, 't is nu alles te vergeefs, de zaak is reeds geſchied, voorhenen moeſt gy dit alles heb-

ben overwogen, alles met een hoekmaet moeten afmeten, alles rypelyk laten vernemen, de zeden, gebeerden, neiging, afkomſte, vermogen, en alle deugden en ondeugden nagevorſt hebben; eer gy dit gewaagt hadde, alvorens gy uwen wille verkogt, de vryheid verbonden, en gy getrouwt waart. ô Gy lompe, plompe en onbedagtzame zottin, gy zoud in dit geval *Moſes* nagevolgt hebben, die niet zonder overleg na 't Beloofde Land ging, maar alvoorens bekwame mannen derwaarts gezonden hadde, die alles moeſten verſpieden, *Num.* XIII. gy had moeten handelen als de beroemde Krygsvorſt *Joſua*, die niet aanſtonds, met het krygsleger voor *Jericho* rukte, om het zelve te belegeren, maar alvoorens twee wakkere mannen derwaarts henen zond, die alles naeukeurig moeſten bezigtigen, en aan hem boodſchappen. Ja gy moeſt hier in den Almagtigen nagevolgt hebben, die aan *Adam* geen wyf wilde geven, zonder voorgaande overweginge, en na een rype overdenkinge van alle omſtandigheden, zeggende: *Het is niet goed, dat den menſch alleen zy, laat ons een hulpe maken, die tegen hem over zy.* Zo had gy alles ook ter dege moeten bekyken, en zo zou 't voor u niet duiſter geworden zyn, gy had in geen een dag, of in weinig uuren dezen koop moeten ſluiten, die naderhand veelmalen, van zo langen roukoop gevolgt word.

Nu is 't hoentje gekloven, 't is nu te laat wat wilje kyven, want nu is het:

Ben ik een Paardt? 't zal my verdrieten.
Ben ik Soldaat? men zal my ſchieten,
En zo ik eens een Ezel waar?

Men

Men zal my villen, dat is klaar.
Ben ik een Doctor? 'k moet ſtudeeren.
Ben ik een Dief? men zal my leeren
De ſtarren ſchieten door den ſtrop.
Ben ik een Nar? 'k loop voor de fop:
En zo ik ongehuwt moet leven?
Wat is 'er dat my vreugt kan geven?
Trouw ik? dan is 't al me niet goedt,
Dien ſtaat geeft zuiker, en ook roet:
Indien gy dan begeert te trouwen?
Bedenkt u wel, 't mogt u berouwen,
Als gy in plaats van zoeten wyn,
Zoudt alzem vinden of azyn.

Dit heeft zeker wyf in der daad ondervonden, deze voerde met haar man een gedurigen oorlog, en ik geloove dat 'er eerder een *Armiſtitium* tuſſchen honden en katten, zou hebben konnen gemaakt worden, dan tuſſchen deze twee onvredige partyen, 't is ook zulken wonder niet, want diergelyke Egts-krygen vind men al dikwils, want niet alleen vind men *Weenen* in *Ooſtenryk*, *Nauwerna* in *Hollandt*, de *Vegt* in 't *Stigt* van *Utregt*, maar ook by de Egtelui, by wie dikwils meer quikzilver dan goud te vinden is. Zodanig was het met het huwelyk van 't gemelde vroumens gelegen, waarom zy al dikwils wenſchte, dat haar man een Hof-heer mogt worden, ik meene van het Kerkhof. Wanneer hy op zekere tyd eens eenige wonden bekomen had, tierde zy haar even eens, als de vrouwen gewoon zyn, en als of zy wanhopende was; ondertuſſchen dagt zy by haar zelfs, dat de dief 'er maar de bek by inſchoot, nogtans zond zy iemand na een woudheelder, die gekomen zynde, vraegde, vrou hebje geen oud linnen,

nen, om uw man mede te verbinden? og! zei zy, had hy maar zo veele wonden als ik nog wel oud linnen heb. Wanneer de Maan dien nagt ſcheen, en alles in de kamer digt was, behalven een glas, waar door de Maan haar ligt ſchoot, en een wonderlyke gedaante aan de muur veroorzaakte: zo vraegde hy het wyf, wat dit was, deze zei, dat het een komeetſtar was, en dat dit niet anders beduide, dan dat hy ſterven zou. Dog hy beſpeurde het bedrog, en wanneer zy gedurig aanhielt, dat hy tog een Teſtament mogt maken, zo zei hy, ô myn wyf, uw erffeniſſe zal de komeetſtar zyn, die daar aan de kas hangt, dat een dikke bullepees was; welke ſtar haar ook na dat de man herſtelt was, braaf toeligte, wanneer hy haar alle dagen zodanig met dezelve affmeerde, dat haar huid wel een marmerſteen geleek, die met blauwe ſtreeken doorvlogten was.

Menigen ouden Totolf, wiens voorhooft een *model* is van een gefronzelde Jode kraeg, en die dikwils minder tanden in haar mond heeft, als een groene kikvors, wateren de tanden nogtans na een man, en nog wel na een jong, fris en wakker kerel; en hoewel haar zulks dikwils van goede vrinden afgeraden word, met te zeggen, laat hem tog varen, hy is een mooye Zodomitiſche appel, die van buiten wel mooi, maar van binnen ſtinkende en vuil is; van buiten is 't een goede nood, maar inwendig zonder kern; van buiten is hy een ſchaep, maar van binnen een verſcheurende wolf. Dit alles helpt niet, men mag zeggen wat men wil, daar moet nogtans getrouwt zyn, al kwam 'er ook een Engel uit den Hemel, het baat niet, dit huwelyk moet voortgaan

gaan, al zou ook de D..... op zyn kop ſtaan. Nauwelyks verlopen 'er eenige weken of dagen, of de roukoop volgt 'er op: dan gaat het jammeren en klagen aan, de uure vervloekt zy, waar in zy de trouring ontfangen heeft, zy vervloekt het dag-ligt, wanneer zy zo verblind wierd. Zy zuft over het gegeven ja, dat zo ontallyke neens uitbroed; zy wenſcht haar man, agter *Calicoet* alwaar de peper waſt. Dan is 't og! og! had ik dat geweten. Jou onbezonnen zottin, klaag 'er nu aan geen een menſch over, want niemand zal medelyden met u hebben; waarom hebt gy die zaak zo onbedagtzaam begonnen, gy hebt u zelfs de roede op de rug gebonden: hebt gy u bed zo zagt geſchut, zo ſlaap nu wel; hebt gy de melk wel gebrokt, eetze nu maar op; hebje de ſpyker zelfs ſcherp gemaakt, waar in gy getrapt hebt, wees 'er nu mede te vrede; gy hebt de ajuin zelfs geſchelt, die u nu 't water uit de oogen trekt; gy zyt zo maar blindelings, zonder iemands raed in te nemen getrouwt, als of de Zwaluwen haar gevoeg in uwe oogen gedaan hadden, gelyk *Tobias*. Had gy eens nagevorſt, of uw uitgelezen ſchat niet altyd van het edele druivenat droomde, als de ſchenker van Koning *Farao*, of hy van Mildenberg, of van Rouwendaal was, of hy te Hovelingen of te Grofhuizen opgevoed was? of hy te Schelmſtad of te Dievenburg woonde, of hy in Engeland of te Swynfurt verkeert hadde. Gy had u zeker moeten verbeelden, dat een oude almanach met een nieuwe niet overeenſtemt, gy had moeten denken, dat zulken vlasmoud wel het uwe, maar u niet lief heeft; maar Cupido die blinde kwant, zonder verſtand, lei u aan de

band, 't is nu al geschied, denk het zomtyds vry eens over.

Quam malè inæquales veniunt ad aratra juvenvi
Tam premitur magno conjuge nupta minor.

Dat is:

Ossen voor een ploeg gespannen,
Dienden wel een weg te gaan;
Leert dan Vrouwtjes, leert dan Mannen,
(Deze les gaat beiden aan)
Mee te trekken eene lyn,
Wilt gy dat 'er rust zal zyn.

Luister eens na de geschiedenisse van een oude weduwe. Deze kon, niet tegenstaande alle afmaningen, niet afgeraden worden, om met een jong man, dat ook een weduwenaar was, te trouwen; haar huishouden en eensgezintheid was even eens als dat van zekeren boer, deze bekende op zekeren tyd, dat hy en zyn Ursel twintig jaren lang by elkander gewoont hadden, maar in twintig jaren ook niet eens gezint geweest waren, als eens, wanneer haar huis afbrande, want by dit ongeluk, wilde elk van haar het eerste buitens huis zyn. Dus ging 't ook met deze Egteluiden, want dewyl zy oud en hy jong was, zo waren hare hoofden by malkander als de Arenden in des Keizers wapen. 't Gebeurde eens, als zy aan tafel zaten, dat 'er een schoone vette en welgebraden kapoen opgedragen wierd, de vrou zeer vergramt zynde, begon te razen en te tieren, zeggende, wat helpt my het eeten en drinken, dat met zuiver

ver-

vergif van uwe boosheid vergezelt is? vervloekt zy de dag en ure, in de welke ik u de eerste maal zag, waar op ze uit enkele gramschap begon te weenen. De man kon het zelve gelyk 't billyk was, niet langer verdragen, en zei; pakje aanstonds weg, jou vervloekte beest, kan ik dan langer geen ruste van u hebben? zo dikwils ik maar aan tafel zit, moet ik van deze vergiftige slang, van deze tygerin het een of 't ander hooren. ô Hoe wel sprak hy, die zeide, 't ware veel beter zig zelven de eerste dag van zyn huwelyk in de diepe zee te storten, dan by zulken slang en tyger zyn leven door te brengen. Maar ag leider! ik ben hier zelfs schuldig aan, ware ik tog maar in myn weduwenaars staat gebleven, ik kon my immers wel verbeelden, dat ik zulken vroomen, godzaligen, vreed- en deugtzamen wyf als de eerste was, niet meer bekomen zou. Behaagde 't God dat zy nog in 't leven was, zo zou ik tot zulken ellendigen staat als deze is, niet vervallen zyn. Wat? zei de vrou, ik heb veel meer reden, om my te beklagen, en de bittere dood van myn gewezen man te betreuren, die van een goet geslagt was, en in deug, wysheid, wetenschap en verstand boven alle andere de voorrang had; in huis was hy zo goetaardig en bescheiden, dat hy my niet als zyn wyf, maar als zyn meesteres ja als een koningin agte; met een woord, zyns gelyke was 'er niet te vinden.

Geduurende dit twisten, klopte men aan de deur, 't geen de aalmoes-verzamelaars uit het klooster van *Antonius* waren, wanneer deze by haar kwamen, nam de vrou de halve gebraden kapoen, gaf die aan hen, en zei, neem deze hal-

halve kapoen, en bid voor de ziele van myn beminde gestorvene man, het *Requiem eternam &c.* de inzamelaars namen de halve kapoen, en beloofden het zelve niet alleen te zullen doen, maar daar ook *Dies illa* by te voegen, bedankte de vrou, en wilden weg gaan, de man liepen de tranen op deze woorden over de wangen, riep de *Collecteurs* te rug, en gaf hen de andere helft van den kapoen; deed ook zyn fles vol wyn doen, en beval zyn lieve gestorvene vrouw ook in hun gebed.

De broeders beloofde dit alles, op het ievrigste te zullen verrigten, en gingen vol vreugde met de wyn en gebraden kapoen na hun klooster, en lieten deze man en vrou aan een ledige tafel zitten; diergelyke maaltyden, hebben zy wegens hunne tweedragt meermalen moeten doen, en zulke onbedagtzame zottinnen, als deze vrou was, zyn 'er nog veele in de wereld, en wanneer alle deze gekkinnen narreklederen moesten dragen, zo zouden 'er veele nieuwe modens te rugge moeten blyven, en dan zouden de bellemakers meer werk hebben als de snyders, die na de stinkende fransche mode arbeiden.

Gen. XXXIV. Tooide en smukte Juffrou *Dina* haar mooi op, met Ezelinne melk bestreek zy haar Ezels huid, zy kruifde, kamde, streek en poeyerde haar hair-lokken met welriekende poeyer, ontbloote haar sneeuw-witte hals, dwong en drong hare lendenen te zamen, dat ze van de lui, zo niet rein, ten minsten rank mogt gehouden worden; haar voetjes bekneep zy in naeuwe schoentjes, en liep 'er mede als een haan op heete koolen; zy zwierde en draeide, met haar ligte en ligtveerdige Chitze rok, als een vos

vos met zyn zwabber: dus moos opgtooit, opgeſchikt en toegetakelt, beſmeert en opgeçierr, kwam zy in de ſtad *Sichem*, wierp haar gekruifde en bebonden hoofd heen en weer, ſpeelde en dertelde met hare oogjes als een valk, ging de eene ſtraat op en de ander neder, om te zien wat *mode* de *Sichemitiſche* vroului opvolgden, hoe die gekleed, opgepronkt, opgeſmukt en beſmeert waren, op dat zy in haar vaderland een nieuwe *mode*, een nieuw fatzoentje mogt mede brengen. Ondertuſſchen ſchitterde dit jonge dogtertje van *Jacob*, de jonge Vorſt te *Sichem* in de oogen, en deze verliefde zodanig op haar, dat zy het maagde-kransje verloor; dat mag nog de naam hebben, om een nieuwe *mode*, een nieuw fatzoen, in vreemde landen te zoeken. Deze *Dina* zal buiten twyffel ook geroepen hebben. Ik heb geſtruikelt, en heb een hoef-yzer verloren; og wat zal ik nu beginnen! ja, ja, vrouw *Dina*, 't is nu tyd om te vragen en te klagen, wagt maar een weinig tot dat de nood ryp word, dan kuntge hem afbyten, en de kern daar uitnemen.

ô Hoe dikwils gaat het hedensdaags nog dus toe. Menigen Juffertjen is opgepronkt als een *Maria* beeld op den altaar, het roo bekje gaat den geheelen dag als een kanaryvogeltjen, het huppelt heen en weer als een kwikſtaart, alle dagen gaat zy wel zevenmaal zeker huis voorby. Goe vrinden vermanen haar, dat is een leegganger, een ſtraatſlyper, loop hem zo niet na, laat dat *Careſſeeren* agter, blyf t'huis, 't zal anders kwalyk aflopen, dog alles helpt niets. Den uitſlag toond aan dat zy bedrogen is; dan is 'er jammer en ellende. ô Zeid zy dan, die ver-

vlockte

vloekte D.... die valſche ſchelm, heeft my toegelogen en bedrogen; hy heeft my zo dikwils trouwe toegezeid, ja dit dikmaals met zyn eigen bloed ondertekent, wat moet ik nu beginnen? Ja zottin, dat is nu tydig, wel ja, zou 't niet? waarom hebje dit voorhenen niet beter overwogen, nu is 't uit, 't oude ſpreekwoord wiſtje immers wel

Eerſt gedaan, en dan bedagt
Heeft menig in 't verdriet gebragt.

Dat dit de waarheid is, toond de volgende geſchiedenis. Aan de rivier *Dordogma*, woonde in een voorname koopſtad, een Juffrou, die van trony zeer mooi, maar van middelen zeer gering was, haar naam was *Valeria*, zy woonde by haar moeder, die een bedaagde weduwe was; haar ſchoone gedaante, had veele vryers tot haar gelokt, dog hare armoede had ze altyd wederom weg doen gaan. *Hellovius*, een ryk Edelman in de buurt, bleef alleen beſtendig. Alle hare vrinden rieden 't haar aan, *Hellovius*, die een Heer van groot vermogen was, van de hand te wyzen, alzo die waarſchynelyk niet anders zogt, dan om haar ten val te brengen, en van haar eer te beroven: dog in weerwil van deze goede en getrouwe raed, gaf zy dezen Edelman niet alleen geen geringe tekenen van hare liefde, maar ook den vryen toegang; dog dit alles was niet anders dan de brand met oly te bluſſchen, en *Valeria* vergenoegde zig, met een troubelofte in een donkere hoek gedaan, die haar naderhand tot een openbaar berou deed uitberſten, alzo zy zwanger wierd, en verloor

't geen

't geen zy noit kon wedervinden. *Hellovius* wilde den uitſlag hier van niet afwagten; eensdeels, om dat hy zat van haar was, als ook anderdeels, om dat hy voor de gramſchap van zyne nabeſtaande bedugt was, nam derhalven de wyk, in een groote ſtad, alwaar een jongeling verborgen kon blyven. By *Valeria*, was jammer en ellende, toen zy haar van *Hellovius* de rover van haar eere verlaten en veragt zag; zy verhaelde aan haar moeder hoe 't met haar gelegen was, die haar belaſte om dit geheim te houden: de tyd gekomen zynde, bragt zy een zoon ter wereld, 't geen zo in ſtilte toeging, dat niemand als haar meid, hier van kenniſſe hadde. *Hellovius* kon zo verborgen niet leven, alzo hy uit gebrek van geld zyne ouderen moeſt laten weten, wat hem bewogen had weg te gaan. 't Wierd ook haaſt openbaar, waar hy hem onthield. *Valeria* ſchryft hem, dat hy moeſt komen, om zyn duur gezworen eed te volbrengen, en haar in hare eer te herſtellen, of dat zy anderzins genoodzaakt zou zyn, om zyn daden rugtbaar te maken. *Hellovius* knoopte het eene uitſtel aan het andere, en paeide *Valeria* met ydele woorden. Ondertuſſchen verhangt hy hem aan *Phazela*, een Juffrou die van geen hooger ſtaat was, als *Valeria*, aan deze verloofde hy hem op nieus, zo dat hy twee wyven, en'er geen een in't openbaar hadde. De tyd die zulke verborgene raedzels opheldert, ontdekte aan zyne vrinden, en aan *Valeria* de onſtandvaſtigheid van dezen Edelman; zy zend dieswegens iemand henen, om zeker berigt dies aangaande in te halen, dit gekregen hebbende, kwam *Valeria* met haar troubelofte voor den dag, en toonde tot beveſtiging van 't zelve

zelve het jonge zoontje, dat vader *Hellovius* zeer gelyk was. De oom van *Phazela* was de oudste Schepen van die plaats, en wist de zaak zodanig de draeyen, dat de laatste belofte voor bondig, en de eerste van geender waarde verklaart wierd. *Valeria*, gelyk men ligt kan denken, was hier zeer bedroeft over, dewyl zy van haar eer berooft was, en door dit onregtmatig vonnis met schande haar leven moest doorbrengen. Dog wat kan een vergramt vroumensch niet al uitregten. Zy nam een klein pistooltje by haar, dat zy met scherp laadde, ging daar mede, by haren ondankbaren *Hellovius*, verweet hem alvoorens zyn schelmstuk, en bad, kon hy haar niet trouwen, dat hy dan ten minsten zyn zoontje behoorlyk onderhoud wilde verschaffen. *Hellovius* nogtans spotte met dit verzoek, waar op zy haar verborgen pistool voor den dag haelde, brande het zelve los, en schoot alzo *Hellovius* door en door, zo dat hy dood ter neder viel, daar op zogt zy haar zelfs ook om hals te brengen, 't geen ze ook zou gedaan hebben; zo 'er niemand toegeschoten hadde, die haar in hegtenis deed brengen. De zaak naeukeurig onderzogt hebbende, bevond men, dat 'er ontrent haar onregtmatig gevonnist was, en dat de ligtvaerdigheid van *Hellovins* de regte oorzaak was, die dit bedroefde en verlatene wyf tot zulken wrake aanspoorde, waar op haar zoontje de ouders van *Hellovius* wierd toegezonden, en zy haar leven lang in een klooster besteld.

Ik vertelle alle jonge maagden en onbedagtzame zottinnen, ten overvloede nog een history van dezen inhoud. Op zeker Hooge School in *Vlaanderen*, studeerde een jong student, uit *Gelderland*

derland in de Regten. Deze die ik *Appion* noeme, verliefde op *Amea*, de dogter van zyn kostvrou, en alzo hy haar wist te bepraten, en hem met egt-beloften ontrent haar inliet, waar op zy hem toestond, 't geen zy te laat betreurde. Het viel haar ligt, haars moeders oogen te verblinden. De dienstmaagt bespeurde nogtans eindelyk haar zondige gemeenzaamheid, en verweet aan *Amea* haar zondig bedryf, onder bedreiging van 't zelve aan den dag te brengen. Dog wat kan het geld niet te weeg brengen? *Appion* de student vereerde haar dit zo rykelyk, dat zy hem in dit hatelyk leven na haar vermogen de behulpzame hand bood. Dezen handel wierd nogtans niet zonder uitwerkzel gepleegt, want *Amea* verkreeg der vrouwen-zugt, en wierd zwanger. ô Gy onbezonnen zottinnen, die u op den eed van uwe boelen verlaat, en vermeint daar door een gelukkig huwelyk te verkrygen, alwaar gy den dood, met schande en spot zult vinden. *Appion* de student, zo ras hy bespeurde, dat deze zaak een gevaarlyke uitslag zou hebben, ging in 't heimelyk weg, en vergat alle zyne gedane beloften. Wat klagten de geschonde en verlatene *Ariadne* hier door ten boezem uitloosde, is ligt te denken; zy vervloekte elke oogenblik waar in zy *Appion* eerst gezien had; haar bedroeftheid ging zelfs zo verre, dat zy vergift zou ingenomen, of haar zelfs in een rivier verdronken hebben; indien haar meid zulks niet belet hadde, die haar trooste, dat *Appion* nog wel weder zou komen, en haar niet te schande maken. De moeder konde uit *Appions* vertrek, en haars dogters treurigheid, de rekening ligt opmaken, hoe het onder haar toegegaan was, en wierd gewaar dat

haar bezorging vergeefs was. De meid beloofde datze het verloste kind aan *Appion* zou brengen, men zou het maar verborgen houden, 't geen *Amea* wederom een weinigje vertrooste. Eindelyk beviel zy, en bragt een schoone dogter ter wereld, zynde *Amea* en haar dienstmeid alrede overeen gekomen, het kind om het leven te brengen, en in de tuin onder een boom te begraven. De moeder wist nogtans niet anders of het kind wierd by *Appion* opgevoed, dog *Appion* was na *Duitsland* gereist. Na 't verloop van twee jaren, gaat de moeder met de dogter van huis, wanneer de tuin omgespit, en het kind van *Amea* aldaar gevonden wierd: men ontbied *Amea* met haar moeder, en zo ras de eerste het kind zag, begon zy te verbleken, haar harte te beven, en alle leden te tzidderen. Waar op zy kort daar na in hegtenisse genomen, en zy nevens de dienstmeid onthooft wierd; dog de moeder, wierd om dat ze geen beter agt op de dogter gegeven hadde, de stad ontzeid. ô Onbezonnen en onbedagtzame zottinnen! die u dikwils buiten toestemminge van uwe ouderen ten huwelyk verlooft, en daar op de afschuwelykste zonden en werken der duisternisse pleegt; leer hier uit, wat jammer en ellende, ja bloedige *tragedien*, uit zulke heimelyke troubeloften ontstaan, dewyl 'er weinig voorbeelden zyn, dat zulke handelingen een goede uitslag hebben, waarom iemand zeer wel zeide:

Trouwt 'er iemand zonder raadt,
Naberouw volgt op de daadt,
En dan is het veel te laat.

In tegendeel:

Trouwt gy op een goeden raadt,
Geen berouw volgt op de daadt;
En 't is vreugde vroeg en laat.

Lucas verhaalt *Cap.* XVI. Dat de ryke brasser in de hel begraven zynde, aan vader *Abraham* smekende verzogt, dat hy *Lazarus* tog aan zyne vyf broederen, die nog in 't leven waren, wilde zenden, en zyn ellende aan hen bekent maken, op dat zy ook niet tot die plaatze der pyniginge mogten vervallen, als of hy wilde zeggen, dat zal hen tot waarschouwinge strekken. ô Gy onbedagtzame zottinnen! gy ziet alle dagen, en hoort het met uwe ooren, dat deze en geene als katten en honden huishouden, hoe datze met elkander leven, als een kammemaker met zyn werk, gy bespeurt daaglyks, hoe deze iemand ten man krygt, die zulken goeden waard is, dat hy in de maneschyn een stoop wyn uitzuipt, alleen, om dat hy uit zuinigheid de kaerzen zou besparen; een ander zulken vroomen lam, dat hy alle dagen in 't witte lam, een roes drinkt. Dit alles moest dan, om dat gy 't daaglyks ziet, u tot een waarschouwing zyn, dat gy u zo onbezonnen in geen huwelyk moest inwikkelen, maar voorhenen alles wel rypelyk overwegen, zo gy anders met onbedagtzame zottinnen niet wilt komen in de plaats der pyniginge, dat een rampzalig huwelyk is. Waarom men zeer bedagtzaam en voorzigtig in 't trouwen te werk moet gaan. Want dus zegt *Chrisostomus:* „ Zo „ iemand een huis wil kopen, zo beziet hy 't

 „ zel-

„ zelve eerst zeer naeukeurig; zo iemand een
„ dienstbode wil aannemen, overweegt hy wel
„ van wat gedrag zy is. Hoe veel te meer moet
„ een man of vrou alles ter dege overwegen,
„ eer zy zig ten huwelyk begeeft. Want een huis-
„ of dienstbode kunt gy u wederom kwyt ma-
„ ken, 't geen men een man of vrou zo wel
„ niet doen kan."

Wie derhalven een goed en vroom man begeert te hebben, moet na geen oude tandeloze bes tot koppelaarster omzien, maar met opgehevene handen die geene om bystand smeken, die het huwelyk ingezet heeft; daar na moet men alle omstandigheden rypelyk overwegen, en yverig navorschen, hoe ze geaard zyn; men moet niet op goederen maar op gemoederen oogen, niet *maros*, maar *mores* zoeken; juist na geen adelyke geboorte, maar na deugtzame gebaarden omzien; en dan *moet men in den Heere trouwen.* gelyk *Paulus* 1 *Cor.* VII: 39. zegt. Zo gy anders doet, het huwelyk slaagt niet wel. Denk dat het uw eigen schult is, en gy dit kruis zelfs gesneden hebt, en dat gy by een gekomen zyt: *Gelyk een Muil-ezel, ende gelyk een Paart, 't welk geen verstand en heeft. Ps.* XXXII: 9. En zo zyt gy onbedagtzame zottinnen geweest, die de lesse van den wyzen *Syrach* niet opgevolgt hebt, wanneer hy zeid: *En doet niet zonder raadt, ende als gy 't gedaan hebt, en laat het u niet berouwen. Eccl.* XXXII: 20. Want het komt 'er dan al weer op uit,

Eerst gedaan en dan bedagt,
Heeft menig in 't verdriet gebragt.

Daar

DE BESCHAAMDE NARRIN. L.

DAar 's niets, dat Vrouwen beter ſtaat,
Als ſchaamt' dat Edele Cieraat;
Noch edeler is 't zich te ſchamen,
Van zaken die ons niet betamen;
Maar 't is in 't minſt geen ſchamens waardt,
Dat men zyn zonden openbaart.

Iemand zal my tegenſpreken, wanneer ik ſtaande houde, dat de verw een regtſchape vreugde, en een inwendig vermaak aan de oogen geeft, dewyl deze kunſt reeds zo verre gebragt is, dat zy wegens de blaeuheid met het *azuuren firmament*; wegens de rootheid met de roozen; wegens de geelheid met de zonnebloem; en wegens de groente met het gras vry in *duël* mag treden, en alhoewel ik wel weet, dat de meeſte menſchen, inzonderheid de *Mamoniſten* geen beter verw behaagt, dan de goudverw, zo ben ik nogtans van geheel andere gedagten, alzo ik de rode verw voor de allerſchoonſte en koſtelykſte houde, voornamentlyk wanneer zy van de trony van een beſchaamt vroumens afſtraalt. Het is uit de H. Schrift bekent, dat toen den Heiland Jeſus aan de vervloekte kruisſtang zyn geeſt overgaf, dat juiſt op die zelve tyd, het groote rode voorhangzel, in den Tempel, in 't midden door, aan flarden raakte, en wel van boven na beneden, zonder dat 'er een eenig menſch was, die het zelve met hand of vinger aanraakte; en *Efrem Syrus* is van gevoelen, dat den Aarts-Engel *Michaël* dit gedaan heeft; zo ras dit rode voorhangzel ook geſcheurt was, hoorde men een Engelſche ſtem, die uitriep, *laat ons van hier gaan.* ô Hoe ondervindt men ook, wanneer het rode voorhangzel der ſchaamte van een wyve trony aan flarden raakt, dat Gods gunſte dan ook wegwykt, en dat 'er als dan geen goeds meer van te verwagten is; maar zo lang de trony nog bepurpert en ſchaamroot is, zo lang is 'er nog hoope om de zickte

te genezen. Onder 't Oude Testament, heeft de Almagtige belast, aan hem in den Tempel allerlei dieren op te offeren, maar vis niet; duiven wel, maar geen vis; bokken wel, maar geen vis; geiten hair wel, maar geen vis. Waarom geen vis? nevens andere oorzaken is dit 'er een, om dat de vis van verre moest gebragt worden, en alzo bezwaarlyk levendig kon blyven. Maar, waar uit weet men of een vis vers is? Kok, hoe? koksmaat, hoe? zy beide zeggen, men moet de vis by de koonen bekyken, wanneer die fraai root zyn, is ze goed, maar zynze bleek en niet root, zo stinkt de vis; foei, op de mesthoop met dezelve. Zo lang een vroumens nog root word, zo lang *Aurora* nog in haar trony blakert, zo lang zy onder het teken des kreefts is; zo lang zy als een heiligendaags-letter in de Almenach is, zo lang zy nog te *Roodhuizen* woont, zo lang zy de *Rubrica citeert*, dan heeftze een onfeilbaar teken van onschuld by haar, maar wanneer de schoone roode verw van schaamte haar niet meer laat zien, en het *vale* neemt; zo is 't met de onnozelheid ook *vale*, en dan word het haast foei, *et cetera*. 't Is dan waar, en ja, en niemand zal 't neen maken, dat de roode verw de schoonste is, en voornamentlyk de zodanige, die de schaamte aan de wangen van een kuis wyf smeert.

En of het nu vry de waarheid is, dat de schaamte een deugt is, die de vroului niet alleen voor de wereld, maar ook by God bemint en aangenaam maakt, zo gebeurt het nogtans veel, dat 'er veel 1000 vroului wegens hare beschaamtheid voor den D..... varen. Na dat de *Israëliten* 430 jaren als ellendige slaven in *Egypte* behan-

handelt waren, heeft de groote man *Moses*, haar daar uit eindelyk nog verlost; zy maakten toen een getal uit van 3000000 perzonen, en in het begin waren 'er maar vyf en zeventig, namentlyk *Jacob* met de zyne, en hunne wyven; dat zy zodanig vermeerdert zyn, was, om dat de wyven toen vier, vyf, ja zes kinderen ter eener dragt baarden. Wanneer 't genoemde volk nu met *Moses* haren heirtogtsleider, by de roode Zee kwamen, en vervolgens met drooge voeten daar door gingen, wierden zy van de verstokte *Egiptische* Koning *Pharao* vervolgt, en met twee duizent te voet, vyftig duizent te paard, en zes hondert Bagagie-wagens nagejaagt, dog met alle deze menigte van manschap, is hy in de roode Zee ellendig te grond gegaan.

Wat is de schaamte anders dan een roode Zee, dewyl den mensch, wanneer hy zig schaamt rood plagt te worden? ô Hoe veel duizenden voornamentlyk vroului gaan 'er in deze roode zee te grond, namentlyk zodanige, die haar schamen, om deze of geene zonde te biegten, en in 't geheim aan den Biegtvader te ontdekken, dat ten jongsten dage voor de geheele wereld zal rugtbaar worden. ô Hoe veele *Rachels* zyn 'er onder haar, die de *Terafim* onder 't stroo verbergen, en 't zelve niet willen belyden. Menigen beschaamden zottin, komt in de biegtstoel, kykt zo vinnig als of zy pennemessen zou spuwen, en na datze eenige beuzelingen, en kleine gebreken geopenbaart heeft, zwygt zy muisstil, op dat het kanarie gebroed daar door tog niet mogt verstoort worden, ondertusschen verzwygt zy uit schaamte grove en

zware zonden, de geringe wisjewasjes bekent zy, maar de groot en dik-koppige zonden bedekt zy.

ô Beſchaamde zottin, ſchaam u liever, om dat ge zo beſchaamt zyt; foei ſchaam u daar over! ja, ja, zeid een beſchaamde zottin, ik weet dit alles wel, maar 't mag wezen, zo als 't wil, de biegt is evenwel al een harde zaak; *Bazilius* zeid: *'t Is een bad, om de vuiligheid der zonden af te waſſchen*; maar my dunkt het zeker ook, dog 't is voor my een zweetbad. Og ik ben beſchaamt, ik ben beſchaamt!

Wel zottin, zeker ſchaamtge u? wanneer God een gebod gegeven had, dat zo iemand een groote zonde bedreven had, dat zulks of op de openbare ſtraten van den bedryver zelfs moeſt uitgeroepen, en dan in marmer uitgehouwen worden, of anderzins dat hy in 't eeuwige, let wel, in 't eeuwige, overweeg het wel, in de eeuwige verdoemenis zou geſtoten worden, alwaar een eeuwig vuur, een eeuwig braden, eeuwige kwalen, een eeuwige pyn, het deel zou zyn. Ware het dan niet veel ligter zyn misdaad opentlyk te bekennen, dan eeuwig te branden en te braden? Zekerlyk 't was ligter en veel ligter, en nu heeft de goeddadige God diergelyken gebod niet ingeſteld, maar alleen begeert, dat gy uwe zonden een eenig menſch in 't oor luiſtert, geen Engel, maar een menſch, die gezondigt heeft en zondigen kan, als gy; een menſch die nog door ſpreken, nog door ſchryven, nog door wyzen, nog door wenken, dat geene mag openbaren, dat hem in de biegt geopenbaart word, een menſch, die door Gods ſchikking,

 (hoe

(hoe krygje 't zo krom lieve Pater?) alles vergeet, wat hem in de biegt ontdekt word. Foei zottin! schaamje u hier over! schaam u over u zondige schaamte, dewyl gy zo een ligt middel aan de hand krygt, om van de zonden ontslagen te worden, weetje wel dat het een doodzonde is? daar door kruicigt gy den Heere der heerlykheid, en schaamtge u dan om dezelve te biegten. De H. *Bernardus* zegt: *ô! Schaamte! gy dwaze vyandinne van uwe eeuwige zaligheid. O! plompe en lompe onwetenheid van uw eer en van uw eeuwig heil. Philippus*, Koning van *Vrankryk*, had een volwassen erfprins, die ten eenemale op de welgeschapene en schoone *Clementia*, een dogter van *Carolus de II.* Koning van *Sicilien* verliefde. Men had deze zaak reeds zo ver gebragt, dat men het huwelyks-verbond zou sluiten; dog *Philippus* vreesde, dat de gemelde Princes een gebrek aan hare beenen mogt hebben, dewyl haar Heer Vader *Karel* kreupel geweest was, begeerde derhalven dat tot meerder zekerheid den Geneesmeester hare voeten zou ontblotten, welke voorslag de beschaamde Princes hart voorkwam; dog, na dat zy onderregt was, dat zy daar door tot Koninglyken staat zou verheven worden, bewilligde zy daar in, en zei, men kan gemakkelyk een been ontbloten, wanneer het hooft daar door met een kroon bedekt werd.

Een heerlyke kroon, een hemelsche kroon een eeuwige kroon hebt gy te hopen, schoon gy meerder zonden mogt begaan hebben, als 'er water-droppelen in de zee, stof-vezeltjes in de lugt, grasjes op het velt, sterren aan den Hemel

mel zyn, zo gy maar geen beſchaamde zottin zyt. Denk maar dat het veel gemakkelyker is, voor een menſch tot ſchande te worden, dan eenmaal ten jongſten dage, voor God, voor alle heiligen, voor alle Engelen, en voor alle verdoemden. Overweeg, en voer u te gemoet, dat het ligter zy, dit kleine zweet-bad uit te ſtaan, dan in de Hel eeuwig te zweeten; ligter is het een weinig ſchaamte te lyden, dan eeuwig te ſchande te worden. Laat u dit tog gezeid zyn, ô gy beſchaamde zottinnen; zo lief u, uwer zielen zaligheid is, belyd, belyd uwe zonden; ga uw gewiſſe niet eens, maar zevenmaal rontom, gelyk de *Leviten* rontsom de ſtad *Jericho*; belydze opregt, dors de zonde ter dege uit, en zo goed als *Gideon* het koorn deed. Geef uwe zonden op, als het graf *Lazarus* deed. Door zulken belydeniſſe voor God, gepaart met een opregt berou, en een waaragtige bekeeringe, zult gy het tot nog toe gedragen zotte-kleed wegwerpen, en in plaats van dit, zal u aangetrokken worden, het kleed van Chriſtus geregtigheid, en alzo zal aan u vervult worden, 't geen de wyzn *Salomon* zeide: *Spreuk.* XXVIII: 13. *Die zyne overtredingen bedekt, en zal niet voorſpoedig zyn: maar dieze bekent, ende laat, zal barmhertigheid verkrygen.*

Ik ſpoede my tot het einde, en bidde, ten beſluite, alle hooge en lage ſtandsperzonen, zo wel van 't minnelyke als vrouwelyke geſlagte, dat ze myn penne gelieven te verſchoonen, indienze in dit of andere myne uitgegevene Werken iets onbeleefts op 't papier geſlagen heeft.

heeft. Myn goede oogmerk, verhoope ik, zal my ten eenemale verontſchuldigen, dat alleen maar doelde, op de verbeteriug van de zotte wereld, en wel voornamentlyk op dat gy alle zoud verkrygen een zalig

E I N D E.

REGISTER

Van zaken en stoffen hier in verhandelt.

A.

B.

Chry-

C.

D.

E.

F.

G. Ge-

G.

H.

L.

N.

O.

P.

Q.

R.

S.

T.

V.

W.

X.

Z.

EINDE.